

OSNOVNA ŠOLA BREŽICE

PROJEKTNO UČNO DELO

ŽIVLJENJE LJUDI V POSAVJU
MED OBEMA VOJNAMA

NESCHEN

NESCHEN

NESCHEN

054540

OSNOVNA ŠOLA BREŽICE

Projektna naloga je bila zelo zahtevna in zanimiva. Dogodki v OFRJI in njen razpad so prebudili zanimanje za vzroke, ki so ga v letu 1918, na sam začetek združitve in za življenje ljudi v prvi skupini držav.

Učenci in mentorji smo se ogreli za to. Ko smo prebrali različne učne materiale, smo postali izredni, ki je lelo doseči zastavljene cilje.

Delo ne bi bilo opravičeno brez angažiranosti ravnateljice, ki je koordinirala in s pomočjo skrbelo za tehnično plat izvedbe, brez pomoči knjižničarke, ki je skupaj z učenci in učitelji iskala virne, brez učencev drugih razredov, ki so z velikim priredili vse, kar so našli pri hiši ali na področjih sodov. Škoda tudi brez sodelovanja nekaterih učiteljev in brez pomoči krajanov naloga ne bi bila opravičena.

PROJEKTNO UČNO DELO

ŽIVLJENJE LJUDI V POSAVJU MED OBEAMA VOJNAMA

OSNOVNA ŠOLA BREŽICE

PROJEKTNO UCNO DELO

902 (497.12 Pokonje)
949.712" 1318 | 1341"

902 21V

054540

SOL. LETO 1991/92

U V O D

VSEBINA:

1. Splošni uvod

Projektna naloga je bila zelo zahtevna in zanimiva. Dogodki v SFRJ in njen razpad so prebudili zanimanje za vzroke, ki segajo v leto 1918, na sam začetek združitve in za življenje ljudi v prvi skupini držav.

Učenci in mentorji smo se ogreli za temo. Ko smo prebrodili začetne težave, smo postali izreden tim, ki je želel doseči zastavljene cilje.

Delo ne bi bilo opravljeno brez angažiranosti ravnateljice, ki je koordinirala in s pomočnico skrbela za tehnično plat izvedbe, brez pomoči knjižničarke, ki je skupaj z učenci in učitelji iskala vire, brez učencev drugih razredov, ki so z veseljem prinašali vse, kar so našli pri hiši ali na podstrešjih sosedov. Seveda tudi brez sodelovanja nekaterih učiteljev in brez pomoči krajanov naloga ne bi bila opravljena.

Dragoceni viri - znanstvena in umetniška literatura, časopisi in revije, fotografije - so omogočili, da učenci pridejo do novih znanj in spoznanj.

Vsi smo se zavedali, da nam je uspelo sestaviti samo delček mozaika, ki ponazarja življenje ljudi v tem obdobju v Posavju.

Rezultati našega dela so predstavljeni z nalogami, fotokopijami in barvnimi fotografijami iz naše zelo uspešne razstave, na kateri smo razstavili vse vire in drugo gradivo. Nalogo smo predstavili učencem naše šole, učiteljem in občinstvu. Predstavitve je potekala v dveh delih: v prvem delu smo govorili o gospodarskih, družbenopolitičnih in socialnih razmerah. V drugem delu smo predstavili kulturno življenje. Ker so skupine črpale spoznanja iz šolskih kronik, smo za sklep uprizorili dele programa takratnih prireditev z deklamacijami in petjem slavnostnih pesmi.

Vodja projekta: Neda Krvavica, prof.zg.

Udeleženci so:

- učenci 8.b (28)
- knjižničarka
- psihologinja
- učenci drugih razredov
- krajan
- ravnateljica
- pedagoginja

Z nasveti sta pomagala etnolog Dušan Strgar in Vlado Cedilnik, PRU lik.vzg.

Nosilci projekta:

- Neda Krvavica, prof.zg.
- Miloša Oršanič, prof.ze.
- Darinka Zidarič, soc.del.
- Darinka Agrež, PRU sl.j.
- Zinka Škofca, PRU gl.vzg.

VSEBINA:

1. Gospodarstvo

Kmetijstvo
Gozdarstvo
Naravno bogastvo in industrija
Obrt (čevljarstva obrt)
Trgovina
Turizem
Prebivalstvo

2. Socialne razmere

Potresi, poplave, naravne ujme
Gospodarska kriza
Medsebojna pomoč ljudi na kmetih
Dobrodelnost in vloga podmladka RK
Otroško varstvo
Zdravstvo

3. Etnologija

Zunanost in notranost kmečke hiše
Kmečka in meščanska oblačila
Poroka

4. Družbeno politične razmere

Kronološki pregled družbeno političnega življenja v Posavju
-Posavje v prvih povojnih letih
-Obdobje kraljevine Jugoslavije
-Društva Sokol in Orel

5. Šolstvo

Osnovne in meščanske šole
Poklicno usmerjanje
Šolska dokumentacija

6. Jezik, literatura, časopisi

Literarni ustvarjalci
Jezikoslovca Maks Pleteršnik, Jože Toporišič
Časopisi in revije
Dramske skupine
Jezik-primerjava z današnjim knjižnim jezikom
Ljudske pesmi, pametnice, reki
Opisi življenja in domišljjski spisi

VSEBINA:

1. Glasbenstvo

7. Glasbeno življenje

- Instrumentalne skupine
- Pevski zbori
- Časopisi in revije
- Pesmarice, notni zapisi, programi

Karizmatično
 Glasbenstvo
 Naravno bogastvo in industrija
 Društvo (Cevljarska družba)
 Trgovina
 Turizem
 Predstavitelji

8. Likovno ustvarjanje

- Ekspressionizem
- Slikarja Kralj in Stiplovec

Razstava

2. Socialna razmera

Politični, gospodarski, naravni
 Glasbenstvo
 Podoben odnos ljudi na kmetih
 Gospodarski in vspeh podoben
 Društvo varstvo
 Izražanje

3. Etnologija

Tradicija in sodobnost
 Kmeti in kmetijska okolja
 Politika

4. Družbeno politična razmera

Kmetijski pregled družbeno političnega življenja v Posavju
 - Posavje v prvih povojnih letih
 - Obdobje kmetijske Jugoslavije
 - Društva Sokol in Orsi

5. Politika

Demokracija in kmetijska politika
 Politično gibanje
 Boljša dokumentacija

6. Literarno ustvarjanje

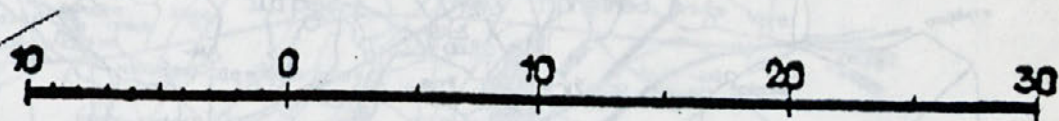
Literarno ustvarjanje
 Testamento Marka Peterčiča, Jofe Toporič
 Časopisi in revije
 Društvo knjževnikov
 Javni priznanje z današnjim knjižnim testam
 ljudske pesni, pametni, reči
 Društvo življenja in domišljinski spisi

NARAVNO ZEMLJEPIŠNE IN DRUŽBENO
GOSPODARSKE ZNACILNOSTI

OBMOČJE POSAVSKIH OBČIN
DANES

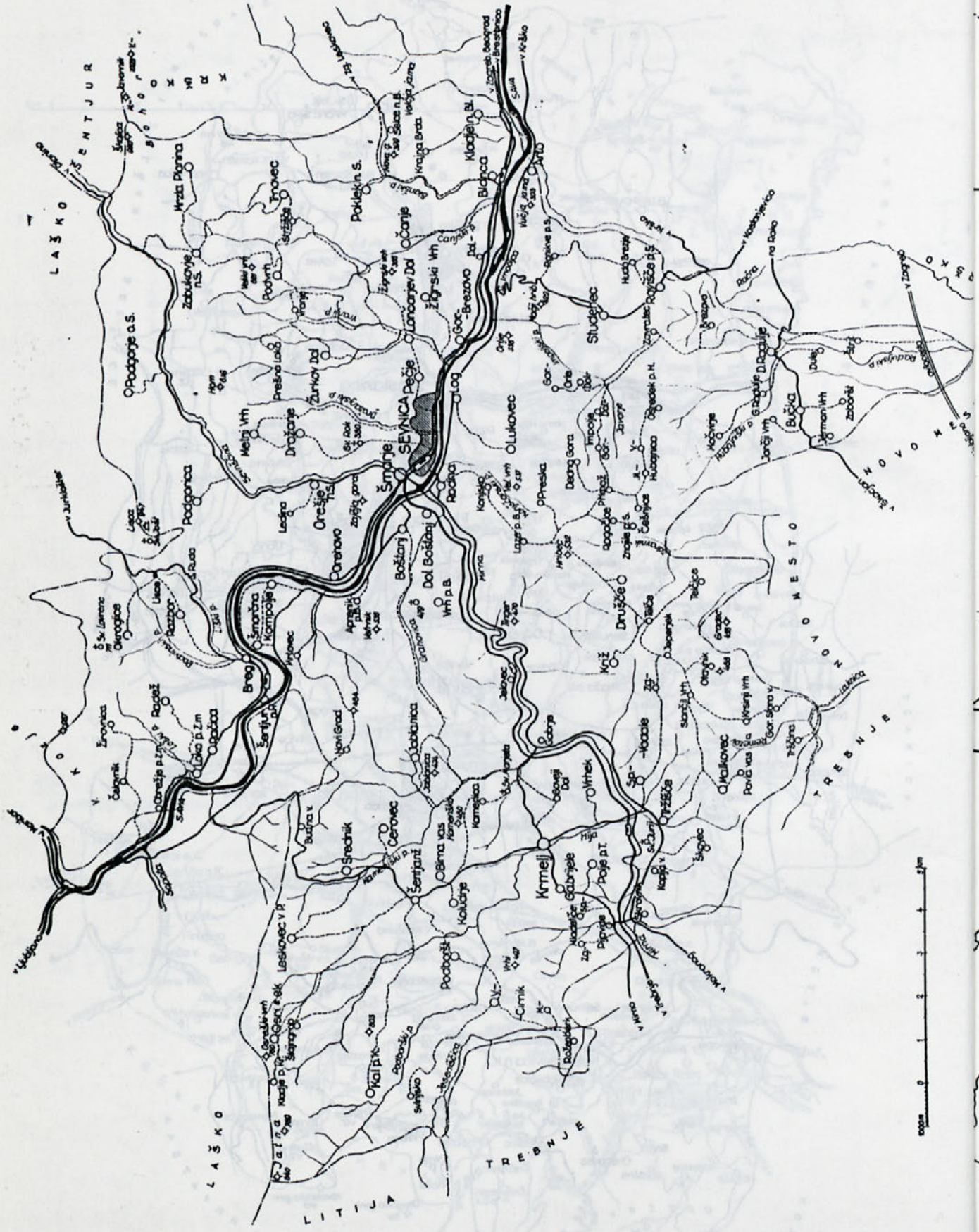

OBMOČJE POSAVSKIH OBČIN

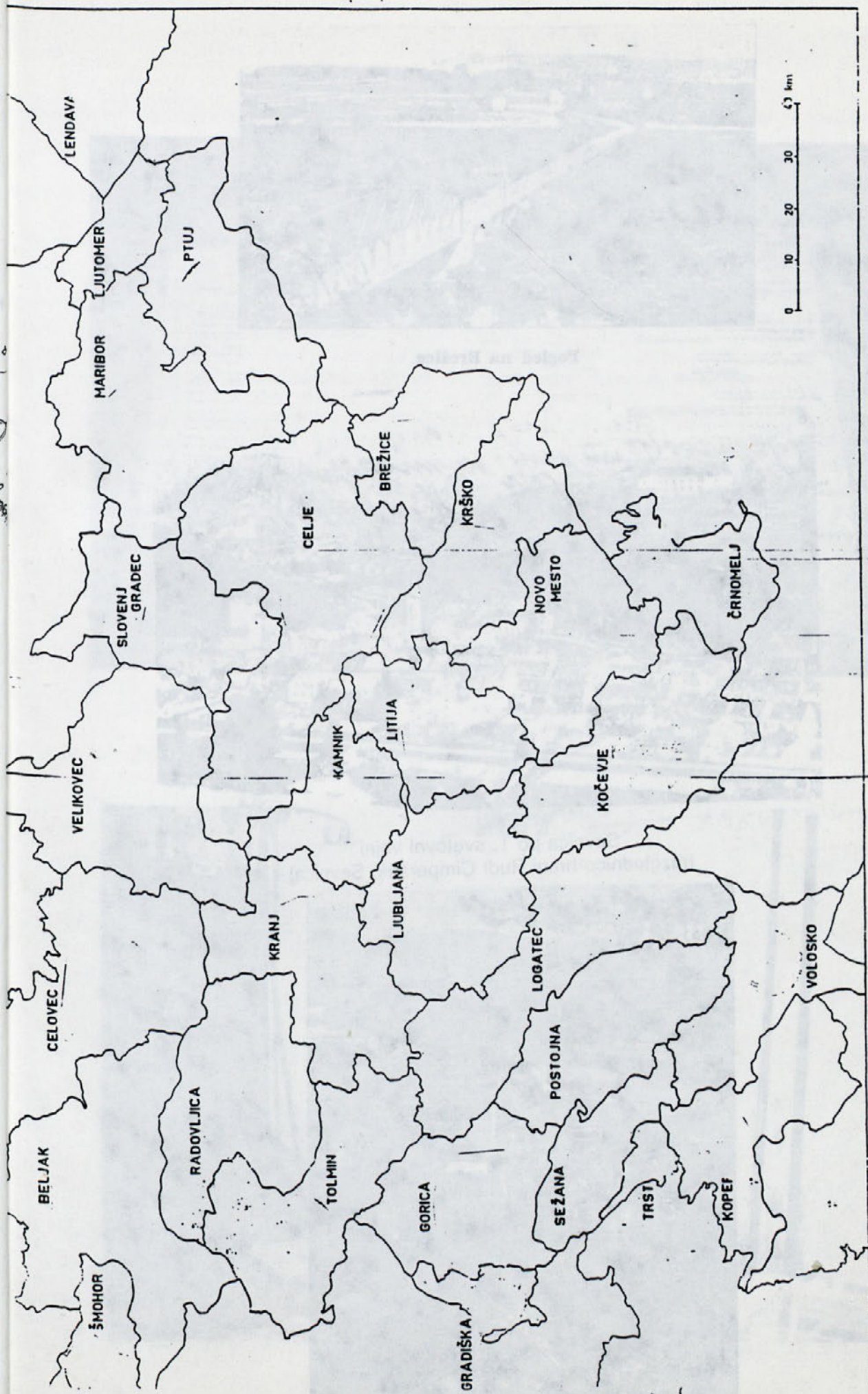
DANES

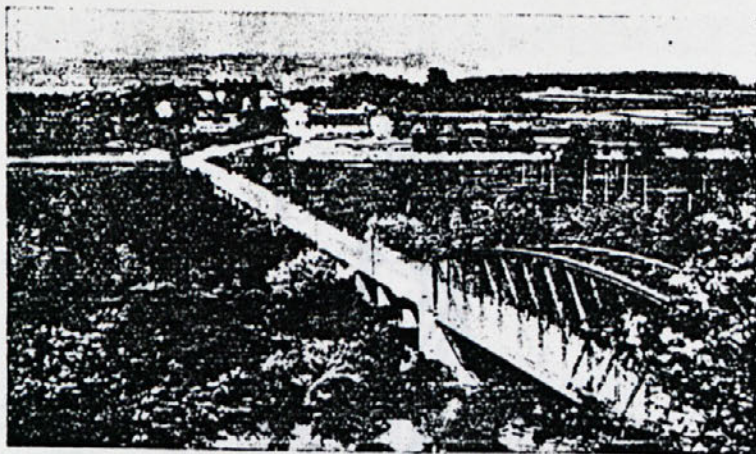

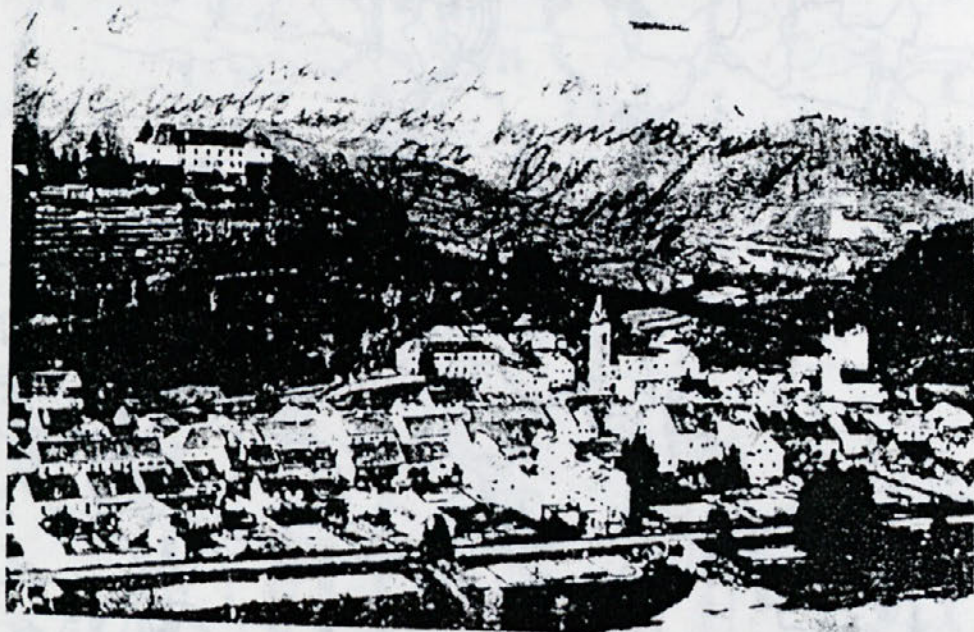
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

OKRAJI ALI SREZI DRAVSKE BANOVINE

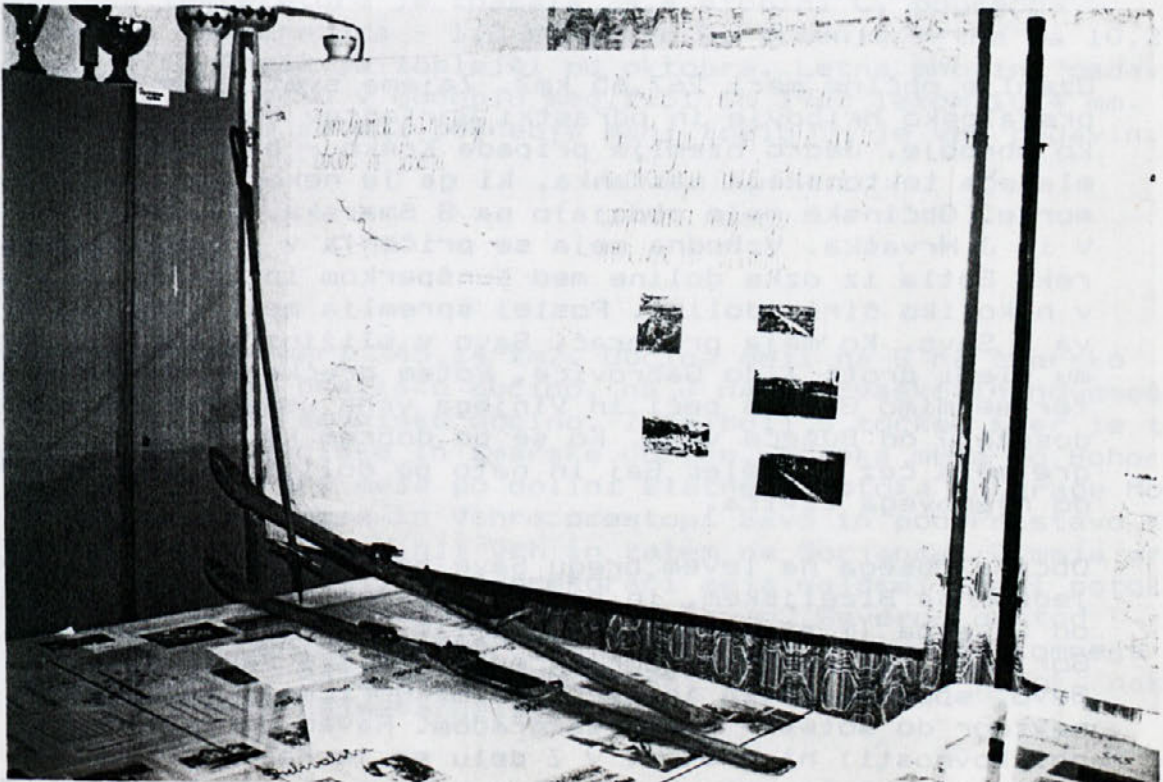
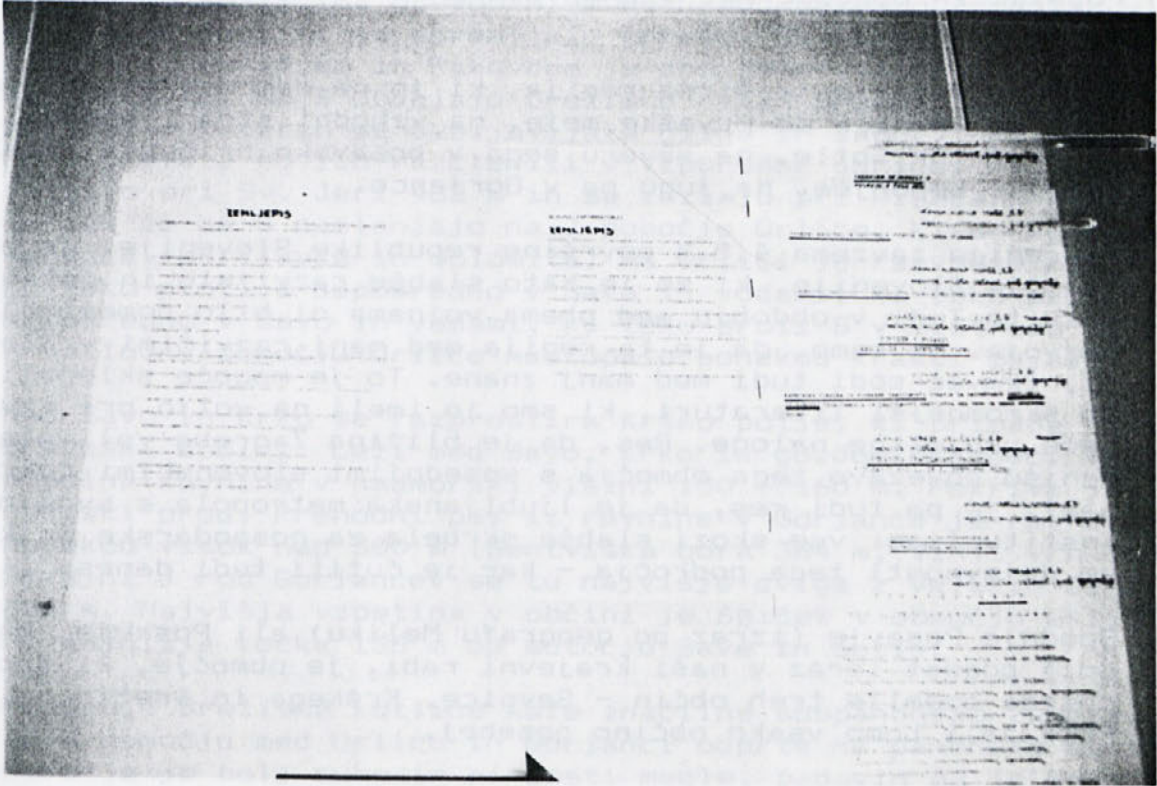
Pogled na Brežice

Sevnica po 1. svetovni vojni
(razglednico hrani Rudi Cimperšek, Sevnica)

Mesto Krško

UVOD V DRUŽBENO GEOGRAFSKI IN NARAVNO ZEMLJEPIŠNI PREGLED REGIJE POSAVJE ZA OBDOBJE MED OBEMA VOJNAMA

Spodnje Posavje je širša regija, ki jo na zahodni strani omejuje Sava od Sevnice do Hrvaške meje, na vzhodni strani spodnji in srednji tok Sotle, na severu sega v posavsko hribovje (posavske gube) z Bohorjem, na jugu pa v Gorjance.

Ta regija zavzema 4,5 % površine republike Slovenije. Je obrobno območje Slovenije, ki se je zato slabše razvijalo in ostalo manj razvito. Tudi v obdobju med obema vojnama ni bilo pomembnejšega razvoja. Ne samo, da je ta regija med manj razvitimi v Sloveniji, temveč sodi tudi med manj znane. To je mogoče sklepati tudi po skromnejši literaturi, ki smo jo imeli na voljo pri izvedbi naše projektne naloge. Res, da je bližina Zagreba vplivala na manjšo povezavo tega območja s sosednjimi slovenskimi pokrajinami, je pa tudi res, da je ljubljanska metropola s svojimi institucijami vse skozi slabše skrbela za gospodarske in kulturne dejavnosti tega področja - kar je čutiti tudi danes.

Spodnje Posavje (izraz po geografu Meliku) ali Posavje, kar je bolj pogost izraz v naši krajevni rabi, je območje, ki danes obsega ozemlje treh občin - Sevnice, Krškega in Brežic. Prikazali bomo vsako občino posebej.

ZEMLJEPIŠNA PODOBA POSAVJA PO DANASNJIH OBČINAH

OBČINA BREZICE

Ozemlje občine meri 267,65 km². Zajema svet, kjer se izklinja predalpsko hribovje in odrastki Gorjancev ter se začneja panonsko obrobje. Jedro ozemlja pripada Krško - brežiški kotlini. Je mladega tektonskega nastanka, ki ga je nekoč zalilo miocensko morje. Občinske meje obdajajo na S Šmarska, na Z Krška občina, V in J Hrvaška. Vzhodna meja se pričeneja v predelu, kjer priteče reka Sotla iz ozke doline med Kunšperk in Cesarskim Brežuljkom v nekoliko širšo dolino. Poslej spremlja meja reko Sotlo do izliva v Savo. Ko meja prekorači Savo v bližini sotočja z Bregano, mu sledi proti Z do Gabrovice. Potem prečka SV odrastke Gorjancov ter se mimo Gadove peči in Vinjega vrha usmeri k reki Krki, ki doseže J od Bušeče vasi. Ko se po dobrem km od reke Krke odmakne gre meja čez osamelec Gaj in nato po dolini potoka Močnika skorj do njegovega izvira.

Občina obsega na levem bregu Save brežiško ravan, svet goric z jedrom na Bizeljskem, in pas posavskega hribovja z Orlico; desno od Save pa ji pripadajo Krško polje, stični pas med ravnino in Gorjanci ter odrastki Gorjancev. Brežiška ravan obsega svet med Savo, spodnjo Sotlo in terciarnimi goricami, ter sega ob Sotli navzgor do soteske pod Cesargradom. Ravan morfološko (to je po oblikovnosti) ni enotna. V Z delu so jo razrezali potoki v doline in vmesne terase. V delu ni razrezan. Tu se širi enakomerna

ravan Dobrava med Župelevcem, Brežicami, Globokim in Kapelami. Dolina ob Sotli ima ob zgornjem delu pod sotesko Zelenjak vlažno aluvialno dno, ki jo spremljajo terase. Ob spodnji Sotli med Kapelami, Obrežjem in Rakovcem je dno zelo vlažno in izpostavljeno poplavam. Na S obdajajo brežiško ravan Sromeljske in Bizeljske gorice, v katerih se uveljavljata glina in lapor. Potoki, tekoči od S proti J so jih razčlenili v vzporedne gorice. Tu se najvišje dvigajo pri Sv. Jeri 482 m in se znižajo pri Pišecah na 225 m. Gorice se na S naslanjajo na J pobočje Orlice, ki so zgrajene iz apnenca, skrilavca in dolomita. Na Orlici je razvodje med vodami, ki teko proti J neposredno v Savo in vodami, ki teko proti J neposredno v Savo in vodami, ki teko proti S v Bistrico in z njo v Sotlo. V območju Orlice nastopajo ponekod kraški pojavi.

Med Savo in Krko se razprostira Krško polje, ki pripada z V delom Brežiški občini. Leži med Savo, Krko in gozdom Krakovo. To je popolna ravnina v nadmorski višini 150 - 160 m. Pokriva jo apniški prod. Prehodni pas iz ravnine v Gorjance je razrezan in ponekod visok nad 300 m (Šentviška gora 384 m, Vinji vrh 318 m). Skrajni J rob Gorjancev se tu najvišje dviga z Velikim Cirknikom 624 m. Najvišja vzpetina v občini je Špiček v območju Orlice 689 m, najnižja točka 138 m ob sotočju Save in Sotle.

Podnebje Brežiške kotline kaže značilne subpanonske poteze, ker je v območju med Orlico in Gorjanci odprta na panonsko stran. Ozračje je bolj suho in ni dosti megle, padavin pa je sorazmerno tudi malo. Zaradi nizke nadmorske lege se poleti stopnjuje vročina in pozimi mraz. To določa kontinentalni temperaturni režim. Absolutna maksimalna temperatura je bila v Brežicah med 1925 in 1960 letom 38,2 stopinj C (28. junija 1835), absolutna minimalna temperatura - 25,9 stopinj C (4. februarja 1929). Poprečna julijska temperatura je znašala 24,4 stopinj C, poprečna januarska temperatura - 1,3 stopinje C, srednja letna pa 10,2 stopinje C. April je toplejši od oktobra. Letna množina padavin je bila v poprečju v obdobju med 1931 in 1960 letom 1014 mm. V višjih legah je seveda podnebje manj toplo in je več padavin.

OBCINA KRŠKO

Ozemlje občine meri 345,14 km². Občina meji na S na šmarsko občino, na V na brežiško občino, na J na R Hrvaško in novomeško občino, na Z na sevniško občino. Z najbolj S točke, kjer je tro-meja krške, sevniške in šmarske občine, poteka meja po Bohorju (1023 m). Na V gre meja po dolini Blatnega potoka in grape Močnika. Med vasema Pesje in Vihre prestopi Savo in pod Pristavo Krko. Od tod se dvigne na Vinji vrh in zatem na Gorjance. J meja gre po Opatovi gori (913 m). Na Z prekorači meja najprej Ločni potok, nato Krko in pri Koprivnici potok Lokavec. Severno od tod prestopi v spodnjem in zgornjem toku potok Račno, od Lomnega krene čez Savo, nato pa čez Dobravski in Stranjski potok, nakar se usmeri proti najsevernejši točki.

Občinsko ozemlje zajema na s Posavsko hribovje, na J sleme Gorjancev, v sredini Krško kotlino. Posavskemu hribovju pripada tu podolgovato in široko sleme Bohorja ter J od savske soteske Dolenjsko gričevje. Oboje sestavljajo mezozojske in terciarne kamnine skrilavci, apnenci in dolomiti.

Nad Krškim se uveljavljajo v gričevju triasni kraški skrilavci rdečkaste barve, na njih leže po Velikem Trnu imenovane trnske plasti, sestavljene iz drobnika in glinastega skrilavca, nad katerimi so plasti črnega apnenca. Na J Krške kotline se na geološki tektonski meji strmo dvigajo Gorjanci. Zgrajeni so iz mezozojskih triasnih apnencev in dolomitov ter krednih apnencev. V njihovi tektoniki se kažejo dve smeri: alpska in dinarska, ki prevladuje. V apnencu na Gorjancih in v Posavskem hribovju so se razvili kraški pojavi, tako vrtače, jame, kotličji in ponikalni potoki. Krška kotlina obsega tu na Z od Save Krško polje, gozd Krakovo, Zakrakovje in Kostanjeviško kotlino, ki sega čez Krko proti Z h Gorjancem. To je tipična tektonska udorina, ugreznjena ob alpskih in dinarskih prelomnicah. V srednjem in V delu je bil udor močnejši in je v miocenu segal sem zaliv Panonskega morja, ki se je tu obdržalo še v pliocenu. V udorini je morje odložilo mladoterciarnne usedline, ki so najbolj na široko ohranjene v Z delu Kostanjeviške kotline, v drugih delih kotline so povečini prekrite z mlajšimi nasipinami. V manjši meri so ohranjene tudi zgodnje pliocenske hribine v obliki peščene in prodnate nasipin ob Gorjancih, kjer so premaknjene in nagubane. Na več krajih v Krški kotlini, posebno pri Velikem korenu, so plasti kremenoveg peska, ki so ga bili nanесли potoki v pliocenu. Potresi ob podolžnih prelomnicah pričajo, da se tu tektonsko premikanje še ni umirilo. Ob prelomniški kostanjeviški termalni črti so topli vrelci pri Kostanjevici, Bušechi vasi in zunaj občine pri Čatežu. Zelo močno nasipavanje Krške kotline s prodom in pozneje z glin v zgodnjem pliocenu se je nadaljevalo še v starejšem obdobju pleistocena. V krški kotlini se je najbolj dolgo ohranil panonski morsko jezerski zaliv, ki je segal v Senovsko kadunjo. V njej se je v J vznožju Bohorja naložil rjavi premog, ki so ga začeli po malem izkoriščati že v 18. stoletju. Vsa ravan Krškega polja, ki sega na Z do Krakovskega gozda je iz apneniškega proda, pokrite s plastjo rodovitne prepereline. Prehod v aluvialno ravnino ob Savi tvorijo ježe.

Ker se Krška kotlina ob Savi proti V odpira v panonsko področje se v njem uveljavljajo subpanonske klimatske lastnosti. Zime so kratke in zmerno mrzle, poletja pa vroča. Poprečne januarske temperature so za 1 stopinjo C do 1,5 stopinje C višje kot v Ljubljanski kotlini. Srednje julijske temperature znašajo okoli 21 stopinj C, letne okoli 10 stopinj C. Poprečna dnevna toplina nad 20 stopinj C je znašala v Krškem v času od 1927 do 1938 kar 61 dni. V Krški kotlini se učinkovito uveljavljajo značilnosti fena vse leto, kadar piha Jz veter, ki se slapovito spušča čez Gorjance v dolino. S tem prispeva k večji toploti in večji zračni sušnosti. Megla je redék pojav. Petnajstletno opazovanje v Krškem izkazuje poprečno 1007 mm letnih padavin. Obilnejše so padavine na Bohorju in na Gorjancih. Največ jih je jeseni, najmanj pozimi. Visoka toplota v poletnih mesecih in zgodnjih jesenskih tednih zelo prija vinski trti. Ustrezni pogoji zanjo

še stopnjujejo pod vplivom posebno ugodne sončne lege gričevja na S obrobju Krškega polja in ob Posavskem hribovju proti Orlici.

OBCINA SEVNICA

Ozemlje občine meri 293 km². Ozemlje zajema Spodnje Zasavje in del Posavskega hribovja. Na S meji na občini Laško in Šentjur, na V na občino Krško, na J na občino Novo mesto, na Jz in Z na občino Trebnje in na Z na občino Litija. Z najbolj S točke v območju Velikega Kozja (987 m) poteka meja proti V na Sv. Lovrenc (711 m), Straže (824 m), Lisco (947 m) in Ješovec (788 m). Nato prekorači potok Sevnično in se dvigne na Skolico (950 m).

V meja gre po Z pobočju Bohorja, ob Loškem potoku prestopi potok Dobrava in doseže J od Kladja Savo, ki ji sledi navzgor do izliva Arteškega grabna. Sledeč temu potoku skoraj do izliva, prestopi meja potok Račno in Radunjski potok, kjer je najjužnejša točka občine. Jz meja gre mimo Jerman Vrha, zajame v loku naselje Telčice ter krene mimo Otavnika do potoka Laknice. Za tem reže izvorno področje kratkih pritokov reke Mirne, pri Roženberku se nasloni na potok Jeseničico, od koder krene v povirje Podborškega potoka in na J pobočje Jatne. Pod Šentjurjem doseže Savo in nato Savinjo, s katere se strmo dvigne na Veliko Kozje.

V osrčju občine je terciarna Sevniška kadunja, ki je del senovško sevniške antiklinale. V njej se dolina Save razširi in se antiklinala nadaljuje v Mirenski dolini, ki se razprostira med litijsko antiklinalo in antiklinalnim svodom Krškega hribovja. Aluvijsko dno mirenske doline spremljajo na obeh straneh reke terase, ki pa se ob njenem spodnjem toku zožijo in končno izginejo. Sava teče od tod v dinarski smeri. Njena dolina je različno oblikovana, ponekod se razširi, pa zopet stisne, kar je odvisno od kamninske sestave. Niže od Radeč pod Zidanim mostom, kjer je osrednji pas karbonskih skrilavcev, je dolina široka. Pod Kompoljem, kjer prestopi Sava v apneniško dolomitsko antiklinalo, teče po soteski. Pri Sevnici doseže terciarno kadunjo, nato pa se njena dolina ponovno stisne v triasno - dolomitskem pasu, ki seže do Krškega.

Hidrografska središče občine je Sevniška kadunja. Tu sprejema Sava z desne rečico Mirno, ki izvira v trebanjski občini, in z leve potok Sevnično, ki ima povirje v šentjurski občini. Pod Sevniško kadunjo sprejema Sava daljše potoke z leve strani, med njimi Vranjski potok, Canjski potok in Blanjši potok.

Podnebje sevniškega področja kaže tudi kontinentalne poteze in s tem pripada občina že v območje Spodnjega Posavja. Januarska temperatura se giblje v poprečju med -1 in 1,2 stopinje C, julijska temperatura med 18 in 20 stopinjami C, letna med 9 in 10 stopinjami C. April je toplejši od oktobra. Letno lahko pade od 1000 do 1400 mm padavin. Najbolj moker je junij, najbolj suh je marec.

KAMNINSKA ZGRADBA IN PODNEBNE ZNACILNOSTI POSAVJA ZA RAZUMEVANJE
KMETIJSKIH DEJAVNOSTI TEGA OBMOČJA IN ZNACILNOSTI KMETIJSTVA ME
PRVO IN DRUGO SVETOVNO VOJNO

UVOD

Posavje je regija Slovenije, kjer se močno približata Panonska nižina - Brežiško krška kotlina kot obrobni del te nižine s prealpskim posavskim hribovjem. Na jugu na to ozemlje segajo še zadnji gozdnati izrastki Gorjancev.

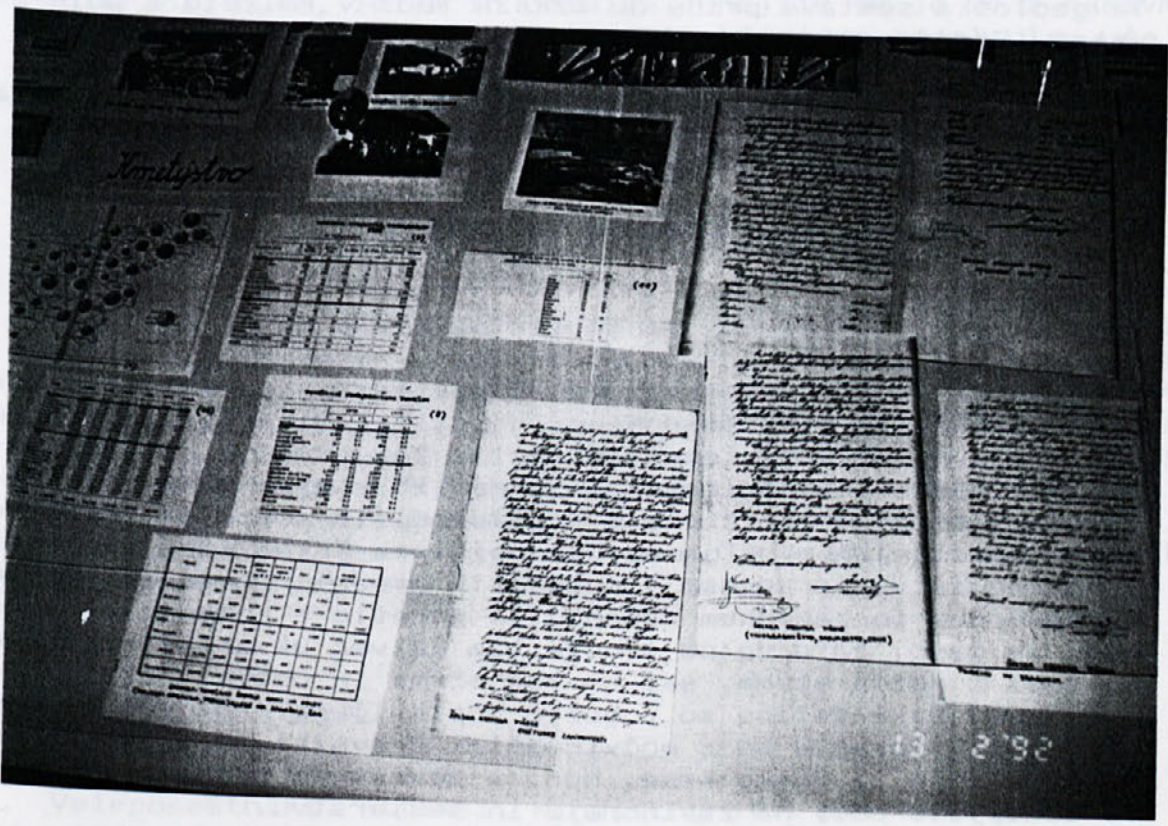
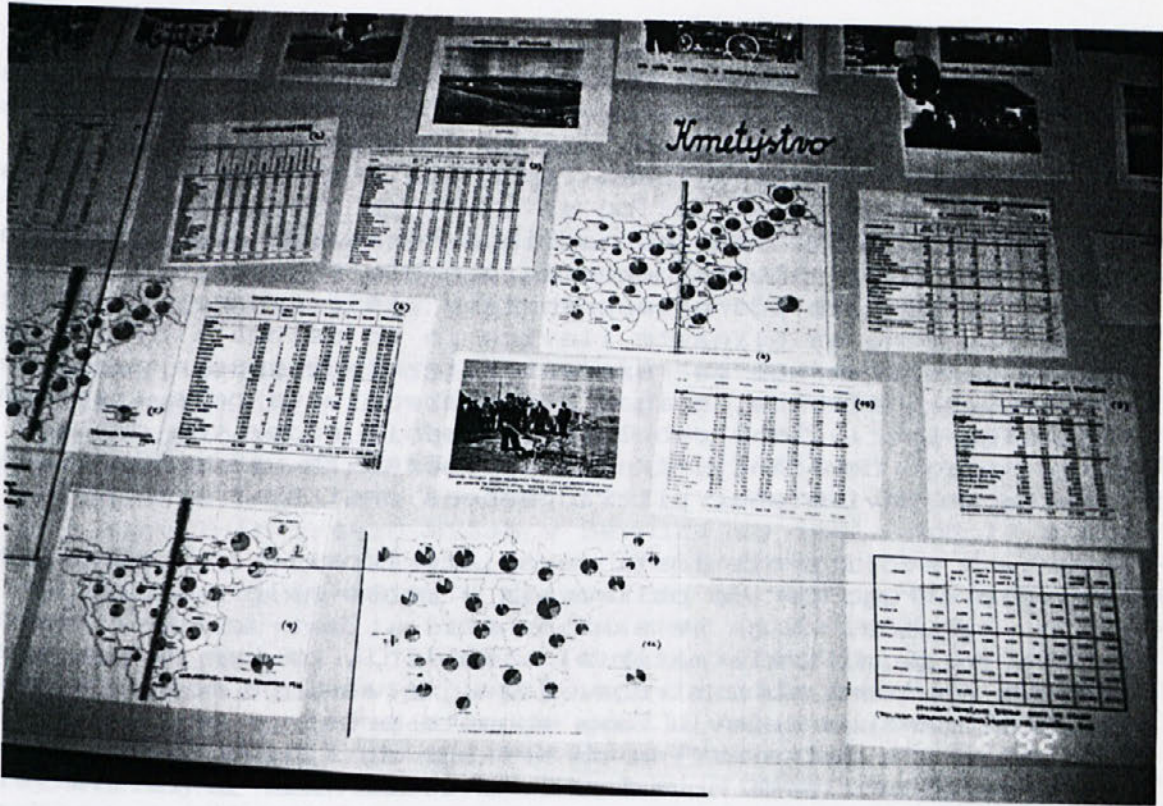
V podnebnem smislu so na tem področju združeni elementi, tipični za panonsko podnebje - visoke poletne temperature in malo padavin. Najbolj je to izrazito na območju Brežic (1020 mm padavin, število toplih dni z nad 25 stopinjami C je več kot 70 na leto, pa tudi zime znajo biti ostre). Zima leta 1928-29 je bila izredno dolga in ostra, temperature so padle na -27 stopinj C - smo prebrali v sevniški šolski kroniki. Piše tudi, da najstarejši Sevničani niso pomnili takega primera.

Posavje je regija, ki ima po naravnih danostih veliko ravnega sveta, plodne zemlje, dosti vode in najtoplejše podnebje v Sloveniji. Več kot 25 % celotne površine je ravninski svet z rekami Savo, Sotlo, Krko, Mirno, Sevnico in mnogimi potoki. V reliefnem smislu se tu srečuje poplavna ravnica ob Savi, Krki, Sotli z višjimi terasami, razrezanimi na nasute ravnine, nizko gričevje iz mlado terciarnih kamenin, ki prehajajo tudi v višji hribovit svet Posavskih gub in Gorjancev.

Prej omenjene danosti so razlog, da je posavje v gospodarskem smislu bilo in je pretežno agrarno območje. V času med obema vojnama je bilo 60 - 70 % agrarnega prebivalstva (danes je delež kmečkega prebivalstva 37 %, za celo Slovenijo 18 %). V tej dobi se je skromen delež ostalih poklicev nanašal le na razne obrtnike, trgovce, uslužbence in zelo malo delavstva, ker je bilo malo industrije.

Ozemlje vseh treh občin je torej predvsem primerno za kmetijske dejavnosti. Prav vse tri naravne enote, ki se pojavljajo v tem območju, dajejo možnost kmetijskemu gospodarjenju. To ozemlje je območje vlažnih terasastih ravnin ob Savi, Sotli, Krki, Mirni - to so njivske površine z žitaricami, krmilnimi rastlinami, okoli vinami, senožeti. Gričevnato območje (videmsko - brežiško, sevniško, bizeljsko) je primerno za sadjarstvo in vinogradništvo. Hriboviti svet, ki na severu in na jugu obrobja to območje - Gorjanci, Posavsko Hribovje z Bohorjem in Orlico pa je gozdnat in pašniški. Hribovito področje je zgrajeno iz apnenca, dolomita, apnenčastega škriljevca iz triadne dobe. To področje je deloma tudi razvodje voda, ki pritekajo v Savo. Na strmo nagnjenih pobočjih so kamnita in plitva humusna tla apnenčaste sestave, na položno nagnjenih pobočjih pa deloma plitva humusna apnenčasta ali karbonatna tla ter degradirana tera rosa, to so kraška tla ali rendzina.

Gričevnato področje obsega sevniško, bizeljsko, pišečko gričevje, ki se naslanja na pobočje Bohorja in orliškega hribovja. Gričevje

je sestavljeno iz mehkih terciarnih apnencev, na katerih so se razvila bolj ali manj plitva humusno - apnenčasta tla, na pri-sojnih legah na miocenskem laporju apnenčasto laporna tla, na osojnih legah pa degradirana lapornata ali rjavo apnenčasta tla.

Ravnina je vlažno, položno nagnjeno terasasto področje. Rahlo pada proti Savi v obliki omenjenih rahlo nagnjenih diluvialnih teras. Gričevnato področje prehaja v višje terase, ki so sestavljene pretežno iz glinaste ilovice in so deloma ilovnate sestavljene. Vzdolž savske struge se razprostirajo mlade savske naplavine: prod, pesek, ilovica, glina. V tem predelu se pojavljajo dokaj rodovitne prsti razne debelosti: srednje rodovitna prhlica (kot jo imenujejo domačini), črnica (primerna za vse poljske rastline, ponekod ob Savi slaba), plitva peščena prst svižnica.

Sava je v svoji preteklosti zaradi tektonskih faz zelo spreminjala svojo strugo ter jo oblikovala v mehko naloženi podlagi materiala - grušču, ki ga je sama nanosila. Sava je meandriralna, erodiralna in akumuliralna material v kotlini, na kar še danes spominjajo opuščene suhe struge, ježe, terase. Ob močnem jesenskem in spomladanskem deževju Sava pogosto prestopi bregove in poplavlja svojo aluvialno nižino od Krškega do izliva Sotle. Huda poplava je bila zlasti novembra leta 1923. Voda je zalila veliko železniške proge, mostove, naselja vse do Hrvaške in povzročila veliko materialno škodo. Kljub izvedenim regulacijam že v prejšnjem stoletju se poplave nadaljujejo.

Gorjanci so zgrajeni iz mezozojskih, pretežno apniških kamenin. Ta geološka sestava pride do izraza tudi v reliefu s pojavami vrtač (Stojdraga)

Krško - brežiška kotlina se tektonsko še do danes ni umirila, kakor moremo sklepati po pogosto ponavljajočih se potresih. Potres leta 1917 je bil najhujši.

POLJEDELSTVO

Poljedelstvo se je intenzivneje razvijalo v dolini Save, Krke, brežiškem trikotniku (med Savo in Sotlo), Mirenski dolini in na večjih ravninah (npr. okolica Šentjanža, Krmelja, Studenca). Rodovitne njive so v gričevnatih predelih v glavnem na širših terasah, slemenih in južnejših položnejših pobočjih. Gričevnat, močno razčlenjen svet je najugodnejši za intenzivno sadjarstvo, vinogradništvo (predvsem v južnejših predelih regije). Hribovje na severnem in zahodnem obrobju je poraslo s košenicami, primerne za pašo, zato so se ljudje tam največ ukvarjali z živinorejbo pa tudi z gozdarstvom, saj so vsa strma in osojna pobočja porasla z gozdom. Ozke doline so pogosto poplavljenе (kot smo uvodoma omenjali). Porasle so z močvirnatimi travniki in primerne le za pridelovanje živinske krme. Npr. v sevniškem predelu je kmetijsko temeljilo bolj na živinoreji in sadjarstvu.

Nabiralništvo je bilo do 2. svetovne vojne in desetletja po njej

dokaj pomembna dodatna gospodarska dejavnost. Gobe, gozdne sadeže, zelišča in industrijsko potrebne plodove so nabirali v sezoni, zato je bil dohodek sezonskega značaja. Razširjeno je bilo zlasti med nižjimi socialnimi sloji - malimi kmeti in kočarji. Slednji so sicer manj zaslužili, več so zaslužili trgovci in prekupčevalci. Nabirali so polže, rake, gobe, ki so jih tudi sami sušili. Nabirali so še borovnice, maline, jagode, hrastove ježice - industrijsko uporabne plodove za kostanjeviško, sevniško in brežiško usnjarno. Veliko tega je šlo v izvoz.

Nižinski predeli so dajali velike kmetijske tržne presežke, v gričevnatem in hribovitem svetu pa so poljščine zadovoljevale le domače potrebe. Tudi tržani Sevnice, Brežic, Krškega so se deloma med vojnama sami oskrbovali z nekaterimi kmetijskimi pridelki. Navadno so imeli eno do dve njivi, vinograd in sadovnjak. Npr. pri številnih trških hišah v Sevnici so imeli pod za mlatev in spravljanje pridelka (ta gospodarska poslopja so po drugi svetovni vojni preuredili v delavnice, garaže in bivalne prostore). Tudi vrtničkarstvo je bilo okoli mest (solata, fižol, grah, korenje, peteršilj, špinača, bučke, krompir). V 30 letih je npr. skoraj vsaka hiša v trgu v Sevnici gojila beluše v posebnih lončkih. Pa tudi radič so že gojili nekateri Sevničani. Pri tem pa so Sevničani kupovali radič od Primorcev, ki so se po 1. svetovni vojni naselili v nekaterih okoliških vaseh.

V času med obema vojnama so gojili najrazličnejše vrste žit: največ koruze, pšenice, ječmena, ovs, ajde, pire, prosa in rži. Pomembna poljščina je bil poleg žit krompir. Prideloval pa se je tudi fižol, grah - čiček, grah, leča, bob, repa, pesa, korenje, koleraba, buče, zelje in detelja. Gnojilo se je le z naravnim hlevskim gnojem. Po vsej sevniški občini so sejali lan, še posebej je znano pridelovanje lanu v vaseh okoli Dobove v brežiški občini in izdelovanje domačega platna.

Glej tabelo STRUKTURA ZEMLJIŠKIH KATEGORIJ DRAVSKE BANOVINI (12)

Glej PRIKAZ KULTURE DRAVSKE BANOVINI V % NJIVSKE POVRŠINE 1939 (1)

Konoplja se je dosti sejala okoli koruze za preganjanje ptičev. Rž je bila pomembna tudi kot surovina za vezavo v vinogradih in za pokrivanje streh. Delo v poljedelstvu je bilo ročno, živinska vprega, plug, ralo. Zelo malo so uporabljali umetna gnojila. Uporabljali so le kalijevo sol in tomaževo žlindro. Prvo škropivo je bila modra galica, ki so ji dodajali apno in močljivo žveplo. Kmet je prav vse za prehrano pridelal doma. Bistveno, kar je moral kupiti v trgovini je bilo petrolej, sol, sladkor (sladkali pa so na vaseh večinoma z medom).

LASTNIŠTVO ZEMLJE

Veleposestniki, Attemsi, Windischgratzi so imeli po 14 ha vinogradov, 10 ha travnikov in gozdove. Windischgratzi so bili

lastniki 12 gradov, razen Bizeljskega, tudi v Postojni, v Slovenskih Konjicah in drugod. Največji kmet na Bizeljskem je bil npr. Janežič, njegova posest je bila velika 30 ha.

Vse kmetije so bile mešane kmetije (polje, vinograd, sadovnjak, pašnik, gozd). Vsak kmet je imel približno 6 - 7 glav živine (nižje ležeče kmetije še konje, višje ležeče pa vole).

Glej tabelo ZEMLJIŠKE KATEGORIJE 1938 (2)

Glej tabelo POSESTNE RAZCLENITVE V DRAVSKI BANOVINI PO STANJU 1931 (3)

Glej tabelo RAZSIRJENOST KULTURNIH RASTLIN V DRAVSKI BANOVINI 1939 (4)

Zemlja je bila zelo spoštovana in cenjena. Za ped zemlje so se ljudje stepli. Bile so za zemljo tudi neskončne pravde po sodnih. . .

Kmetijsko orodje so ljudje kupovali na sejmi, predvsem kramarjih. . .

Huda kriza, ki je zajela Evropo še posebno okoli leta 1932, je povzročila propadanje kmetij. Ta propad je zajel predvsem srednje in male kmete. Mnogo je bilo zadolženih kmetij, dosti jih je šlo na boben. Nekateri kmetje so bili prisiljeni prodati dele zemlje, ki so jo kupovali zlasti meščani (silil se je tudi nemški kapital). Množile so se vrste kočarjev (živeli so v lastnem gošpodinjstvu, obdelovali pa so tujo zemljo).

KMETIJSKE ZADRUGE

Med obema vojnama z nastankom Jugoslavije je kranjska kmetijska družba razširila področje na vse slovensko ozemlje. Okoli 1920. leta je imela 286 podružnic s 24000 člani (naloga: nabava kmetijskih potrebščin, pomoč pri prodaji in drugo). V času krize slabo deluje, ne more več nuditi potrebnega. Tudi strankarski boji so krivi, da je 1929. leta družba razpuščena. Po posodobljanju kmetijstva, uvajanju novih strojev in načinov obdelave so imeli največje zasluge npr. sevniška gospodarska zadruga in njeva podružnica v Boštanju. Tako so bili v Boštanju leta 1923 prvi uporabniki kmetijskih strojev v sevniškem območju. Leta 1919 so v Boštanju ustanovili strojno zadrugo, ki je skrbela za nabavo in popravilo strojev. Leta 1936 je bila ustanovljena na Bizeljskem vinsko - sadjarska zadruga.

VINOGRADNIŠTVO

Posavje je bilo tudi takrat vinorodni rajon Slovenije: brežiško

sremiški vinorodni okoliš, štajerski rajon, južno od Save dolenske vinorodne gorice - kranjski rajon. Vinogradi so tudi takrat na prisojnih pobočjih vinorodnih goric segali od 200 do 500 m nadmorske višine. Medtem ko vinogradništvo v sevniškem območju ni bilo nikoli preveč pomembno v gospodarstvu občine (vina in grozdja niso prodajali, imeli so ga le za domače potrebe), so iz brežiško - sremiškega vinorodnega območja vino močno prodajali tudi do Zagreba, Ljubljane, v Savinjsko dolino, na Kočevsko.

Po trtni uši, ki je močno uničila vinograde na prelomu stoletja, so le-te začeli obnavljati. Predvsem so prehajali na zasajanje žlahtnejših vrst trt. Se vedno je bilo dosti trte samorodnice (izabela, otelo), ki je bolj odporna, daje pa slabše vino. Vinogradniki so dobivali nagrade za precepljenje samorodnic. Mnoge vinograde so obnavljali tako, da so stare trte cepili z ameriško divjo trto, ki sicer ni bila užitna. Na Bizeljskem sta bila takrat zelo dejavna agronoma Ivan Balon in Ivan Malus. Nekateri kraji so si v ta namen uredili trsnice (npr. Boštanj pri Sevnici). S križanjem so dosegli odpornost proti trtni uši, plesni in boljšo užitnost.

Uvajati so se začele trte žlahtnejše sorte: laškega rizlinga, belega burgundca, renskega rizlinga, kraljevine, žametne črnine, modre frankinje, portugalka, traminca, muškarnega silvanca. Do leta 1938 je bilo v Dravski banovini obnovljeno približno petina (20 %) vinogradov. Na Bizeljskem, Posavju, Dolenjskem so pridelovali bela in rdeča vina, zlasti je pa bil znan cviček (modra frankinja, portugalka, kraljevina, žametna črnina, laški rizling).

Glej tabelo POSESTNE STRUKTURE VINOGRADOV 1935 (7)

Glej tabelo POVEČANJA VINOGRADNISKIH POVRŠIN (8)

V pišečki šolski kroniki smo prebrali, da so šolarji v tem obdobju velikokrat sodelovali v akcijah zatiranja škodljivcev na sadnem drevju in trsju - gosonic, pedice ali rjave sovke in rjavega hrošča.

Prodaja vina je bila zlasti na Bizeljskem za vsakega kmeta velik praznik. Spekla se je potica, purman ali kapun. Sicer se pa na kmetih ni spilo veliko vina, pili so bolj sadjevec. Furmani iz okolice Brežic (Držič, Hervol, Pinterič) so bili glavni prevozniki brežiškega vina v oddaljene kraje.

Po 1. svetovni vojni je Slovenija izgubila nemški in češki trg, temu je sledila slaba prodaja vina. Konkurenco so začela delati vina iz Banata. Za prodajo vina so takrat skrbele tudi zadruga, da cene vin v času kriz ne bi bile prenizke in preveč kmeta udarile po žepu. Ko je bila leta 1936 na Bizeljskem ustanovljena vinsko - sadjarska zadruga, je skrbel za oblikovanje cen in odkup vina, grozdja, sadja. Prodajale so se tudi vinske tropine. Posebno v času hude krize 1929 - 1932 leta je bila cena vin

nizka, davki zelo visoki. Marsikateri kmet ni mogel poravnati vseh dolgov, postopoma je zgubljal zemljo, postal je kočar.

Pridelovanje vina je tudi v tistih časih zahtevalo škropljenje proti peronospori. Vendar so bila škropiva le modra galica in apno.

SADJARSTVO

Po 1. svetovni vojni narašča pomen sadjarstva (pomen sadja v prehrani). Prav v obdobju med obema vojnama se teži k prehodu ekstenzivnega k intenzivnemu sadjarjenju. Pojavi se težnja po negovanju drevja, varstvu pred zajedalci, razširi se poznavanje sadnih sort, zlasti jabolok, širi se precepljanje sadnega drevja, pojavi se želja po enotnosti sadnih sort. Za sevniško območje piše, da je sadjarstvo med obema vojnama napredovalo počasneje kakor pod Avstrijo. Vendar smo iz pisanih virov izvedeli, da je predvsem v krškem območju, nekoliko tudi v Sevnici, na povečanje sadjarstva vplivala priselitev Primorcev (pobeg s Primorske zaradi 1. svetovne vojne), ki so bili dobri sadjarji. Piše tudi da so se v sevniškem območju širile predvsem gospodarske sorte jabolok: kosmač, bobovec, mošancelj, v krškem območju dolenske voščenka, reneta, bobovec, mošancelj, maselnica, ogrska marelica, vinogradniške breskve. Uspevalo je še precej sadja izvažati. Poglobitev sadjarstva k novemu sadjarjenju je počasi napredoval. V letu 1937 je bilo v Sloveniji 552 drevesnic, ki so gojile okoli 250.000 drevesc za prodajo (največ jablan).

Glej tabelo SADJARSTVO V DRAVSKI BANOVINI (9)

Obseg sadovnjakov se povečuje. Največ gojijo jablane, moštno sadje (jablane, hruške), češplje, slive, češnje, breskve, marelice, orehe, kostanj. Višenj, kutin, nešpelj, oskorušev, žlahtni lešnikov, jagodičevja je bilo bolj malo. Največ je bilo tepk in moštnic. Ker daje oreh razen sadu še dragocen les, je bil v tem obdobju zelo pomemben.

Glej preglednico STEVILA SADNEGA DREVJA ZA LETO 1939 (10)

Tabela kaže, kje je bilo takrat v Sloveniji največ sadnega drevja in da je žlahtnega koščičastega sadja (češnje, breskve, marelice) največ v okolici Krškega, ki ima ugodne talne in podnebne pogoje.

Glavna področja sadovnjakov so bila na prisojnih gričevnatih pobočjih.

Kulture Dravske banovine v % njivske površine 1939

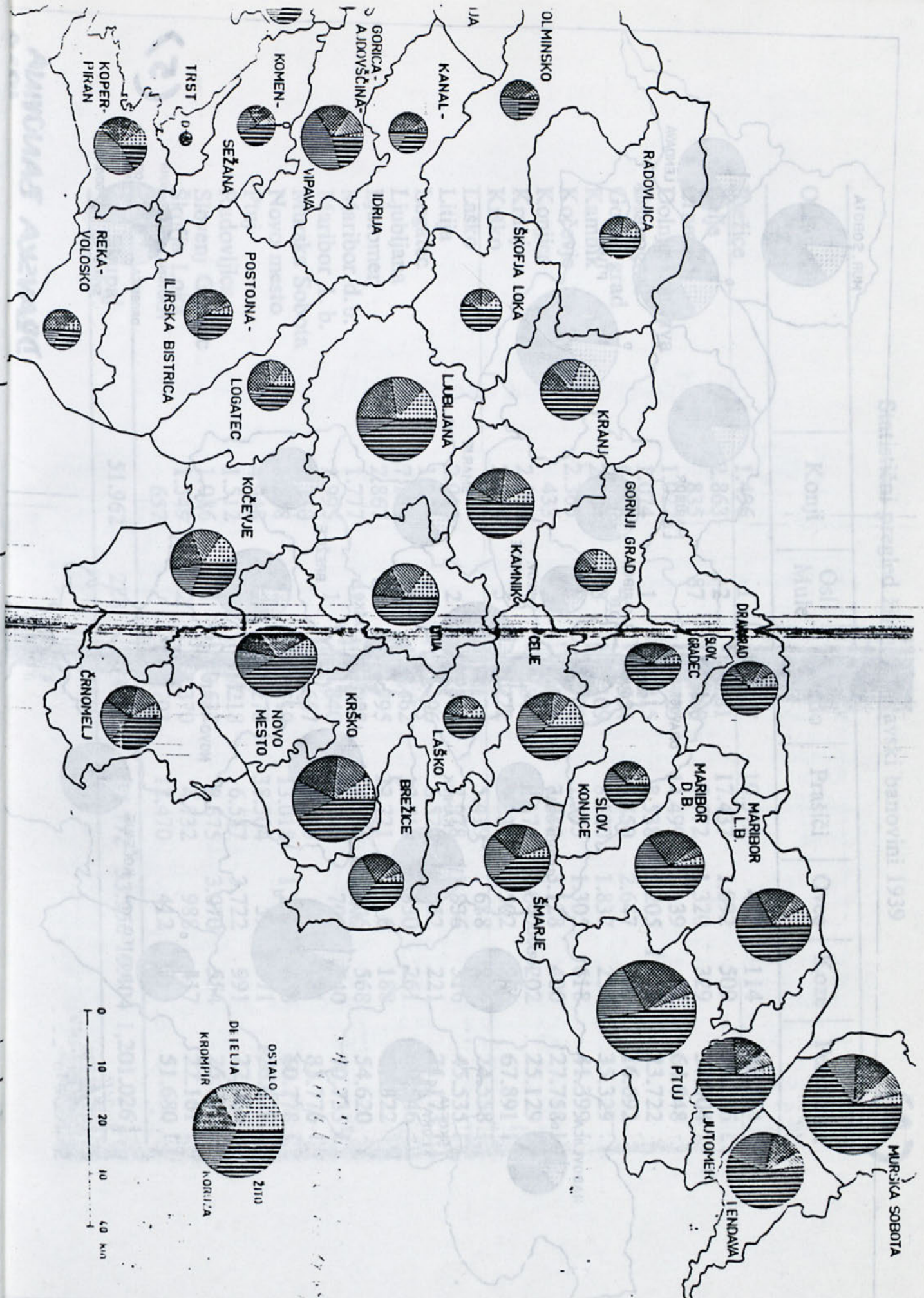
	Kranjski okraji	Spodnjestavski okraji	Prekmurje
Pšenica	18.52	17.94	30.26
Rž	5.15	11.79	26.23
Ječmen	7.30	5.30	0.52
Oves	7.18	7.92	3.77
Pira	0.01	0.19	—
Sorzica	1.98	1.17	0.19
Koruza	10.84	16.71	13.94
Ajda, prašna	0.46	0.18	0.10
Proso	2.46	1.00	1.66
Oljna repica	0.01	0.27	0.06
Grah	0.07	0.06	0.01
Leča	0.02	0.01	—
Fizol	1.04	0.35	0.41
Bob	0.02	0.07	—
Soja	—	0.01	—
Mak	—	0.02	0.05
Sončnice	—	0.05	0.06
Lan	0.51	0.17	0.21
Konoplja	0.05	0.02	0.17
Hmelj	0.01	1.37	—
Krompir	19.21	19.52	12.71
Repa	2.59	1.55	0.47
Korenje	1.92	0.54	0.09
Zelje	1.23	1.12	0.49
Luk (čebula)	0.19	0.20	0.12
Paprika	—	0.01	0.06
Paradižnik	0.01	0.04	0.03
Detelja	15.56	7.53	7.35
Brez podatkov	3.66	1.89	1.04
	100.—	100.—	100.—

(1)

ZEMLJIŠKE KATEGORIJE 1938

(2)

Okraji	Njive	Vrtovi	Travniki	Pašniki	Vinogradi	Sadovnjaki	Močvirja in trstje	Gozdovi
Brežice	23,1	0,6	15,5	10,4	4,7	1,0	0,7	44,0
Celje	22,6	1,0	20,8	8,2	1,9	0,5	0,1	44,9
Črnomelj	18,6	0,1	21,6	29,8	3,3	0,8	—	25,8
Dolnja Lendava	47,5	4,1	17,5	5,2	2,4	3,4	1,1	18,8
Dravograd	12,6	0,7	11,9	9,0	—	0,8	1,7	63,3
Gornji grad	10,8	0,1	7,6	21,1	0,2	0,5	0,3	59,4
Kamnik	24,6	0,1	12,4	10,2	—	1,4	—	51,3
Kočevje	10,0	0,1	22,5	24,4	—	0,6	0,1	42,3
Konjice	18,5	0,6	15,3	8,1	1,9	1,6	0,1	53,9
Kranj	18,5	0,4	11,7	11,0	—	1,4	—	57,0
Krško	23,8	0,4	12,0	6,0	4,5	1,1	—	52,2
Laško	17,8	0,4	17,9	10,1	0,1	—	—	53,7
Litija	20,1	0,9	12,8	11,1	0,3	0,6	0,4	53,8
Ljubljana	20,7	0,9	27,0	7,2	—	1,2	0,1	42,9
Ljutomer	36,4	1,1	17,1	4,6	5,0	4,8	0,7	30,3
Logatec	12,1	0,3	30,6	16,7	—	0,2	1,9	38,2
Maribor desni breg	20,6	0,3	15,1	6,4	1,9	1,3	0,7	53,7
Maribor levi breg	28,8	1,3	2,5	15,7	6,6	8,7	—	36,4
Murska Sobota	46,3	2,0	16,7	3,8	0,6	1,6	0,7	28,3
Novo mesto	22,3	0,1	13,4	12,1	3,0	1,0	—	48,1
Ptuj	33,8	2,1	16,4	9,2	5,4	4,5	2,0	26,6
Radovljica	5,7	0,6	13,2	22,5	—	—	0,7	57,3
Slovenj Gradec	16,5	0,3	13,4	14,2	0,2	1,3	—	54,1
Škofja Loka	10,7	0,3	14,8	23,3	—	1,4	—	49,5
Šmarje	22,4	1,1	20,3	8,5	5,5	—	0,3	41,9
Dravska banovina	20,9	0,7	16,6	12,6	1,8	1,5	0,5	45,4

Atlas Republike Slovenije
 Geografski inštitut
 Ljubljana, 1939

Statistični pregled živine v Dravski banovini 1939

(6)

Okraj	Konji	Osl Mule	Govedo	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina
Brežice	1.496	1	10.457	10.572	412	114	58.564
Celje	2.863	2	17.281	17.437	1.092	509	56.285
Črnomelj	835	87	13.468	7.772	1.320	329	37.304
Dolnja Lendava	1.022		15.725	14.499	39	62	64.848
Dravograd	1.074	1	11.415	8.538	5.205	1.116	23.722
Gornji grad	1.148	4	6.554	5.350	2.647	750	16.692
Kamnik	2.704	3	16.109	8.520	1.837	230	35.329
Kočevje	2.365	8	14.708	7.385	1.305	618	41.399
Konjice	433	2	7.506	7.040	3.128	400	27.758
Kranj	2.362	7	11.845	6.175	1.047	202	25.129
Krško	2.654	5	16.222	19.231	502	246	67.891
Laško	624		7.121	5.419	688	246	24.558
Litija	2.018	2	17.386	7.978	1.836	316	45.535
Logatec	1.271	13	10.496	6.524	652	221	21.173
Ljubljana	7.134	24	27.462	12.819	330	261	69.546
Ljutomer	2.867		18.795	22.721	6	188	67.322
Maribor d. b.	1.777	41	13.158	14.976	1.706	568	54.620
Maribor l. b.	1.995	1	19.840	23.345	700	540	70.735
Murska Sobota	2.330		21.667	21.515	1	181	83.776
Novo mesto	3.238	12	17.519	13.018	1.252	663	60.778
Ptuj	4.948	2	31.278	38.504	59	371	126.028
Radovljica	1.512	10	11.218	6.557	3.722	991	22.466
Slovenj Gradec	1.086	1	10.532	8.675	3.070	554	25.727
Škofja Loka	1.549	2	12.370	4.732	988	417	22.161
Šmarje	657		14.703	12.470	412	311	51.680
Skupaj	51.962	228	374.835	311.772	33.956	10.404	1.201.026

posestna razčlenitev v Dravski banovini po stanju 1931, računano v hektarjih in v odstotkih

Okraj	do 0,5	0,5 do 1	1—2	2—5	5—10	10 do 20	20 do 50	50 do 100	nad 100
Brežice	12,5	9,8	15,0	25,6	20,5	12,8	3,5	0,2	0,1
Celje	13,8	9,3	12,5	21,5	18,6	17,1	6,4	0,5	0,2
Celje-mesto	20,6	12,7	17,4	20,6	15,9	3,2	4,8	1,6	3,2
Črnomelj	9,06	4,3	6,9	15,1	21,5	31,5	11,3	0,2	0,04
Dolnja Lendava	7,2	8,4	19,3	52,9	10,7	1,1	0,2	0,02	0,07
Dravograd	15,3	7,1	8,6	11,2	9,7	15,9	24,3	5,6	2,3
Gornji grad	17,5	7,9	10,3	16,1	11,4	14,3	15,9	4,4	2,2
Kamnik	14,2	8,3	11,4	19,9	18,3	19,3	7,6	0,9	0,1
Kočevje	11,2	5,2	7,9	16,7	17,5	26,6	13,8	0,8	0,3
Konjice	13,5	9,4	13,8	18,2	17,8	19,4	6,7	1,0	0,2
Kranj	11,2	8,0	11,3	20,0	16,3	16,8	13,2	2,4	0,8
Krško	13,6	9,7	12,6	22,1	22,3	15,4	3,9	0,2	0,2
Laško	12,3	9,1	10,3	19,6	17,1	19,9	10,9	0,5	0,3
Litija	9,8	6,5	9,7	17,3	16,9	24,7	14,1	0,7	0,3
Logatec	12,2	5,7	8,1	17,5	18,2	22,3	13,9	1,8	0,3
Ljubljana	17,4	7,6	10,4	18,2	16,9	18,1	9,9	1,3	0,2
Ljubljana-mesto	30,4	11,9	14,8	20,3	14,9	3,7	2,6	1,1	0,3
Ljutomer	7,1	9,8	16,4	32,9	18,8	11,9	3,0	0,1	0,05
Maribor-desni breg	19,5	11,8	14,2	19,3	14,8	13,1	5,8	1,0	0,6
Maribor-levi breg	8,2	9,3	16,2	29,9	17,9	12,8	5,0	0,5	0,2
Maribor-mesto	47,4	10,4	13,7	10,9	7,1	4,8	3,3	1,9	0,5
Metlika	7,9	6,8	9,5	29,1	29,7	14,6	2,3	0,05	0,05
Murska Sobota	4,1	5,8	12,7	38,8	28,6	8,9	0,9	0,1	0,1
Novo mesto	13,3	8,2	11,2	17,9	19,9	22,6	6,4	0,3	0,2
Ptuj	11,9	12,9	17,0	26,6	16,9	11,7	2,8	0,1	0,1
Ptuj-mesto	28,1	13,7	18,9	15,2	9,1	3,7	8,3	2,3	0,7
Radovljica	11,5	4,9	7,8	19,8	21,1	20,8	11,3	2,0	0,8
Slovenj Gradec	15,7	8,1	10,1	16,2	14,5	18,9	13,5	2,3	0,7
Šmarje	8,4	9,1	14,6	28,4	23,1	13,4	2,8	0,1	0,1

POVEČANJE VINOGRADNIŠKIH POVRŠIN

Okraj	1930		1939	
	ha	v %	ha	v %
Brežice	1.500	7.4	2.180	8.5
Celje	599	2.0	1.570	4.5
Črnomelj	1.651	4.4	2.004	4.5
Gornji grad	23	0.1	94	0.5
Dolnja Lendava	811	3.4	806	3.0
Kočevje	1	—	2	—
Konjice	551	4.2	603	4.1
Krško	2.923	7.5	3.190	9.3
Laško	25	0.2	38	0.5
Litija	75	0.2	237	0.7
Ljutomer	1.908	7.2	2.090	7.1
Maribor desni breg	817	2.8	1.234	4.2
Maribor levi breg	2.625	6.6	3.228	8.2
Murska Sobota	290	0.8	345	0.8
Novo mesto	2.103	4.6	2.674	5.7
Ptuj	3.851	6.6	4.389	7.4
Slovenj Gradec	50	0.2	84	0.4
Šmarje	2.981	9.9	2.815	9.4
Dravska banovina	22.784	2.8	27.583	3.3

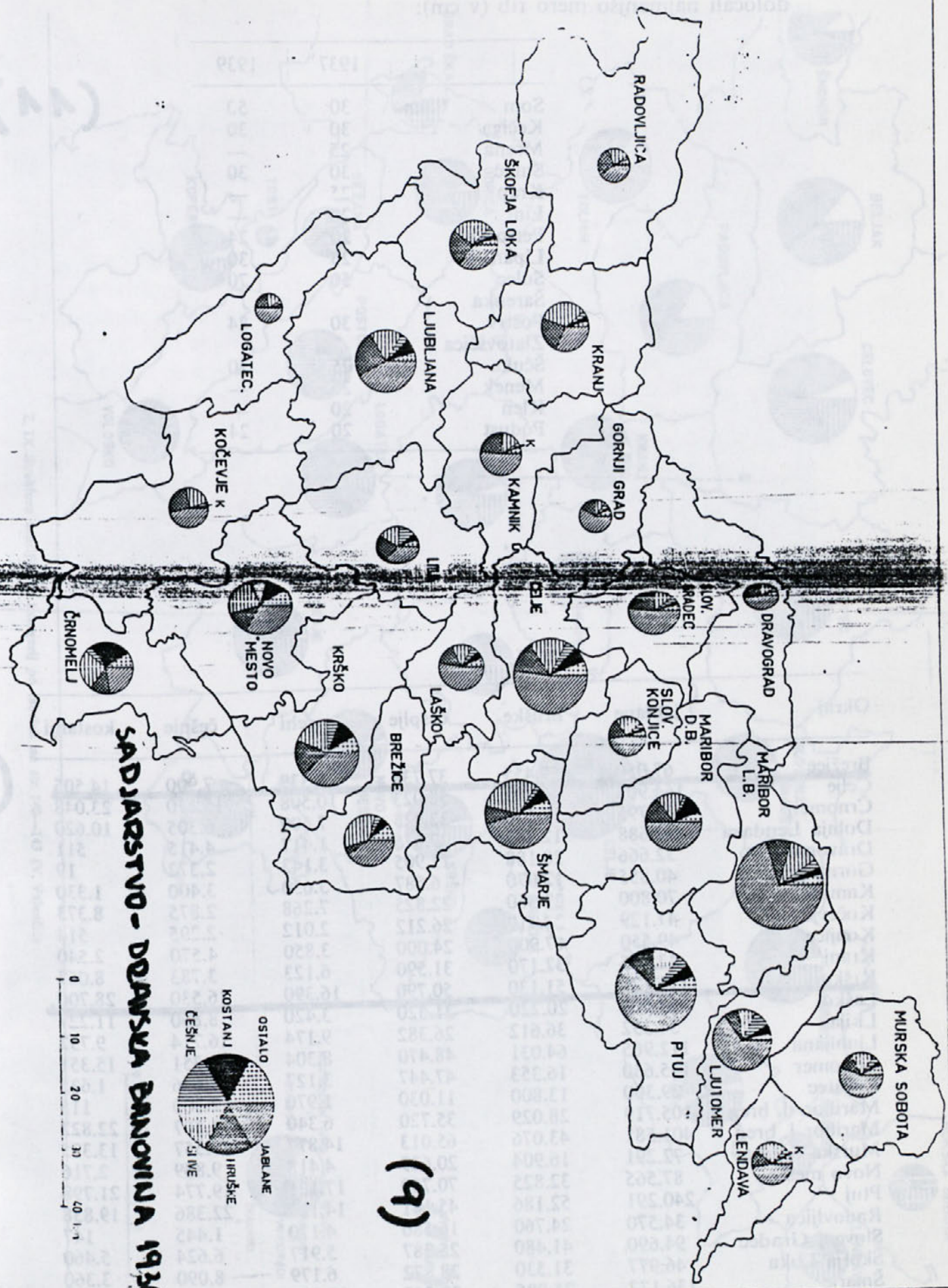
(8)

POSESTNA STRUKTURA VINOGRADOV 1935

14. Vinogradništvo

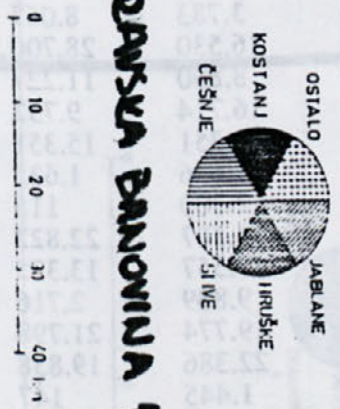
(7)

Politični okraj	Pod 0.5 ha	0.5 do 1 ha	1—2 ha	2—5 ha	Nad 5 ha	Skupaj
Brežice	147	34	3	—	—	184
Celje-mesto	—	—	2	—	—	2
Celje-okolica	308	77	16	1	—	402
Ijutomer	76	53	17	7	1	154
Maribor	271	216	159	54	6	706
Ptuj-mesto	1	—	—	—	—	1
Ptuj-okolica	123	46	10	2	—	181
Slovenj Gradec	61	10	2	—	—	73
Slovenska Štajerska	987	436	209	64	7	1.703
Črnomelj	152	13	3	—	—	168
Krško	405	58	12	4	—	479
Litija	70	14	1	—	—	85
Ljubljana-mesto	1	—	—	—	—	1
Novo mesto	225	40	8	—	—	273
Postojna	12	3	—	—	1	16
Kranjska	865	128	24	4	1	1.022
Gorica-mesto	—	1	—	—	—	1
Gorica-okolica	123	36	13	5	—	177
Sežana	11	1	—	—	—	12
Slovenski del Goriške	134	38	13	5	—	190
Koper	210	34	14	5	—	263
Novo mesto	13,3	8,1	11,2	19,9	22,8	8,4
Ptuj	11,9	17,9	17,0	16,9	11,7	2,8
Ptuj-mesto	28,1	1,7	18,9	9,1	3,7	8,3
Radovljica	11,5	4,9	7,8	21,1	20,8	11,3
Slovenj Gradec	15,7	8,1	18,1	14,3	18,9	13,3
Šmarje	8,4	2,1	14,6	28,4	23,1	13,4

SADJARSTVO - DOLNJSKA BANOVINA 1936

(9)

L. 1937 in 1939 sta izšla uredbi, ki sta enotno za ves teritorij Dravske banovine določali najmanjšo mero rib (v cm):

	1937	1939
Som	30	50
Kečiga	30	30
Mrena	25	—
Smuč	30	30
Krap	25	—
Linj	20	—
Petrovka	20	24
Lipan	25	30
Sulec	50	70
Šarenka	30	24
Postrv		
Zlatovščica		
Ščuka	25	30
Menek	25	—
Klen	20	—
Podust	20	24

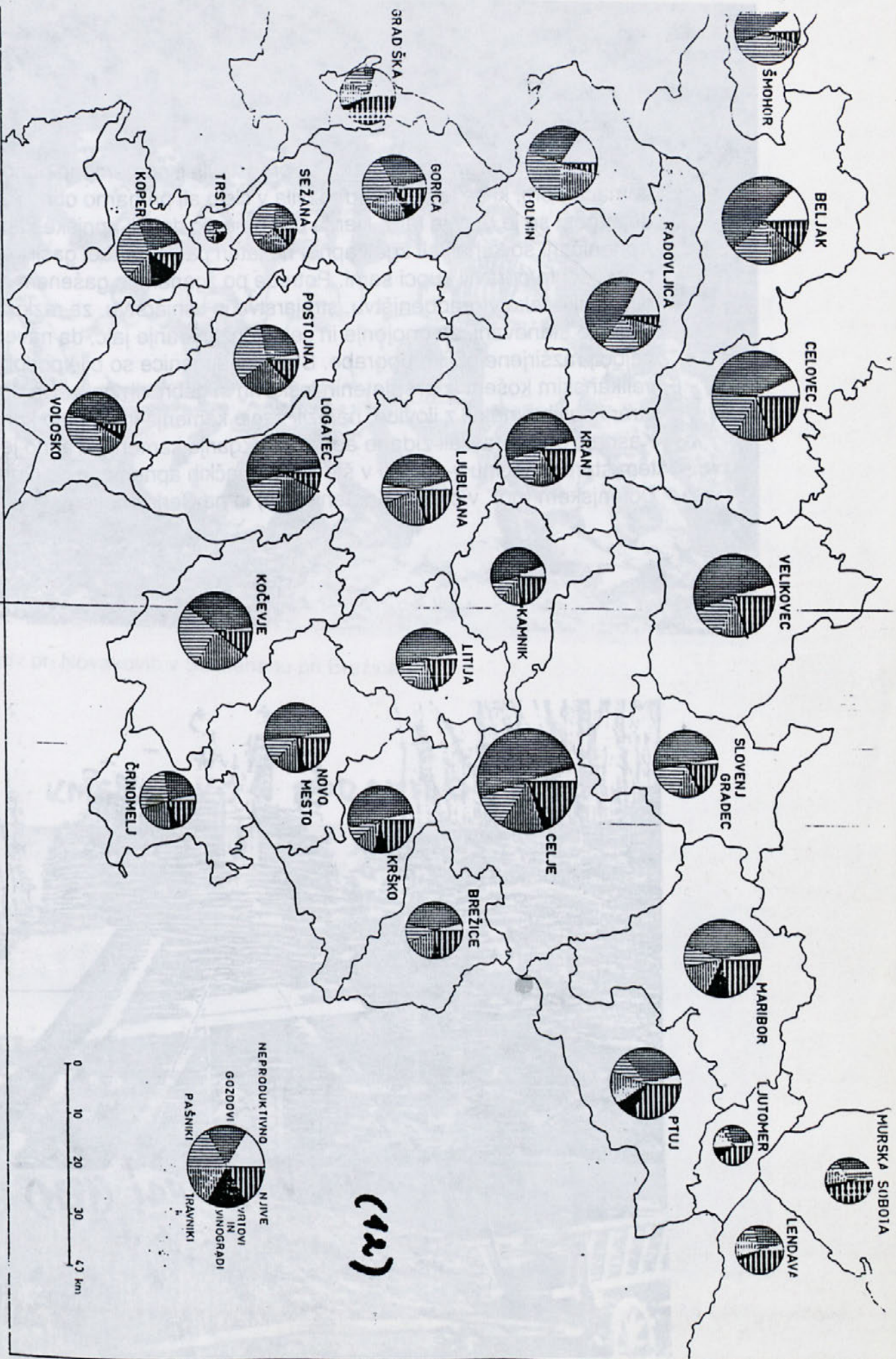
(11)

(2)

Skupaj

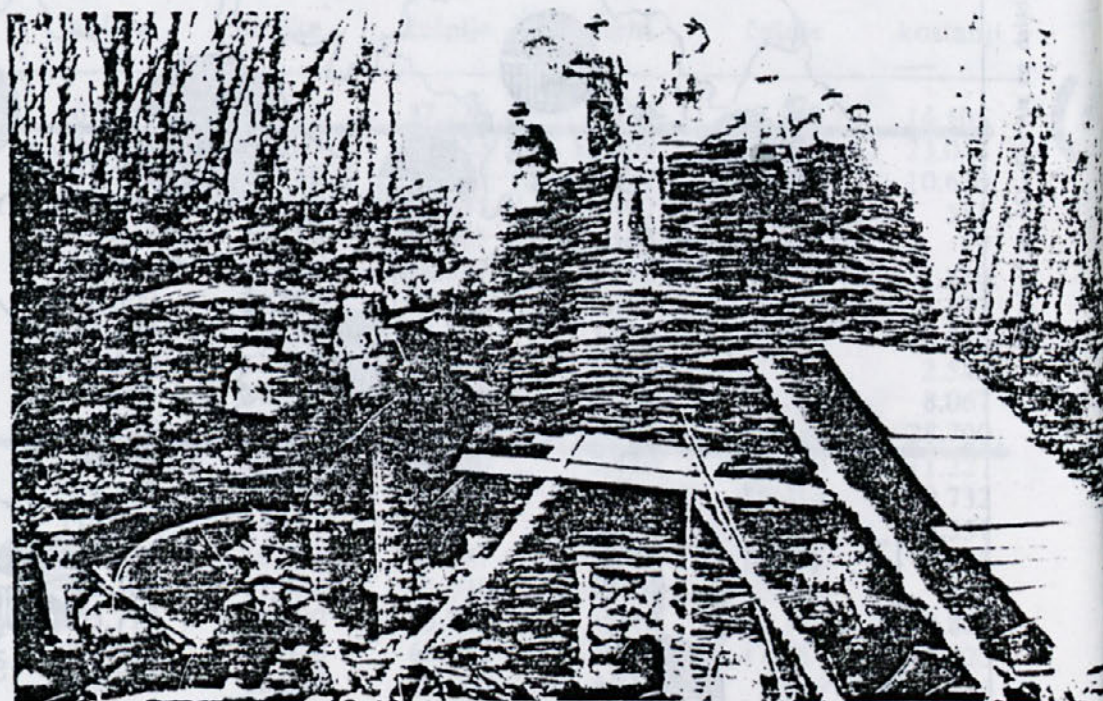
Okraj	jablane	hruške	češplje	orehi	češnje	kostanji
Brežice	67.050	29.455	37.730	8.339	7.900	14.505
Celje	164.907	46.905	58.023	10.508	15.170	23.048
Črnomelj	35.795	17.146	32.925	7.509	6.305	10.620
Dolnja Lendava	47.688	12.742	27.675	1.417	4.415	511
Dravograd	32.666	20.188	12.905	3.143	2.372	19
Gornji grad	40.855	12.070	6.587	3.630	3.400	1.330
Kamnik	70.800	29.560	22.825	7.268	2.875	8.373
Kočevje	47.129	24.417	26.212	2.012	2.295	514
Konjice	49.550	17.900	24.000	3.850	4.570	2.540
Kranj	42.835	37.170	31.590	6.123	3.783	8.067
Kiško	111.120	51.130	50.790	16.390	16.530	28.700
Laško	84.500	20.220	21.320	3.420	8.890	11.227
Litija	54.352	36.612	26.382	9.174	16.714	9.732
Ljubljana	112.965	64.031	48.470	8.304	11.351	15.351
Ljutomer	145.630	16.353	47.447	3.127	11.636	1.625
Logatec	29.300	13.800	11.030	1.970	2.300	115
Maribor d. breg	105.719	28.029	35.720	6.340	5.507	22.822
Maribor l. breg	401.581	43.076	65.013	14.877	17.557	13.325
Murska Sobota	72.291	16.904	20.629	4.418	9.839	2.716
Novo mesto	87.565	32.825	70.760	17.121	19.774	21.798
Ptuj	240.291	52.186	45.141	14.122	22.386	19.838
Radovljica	34.570	24.760	16.580	4.170	1.445	147
Slovenj Gradec	94.690	41.480	25.387	5.917	6.624	5.460
Škofja Loka	46.977	31.530	28.872	6.179	8.090	3.360
Šmarje	136.172	25.985	90.545	12.877	7.485	17.617
Dravska banovina	2,356.998	746.474	884.558	182.205	219.213	243.360

(1)

Z. IX. Struktura zemljišnih kategorij po tabelah na str. 140—143 (V. Valentič)

Tudi apneničarji (ali apnarji) so predstavljali pomembno panogo domače obrti, ki se je ponekod razvila v čisto ali primarno obrt. Ta dejavnost se je razvila tam, kjer je bilo na voljo dovolj apniške kamenine. Apneničarji so kuhali ali žgali apno, nekateri pa so ga tudi gasili, čeprav se ponavadi to opravili kupci sami. Potrebe po žganem in gašenem apnu so bile velike tako v gradbeništvu, strojarstvu in usnjarstvu, za razkuževanje beljenje stanovanj, za gnojenje in celo konzerviranje jajc, da navedemo le najbolj razširjene oblike uporabe. Starejše apnenice so bile podobne velikanskim košem iz prepletenih leskovih in gabrovih palic. Na notranji strani so jih ometali z ilovico, naložili vanje kamenje in jih nato kurili. Kasneje so postavljali zidane apnenice. Žganje kamenja v apno je bilo po tem starem načinu v navadi v številnih kmečkih apnenicah po Gorenjskem in Dolenjskem (npr. v okolici Kostanjevice) in na Cerkljanskem.

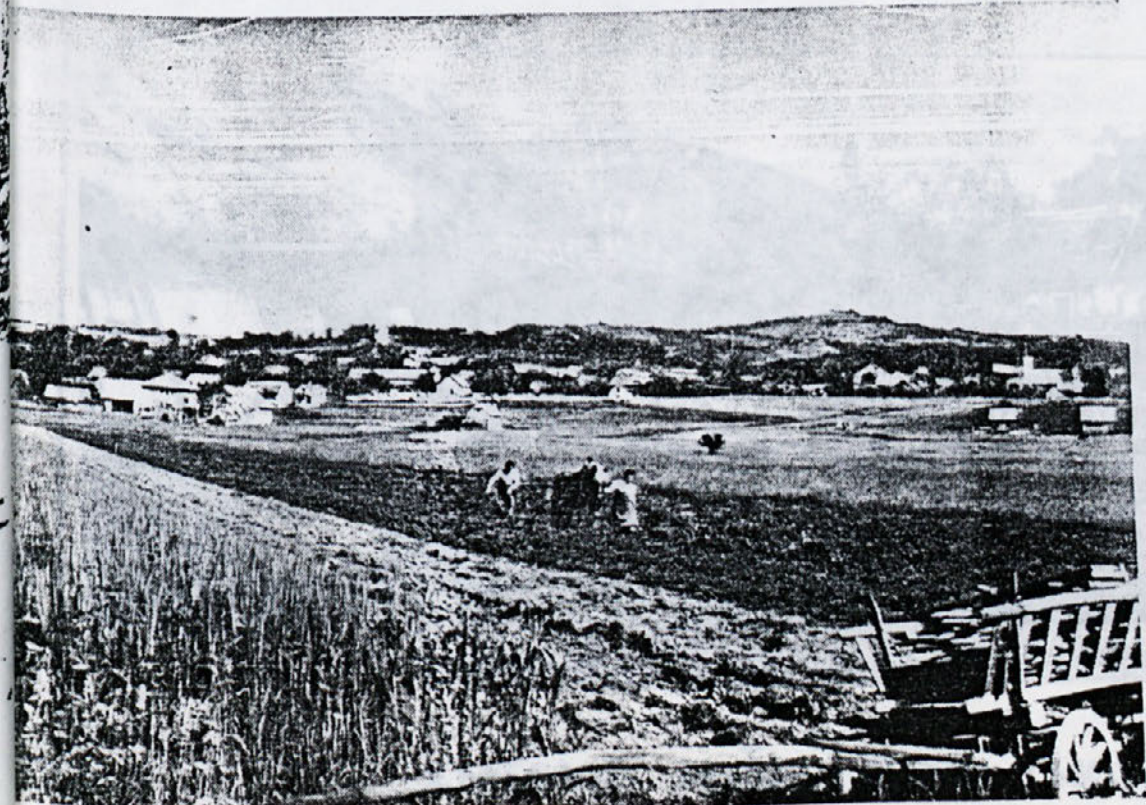

ŽGANJE APNA V APNENICI (1934)

...na slivarjev pri Novakovih v Šentlenartu pri Brežicah

KMETIJSKO OPRAVILO

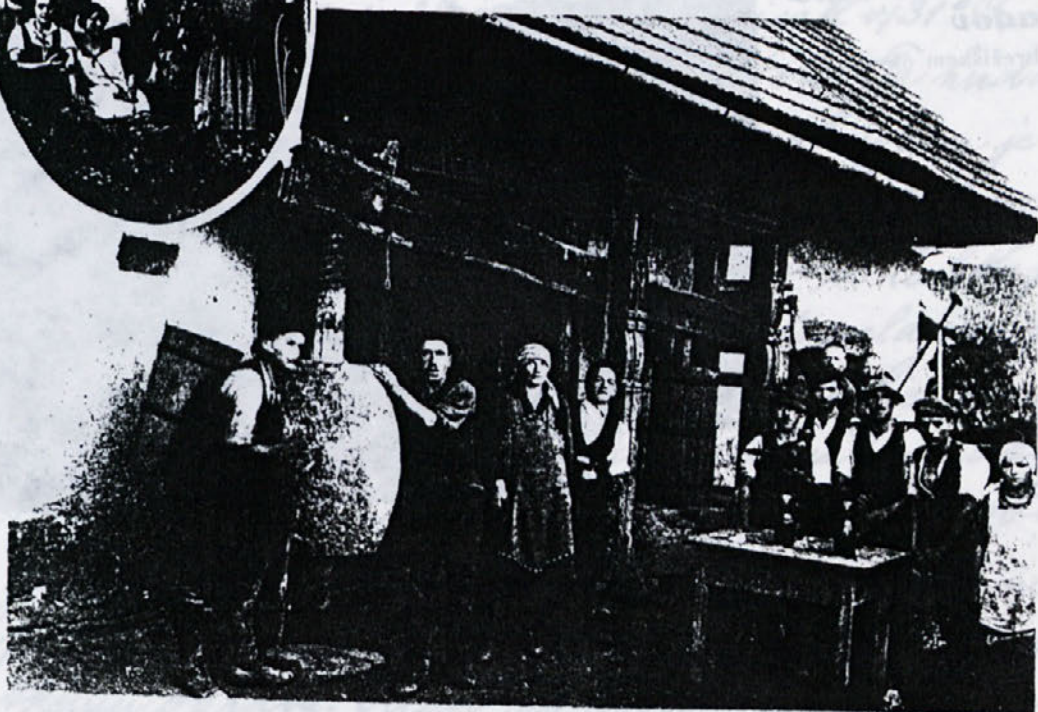

Leskovec

LUPLJENJE SLIV IN NJIHOVO PREDELOVANJE.
V PRINELE JE BILO SEZONSKO DELO.
LUPLJENJE JE DALO DOSTI DODATNEGA
ZASLUŽKA ZLASTI ŠTEVILNIM KMEČKIM ŽENAM
(DENAR ZA ŠOLANJE, OBLEKO, OBUTEV OTROK).
V NAŠIH KRAJIH JE BILO NAJVEČ TE
DEJAVNOSTI V OKOLICI BIZELJSKEGA.
LUPLJENJE SLIV IN PRIDELOVANJE PRINEL
JE POVSEM ZAMRLO PO LETU 1950.

Slivarji med lupljenjem sliv pri Oštirju v Brezini pri Brežicah (okoli 1935).

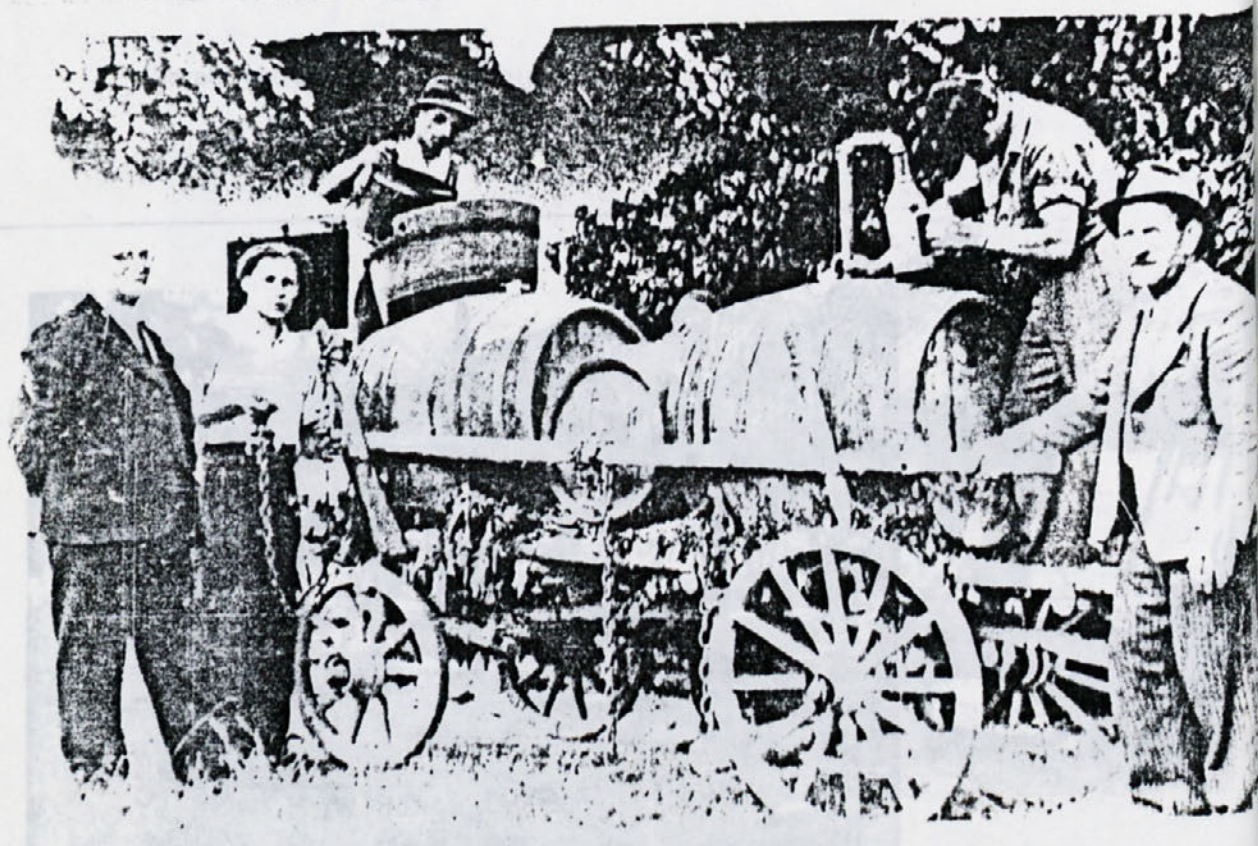

KMEČKA HIŠA - BIZELJSKO

Na desni:

**ogled na skupino vno-
gradov**

v Sromljah v brežiškem okraju.

OD HIŠE GRE VINO V PRODAJO - BREZJSK

20. julija sem opranil 1921 proc rdeče jagode portugalke na Spalirju v Janovcu, 1920. že 16. julija.

Merca julija je začela priti kati vročina & vro vehe-
meuco. Dregla je 27. julija 1921 rizek 431°C, kar se
ni niti 1911. niti 1917. leta ugodilo. Ta huda vročina
je durala skoraj celi avgúst. Le v septembru je nekoliko
pnehala, ker to bile še dalje noči. Posledica hude
suhe vročine, ki smo jo razmeroma še lahko prenašali,
je bila sprajna suša, & a katero je stopela vsa poljščina,
posebno koruza, krompir, fižol in rebe. Travniki so
bili čisto rjavi in le v manjših dolinah ob vodi je ratalo
nekaj otavo. Ker tudi na seno ni bilo ugodno leto,
je nastopilo splošno pomanjkanje hrane in kmetje
prisiljeni veliko živine prodati v škodo gospodar-
stvenu obratu. Kljub tej neveči pa je lepo rejena
živina šla redno v denar. Prednja krava je dala
4000 K par tehkih volov pa 25.000 K.

4. avgusta 1927 je bil hud naliv & viharjav in teca.
Voda je strahno pobila Jesenovec, Urhovec, Pištinj.
Dikaj uničila skoraj ves vinski pridelok, do 3/4 Otav
in Cerinje, manj Podgorje in Pišce, Hoželsbergov
ali Gregov. Strasen vihar polomil drevi sadnega
drevja, posebno oliv in jablan, pa & trgale in raz-
kimal strehe, nametal na tla drevi sadja.

Jesen je bila vobče lepa in vroča. Ingatev se
je skrat kakor 1917. leta vrila, ob vročini in rubeu
vremenu po 20. septembru, kakor je še vukajovi-
čajno, če je bolj ugodno leto. Le škoda, da nekateri
vino gradatji niso mogli dočakat, da bi bilo groz-
je popolnoma dokorelo, ampak so ili prebitio
krat in nabrali drevi vinkojče vino kakor oni,
ki so strgato vijo počakali. Nepravod tam, kjer
ni toča, uničila ali poškodovala grozdja

teletina po.	70 Kr. za 1 kg.
špeh	100 " " " "
mleko	12 " za 1 liter.
jajca	10 " za 1 kovanec
špurnar	600 " " "

Upanja na boljše čase pa ni nobenega. Ako je končno pripomnim, da je bilo v jeseni predežju obilo gob, ki so jih ljudje pridno pobirali in sušili, sem menda tangiral, vse, kar je bilo treba pomeniti. Stari ljudje so rekli, da je tisto leto, ko so obilo gob, hudo leto. . .

V Pišecah, dne 25. februarja 1923.

Hever
radučitelj. -

Vinca
Korunsek
8/3 1923

ŠOLSKA KRONIKA PIŠECE

NEKATERE CENE V KRONAH

SOLSKA KRONIKA MISECE
LETINA IN CENE V KRONAH (1923)

je nam delalo in se dela tokrat še večjo konkurenco nego prejšna leta, ker se polovico ceneje pridelava in tudi lažje po ceni prodaja.

Krompir so ljudje večinoma skapali po bogatvi. Bil je celo lep, debel, a držal se ni. V kletih črni in gnije. Za seme bo popolnoma neuporaben in se bo moral semeniti krompir od drugod uvažati.

Le sudi je sadje tokrat tako bujno in bogato cvetelo, da je bilo pričakovati najboljše sadne letine, je raslo hrušek, tepeh, nekaj črešenj, marelic in bresk, vendar so pravo malo sadja. Le orehi so precej dobro obrodili.

Ker ni rastle kreme, so bili prisiljeni posvetovati poprodati veliko živine, veliko se je je v jerem poklalo. Premožnejši so kupovali kremo in Janata po 8.10. K kg, da so prozdili svojo živino kolikor je je nameravali v obratovanje gospodarstva neobhodno potrebno.

Radi hude in rano nastopioše suše ni tokrat rastle ne firola, ne selja ne koruze, krompirja, glavnega živeča, zato vlada med ljudstvom, obče pomanjkanje, ki se bo zdaj spomladati še stopnjevalo, dokler ne raste novega živeča.

Praginja vseh vrst kavnih potrebčin paraste kupidno. Tukaj navedem dneve cene:

koruza	16 K za kg
koruzna moka	18 " " "
krušna "	30 " " "
kava	260 " " "
sladkor	96 " " "

2881
In od toce porokodovanih vinogradov u pr. to vino
bolj slobno. Dobro sladko vino je v pravi dosejlo cene, od
25 - 27 K za liter.

Žalostno nam to, da smo v sled neimertue politike
izgubili nemški in češki trg, ni slo naše vino tako v
denar kakor prejšnja leta. Hudo konkurencu nam de-
lajo Gustomerskani, Štajncani, Šalovčani, Mariborčani
itd. s svojim vinom, ki je prejšnja leta slo vse v nem-
ški denar. Konkurencu nam dela seve tudi banaš-
ko vino, ki tudi iz prej omenjenega ostraka ne gre
več na Avriavstrijko. - Štaba perspektiva za naše
vinogradarje za prihodnjost! -

Praginja, rast rapidna, pivnična moka je po
30 K kg, krušna po 25 K, korura po 16 K itd, za prava
kakovajo kmetice 500 K poprej se je dobil prava za
6 K najlepši in največji. -

Končuo se pripravu ni ni, da je zbog hude v. se
kratkloprav malo šivera, posebu zelja, šivola in
korure, kakor krompirja. -

Famed sadja je bilo nekaj črničij in jabolk;
shoje so slo dobro v denar. Črničje celo po
7 K kg. - kavi je bilo rliv, hrusek, bresk in marelie,
a prodalo se je le to se, lepa namikna jabolka
celo po 12 K kg in se dražje. -

V pisecah meseca februarja 1924.

Medved
radničlj.

ŠOLSKA KRONIKA PIŠECE

PRIDELKI IN DRAGINJA

Okraj	konji	teleta do 1 l.	junci in telice do 2 l.	krave in telice nad 2 l.	biki	voli	skrupaj goved	svinje
Črnomelj	856	1.179	1.917	4.520	34	5.034	12.684	7.262
Kočevje	2.333	2.036	2.170	8.469	65	1.379	14.119	7.066
Krško	2.757	2.187	2.996	6.741	70	4.040	16.034	18.621
Litija	2.040	2.585	3.406	6.618	94	3.693	16.396	7.833
Novomesto	3.263	2.472	2.963	8.313	90	4.231	13.069	14.171
skrupaj	11.249	10.459	13.452	34.661	353	18.377	77.302	54.953
Dravska banovina	52.679	57.099	60.329	198.018	3.191	52.386	371.023	290.539

**OPOMBA: POVEČANO ŠTEVILLO KONJ IN VOLOV
(POLJSKA OPRAVILA, PREVOZ) GLEDE NA DANAŠNJI ČAS**

SOLSKA KRONIKA PISECE (VINOGRADNIŠTVO, SADJARSTVO, CENE)

Že od toče poškodovanih vinogradov pa bi
bolj šibko. Dobro sladko vino je v javni doseglj. cen
25 - 27 K za liter.

Z ozirom na to, da smo posled neimertue pro
izgubili noviški in čiški trg, ni šlo naše vino kak
denar kakor prejšnja leta. Hudo konkurencu nam
lajo Litoměřani, Dujčani, Halozani, Mariborčan
šid. svojim vinom, ki je prejšnja leta šlo vse v
šle, dežele. Konkurencu nam dela seve tudi ba
ko vino, ki tudi iz prejšnjinega vrzoka ne g
peč na širca avstrijsko. - Šlaba perspektiva za n
vinogradarje za prihodnjih! -

Praginja, raste rapidno, pravična moka je
30 K kg, krušna po 25 K, koruza po 16 K itd, za puto
kalkovajo kmetice 500 K poprej se je dobil prizan
6 K najlepšim največji. -

Končuo se pripisui ni ni, da je zbog hude su
kratklo prav malo živeča, posebuo selja. Firola ni
korune, kakor krompirja. -

Samod sadja je bilo nekaj črščijim jabolk
stojje so šle dobro v denar. Čičar ne črščije celo
7 K kg. - Majj je bilo rliv, krušek, bresk in mare
a prodalo se je lahkó vse, lepa namikna jabola
celo po 12 K kg in še dražje. -

V Pisceah meseca februarja 1924.

Winkel
J. Smolnik

Medved
M. Smolnik

ZIVINOREJA

V obdobju med obema vojnama in še pozneje je živinoreja eden glavnih virov dohodka za kmečko prebivalstvo. Poleg prodaje živine (par volov 20 - 25 tisoč kron) je kmetom dajalo dosti zaslužka tudi prodaja jajc, volne, kože, mleka, mlečnih izdelkov.

Do 2. svetovne vojne so kmetje redili najrazličnejše vrste živine: govedo, konje, prašiče, ovce, vse vrste perutnine (kure, goske, pure, race, kapune - škopljen petelin). Konjereja tudi plemenskih konjev je bila razvita v okolici Sevnice, Šentjerneja. Ovčereja je bila zlasti razvita pod Bohorjem.

Glej tabelo ZIVINOREJA V DRAVSKI BANOVINI 1939 (5)

Glej statistični pregled ZIVINOREJE V DRAVSKI BANOVINI 1939 (6)

Gospodarska kriza okoli leta 1932 se je odražala pri reji živine. Nizke in nestalne cene za živino so občutno znižale število goveje živine. Marsikje so opustili rejo volov za vprego ter pričeli namesto njih uporabljati krave kot vprežno živino.

ČEBELARSTVO

Čebelarstvo se je po 1. svetovni vojni močno razmahnilo, a je že v 30. letih in do 2. svetovne vojne upadlo, ker čebelarški produkti niso imeli ekonomske cene. Izvoza medu ni bilo. Država je v kriznih časih čebelarstvu skušala pomagati s tem, da je nudila čebelarjem za jesensko krmljenje čebel prost denaturiran sladkor, pri prevozih na pašo pa precejšnji popust na železnici. Po 1. svetovni vojni je bilo dosti manjšega čebelarstva, zlasti pri večjih kmetijah. Znani so bili kranjski panji ali kranjiči (80 cm dolžina, 30 cm širina, 20 cm višina). To je bil še panj brez premičnega satja.

Izumitelj panja s premičnim satjem je bil Albert Znidaršič. Ta panj je razširjen ne samo v Posavju, pač pa po celi Sloveniji. Čebele so prevažali na pašo tudi v druge kraje (v zvezi s tem so imeli čebelarji krožke). Čebele so prenašali na pašo tudi v koših. Medu se je pridelovalo dosti manj, ker so ga čebelarji lahko odvzeli le jeseni. Marsikdaj so čebelarji z žveplom pomorili nekatere čebelje družine, ker ni ostalo zadosti medu za čebelje zimsko preživetje.

Nekaj medu so čebelarji porabili sami, drugo pa prodali. V Posavju je bil najbolj znan ajdov med. Sicer pa je v Posavju čebelja spomladanska paša na sadju in travnikih, pozneje pa tudi kostanjeva paša. Posebnost za pašo čebel v Posavju od Brežic do Krškega je samorastnica "Rozga". Med so odkupovali medicarji. Sladkor je

bil v tej dobi dokaj drag, zato je v marsikateri hiši na vasi drugod med nadomeščal sladkor.

RIBOLOV

V krajih ob potokih in rekah je ribolov vedno skrbel za popestritev vsakdanje hrane. V tem obdobju pa ribolov ni bil gospodarsko pomembnejši.

Na ozemlju Posavja je bilo takrat še veliko zelo čistih rek in potokov, bogatih z različnimi vrstami rib: postrv, klen, mrena, sulec, ščuka, lin, lipan, som, krap, po bistrskih potokih še posebej rak.

Najbolj bogate z ribami so bile reke Mirna, Sevnica, Krka in Sava.

Glej tabelo, ki DOLOČA NAJMANJSO MERO RIB PRI RIBOLOVU (11)

LOVSTVO

Z nastankom Jugoslavije je nastajal nov lovski zakon, ki je dokončno začel veljati 1935. leta. Zakon je oblikoval enotna načela za lovske pravice v Dravski banovini.

Lovišča so bila razdeljena na zasebna in občinska. Pravico do lastnega lovišča je imela oseba, ki je imela najmanj 200 ha skupaj ležečega zemljišča. Bogati posamezniki so imeli lovišča zakupu. Sklepiti je, da so lov gojili le bogati posamezniki, veleposestniki ali bogati industrijalci, npr. sevniki. Imeli so tudi najete lovske čuvaje.

Razširjen pa je bil tudi divji lov.

Lovske družine, kot jih poznamo danes, so nastajale šele po 2. svetovni vojni.

GOZDOVI IN GOSPODARJENJE Z NJIMI V CASU MED 1. IN 2. SVETOVNO VOJNO

V regiji Posavje gozdarstvo pomeni manj kot kmetijstvo, čeprav z gozdovi pokrito 46 % površine (112000 m² prirastka; razmerje iglavci - listavci je 14 : 86 v korist listavcev). V pogovoru z gozdarji smo izvedeli, da je bil procent gozdnih površin med

obema vojnama nekoliko manjši, pod gozdovi je bilo okoli 42 % površin (96000 m³ prirastka; razmerje iglavci - listavci 12 : 88 v korist listavcev). Razveseljivo je dejstvo, da se je površina gozdov do danes nenehno rahlo povečevala, kar je še posebej pomembno, saj so gozdovi potrebni za ohranjanje naravnega ravnotežja, plodnosti tal, izravnavanja vodnega razmerja, ugodno pa vplivajo na klimo in ustvarjajo v posameznih predelih boljše pogoje za življenje ljudi.

Tudi v času med obema vojnama je bil gozd zelo pomemben za gospodarjenje v Posavju. V tem času so bile vse gozdne površine zasebna lastnina različnih lastnikov.

Glej tabelo GOZDNA POVRŠINA V DRAVSKI BANOVINI ZA LETO 1938

GOZDOVI V OBMOCJU BREZIC

Družbeni gozdovi, s katerimi danes gospodari Gozdno gospodarstvo Brežice, so pred 2. svetovno vojno pripadali raznim graščinam in veleposestnikom. Največja gozdna veleposest MOKRICE (okoli 800 ha) je bila v rokah Nadbiskupskega sjemišta v Zagrebu, in sicer od leta 1937. Prejšnji lastniki mokriške veleposesti so bili:

- od leta 1914 do 1923 grof Aleksander Enconomo, polovico posesti, drugo polovico pa barona Mons in Nikola Von Gagern, katerih brat Friedrich Von Gagern je znan pisatelj lovskih in drugih romanov v nemškem jeziku.
- od leta 1924 do 1936 je bila lastnica delničarska družba za trgovino z lesom Berger iz Zagreba
- od leta 1937 do 1941 Nadbiskupsko sjemište v Zagrebu

Vsakokratnemu lastniku gozdov je ves ta čas pripadala tudi pravica so lova. Zadnji upravitelj pred 2. svetovno vojno je bil Juraj Dražić, nadškofijski gozdarski svetnik. Za lovske zadeve je odgovarjal Stjepan Jambrožić, duhovnik pri nadškofiji Zagreb. V mokriških gozdovih je bilo stalno zaposlenih 6 - 7 delavcev, 3 do 4 okoliški kmetje pa so delali kot vozniki s konji. Plačilo za delo je bilo zelo slabo. Delničarska družba za promet z lesom Berger iz Zagreba je vse delavce in voznike plačevala izključno v naravi - z lesom.

Prvi ureditveni načrt za mokriške gozdove je bil izdelan za obdobje 1930 - 1939. Celotna mokriška veleposest je bila vzorno omejena z izkopanimi jarki in mejniki. Celoten kompleks gozdov je bil brez utrjenih cest. Zadnja leta pred 2. svetovno vojno so posekali letno približno 2100 m³ listavcev in 600 m³ iglavcev. Ves les so iz gozda vozili vozniki s konji, in sicer na lastnikovo žago pod gradom Mokrice, kjer je bilo glavno skladišče. Ves les so razžagali na tej žagi in ga delno prodali kupcem v Zagrebu, večino pa je porabilo nadškofijsko. Drva so v glavnem porabili za ogrevanje nadškofijske stavbe in njenih gospodarstev, le višek so prodali okoliškemu prebivalstvu in raznim kupcem v Zagrebu. Zadnje leto so prodali nekaj celuloznega lesa iglavcev celulozi Krško.

Tudi oglarili so občasno in oglje prodajali v Italijo. Prevoze lesa in oglja v Zagreb in Krško ali na železniško postajo Brežice so opravljali z lastnim kamionom. Leta 1938 je bila porušena stara žaga pod gradom Mokrice in na njenem mestu že istega leta zgrajena nova parna žaga s parilnico za rezan bukov les. Gozdnogojitvenih del niso opravljali v večjem obsegu. Smrekove sadike so sadili le na površinah, kjer niso uspele naravne pomladitve, ter na manjših prazninah, ki so nastale po snegolomih. Imeli so tri manjše gozdne drevesnice (Bukovina, Zandarska draga Pokoje) za vzgojo sadik smreke, zelenega in rdečega bora. Iz gospodarske osnove je bil izločen in posebno negovan park okrog gradu Mokrice, ki je obsegal 11,5 ha. Izvajanje predpisov ureditvenega načrta je zelo pogosto nadzoroval gozdarski referent sreskega načelstva v Brežicah.

Druga pomembnejša gozdna veleposest (okrog 700 ha) je spadala po graščino Pišece. Leta 1932 je tedanji lastnik, zet grofa Moscona baron Alfred Bulter moral prodati vse graščinske gozdove zaradi velikih dolgov. Celotno kmetijsko posest je kupila Mestna hranilnica Maribor, gozdove pa Pokojninski zavod Ljubljana. Od tega je gozdove kupil neki Maček iz Ljubljane. Gozdna uprava je imela svojo pisarno v gradu Pišece, upravitelj je bil Schagelj iz Brežic. Sicer je tu službovalo neposredno pred 2. svetovno vojno več gozdarjev - gozdarskih tehnikov. V gozdovih so delali le sezonski delavci - okoliški kmetje. Nekajkrat so tudi najeli sezonske delavce - sekače iz Like. Sekali so le pozimi. Odobreni letni etat (letni posek letne mase) je znašal okoli 2200 m³, sekali so pa le občasno, malo in ne vedno vsako leto. Ves posekani les so iz gozda vozili domačini s konji. Drva so prodajali na Hrvaško, le manjše količine okoliškemu prebivalstvu in takratnim maloštevilnim uradom v Brežicah. Ves uporabni bukov les je kupila na panju Kopitarna Sevnica in ga posekala z lastnimi delavci. Les so vozili vozniki s konji na železniško postajo v Brežice, od tam pa z vagoni v Sevnico. Gozdnogojitvena dela so izvajali le v manjšem obsegu. Prvi ureditveni načrt je leta 1924 sestavil inženir gozdarstva Anton Mayer, potrdil pa ga je leta 1925 srezki glava v Brežicah.

Naslednja večja gozdna posest (okoli 950 ha) je pripadala graščini Bizeljsko. To so gozdovi, ki ležijo v katastrskih občinah Križe, Kunšperk, Podsreda, Osrednek. Lastniki so bili grofje Windishgratzi. Sedež uprave je bil v gradu Bizeljsko. Zadnji upravitelj je bil Franc Vrhovšek, logarji pa Jurij Pregrad, Gregor Hribar, Drobnič, Pribovšek in Strah.

Graščina Bizeljsko je imela lastno žago v Podsredni, kjer so žagali vso hlodovino iz svojih gozdov. Deske so prodajali v glavnem v Italijo. V gozdu so delali 3 do 4 stalni delavci in občasno okoliški kmetje kot vozniki. V času večjih sečenj je delalo v gozdu tudi do 30 domačih sezonskih delavcev. Domači gozdarji so izvajali le čiščenje, redčenje, prodajo lesa na panju za lokalno porabo ter čuvajsko službo. Za redne sečnje hrasta je imel lastnik posebne ekipe, ki jih je pripeljal iz Hrvaške. Sekali so vsake nekaj let. Iz iglavcev so izdelovali hmeljavke, jamski les, kolje za vinograd in drogove za vodnjake. Debelejših iglavcev niso sekali.

Za sečnjo hrasta so najemali sekače, občasno tudi iz Kočevja. Vso hrastovo hlodovino so vozili s kamioni na lastne žage na Hrvaško, drva in ostalo pa prodajali za lokalno potrošnjo. Od gozdnogojitvenih del so redno opravljali čiščenje in redčenje. Sadili so hrastov želod v brazde in manjše količine smrekovih sadik. Pri logarnici v Dobravi so imeli lastno gozdno drevesnico za vzgojo smrekovih sadik. Vse posajene sadike so zaščitili pred srnjadjo s premazi iz mešanice apna in kravjega blata ter z različnimi kovinskimi obeski.

Pod sedanje gozdno gospodarstvo Brežice spadajo še večji kompleksi gozdov, katerih skupni lastniki so bili: dr. Ferdinand Attems iz Slovenske Bistrice, Edmont Attems iz Avstrije, Klotilda Kodolitsch iz Slovenske Bistrice, Gabriele Spanocki iz Avstrije in Marija Schmiedbung iz Avstrije. Ti gozdovi graščine Brežice so ležali v katastrskih občinah Silovec, Gornja Pohanca, Sromlje, Kostanjek, Pesje, Krška vas in Šentlenart. Kompleksi teh gozdov so bili znani po imenih: Crna mlaka, Močnik, Trobojnik in Vrbina. Pisarno so imeli v gradu Brežice.

V gozdovih brežiške graščine niso veliko sekali. V Crni mlaki so izvajali vsakoletne sečnje na enakih površinah v robinjevih in kostanjevih kolosekih za lokalno potrošnjo in lastno porabo. V Vrbini pri Brežicah so sekali le za lokalno porabo, manjše prazne površine pa so zasadili s sadikami jesena, bresta in smreke. Baron Allnoch iz Samobora je imel v Globočiškem gaju okoli 50 ha kostanjevih kolosekov. Te gozdove je kupil od mokriških baronov Hanza in Nikola von Gagerna, da bi v njih dobival material za svojo tovarno palic v Bregani. Za te gozdove je bil izdelan poseben petletni načrt gospodarjenja, ki je bil potrjen od srezkega glavarstva v Krškem. Obhodnja je bila pet let. Dve leti pred sečnjo so vsem kostanjevim poganjkom, ki so bili primerni za izdelavo sprehajalnih palic, s posebnimi nazobčanimi kleščami v razmaku 10 cm po dolžini palice preščipali lubje. Kostanjeve poganjke, ki niso bili primerni za sprehajalne palice so prodajali okoliškemu prebivalstvu v obliki butar za kurjavo, debelejšje pa za vinogradniško kolje. Posekano kolje so vozili domači vozniki v tovarno v Bregano. Sekali so domači sezonski delavci, delo pa sta vodila preddelavca Jalovec s Stankovega in Šuban iz Mokric. Izdelane palice so v glavnem prodali v Nemčijo, Holandijo, Svico in Češkoslovaško.

Tovarna celuloze Videm je imela v Dobravi okrog 65 ha smrekovih gozdov. Manjšo gozdno posest so imeli še: družina Maceljki iz Zagreba (Bojsno in Bukošek), Štedionica banovine Hrvaške iz Zagreba (Bukošek), razne župne nadarbine in drugi.

GOZDOVI V OBMOČJU KOSTANJEVICE NA KRKI

Današnje družbene gozdove Kostanjevice na Krki predstavljata v glavnem dva predvojna gozdnogospodarska kompleksa: Kostanjevica in Kartuzija Pleterje.

Gozdnogospodarski kompleks Kostanjevica je obsegal naslednje ločene večje komplekse: Opatova gora (okoli 630 ha), Krakovo (okoli 610 ha) in Mali Boršt (okoli 170 ha) - skupaj okoli 1400 ha gozdov. Od leta 1919 do 1939 je z njo upravljal kranjski verski sklad v Ljubljani, leta 1939 pa je po sporazumu med cerkvijo in državo prevzela lastništvo ljubljanska škofija, z gozdovi pa je upravljala Direkcija šuma v Ljubljani. Sedež gozdne uprave je bil v kostanjeviškem gradu. Zadnji predvojni upravitelj je bil inženir gozdarstva Kozjek. V pisarni sta bili dve administrativno-finančni uslužbenki. Pomočnik upravitelja je bil inženir gozdarstva Anton Mayer, ki je izdelal prvi ureditveni načrt za pišečko graščino.

Gozdna uprava je imela 13 do 15 stalnih gozdnih delavcev - sekačev, za pogozdovanja pa so najemali domače sezonske delavce. Poleg teh je uprava stalno zaposlovala 3 cestarje, 7 delavcev pri žičnici ter 8 do 10 stalnih režijskih voznikov. Posekali so okoli 1500 m³ letno. Precej lesa je bilo prodano na panju. Žgali so oglje in ga z vozmi vozili na železniško postajo v Krško. Drva so večinoma pokupile vojaške oblasti, delno pa so jih prodajali tudi okoliškemu prebivalstvu, uradom, šolam itd. Tesali so tudi precejšnje količine bukovih pragov. Iz Krakovega so letno prodali poprečno 300 do 400 m³ hrastove hlodovine.

Obratovala je samotajna žičnica od Opatove gore do vasi Orehovec dolga 750 m. Montiral jo je neki Turniher. Po žičnici so spravljali v dolino vse sortimente, od drv do hlodovine. Gozdna uprava ni imela lastne žage. Na njenem področju so sicer delovali tri večje zasebne žage: Venecijanka Vukčević v Globočicah pri Kostanjevici, parna žaga Gliha in parna žaga v Leskovcu pri Krški. Gozdnogojitvenih del v večjem obsegu niso opravljali. Sem in tja so pogozdili kako jaso v gozdovih Opatove gore in Kozarij.

Gozdnourejevalna služba ima na področju kostanjeviških gozdov zelo staro tradicijo. Za cesarsko - kraljevi gozdnogospodarski okraj Kostanjevica obstoji naslednji načrt velike zgodovinske vrednosti: REVIZIJSKI NAČRT ZA LETO 1912 - 1921.

Druga pomembnejša posest so bili gozdovi KARTUZIJE PLETERJE v Ravni gori, Kobilah in Pendrijevki. Vseh gozdov je bilo okoli 1270 ha. Sekali so le na površini 300 ha, drugo je ostajalo nedotaknjeno. Kartuzija je občasno prodajala les na panju lesnemu trgovcu Catarju iz Celja. Izdelovali so bukove železniške pragove ter jih z živinsko vprego vozili do ceste v Pleterje, od tod pa s samostanskim traktorjem na železniško postajo v Novo mesto. V letu 1938 je znašala proizvodnja bukovih pragov okoli 500 m³. Pragove so sekali in tesali domači sezonski delavci. Veliko lesa so prodali na panju okoliškemu prebivalstvu. Za drva namenjali tudi zelo kvalitetno drevje. Iglavce so sekali izključno za lastno uporabo in delno za okoliško prebivalstvo. Samostan ni imel stalnih gozdnih delavcev. Nasploh pa rednih sečenj ni bilo. Pleterske gozdove je honorarno upravljal gozdar Kozjek, sicer istočasni upravitelj gozdne uprave kranjskega verskega zalada v Kostanjevici. Prvi ureditveni načrt za pleterske gozdove je izdelal inženir gozdarstva Franjo Sevnik v letih 1937 in 1938.

GOZDOVI V OBMOČJU SEVNICE

Družbene gozdove današnjega gozdnega gospodarstva Sevnica sestavljajo številne predvojne posesti (družina Jakil, samostan Hotemež, Slana Kobal, Nella Lovrenčič, Franc Zupančič, družba Mirna Ljubljana, prva Hrvatska štedionica Zagreb, Eskontna banka Zagreb, Selezjanski zavod Radna, občina Boštanj, Jan Zitnik, Winkler - kopitarna Sevnica, razne župne nadarbine in drugi posamezniki). Posekali so letno okoli 3500 do 4000 m³ lesa, pretežno iglavcev. Največ so prodali okroglega in tesanega lesa. Pripeljali so ga k Savi in ga dalje transportirali s splavi. Izdelovali so tudi večje količine cepanih drv za vojaške oblasti. Gabrovo in bukovo hlodovino so prodajali kopitarni Sevnica, smrekovo hlodovino pa so razžagali na lastni žagi v Boštanju. Precej lesa so prodali na panju za lokalno potrošnjo. Vsak logar je imel svojo lokalno - začasno gozdno drevesnico, vendar umetne obnove gozdov niso opravljali v večjem obsegu.

GOZDOVI V OBMOČJU "BOHORJA" SENOVO

Najpomembnejše površine današnjega gozdnega gospodarstva Senovo so gozdovi bivše graščine Planina pri Sevnici, ki merijo okoli 1500 ha. V enem kompleksu ti gozdovi poraščajo gorovje Bohor, ki poteka vzporedno s Savo in se dviga do višine 1023 m. Graščina je imela štiri logarje: Antona Trupeja, Ivana Znoja, Franca Cesarja in Jakoba Vajdeca. V gozdu je delalo okoli 25 sezonskih delavcev - domačinov. Imeli so po 8 parov konj. Letno so posekali 2000 do 3000 m³, pretežno jelke, bukve le malo. Posekali so izjemno veliko jelovine, do 6000 m³ stavbnega lesa za izvoz v Nemčijo. Ves posekani les na južnih pobočjih Bohorja so s konji vozili proti Globokemu in nato po cesti v Sevnico. Les s severnih pobočij Bohorja so vozili do stare žage pod Planino, nato pa s konji in po letu 1938 še z lastimi kamioni (na lesni plin) v Sevnico. Pred 2. svetovno vojno sta na Bohorju obstajali dve riži za spravilo lesa: vodna riža z lesnim koritom od logarnice Globoko do kmetije Bohorč in lesena suha riža od Ludvikovega skladišča do Netopirja. Ves les so spravljali iz gozdov ročno in z živinsko vprego z vlečenjem po tleh in z delnim vlečenjem (prvi del hlodov na prvih kolesih voza, zadnji konec hlodov na tleh).

KOPE - za pridobivanje oglja

Ogljarjenje je bilo razvito tako v posavskih gozdovih na Bohorju kot v Gorjancih. V kopah se je uporabljal bukov les. Oglje so največ kupovali kovači in železarne. Veliko oglja so prodali v Italijo.

V obdobju, ko se je v železarnah začel uporabljati visokokalorični koks, je povpraševanje po oglju upadlo.

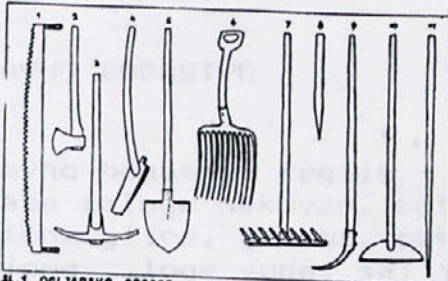
Najmanjše kope s 5 - 6,5 m premera so imele na dnu po en sklad

drv (10 do 40 m³), male in srednje kope s premerom 6,5 - 8 m so vsebovale dva sklada drv (40 do 80 m³), medtem ko so velike kope z nad 8 m imele po tri sklade drv (nad 80 m³). Srednjevelika kopa je gorela 12 do 16 dni. Ko je bilo oglje kuhano, so kopo očistili in razdrli, oglje ohladili in ga pripravili za odvoz.

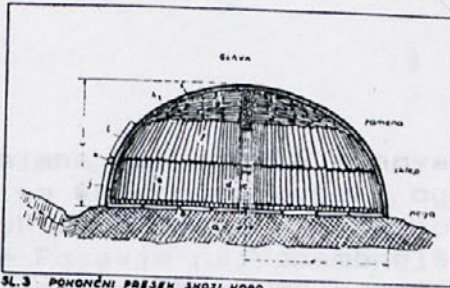
V naših gozdovih je ogljarstvo večinoma sledilo vsakoletnim sečnjam; kope so postavljali včasih nekaj let na istem mestu, praviloma pa na drugem kraju v posekah. Stalne oglarnice, kamor bi se stekale večje množine lesa skozi daljšo dobo na istem mestu, npr. ob vznožju drč, žičnic itd., so bile pri nas redke.

PRIPRAVA KOPE

20. Gozdarstvo

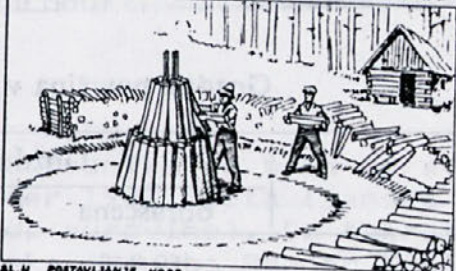
SL.1 OGLJARSKO ORODJE
1 ŽAGA, 2 ŠERHAR, 3 ŠERHAR, 4 POKAL, 5 KOPAL, 6 VILJ, 7 ŠERHARJE, 8 LUKANJE, 9 KALINA, 10 OROBLJAK, 11 BOHANČICA

SL.3 POMOČNI PRESEK ŠKOFI KOPE
1) KOPČE, 2) POK, 3) STRUJ, 4) SVJEŽO, 5) POKI ŠKOF, 6) DELI ŠKOF, 7) SLAV, 8) ORASA, 9) BRAT, 10) ŠKOFI OBLAVLJENI, 11) ŠKOFI, 12) ŠKOFI OBLAVLJENI

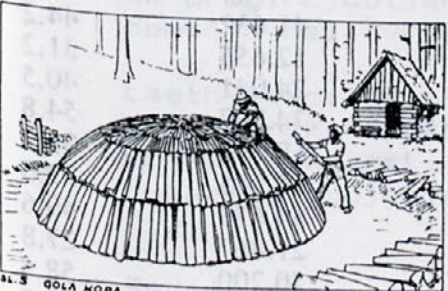

SL.2 KOPČEŠ
OGLEBARNA KOPE ALI OGLJARČICA, NALJA STRUJA ZA VARNICE IN SPODNE ORODJE TER AKLADNOVICNA OGLJARČINA BI

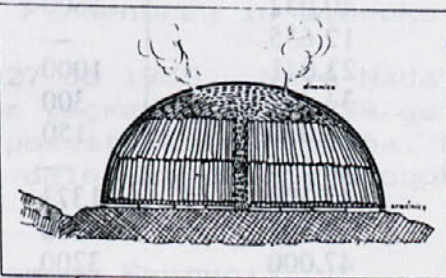

SL.4 POSTAVLJANJE KOPE

20 • 11 Spravilo lesa iz gozda — • 12 Oglarstvo in druge tehnike

SL.5 GOLA KOPE

SL.7 ZAČETEK OGLEINITVE

SL.6 POMRIVANJE KOPE, GRABANJE IN ČRANENJE

SL.8 DOPOLNJEVANJE KOPE ALI BOHANJE

Gozdna površina v Dravski banovini 1938

Okraji	Gozdna površina v hektarjih			V % produkti površin
	obraščena	neobraščena	skupaj	
Brežice	19.949	100	20.049	44,9
Celje	27.849	1497	29.346	45,6
Črnomelj	15.400	716	16.116	28,5
Dolnja Lendava	6.239	130	6.369	19,3
Dravograd	43.039	230	43.269	62,8
Gornji grad	28.225	320	28.545	60,9
Kamnik	27.297	1200	28.497	52,0
Kočevje	48.309	2000	50.309	48,1
Konjice	17.298	780	18.078	57,9
Kranj	30.000	3900	33.900	61,3
Krško	37.352	400	37.752	52,4
Laško	15.935	300	16.235	54,3
Litija	36.285	1500	37.785	54,4
Ljubljana	40.032	1600	41.632	44,2
Ljutomer	12.655	—	12.655	31,2
Logatec	23.041	1000	24.041	40,5
Maribor desni breg	34.407	300	34.707	54,8
Maribor levi breg	18.030	150	18.180	31,2
Murska Sobota	16.515	—	16.515	29,0
Novo mesto	43.300	1373	44.673	49,6
Ptuj	21.667	200	21.867	27,8
Radovljica	47.000	3200	50.200	58,5
Slovenj Gradec	27.411	100	27.511	58,0
Škofja Loka	24.400	2500	26.900	54,1
Šmarje	21.596	1308	22.904	43,5
Dravska banovina	683.231	24804	708.035	47,0

NARAVNO BOGASTVO IN INDUSTRIJA POSAVJA MED OBEMA VOJNAMA

NARAVNO BOGASTVO

Naravno bogastvo regije - njena suruvinska osnova je bila in so bogate zaloge nekovin, kot so kremenčev pesek, ognjevarna in keramična glina, gramoz, pesek in premog. V naravno bogastvo lahko štejemo zaloge vode, saj je Posavje najpomembnejši zbiralni in hidrografski predel na Slovenskem. Naravno bogastvo je tudi presežek agrarnih in gozdnih produktov.

Rudnik Globoko:

Raziskovalna dela v območju rudnika so bila opravljena še pred ponovno delitvijo jamskih mer 1927. leta (jamska mera je določitev zemljišča za izkop surovine). Do takrat je premog izkoriščala brežiška rudarska združba Ranner Kohlengewerkschaf. Leta 1927 so torej bile stare jamske mere opuščene oziroma preložene in je Rudarsko glavarstvo v Ljubljani podelilo 24 novih dvojnih jamskih mer v tem rudniku.

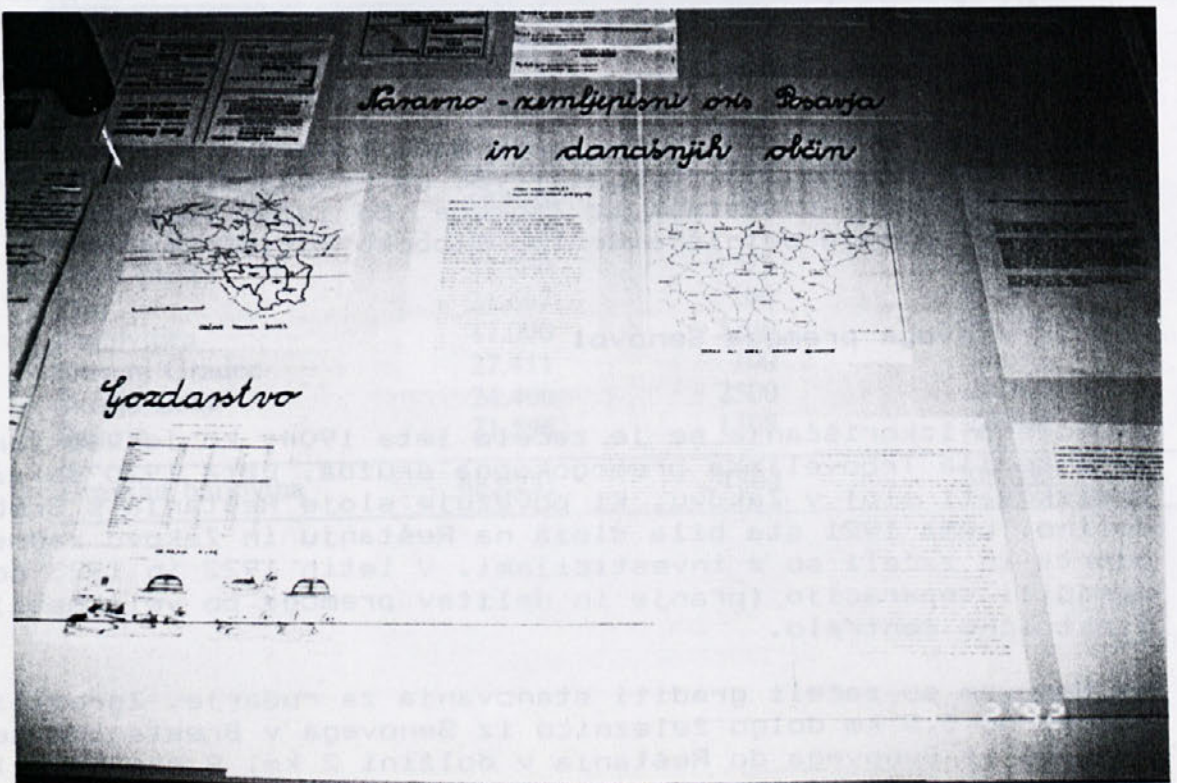
Takratni geološki opis: sloj lignitskega premoga terciarne (pliocenske) starosti je debel 1,80 do 2 m in pada proti V 6 - 7 stopinj. Nad slojem premoga je 1,50 m sloj belega kremenčevega peska, pesek je uporaben za izdelavo stekla. 5 - 10 m nad premogom je lepa siva glina za izdelavo nepregorne opeke. Premog vsebuje do 50 % vlage in 10 % pepela, kar mu ovira boljšo prodajo ob sicer ugodni zemljepisni legi (7 km od železniške postaje Brežice ob progi Ljubljana - Zagreb). Rudniško področje je segalo sicer v območje Mali vrh, Piršembreg in Globoko na površini 216,48 ha.

Lastništvo: Od 1927 do 1938 - Nova Nada rudarsko podjetje delničarska družba Zagreb. Leta 1938 ga prevzame Schweickart Ernest, rudarski posestnik iz Zagreba. Od 1938. leta dalje rudarsko podjetje delniška družba Globoko Sutla, Zagreb.

Rudnik rjavega premoga Senovo:

Ekonomsko izkoriščanje se je začelo leta 1904, ko je vse jamske mere kupila Trboveljska premogokopna družba. Leta 1920 so začeli preiskovati sloj v Zakovu, ki povezuje sloje Reštanja s Srebotno dolino. Leta 1921 sta bila sloja na Reštanju in Zakovu zadostno odprta in začeli so z investicijami. V letih 1922 in 1923 so zgradili separacijo (pranje in delitev premoga po velikosti) in električno centralo.

Na Senovem so začeli graditi stanovanja za rudarje. Zgradili so ozkotirno 5,8 km dolgo železnico iz Senovega v Brestanico ter žičnico iz Senovega do Reštanja v dolžini 2 km. S tem so bili dani vsi pogoji za obratovanje. Pridobivanje premoga je bilo

jamsko, deloma tudi površinski kop v Reštanju. Površinski kop je bil do leta 1928 izčrpan v Reštanju. Nadaljeval pa se je na Filipi polju. Izkopane površine so ročno polnili z jalovino do leta 1930, ko je bilo uvedeno pnevmatično zasipavanje. Premogovnik je bil v dobi gospodarske krize zaradi omejitev obratovanja v letih 1931 in 1932 občasno zaprt.

Lastništvo senovškega premogovnika med obema vojnama: Trboveljska premogovna družba.

Rudnik rjavega premoga Sentjanž (Krmelj):

Začetek izkoriščanja premogovnika je v letu 1809, ko je pridobil pravico pridobivanja premoga Ignac Vitus von Pauz. V kasnejših letih je postala premogovna dolina Sentjanž objekt nelojalne tekme zasebnikov in družb. Do leta 1917 je imel rudnik še veliko gospodarjev, nato je premogovnik prešel v last Jakila Andreja, industrialca iz Karlovca. Ta lastnik je 1928. leta ustanovil delniško družbo z rodbinskimi člani z imenom "Sentjanški premogovnik Andrej Jakil, delničarska družba Krmelj". Nekoliko večje obratovanje rudnika se je pričelo že leta 1919. Odpirali so se jaški "Andrej", "Venče", "Franja" ter površinski kop v Kaluderjih. Zelo hitro pa so bili izčrpani jaški "Barbara" in "Gustav". Okoli leta 1928 je bila proizvodnja premoga največja - 88.000 ton na leto. V naslednjih letih zaradi kriz proizvodnja upada, leta 1935 na 50.000 ton. Takrat je veliko krmeljskih rudarjev izgubilo delo, odhajali so na Hrvaško, v Bosno, Srbijo, predvsem pa v zahodno evropske rudnike. Leta 1924 so v rudniku zgradili elektrarno s parnim generator - agregatom 400 kW in separacijo preuredili na pranje premoga.

Premogokopna plast je bila debela povprečno 24 m, široka 1500 m in dolga 7000 m. Zaloge premoga so takrat cenili na približno 230 mio. m³. Leta 1928 je v rudniku delalo 455 delavcev, od tega približno 160 na dnevnem kopu.

Malo se ve, da je obratoval blizu kraja Podsreda na našem območju rudnik rjavega premoga.

Lastništvo: Med prvo in drugo svetovno vojno Walland Adalbert iz Gradca in Wallandt Ivan iz Maribora.

Pridobivanje premoga iz Save:

Savski oglarji so imeli čolne. V vsakem čolnu sta bila dva oglarja. Na Savi v območju Brežic je delovalo 7 čolnov. Oglarji so delo opravljali sami. K čolnom je sodila enostavna oprema, brez katere ni šlo. Imeli so sidro, da jih Sava ni odnesla in vile, s katerimi so oglarji kopali luknje na dnu Save, če ni bilo naravnih vdolbin. V te vdolbine je po vodnem toku prihajal premog. Za delo so potrebovali še ene vile, ki so bile na 3 do 4 m dolgem drogu. S temi vilami je en oglar zajel premog, drugi pa mu je pomagal, da sta ga stresla v čoln. Največ premoga se je pridob-

bivalo iz Save takrat, ko so obratovali rudniki Trbovlje, Senovo Zagorje. Letni čas ni bil pomemben. Zelo pomembna je bila gladina Save (vodostaj). Pri visokem vodostaju niso mogli opravljati dela. Ob ugodnih razmerah sta dva oglarja delala dan in noč in sta v čoln naložila tudi do 5 ton premoga. Nabrani premog so čolnarji imeli večinoma za lastne potrebe, nekaj pa so ga prodajali. Imeli so tudi stalne odjemalce. Velikokrat so si za prisluženi denar kupili zemljo. Premog za prodajo je bil nekoliko posušen in prečiščen. Kvaliteta tega premoga je bila zelo dobra. Premog so pridobivali iz Save tudi prebivalci iz okolice Sevnice, Krškega. Vendar so bili brežiški oglarji bolj organizirani, kajti če bi bilo obratno, bi za Brežičane ostalo bolj malo premoga.

Viri govorijo, da je dovoljenje za to dejavnost dajalo rudarsko Glavarstvo v Ljubljani. To so bile tako imenovane montanske (rudniške) posesti različnih velikosti (v ha). V krškem in sevniškem območju so imeli lastništvo do te dejavnosti na primer v času od 1928 do 1938: Franc Galič, Miha Markovič, Martin Novoselič, Alojz Cerinski, Ana Markovič, Franc Valant.

V dobovskem območju: Josip Globnšek, Janez Vučajnk. Od leta 1936 do 1946 Anton Slovenec.

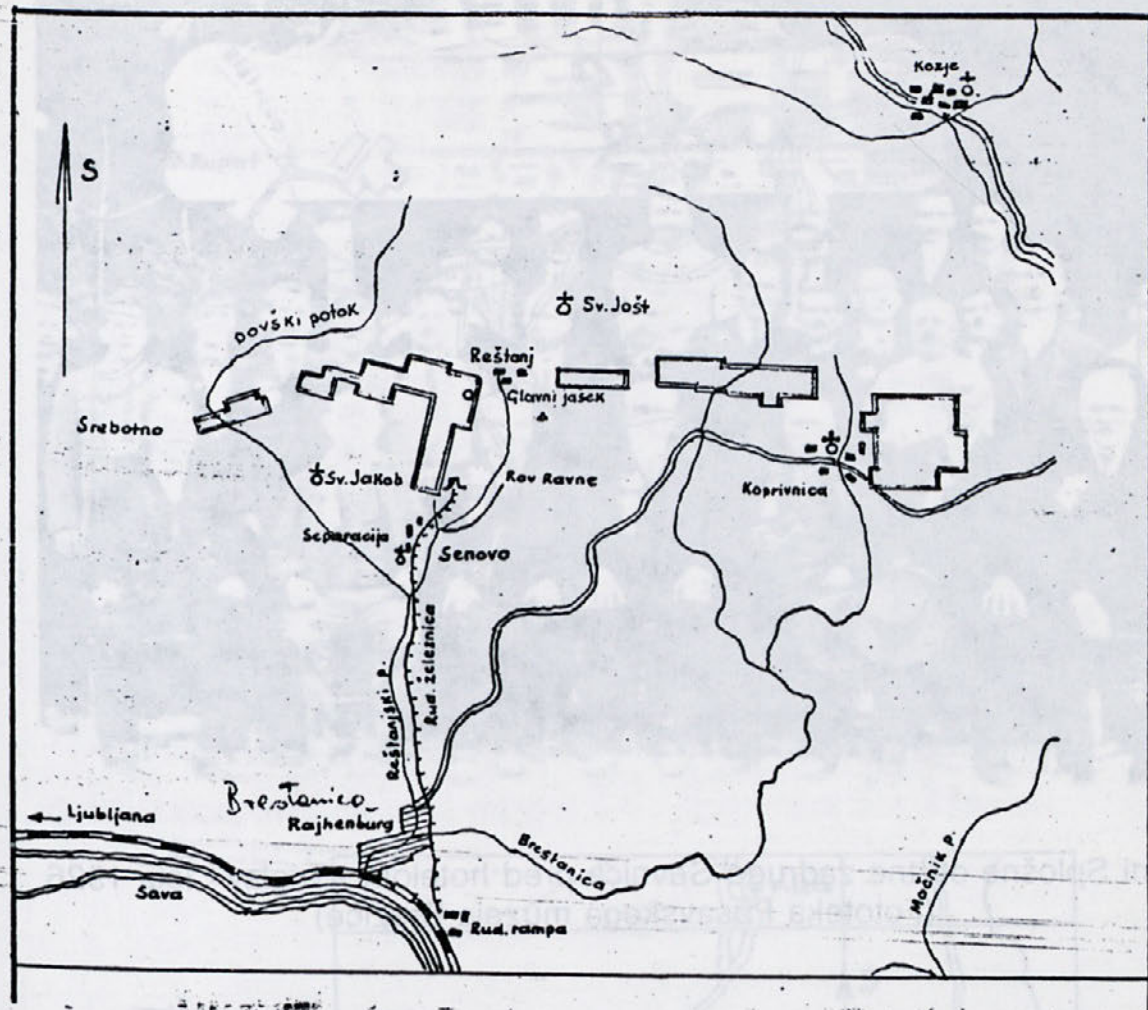
V krškem območju: Leopold Zorič od 1936 do 1946 leta.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Industrijo bi lahko bila priklicala prometna lega tega področja ob glavni železniški progi, ki povezuje naša največja mesta v Posavju z ostalo Slovenijo, Hrvaško in dalje, obilica delovne sile širšega agrarnega zaledja in tržišče, ki ga predstavljata Posavje samo in sosednja Hrvaška. Toda rudnika Senovo in Krmelnista bila energetske pomembnejša, tudi ostali surovinski viri niso vzpodbujali k industrializaciji. Predvsem pa ni bilo denar - kapitala, ki bi omogočil gradnjo tovarn. Predvojna kapitalista Bonač in Hutter sta nameravala graditi na področju Brežic tekstilno tovarno, a je konservativnost (nagnjenost k ohranjanju obstoječega) v določenih odločujočih krogih to preprečila. Ugotovimo lahko, da je bil gospodarsko - industrijski napredek v Posavju zelo počasen in da je bilo celotno območje med najbolj zaostali v Sloveniji. To obdobje med obema vojnama lahko štejemo kot obdobje splošnega zastoja. Posavje je bilo že od nekdanj emigracijski predel, v katerem se niso razvijale industrijske dejavnosti, ki bi lahko nudile zaposlitev naravnemu prirastku in neizkoriščeni delovni sili. Po prvi vojni je iskal ta višek zaposlitev v rudnikih zahodne Evrope. Siromašno prebivalstvo se je skromno preživljalo z dnino, delom v rudnikih in sezonskim delom. Leta 1937 je bilo v tedanji industriji registriranih iz Posavja 13 pretežno manjših obratov:

- Šentjanški premogovnik Krmelj
- Opekarna Brežice
- Farna žaga Sevnica
- Jugotanin Sevnica
- Usnjarne v Brežicah, Kostanjevici in Sevnici
- Tiskarna Krško

OBMOČJE RUDNIKA PREMOGA SENOVO

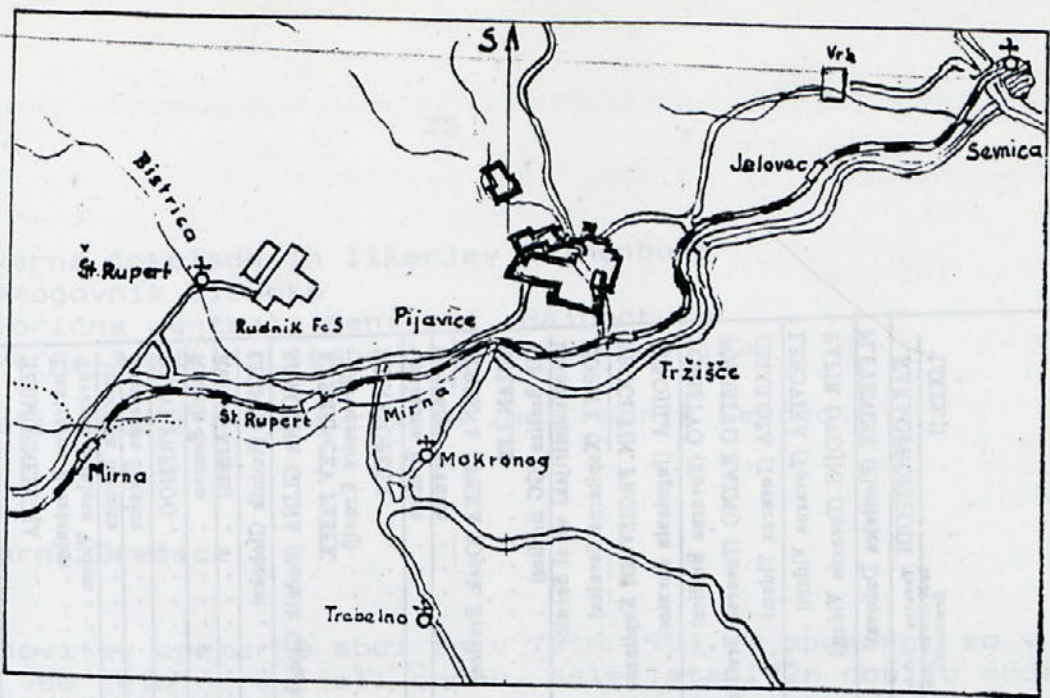
Dnevni kop v Koluderjah, Krmelj, leta 1924
(Arhiv zgodovinskega krožka Osnovne šole XII. SNOUB Krmelj)

Člani Splošne obrtne zadruge Sevnica pred hotelom »Triglav« leta 1926
(Fototeka Posavskega muzeja Brežice)

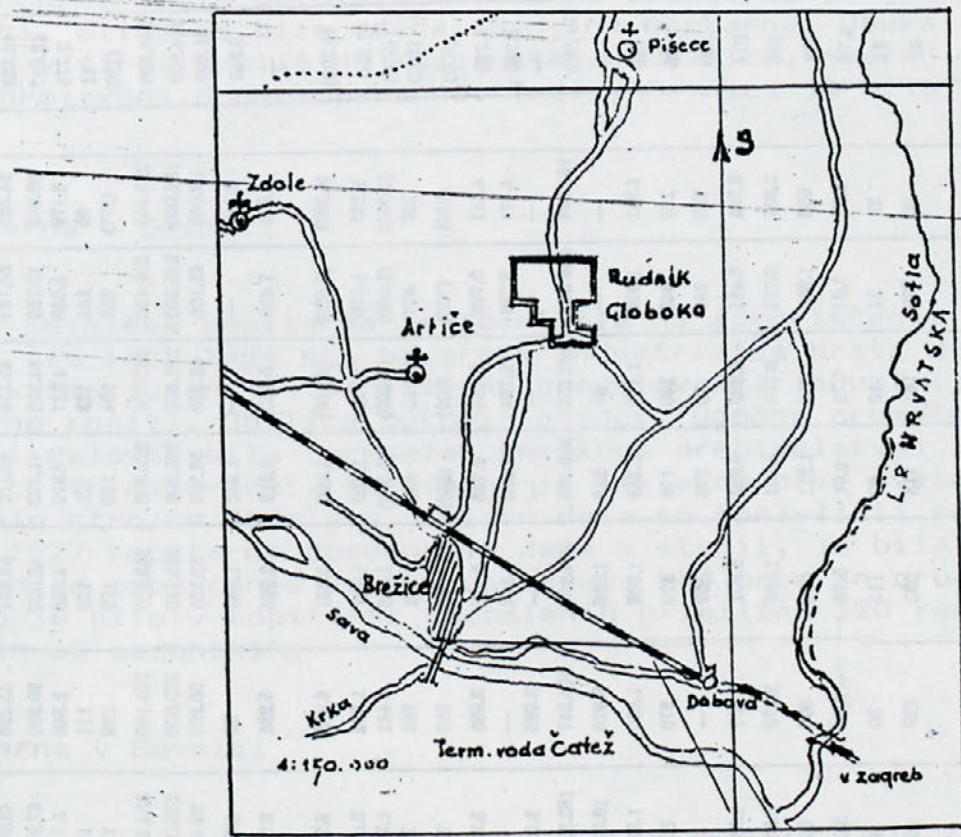

Delovni kolektiv sevniške Kopitarne leta 1936
(Arhiv Kopitarne Sevnica)

95

OBMOČJE RUDNIKA PREGOGA ŠENTJANŽ (KRMELJ)

138

OBMOČJE RUDNIKA PREGOGA GLOBOKO

Pregled industrijske proizvodnje v okraju Krško v letih 1939—1954

Proizvod — proizvajalec	Enota: mere	1939		1946		1947		1948		1949		1950		1951		1952		1953		1954	
		1939	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954										
TERMOENERGIJA	mVh	277	45.146	46.833	54.385	53.139	49.179	46.110	53.031	65.406	43.972										
Elektrarna Brestanica	mVh	—	44.085	43.837	50.949	49.750	44.335	41.123	48.000	59.500	37.944										
Tovarna celuloze Videm	mVh	(230)	918	2.775	3.179	3.085	4.537	4.679	4.896	5.346	5.712										
Jugotania Sevnica	mVh	37	—	11	80	101	123	120	109	111	187										
Kopitarna Sevnica	mVh	10	(145)	(100)	(177)	253	184	192	109	139	179										
RJAVI PREMOG	ton	176.920	217.620	246.590	235.040	290.400	337.700	326.900	343.350	326.100	354.150										
Rudnik Senovo	ton	134.00	206.900	214.900	196.000	245.300	271.500	275.800	286.140	270.000	275.000										
Rudnik Krmelj	ton	42.920	10.720	31.690	39.040	45.100	66.200	53.500	57.180	56.100	79.150										
LIGNIT (Rudnik Globoko)	ton	(12.000)	10.740	9.840	3.140	—	—	1.242	1.835	39	1.610										
SANOTNA GLINA (Rudnik Globoko)	ton	—	—	—	1.988	7.488	5.850	3.010	2.965	5.285	8.043										
KREMENCEV PESEK (Kremenica Krmelj)	ton	—	(4.000)	(4.200)	(4.300)	(4.350)	(4.400)	4.400	5.331	6.685	6.796										
ZIDNA OPEKA	000	1.600	1.100	1.200	1.287	1.570	1.710	1.639	1.727	1.822	2.072										
Opekarna Brežice	000	(1.300)	(800)	(900)	(1.000)	(1.100)	(1.200)	(1.200)	1.396	1.441	1.789										
Opekarna Sevnica	Kom.	(300)	(300)	(300)	237	470	510	439	331	381	283										
STRESNA OPEKA (Opek. Brežice)	030	(800)	(600)	(600)	(700)	(700)	(800)	(800)	690	887	738										
REZAN LES	m ³	4.240	3.790	3.789	4.411	9.798	8.164	6.725	5.122	3.985	3.229										
LIP Brežice (GG Brežice)	m ³	4.240	3.790	3.789	4.411	9.798	8.164	4.916	4.574	—	3.229										
Lesoindustrijski obrat Sevnica	m ³	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—										
KOPITA (Kopitarna Sevnica)	part	127.048	140.000	174.589	192.138	249.331	292.159	249.138	204.128	194.217	193.318										
DRUGI FIN. PROIZVODI Kopitarne	000	—	—	—	—	—	89	319	1.986	8.926	16.312										
STROJILA (Jugotania Sevnica)	Fr	2.321	—	169	1.241	1.900	1.159	1.318	1.508	1.830	1.853										
POHISTVO (Tovarna Brežice)	garn.	—	15	85	120	340	280	115	170	870	325										
POHISTVO RAZNO (Tovarna Brežice)	Kom.	—	200	700	732	246	70	575	559	—	—										
CELULOZA (Tovarna Videm)	ton	1.030	4.131	7.014	8.704	8.461	9.983	9.933	8.801	7.907	8.947										
LESOVINA (Tovarna Videm)	ton	—	—	685	2.829	2.761	3.374	3.931	1.469	3.276	3.350										
PAPIR OVOJNI (Tovarna Videm)	ton	53	202	788	908	1.224	1.454	1.211	556	906	999										
PLETENINE (Pletilnica Dobova)	ton	1.91	1.35	3.76	8.37	7.61	7.78	6.91	5.78	8.30	3.90										
KAKAOPROIZVODI Tovarna, šoko- industrialna Brestanica	ton	(15)	—	34	25	24	10	60	112	30	48										
LIKERJI	hl	(50)	—	40	66	375	164	118	532	129	488										

Priponba: Številke v oklepajih so omejeni podatki

- Tovarna čokolade in likerjev Rajhenburg
- Premogovnik Globoko
- Kalorična centrala Šentjanž, Rajhenburg
- Tovarna kopit in lesne industrije Sevnica

Največje število delavcev je imel rudnik Senovo.

Opekarna Brežice

Ustanovitev opekarne sodi že v leto 1904. V opekarni so v tistem času vse delo opravljali ročno. Šele leta 1926 dobijo moderno strojno obdelavo opeke - stroje za strešno opeko in zidake. Dela so se izvajala na parni pogon vse do leta 1938, tega leta se je opekarna elektrificirala. Opekarna je že od začetka last družine Treppo (italijanskega rodu). Tudi prvi delavci so bili kvalificirani italijanski mojstri. Postopoma se je v delo opekarne vključevala delovna sila iz okoliških vasi. Kakor je opekarna širila svojo dejavnost, je v sezoni prihajalo tudi več delavcev iz Bosne in Srbije (poletna sezona 80 - 90 delavcev, zimska 30 - 40 delavcev). Opekarna je delovala ob obilni zalogi dobre glin v sami okolici. Glina je bila edina surovina opekarne. Opeka se je prodajala v širši okoliš do Kozjanskega, Sevnice, naprej so pokrivali s proizvodi druge opekarne. Tudi v Sevnici je bila opekarna.

Kopitarna v Sevnici

Stara Sevniška kopitarna je temeljila na izkoriščanju bukovega gozda (že leta 1886 sta bavarska industrialca brata Winkler odprla v Šmarju pri Sevnici lesno predelovalni industrijski obrat - tovarno kopit). Obilica bukovih gozdov, ugodne prometne zveze in poceni delovna sila (presežek kmečkega prebivalstva) je omogočilo Sevnici to dejavnost. Kopitarna je imela do prve svetovne vojne le malo strojne obdelave, veliko dela so opravljali ročno. Ko je leta 1927 kopitarna posodobila dela s stroji, je bila neljuba posledica odpuščanje veliko delavcev. Med prvo in drugo svetovno vojno je bilo v kopitarni zaposlenih približno 120 rednih delavcev in 60 sezonskih.

Usnjarna v Sevnici

Od zadnje četrtine prejšnjega stoletja do leta 1924 je delovala v Sevnici usnjarna. V usnjarni je delalo poprečno 10 do 15 ljudi. Leta 1924 je kupil poslopje usnjarne francoski tovarnar Rei in ga preuredil v tovarno tanina. Tovarna tanina je vse do druge svetovne vojne obratovala z 100 do 150 delavci. Rei je zaposlil slovensko tehnično vodstvo in za nekvalificirane delavce prirejal strokovne tečaje. Po drugi svetovni vojni so tovarno preimenovali v Jugotanin.

Tovarna celuloze in papirja v Krškem

Pred letom 1939, ko lahko govorimo o rojstvu sedanje tovarne v Krškem, so v Sloveniji obstajale tovarne celuloze, papirja, lepence in kartona le v Vevčah in Radečah. Prve obrate sedanje tovarne celuloze in papirja Krško je leta 1939 zgradil na Vidmu slovenski industrialec Franc Bonač. Na odločitev, da so tovarno zgradili na Vidmu sta vplivali glavna železniška proga, takrat najvažnejša prometna magistrala države in Sava, ki je omogočala delni dovoz lesa tudi s splavi.

Zemljišče za tovarno so določili februarja 1938. Takrat so opravili tudi poskusna vrtnanja za vodnjake za oskrbovanje tovarne z vodo. Vodnjaki so dajali do 15.000 litrov vode na minuto za tovarniške potrebe. Leta 1938 so bila gradbena dela na tovarniškem objektu že v polnem teku. Na površini 125.411 m² so gradili 19 različnih tovarniških objektov. S poskusno proizvodnjo je tovarna začela obratovati oktobra 1939 leta. Delo v tovarni je dobilo približno 180 ljudi iz najbližje okolice. Strokovnjaki pa so prihajali tudi od drugod.

Usnjarna v Brežicah

Proti koncu obdobja med obema vojnama je v Brežicah obratovala zasebna usnjarna družine Zagode. Usnjarna je odkupovala, skladiščila in predelovala kože. Kože so prinašali kmetje, večje količine pa so dobili iz klavnic. Ustrojene kože, torej predelane usnje, so prodajali obrtnikom: torbarjem, čevljarjem, izdelovalcem galanterije. Usnje pa so tudi menjavali za surove kože.

Zanimiv je bil postopek strojenja ali obdelave kož. Uskladiščene surove kože so bile močno posoljene. V posebnih bazenih, kjer je bilo živo apno, so nato kože odmakali, da so se zmehčale in razmastile. Tako pripravljene kože so vstavili v vrteče sode, v katerih je bila žagovina. Žagovina je vezala nase vlago kož. V nadaljnjem postopku so se kože ponovno namakale v bazene z vodo, v kateri se je več dni namakalo lubje in hrastov plod. V teh bazenih so se kože namakale po več dni, toliko da so odpadle dlake, da so bile odstranjene maščobe in glivice, ki bi povzročile razpadanje kož. Po namakanju so kože raztegnili čez upognjene mize. Tam so kožam z nožem odstranili še preostali mesnati del. Kože so nato napeli na deske in jih tudi za mesec dni sušili na zraku.

V današnjem času strojijo kožo s pomočjo kemikalij na bazi kroma.

Tovarna čokolade in likerjev v Rajhenburškem gradu

Liker in čokolado so izdelovali menihi trapisti. Posebna vrednota teh izdelkov je bila v tem, da so bili izdelani brez ekstraktov

Čiščenje mesnate strani kože ali mezdrenje na mezdrlinem panju.

Tovarna celuloze in papirja v Krški

Pred letom 1939, ko lahko govorimo o razvoju sedanje tovarne v Krški, so v Sloveniji obstajale tovarne celuloze, papirja, penke in kartona le v Vevčah in Radečah. Prve obrate sedanje tovarne celuloze in papirja Krška je leta 1939 zgradil na slovenski industrialec Franc Štef, ki odločitev, da se zgradijo na Vidnu sta vodilni glavni inženirja prof. najbrž, prof. inženirja inženirja in Sava, ki so imeli do tega leta tudi s seboj.

S
C
U
S
T
A
R

Izdelki te majhne Rajhemburške tovarne čokolade in likerjev so bili znani daleč naokrog. Tovarna je imela tudi svojo zanimivo zgodovino in tradicijo. Njen začetek sodi v leto 1896. V tovarni so sami izdelali prvo vodno turbino enosmernega toka v Spodnji Štajerski. Prve potrebne stroje in recepte za izdelavo so dobili v Franciji. Likernico je vodil dolgo časa mojster trapist Disideri. Proizvodnja je bila razumljivo majhna. Kot prva tovarna čokolade na Spodnjem Štajerskem si je zaradi kvalitete izdelkov že pred prvo svetovno vojno pridobila časten naziv "Imperial" (beseda je nastala iz besede imperator - cesarski).

Med prvo svetovno vojno in po vojni je tovarna imela dosti težav z uvozom surovin, zlasti kakava in ekstrata za likerje, tovarna je zato med obema vojnama prenehala obratovati. Po drugi svetovni vojni so tovarno preselili.

OBRT MED 1. IN 2. SVETOVNO VOJNO

Obrt je bila v tem času zaradi majhnega števila industrijskih izdelkov zelo pomembna gospodarska dejavnost, zlasti v večjih krajih - kot so Brežice, Dobova, Sevnica, Boštanj, Krško. Najbolj razširjene obrtne dejavnosti so bile: mizarstvo (tišlarstvo), kolarstvo, sodarstvo, krojaštvo, šiviljstvo, medicinarstvo, urarstvo, lončarstvo, sedlarstvo, kleparstvo, steklarstvo, svečarstvo, mlinarstvo, žagarstvo, tesarstvo, krovstvo, vrvarstvo, čevljarstvo, kovaštvo, pekarstvo, mesarstvo, oglarstvo, tkalstvo, domače izdelovanje košev in lesenega orodja, ključavničarstvo, soboslikarstvo, brivstvo, gostilničarstvo, klobučarstvo.

V vaseh so bili mojstri bolj priučeni, izučeni so bili le redki. Razen dela na kmetiji so se ukvarjali z eno ali več obrtnimi dejavnostmi. Mnogim je bil to dodatni pomembni vir zaslužka, zlasti kočarjem (nižji sloji kmečkega prebivalstva, ki se z zemljo niso mogli preživljati). Obrtniki so imeli 1 - 2 pomočnika in več vajencev.

SOLANJE OBRTRNIKOV

Iz razgovora z obrtniki smo izvedeli, da je posameznik, ki je želel postati obrtnik, šel v uk k ustreznemu obrtniku. Obrtnik ga je izuril v praktičnem znanju. Po nekajletnem vajeništvu, ko je bil obrtnik mnenja, da je vajenec usposobljen za svoje delo, mu je omogočil izpit, ki ga je moral opraviti pred komisijo. Vajenec je tudi izdelal določen izdelek, komisija je izdelek pregledala, ga ocenila in izdala spričevalo. Vajenec je še naprej nabiral izkušnje pri različnih mojstrih. Svoje usposabljanje je imel zapisano v posebni delovni knjižici. Ko je nabral dovolj izkušenj, je lahko postal samostojni mojster.

Obrt se je najpogosteje dedovala iz roda v rod, od očeta na sin. Mnogokrat se je tako zagotavljala socialna varnost v posameznih družinah.

KVALITETA IN PRODAJA IZDELKOV

Med obrtniki je vedno obstajala konkurenca, tako se je ustvarjala kvaliteta. Obrtniki so imeli svoja združenja. Npr. združenja kovačev v Šentjerneju v tistem obdobju - tako povezani so bili močnejši, dogovarjali so se tudi za cene. Pomembna je bila tudi nabava surovin za obrtno proizvodnjo. Veliko teh surovin so si obrtniki priskrbeli kar v trgovini z mešanim blagom. Nekateri so surovine pripravljali sami (mizar, sodar, kolar). Čevljarji so dobivali usnje pri usnjarjih (v Brežicah v usnjarni Zagode). Lončar si je glino pridobival sam. Pek je nabavljal moko v mlinih. Izdelki, kot so lonci, sekire, srpi, grablje, čevlji, so se največ prodajali na sejmih v Krškem, Brežicah, Svetih goščah, Drnovem, Sevnici, Boštanjju in drugod.

Zanimivo je bilo plačilo obrtniških storitev. Če kupec ni imel denarja za plačilo, si je obrtnik beležil dolgove v posebno knjigo in se s stranko dogovoril za dan poravnave dolgov (ko je kmalu dobil denar od prodaje živine ali vina). Če kdo ni mogel poravnati dolga, je bilo možno denar izterjati na sodišču. Včasih je sodišče izdalo tudi sklep o rubežu. Obstajale so tudi izposojevalnice, kjer so si ljudje izposojali denar za določene obresti. V Dobovi je bila izposojevalnica kar v gostilni. Obresti so se jemale v denarju, ponekod pa kar v naturalijah (meso, ostali izdelki). V Pišecah so poznali posojilodajalca, ki je jemal obresti v slanini. Tako so mu dali vzdevek "SPEK JUD", drugega, ki je imel visoke obresti, pa so imenovali "GULEC".

POSAMEZNE OBRTI

Kovaštvo

Kovaške obrti je bilo dosti v predelu Posavja. Kovaštvo je tudi sodilo med najpomembnejše obrtne panoge v mestu in na podeželju. Vsak kraj je imel vsaj enega, če ne več kovačev. Npr. vsa večja boštanjška (pri Sevnici) kmečka gospodarstva so imela svojo kovačico in kovača.

Kovači so izdelovali poljedelska in druga orodja: sekire, motiče, kopače, "cokle" (za zaviranje vozov), orodja za dela v gozdu, vinogradu, žablje, kovane dele za vozove. V kovaški obrti so se razlikovali orodni in podkovski kovači, največ pa je bilo tistih, ki so izdelovali oboje. Podkovski kovači so opravljali podkovanje konj, volov ali krav. Včasih so bili ti kovači tudi kar živinodržavniki in svetovali lastnikom bolnih živali. Podkovski kovači

so imeli največ dela ob prometnih poteh.

Značilnost kovaške obrti je bila, da se je nadaljevala iz roda v rod. Sinovi so se učili v domačih delavnicah. Nadaljevanje kovaške obrti je pomenilo stalen in že utečen posel ter s tem tudi zaslužek, obenem pa tudi prevzem delovnih prostorov z vsem orodjem im opremo, kar bi sicer predstavljalo velike, težko dosegljive stroške. Veliko kovačev je bilo na območju Sevnice, Krškega. Na brežiškem območju so bili znani:

Lopatič Franc (Krška vas)
Lopatič Alojz (Krška vas)
Žibert Janez (Skopice)
Stopar Anton (Hrastje)
Piltaver Franc (Krška vas)
Vogrinec (Brežice)
Ferenčak (Brežice)
Srpčič (Cerklje ob Krki)
Arh (Boršt)
Marinšek (Bušeča vas)
Klun (Bušeča vas)

Mizarstvo

Mizarstvo je bilo razširjeno na celotnem ozemlju Posavja. Izučeni mizarji so živeli v glavnem v Sevnici, Boštanju, Sentjanžu, Brežicah, Krškem, Loki. Po vaseh pa so bili bolj domači "tišlerji". Tišlerji so bližnjim kmetom izdelovali po naročilu mize, okna, postelje, omare, zibke, skrinje, ganke. Delali so v svojih delavnicah. Veliko so hodili tudi po domovih (za okna, ograje itd.). Še posebej so radi hodili kočarji, saj so si s tem prislužili tudi hrano. Domači "tišlerji" so bili obenem "bognarji" ali "pintarji" (kolarji, sodarji), saj so poleg navedenih predmetov izdelovali tudi kolesa, vozove, sode, škafe...

Pravili so jim tudi "šušmarji". Mizarji v naših krajih so bili:

Resnik (Brežice)
Predanič (Brežice)
Meke (Krška vas)
Majzl (Vel. Malence)
Lopatič (Vel. Malence)
Jankovič (Krška vas)

Mlinarstvo in žagarstvo

Mlinarstvo je bilo razvito ob vseh večjih in manjših rečicah in potokih npr. v sevniškem področju ob Sevnici, Blanškem potoku, Impoljskem potoku, Mirni, Zignanici, Grahovici. Za dobovsko območje pa tudi širše do Hrvaške je bil znan mlin Mihe Hotka. Lastniki mlinov so bili dostikrat veliki kmetje in gostilničarji.

Pogosto so bile ob potokih tudi žage. Mlinarji so za plačilo je-

mali ponavadi "merco", nekateri pa tudi denar. Mletje bele moke je bilo enkrat dražje od mletja črne in zmesne. Stranke so se navadno vrnile po moko čez nekaj dni. Do 2. svetovne vojne je bilo v posavskem območju, zlasti okoli Gorjancev, dosti žagarstva. Pogosto sta bili te dve obrti (mlinarstvo in žagarstvo) pod eno streho. Vodna energija je omogočila mletje žit in žaganje hlodov in desk.

Nekateri mlinarji in žagarji v našem območju so bili:

Teodor Dvornik (Krška vas)
Franc Žokalj (Krška vas)
Anton Kovačič (Krška vas)
Pepi Lopatič (Malence)
Kožar (Malence)
Gramc (Malence - mlin in žaga)
Skala (Brežice - žaga na parni pogon)
Mustar (Mrzlava vas)
Baškovič (Mrzlava vas)

Tesarstvo in krovstvo

Pod Bohorjem in v kostanjeviškem območju je bilo dosti razširjeno tesarstvo - "cimpermani". Cimpermani so imeli navadno več pomočnikov. Tesali so tudi pragove in jih prodajali železnici. V Mirnenski dolini in okoliških krajih je bila ta dejavnost dosti razširjena, ko se je gradila železniška proga SEVNICA - SENTJANZ.

Krovstvo je tudi ena izmed tradicionalnih dejavnosti v tem področju. Krovci so pokrivali strehe (manjša popravila streh so kmeti opravili sami). Krovci so hodili od hiše do hiše in spraševali delo. Strehe je navadno prekrivalo več krovcev (2 - 3), pomagal pa so jim "pedentarji". Po vaseh so še dosti pokrivali strehe s "škopami". Največ iz ržene slame.

Čevljarstvo

Večina vasi je imela svojega "šuštarja", samouka ali priučenega čevljarja. Izučeni čevljarji so delali izključno v svojih delavnicah po mestih. Priučeni šuštarji (kočarji ali mali kmetje) so hodili od hiše do hiše in v tednu dni obuli celo hišo. Tako so prislužili tudi hrano. Gospodarji so sami kupili usnje, močnejše usnje za podplate (za boljše čevlje BOKS, za delovne pa svinjsko kožo). Čevljar je prinesel s sabo le kopito, kladivo, dleto in klešče. Kopita za čevlje so se dobila v SEVNISKI KOPITARNI. Veliko dela je bilo tudi s krpanjem starih čevljev. Kot zanimivost navajamo, da so nekateri čevljarji tudi izdirali zobe. Za opravilo so imeli posebne klešče in razkužilo. V Zabukovju na Mrzli Planini pod Bohorjem sta se oba šuštarja ukvarjala s tem opravilom še po 2. svetovni vojni.

Izučeni čevljarji so imeli tudi šivalni stroj "mašino cilindrično"

in "levoročno mašino". Čevljarji so vse potrebno za svoje delo v Brežicah in okolici dobili pri trgovcu Vodopivcu, ki je imel zasebno trgovino pri cerkvi.

Nekateri znani čevljarji v tem obdobju:

Ignac Bevk (Krška vas)

Stefan Cipek (Brežice)

Alojz Coci (Brežice)

Anton Miler (Brežice)

Potočar (Brežice)

Veršec (Brežice)

Volovec (Dobova)

Glogovšek (Dobova)

Krojaštvo in šiviljstvo

Podobno kot čevljarji so po hišah hodili tudi krojači in šivilje. To so bili domači "žnidarji". Po večjih krajih pa so bili izučeni krojaški mojstri. Sicer pa je bilo tega žnidarstva po hišah vse manj po 1. svetovni vojni.

Zanimivo je ob tej dejavnosti omeniti razširjeno TKALSTVO po vaseh do 2. svetovne vojne. Platno so tkali bolj za domače potrebe - priložnostno. Platna niso prodajali, zato s tem zaslužka ni bilo. Tudi s tkalstvom so se ukvarjali mali kmetje in kočarji. Hodili so po hišah tkat. S sabo so nosili potrebne pripomočke. Znani tkalci so bili okoli Dobove, Skocjana, Rake, Krškega. Lan so do 2. svetovne vojne gojila številna kmečka gospodarstva.

Pekarstvo

Peki so bili le v večjih krajih in kruha navadno niso mesili sami. Umesile so ga gospodinje že doma. Zvečer so ga prinesle v pekarno. Vsaka je pri tem označila svoj hlebec kruha. Kar so kruha in peciva peki spekli sami, so ga njihovi vajenci v velikih koših raznašali kot dišečo dobroto ter prodajali po hišah.

Peki v naših krajih:

Slivnik (Brežice)

Poljanšek (Brežice)

Degan (Cerklje ob Krki)

Kerep (Dobova - prva parna pekarna Posavja)

Gostilničarstvo

Ena od znanih obrti je bilo tudi gostilničarstvo. Gostilne so običajno stale ob večjih prometnicah v mestih in vaseh. Dosti gostilničarjev je imelo poleg gostilne še mesnico in trgovino. Znane gostilne med 1. in 2. svetovno vojno v naših krajih:

SLOVENC (Pohanca)
FERENČAK (Skopice)
LES (Catež)
BUDIC (Catež)
LUKEŽ (Brežice)
GABRIČ - gostilna in lesna trgovina (Brežice)
KATIC - gostilna in mesarija (Dobova)
VRANČIČ (Dvorce)
KODRIČ (Krška vas)
PRAH (Krška vas)
VAHČIČ (Cerklje ob Krki)
RACIČ (Cerklje ob Krki)
KOMLJANC (Bučka)
KRAŠOVEC - gostilna in mesnica (Radlje)
AJSTER (Krška vas)
PETAN (Krška vas)
KOŽAR (Velike Malence)
HORVATIC (Velike Malence)
URŠIČ (Velike Malence)
GRUBSEK (Velike Malence)
DERŽIČ (Brežice)
ŠTIRN (Brežice)
CIRNSKI (Brežice)
ZORKO (Brežice)
KURENT (Brežice)
KRULC (Mostec)
KRAMER (Dobova)
KOVACIČ (Dobova)
PAVLIČ (Dobova)
CVETKO (Dobova)
POLOVIČ (Dobova)
MEGOVEC - gostilna in tudi prekupčevalec z govejo živino (Dobova)

TRGOVSKA DEJAVNOST V POSAVJU V CASU MED 1. IN 2. SVETOVNO VOJNO

Zelo pomembna gospodarska dejavnost v Posavju je bila in je trgovina. Trgovino je že v tistem obdobju omogočala dobra prometna povezanost, agrarno-kmetijsko in gozdnato zaledje, ki je dajalo tudi dosti proizvodov za trg. Lahko bi rekli, da je trgovina takrat služila predvsem agrarnemu zaledju. Oblike trgovine so bile: trgovina za široko potrošnjo, trgovina za živinorejske in poljedeljske proizvode, živinski sejmi, kramarstvo, krošnjarstvo, lesna trgovina. Do druge svetovne vojne je bila trgovina v rokah zasebnikov in le v večjih krajih Posavja.

Znani trgovci v Brežicah so bili: Uršič, Lipej, Vidmar, Bučar, Boecio, Umek, Grabner in veletrgovca Leoschenik in Schmidt. Tudi v Dobovi so bili znani trgovci: Lapuh, Perger, Vrtačnik, Kovač, Kežman. Okoli leta 1930 je v Sevnici v trgu bilo okoli 11 trgovin. Na primer eden od trgovcev je leta 1934 imel trgovini ob
- BATA in oblačil - TIVAR.

Kot je razvidno, je bila trgovina predvsem razvita v večjih krajih Posavja, zlasti v središču današnjih občin. Trgovci so odkupovali po vaseh jajca, volno, zelišča, gobe, suho sadje, borovnice, maline, drugo jagodičevje, žganje, vino, orehe in drugo. Zlasti sta bila v Sevnici znana trgovca Šetina in Gradišar. Razen nekaj veletrgovin so vse druge trgovine bile z mešanim blagom na drobno. V teh trgovinah se je prodajalo vse - od šivanke do oblacil, moke, sladkorja, bonbonov, soli, olja, petroleja... Dostikrat so imeli lastniki poleg trgovin še mesnice in gostilne.

Znani so bili tudi lesni trgovci. Les je sicer na veliko odkupovala Šmarska lesna industrija, pragove železnica, celulozni les iglavcev - celuloza Krško. Pred zimo so kmetje ali prekupčevalci na veliko ponujali les za kurjavo po hišah. Zato so pozimi okoli hiš pogosto pele male žage "cirkularke", ali pa se je les za kurjavo žagal kar na roke. Veliko lesa za kurjavo je šlo kupcem v Zagreb z vozovi ali vlakom. V tistih časih je bilo veliko prekupčevalcev, predvsem za les, vino, kmetijske pridelke.

Z živino se je trgovalo v glavnem na živinskih sejmi. Na območju Sevnice je bilo do 2. svetovne vojne letno po 41 živinskih sejmov, povezanih s kramarskimi sejmi v 12 različnih krajih: Sevnici, Šentjanžu, Boštanju, Rovišču, na Studencu, Bučki, Topolovcu, Telčah, Velikem Cirkniku, Žigorskem vrhu, Loki in Zabukovju. Sama Sevnica je imela redno kramarske in živinske sejme vsako drugo soboto v mesecu. Sejmišče je bilo pri Valantovi gostilni. Tudi sevniške živinske sejme so obiskovali kupci iz oddaljenih krajev. Na kramarskih sejmi pa so veliko prodajali še posebej lončarske, pletarske izdelke, suho robo, leseno in železno orodje, kuhinjsko posodo in pripomočke, spominke, nakit iz cenejših kovin, stensko okrasje. Kovači, lončarji, pletarji so bili okoličani. Suho robo so na sejem pripeljali iz Ribnice. Tudi do Sevnice so s kramarsko robo prihajali Hrvatje in Romi.

V Brežicah so bili na živinskem sejmišču vsako soboto svinjski sejmi. Prodajalci in kupci so prav tako prihajali iz bližnje in daljne okolice Brežic: Šentjerneja, Ribnice, Šentjanža, Hrvaškega Zagorja in do drugod. Starejši brežiški živinski sejmi so bili v bližini današnje klavnice. Vsako leto je bilo v Brežicah znanih 6 velikih živinskih sejmov (prodaja razen svinj je bila še za konje, krave, bike). To so bili znani sejmi na Valentinovo (februar), Florijanovo (maja), Antonovo (junija), Rokovo (avgusta), Lovrenčevo (septembra). Ob teh sejmskih dnevih so bili po Brežicah tudi veliki kramarski sejmi. Na stojnicah teh kramarskih sejmov se je prodajalo vse mogoče: blago, obleke, čevlji, okrasniki, razno poljedeljsko orodje, lectarski izdelki, noži (ki se jim je reklo lovreki ali pipči), ustne ogrlice, ogledala, tobačnice, vžigalniki (bolj na skrivaj), šivanke, razne pijače - medica, oranžada-krahrle, malinovec.

Zelo zanimivo je bilo sklepanje kupčij na živinskih sejmi; sodelovali so prodajalec, cenilec - posrednik ali "mešetar" in kupec. Dolgo so se "glihali" okoli cene, ob tem tolkli z rokami, dokler ni bila kupčija sklenjena. Ob kupčiji je tudi mešetar nekaj zaslužil. Kupčija je bila dokončno sklenjena še v gostilni. Ob vseh sejmiščih so bile gostilne, ki so imele dober promet.

V Posavju je bilo tudi zelo razširjeno krošnjarstvo - to je bila nekakšna potujoča trgovina. S tem so se tudi dosti ukvarjali Hrvati, predvsem Dalmatinci iz Zagore in Romi, ki so potovali vsej Dolenjski in Posavju. Prišli so tudi v najbolj oddaljene vasi in od hiše do hiše ponujali blago in storitve. Prenočevali so po skednjih. Mnogi so popravljali dežnike - "marelputelni" jim je reklo, drugi so cinili lonce, nekateri so prodajali porcelan.

Pogosto so hodili po vaseh tako imenovani "pičkurini" (Dalmatinci), ki so prodajali največ bižuterijo in še drugo drobno roboto (uhane, prstane, verižice, zaponke, ogledalca, cigarete, vžigalnike, trakove in drugo. Blago so prinašali na lesenih podstakih, ki so jim sloneli na ramenih. Vaščani, predvsem ženske, so pri njih radi kupovali malenkosti. Pičkurini so bili postavniki, možje, urejeni, njihovo podobo pa je krasila obvezna palica, na katero so se opirali med hojo ali pa so na palici upirali svoje male trgovinice, ko so prodajali.

Med zanimivosti tistega časa sodijo prodajalci "belega peska". Njihovo glasno ponujanje robe se je slišalo daleč okoli hiš. To "beli pesek" je bila glinica iz Primorja ali pesek iz Samobora, kar so rade uporabljale gospodinje za pranje posode, ker še ni bilo kemičnih čistil.

TRGOVINA V ČASU 1918 - 1941 V BREZICAH (povedala g. Zlata Brglez)

V območju Brezic so bile vse trgovine z mešanim blagom (po principu današnjih blagovnic ali še več). V večini večjih trgovin je prodajalo vse od manufakture do špecerije, tudi železnina, cement, usnje. Tako je bila prodaja zelo pestra in vsestranska. Kupci so bili večinoma iz bližnjega okoliša, pa tudi iz Hrvaške. Mestne gospodinje, ki večinoma niso bile v službah, so kupovali špecerijo na knjižice in ob koncu meseca, ko so možje dobili plače, poravnale dolg. Kmečke gospodinje so prinašale v odkup jajca in za izkupiček kupovale kavo, sladkor, sol. Manjši podeželski trgovci so prihajali po moko, sladkor in drugo z vozovi, večinoma tedensko. Ko so odpeljali roboto, so plačali star račun. Veliko je tudi kreditiralo, vse brez obresti. Tudi kmetje so kupovali veliko na up in plačali, ko so kaj večjega prodali, npr. vino.

Kupna moč je bila po pripovedovanju po prvi vojni dokaj velika tridesetih letih pa se je zmanjšala tudi zaradi denarne zapore. Denarja, ki so ga imeli ljudje v hranilnicah in bankah, niso mogli dvigniti.

Prehrambeni izdelki: moka, sladkor so se kupovali vagonsko preko posredovalcev - moka večinoma iz Banata je bila kvalitetnejša, nekaj tudi iz Slavonije, ki je bila cenejša in manj kakovostna. Moka je bila v vrečah po 80 kg, sladkor, večinoma v kockah, je bil po 50 kg. Koruza je prihajala razsuta v vagonih in jo je bilo treba na postaji presipati v vreče. Če ni bila moka ali koruza

OBČINSKA HRANILNICA V KRŠKEM

sprejema vloge na hranilne knjižice in tekoči račun
ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri.

Daje posojila na hipoteke, poroštvo in zastave.
Izvršuje vse v denarno stroko spadajoče posle.

PRIBLIŽNO TAK JE BIL POGLED NA SEMANJI DAN³⁹
V BREŽICAH

(PRIMER-NOVO MESTO)

Semanji dan

Hranilnica mestne občine BREŽICE

V LASTNI HIŠI ŠT. 27

Sprejema vloge na knjžice in na tekoči račun. Obrestuje jih najugodnejše. Vloge na odpoved po dogovoru. Posoja zasebnikom, občinam, okrajem in korporacijam na vknjižbo, osebno poročstvo in zastavo vrednostnih papirjev

Obrestna mera za posojila čim najnižja

Ureduje vsak dan, razen nedelj in praznikov od 8. do 12.
in od 2. do 5., ob sobotah nepretrgoma od 8. do 12.

Poštni čekovni račun štev. 10.704 • Telefon štev. 1

Za vse vloge in obresti jamči poleg hraniličnega premoženja
mestna občina Brežice

Franc Matheisovi

nasledniki

LÖSCHNIGG & SCHMIDT

Stano do novo buditve

Brežice ob Savi

Poljanšek Ignac

parna pekarna

keksi, bonboni * čajno maslo

Brežice

TOVARNA OPEKE

LEONARD TREPPO

Izdekuje iz prvovrstne gline širom znano trpežno, lepo in gladko strešno zarezno, strešno navadno (bobrovec) opeko, zidno in votlo opeko, tlakovec in druge glinaste izdelke

BREŽICE

VELETRGOVINA

Franc Lipej

Ustanovljena leta 1902

Velika zaloga manufakture, usnja, čevljev, špecerije, železja, stekla, porcelana itd. * Nakup vseh vrst deželnih pridelkov po najvišjih dnevnih cenah

Brežice

EDO IVANUŠ

KRŠKO

trgovina z mešanim blagom.

Eksport suhih gob.

391

Čitatelj

vpoštevaj

vedno

samo

tvrdke

ki

oglašujejo

v tej knjigi!

391a

IVAN KAPELJ

LJUBLJANA VII (Šiška), Aljaževa cesta št. 4.

Izdeluje in popravlja bakrene predmete: za kemično industrijo, pivovarne, tovarne za špirit, tovarne klobukov in slamnikov, kanditov in bonbonov.

Izvršuje naprave: za tanin in ekstrakt, kompletne naprave za barvanje, destilacijske aparate, duplikat-kotle, sirne kotle za parno ali direktno ogrevanje, rezervarje, cevi, kurilne in hladilne kače, T in + kose, kolena, armature, vsakovrstne kotle za žganjekuho, kotle za kuho in pranje.

Poštni čekovni račun št. 14.504.

356

Kupujte domače proizvode!

Vanilin sladkor in Prašek za pecivo:

Adria

366

Kosmetika.

Krema „Zoraida“ je najbolj dovršen preparat sedanjosti v dosego mladeniško cvetoče lepote. Vsaka dama naj jo uporablja tudi pred pudranjem. Lonček stane Din 12.50.

„Zoraida“ milo je za dame nežne in občutljive kože.

„Zoraida“ puder v vseh barvah kakor: beli, roza, naturel, ocre, rachel.

„Melitis“ krema t. j. pomada iz naravnega voska, čist proizvod iz rastlinskih sokov, ki se uporablja z odličnim uspehom proti lišajem, razpokanju kože in hrapavosti lica. Moški naj jo rabijo pred in po britju.

„Liljan“ krema po receptu znanega nizozemskega kosmetika dr. Broemea, Edino po kakovosti nedosegljivo sredstvo proti pegam. Lonček samo Din 12.50.

„Eau de Cologne Fleur d'Amour“, posebnost vsake modne dame, specijalna kolonjska voda v kvaliteti in nad vse bujni dišavi. Stekleničica od 100 gr Din 35.—.

Parfum „Opera“, diskretni in najmodernejši parum, svetovna znamka današnjosti. Stekleničica od 30 gr Din 40.—.

Razpošilja proti povzetju ali proti predplačilu.

URAN-PARFUMERIJA

LJUBLJANA, Mestni trg 11.

368

kot bi morala biti, se je šlo v Zagreb na borzo, kjer se je določila odškodnina za poškodovano blago, dostikrat pa se je blago poslalo nazaj. Olje je prihajalo v 50 literskih sodih iz zagrebške oljarne in se je prodajalo po litrih. Petrolej je prihajal v cisternah in se je prečrpal v železne sode. Potrošnja petroleja je bila velika, saj po vaseh še ni bilo elektrike, in so si ljudje svetili s petrolejkami.

Cene prehrabnenih proizvodov so bile približno take: moke je bilo več vrst - Ogg (ostra), Og (gladka), št. 2 (temnejša) in št. 4 (krušna), cena najboljša je bila približno din 3, cena sladkorja din 14, olja din 16. Cena meterskega blaga: tiskanina (cajg) po 8 din za meter, volneno blago za žensko obleko srednje kvalitete 30 din za meter, boljše volneno blago za moške obleke 100 din in več.

Osebni dohodki so bili največ 2000 din. Vajenci so imeli stanovanje in hrano brezplačno v hiši, včasih so dobili tudi kakšno nagrado. Obiskovali so večerne trgovske šole, kjer so poučevali meščansko-šolski učitelji.

Trgovine so bile odprte od 7 - 12 in popoldne od 14 - 18.

TURIZEM V POSAVJU MED 1. IN 2. SVETOVNO VOJNO

V letih med obema vojnama sta gostinstvo in turizem bili bolj šibki panogi v Posavju. V slovenskem merilu se je večja pozornost in turistični monopol dajal gorenjskemu turizmu. Vendar je bilo Posavje turistično privlačno tudi med obema vojnama. Posavje je nudilo ugodne naravne pogoje, najbolj tople kraje v Sloveniji (razen Primorja), gozdove Bohorja, Lisce, Oslice, Gorjancev. Nudilo je skromnejši zdraviliški turizem Čateških Toplic, toplo, včasih tudi do 25 stopinj C in čisto zeleno Krko, lov, ribolov.

Skromno, primerno prometni povezavi, se je razvijal izletniški, letoviščarski, zdraviliški, lovni in ribolovni turizem.

V času med obema vojnama so bili Sevnica, Krško, Brežice precej povezani z Zagrebom. Zagrebčani so bili najštevilnejši obiskovalci teh krajev. Mnogi Zagrebčani so v poletnih mesecih za nedeljski izlet radi izbirali kopanje v Krki. Kar številni so prihajali z vlakom v Brežice. Od železniške postaje do Krke so pot prehodili peš. Ob Krki je bilo v Brežicah lepo urejeno kopališče s kabinami - Grič in več gostišč (Horvatič, Prah, Uršič). Vneti zagrebški ribiči so tudi dobro poznali Krko. Iz Zagreba so prihajale občasno na letovanje kolonije otrok (največ ruskih emigrantov).

Tudi obratno so šli tokovi, torej proti Zagrebu. Nekatere sevniške in brežiške družine so šle pogosto v Zagreb, tudi po nakupih. Tudi nekateri študentje so hodili v Zagreb študirat (ljubljska

univerza še ni imela vseh fakultet - npr. gozdarske). Dosti slovenskih deklet je pri Zagrebčanih delalo kot sobarice ali kuharice.

Glej prilogo SOLSKE KRONIKE IZ PIŠEC - SOLSKI IZLET V ZAGREB IN RAJHENBURG

Dejavnost Čateških Toplic še zdaleč ni bila tako razvita kot danes. Približno 19 ha okoli Čateških Toplic je pripadalo grofu Attemsom in nekaterim drugim lastnikom. Toplice so dajali v najem nekaterim podjetnikom, ki so prevzeli izkoriščanje vode in gostinstvo. Toplice so dosti časa obratovala le v poletnih mesecih. Odpirale so se ponavadi 1. maja, zaprle pa 30. septembra. Leta 1924 so posodobili kopališče v sodobno zdravilišče. Prilagam tudi manjšo časopisno reklamo za Čateške Toplice iz tistega časa.

Sevnica je bila kot letoviščarski kraj tudi znana z lepo, mirno okolico in gostoljubnimi Sevniciani. V nekaterih virih piše, da sevniško območje privabljaljo letoviščarje iz Avstrije, Češke, Madžarske, Hrvaške in Primorja. Domačini so te goste imenovali "zomerfrišerji". Število gostov je sicer nihalo. Njihovo število se je zmanjševalo v kriznih letih. Z odhodom Nemcev po 1. svetovni vojni je odšlo tudi veliko letoviščarjev, njihovih sorodnikov in njihovih znancev.

Takrat se je povečalo število hrvaških gostov, predvsem Zagrebčanov. Za Zagrebčane se je pri Sevnici začela "lepa Slovenija". S turizmom so se ukvarjali zlasti sevniški tržani, dosti je bilo gostinske ponudbe v Sevnici in okoliških vaseh (Log, Boštanj, Orehovo, Krakovo, Zabukovje) - dobrih gostiln s prenočišči, do hrane, poskrbljeno je bilo za razvedrila, šport in zabavo. Cenje letovanja so bile nižje kakor v turistično razvitejših krajih Slovenije. Zato so Sevnico in ostale kraje Posavja obiskovali zlasti srednji družbeni sloji, upokojeanci in študentje.

K turizmu so sodile vsekakor dobre gostilne. V Brežicah so bile gostilne: Lukež, Gabrič, Uršič, Horvatič, Pavlija, Grobušek, Stirn, Klobučar, Narodni dom, hotel Adams. V gostilnah se je v tistem času največ jedlo: vampe, pljučka, golaž, goveja juha. Vina se je veliko več spilo kot danes (po pripovedovanju 90 - letne g. Lukež, lastnice stare gostilne Lukež), na mizo se je malokdaj prineslo manj kot en "štrefan" = 2 litra vina. Tudi Dobova je imela znane gostilne: Kramer, Katič, Kovačič, Pavlič, Cvetko, Polovič, Krulc.

stavitli na 10. letarjev III. in V. razreda in jim omogočilo udeležbo na izletu.

Ker torej ni bilo več nego enovon in se ta razj-
kov, na razpolago, nato precejna letarjenja pod vodstvom
učiteljev Škofelca in Lundera pot v Gornjo. Kljub dolgi
poti smo se dobro volje odpravili v južnejši vlakom
v Rajhenburg, kjer smo si po kratkem oddaljenju, ogle-
dali lepo, novo zlečeno romansko cerkev. Nato
pa smo krenili po široki lepi dolini proti Reitanju.
V dolini je porajana in lepimi nasipi, najvišji in
sejmi hišami, kar pomagajo pa družbe ali pri-
vatnih podjetnikov. Če oddaleč nas je pordila Gal-
cijski dimnik separacije. Na prihodni smo si ogle-
dali od nuna jere - separacije, čisto kletnico in vje-
no d. lovanje. Mi nas je mikalo, da vidimo čev-
le, kate smo hitro pobrali stojimo po trubu uav-
t. obel. Na prvi razmislek nam je videl relief sten,
konec. Črna kletnica premoreti tu kaj precej širo-
ke dolino polno rje in travnikov. Globoko v
dolini so ljudje mirno delali na njivah, dočim
so jo čes visoko v vaku. Stili polni kmeti
premoaga virdol, pravni pa v vakreber. -

V Reitanju smo dospeli okoli 10. ure dopoldne.
Ljudi vti je na nos napravilo, da je bilo kmetje
kmetovane, eeli hrib je odkopan in zemlja odve-
na, ravna globoka dolina popolnoma. Tako je
človek spremenit v Reitanju kmetje ho obličje in
popolnoma preobličil kmetjealne ravnote.

V prvi vodi smo si v vakreber. -

ŠOLSKA KRONIKA PIŠECE

ŠOLSKI IZLET V RAJHENBURG 1926/27

...
 jaci, nadalje spravljajo pomanja in vosev v kemp
 nakladnje kmetov na kicno kelenico. Čl. 10. c.
 dali in se niso mogli na ledi, ...
 umestiti, napras Spornalies, da ti til ...
 ... biva saj v elektrine pravi ...
 Čl. 11. c. pa tudi dikaj sp. nali, da je treba ta
 tala, ki je tacik velikih podjetij, mošen, da
 ... delavca dda in ...
 -

Sankaral in ...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

II.

ŠOLSKA KRONIKA PIŠECE
 ŠOLSKI IZLET V RAJHENBURG 1926

Zagreb, kojega se je udeležilo 23 dečkov in 31. dekle skupaj 54 šolarjev višje in srednje skupine pod nadstvom učiteljeva. Na 2 lažestkih voravik, ki sta jih brezplačno dala v ta namen gg. Kastelec Fran in Retzer Karel, za kar jima izrekam hvalaj v imenu šolarjev in tehnikov najljepšo zahvalo, smo se ob 7 zjutraj peljali v najboljši vožji na kolodvor. Niti kisle na dex pripravljeno vruc nas ni motilo. Med potjo smo pobrali Hlatencane in Dajšencane. Naš vlak je imel precej kamude. Na kolodvoru ni bilo slučajno nobene lokomotive, da bi si jo bili lahko ogledali, samo brezovlak so videli otroci. Ravno ko poturnem čakanju je priropihal naš vlak in mi se uredli v to določen in reketiran vor.

Med vorujo smo si ogledali pokrajino ob rekeruici v Posavju. Videli mejna topla obdobjaneh Samobor, narvalne Sused-gradta, ki so naš spomnite na drugi kemecki upor ist 1870. itd. itd.

V Zagreb smo došli ob pol dvanajstih. Ker je bil učitelj g. Copic tokrat navisji pedagogski soli v Zagrebu, nam je skoncil vse potrebno kartran obedu in ogledovanju mesta. Pričakal nas je že na žurnem kolodvoru in ukrenil, da smo se peljali kar na drskavni kolodvor in od tukaj šli naravnost v mento k obedu. Tukaj so otroci dobili za 5.25 Din in okusen obed.

Ob obedu smo šli mimo bahmirkega odla v gledalivce, kojega krasote in uredbo smo si ogledali pri električni luci. Na to smo krenili po ravni ulicah po najkraji poti v Gornji varoš v pri rodopisni muzej. Tukaj ma se amjili samo na ogleda-

vanje nagacemih rivali, ptic, rib in kaci. Ali se sama
zbirna je tako bogata, da smo si zamogli ogledati le
prvo oparajajoce otroke na glavne predstavitelje
mih, razredov rivalij in ptic.

Tri muzejja smo krenili na Slovsmayerjevo
salivce, od koder smo imeli razkošen razgled na Zagreb.
Videli smo lukaj tudi npenjaco in kako gmi krcioni ra.

Mimo, Zverc' nekdanjega grada, smo se po
li pred Markovo cerkev, kjer smo videli oknačen pu
kjer so 15/2. 1573 katija Gubec in njegovi tovarisi pre
mučeniško kri za kmecle pravice in svobodo. Tuot
koc in mo videli, ker ni bilo nikjer najti cerkovnika.

Ko smo si se od rina ogledali banovo
so in rabot, smo si proti Kapitolu. Tukaj smo si rina
knotraj ogledali velicartno cerkev - prestolnico. Ali o
so bili se utrujeni. Zato smo si preko glavnega dvorja
kjer smo si ogledali zelacicevo spomenik, na Trinjcu
v park na smene klopi na od pocitelu. Tukaj so
si oparovali vrvenje in drvenje po ulicah, ki g
kmeckim ljudem na rivoce. Posebno zabavo so im
olovci se z mnogimi avtomobili in njihovimi krcenjem

Tukaj smo tudi cakali na odhod. Ob istem
se potem odprejajo iz Zagreba v Prizice, kjer sta na
krala prej na 2 vora z drugima 2 vornikoma, v Ho
oem in Vinke Medved-ovan. Gospod Anton Kokot,
jeni naducitelj, je dal vor kartoj, za kar mu
na t. n. m. c. t. v. izkazena iskrena zahvala.

Da se ja ta izlet izvil v tako lepem

Smučanje pod Lisco leta 1935
(Foto: Drago Mušič, Ljubljana)

RIBNIČANA STA PRINESLA SUHO ROBO
NA PRODAJ

ČATEŠKE TOPLICE

Železniška postaja Brežice (5 km) in Dobova (3 km)
Čeže med gozdom v bližini Save. Podnebje milo
in toplo. Brez prašu. Toplina vode 55° C; najbolj
vroč radioaktivni vrelec v dravski banovini. Zdra-
vijo se razne revmatične bolezni s prav dobrim
uspehom; pri vsem tem se uporablja tudi pitna voda
proti boleznim želodca, žolčnika, jeter itd. —
Sezona traja od 1. maja do 30. sept. — Pošta, brzo-
jav, telefon, zdravnik. — Zdraviliški dom 34 sob z
62 ležišči, ljudski dom 14 sob s 63 ležišči. Cena
posteljam od 10–30 Din; pavšal od 50–70 Din.

Zahtevajte prospekt!

OSKRBNIŠTVO TOPLIC ČATEŽ, POŠTA BREŽICE

HOTEL VOLČANŠEK • BREŽICE

TIK KOLODVORA

Moderno urejen, 15 sob, električna razsvetljava,
vodovod, centralna kurjava, prvovrstna restav-
racija. Na zahtevo pension od dln 25.— naprej

Pajdaš Gustav

FRIZERSKI SALON *samo do onovbočine*

TRAJNA IN VODNA ONDULACIJA
STRIŽENJE FRIZUR IN ONDULIRANJE

BREŽICE

HOTEL „GREGORIČ“

B. HOFBAUER, hotelir, KRŠKO.

Sobe za tujce. — Avtogaraža, velik hlev za konje.

Žel. postaja Videm-Krško o/Savi.

Se priporoča gg. tujcem in gostom.

397

JESENŠEK LUDOVIK

avtotaks

VIDEM-KRŠKO.

Sprejema vse avtomobilske vožnje —
na razpolago več vozov. Promet med
mestom in postajo po najnižjih
cenah.

395

Franja Krieger-Dolinšek

sodavičarstvo

Krško ob Savi.

Stalna zaloga
brezalkoholnih pijač, vozi po
naročilu na dom.

393

DOMINIK FABJANČIČ, krojač za gospode in dame, KRŠKO.
Izprašan na prvi krojaški akademiji v Berlinu.

Obleke po naročilu za dame in gospode po solidnih cenah - Prvovrstna izdelava
športnih in **usnjatih oblek.**

394

E. KRIEGER

lesna trgovina, mesarija in gostilna
Krško ob Savi.

396

GASPER MESESNEL, klepar in kotlar
KRŠKO ob Savi.

V zalogi: trtne škropilnice, kotli za žganjekuho
in razni drugovrstni kotli. - Prevzema vsa stavbna
dela po najugodnejši ceni.

390

POZOR LETOVIŠČARJI!

ANA JAMA, hotel, KRŠKO ob Savi.

Dobra pristna dol. vina, prvovrstna hrana
Abonma za letoviščarje. Abonente sprejema od
Din 20.— naprej. Keglišče, vedno sveže pivo.
Pod gostilno teče Sava. 398

**Poslužujte se tvrdk,
ki oglašujejo v knjigi!**

— **Hotel „BELLEVUE“ v Ljubljani.** —

Priznana izborna vina in prvovrstna kuhinja, krasni prostori za večerje, bankete itd., klubske sobe,
lepo urejene tujske sobe, kopel v hiši, avto-garaže. Postrežba točna, cene zelo zmerne.

Telefon interurb. 3042.

Priporoča se

Vozni red avtobusne proge Novo mesto -- Krško

Velja od 20. maja 1930.

Dnevna vožnja	km	POSTAJE		km	Dnevna vožnja
7	12:15	—	Novo mesto gl. trg in gostilna Ferlič	51	9 17:35
7:06	12:26	3	Mačkovec pri g. Kastelcu	48	8:56 17:29
7:12	12:32	6	Lešnica, križišče	45	8:51 17:22
7:16	12:37	7	Št. Peter pri pošti	44	8:45 17:18
7:20	12:40	8	Otočec pri mostu	43	8:41 17:15
7:25	12:46	11	Kronovo, gostilna Hasl	40	8:35 17:10
7:26	12:47		Družinska vas		8:32 17:08
7:30	12:51	13	Šmarješke toplice	38	8:30 17
7:40	13:03	16	Šmarjeta, gostilna Karlovšek	35	8:25 16:54
7:46	13:09	19	Zbure, križišče	32	8:17 16:37
7:58	13:23	23	Škocijan, na trgu in gost. Globevnik	28	8:05 16:25
8:05	13:30	26	Dobruška vas	25	7:57 16:02
8:10	13:35	28	Dobrava, križišče, za Št. Jernej	23	7:52 15:57
8:18	13:43	32	Zameško, križišče, za Kostanjevico	19	7:44 15:49
8:27	13:53	36	Smednik, križišče, za Rako	15	7:35 15:40
8:44	14:01	40	Rimš, križišče, za Rako	11	7:21 15:19
8:50	14:08	44	Velika vas, gostilna Urbanč	7	7:14 15:12
8:55	14:15	48	Leskovec	3	7:10 15:06
9	14:21	51	Krško, gostilna Vanič in pri pošti	—	7 15

Direktna vožnja Novo mesto — Krško 45 Din.

Odhod vlakov za zvezo z avtobusom:
 iz Nov. mesta ob 18:06 proti Ljubljani
 iz Krškega ob 9:16 » Zagrebu
 » » 10:15 » Zid. mostu
 » » 14:33 » Zagrebu

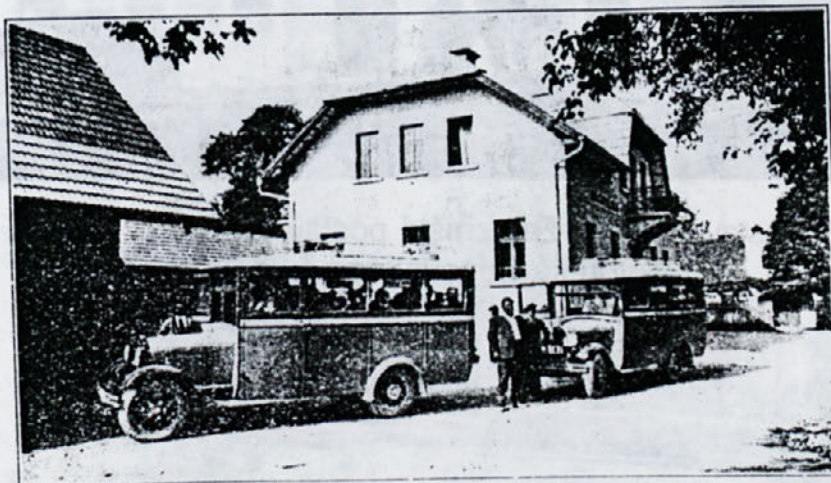
AVTOPODJETJE KOS

Novo mesto - Kandija

Sprejemajo se naročila
za avtobusne izlete.

Prihod vlakov za zvezo z avtobusom:
 v Krško ob 6:10 iz Zidanega mosta
 v » » 6:56 iz Zagreba
 v » » 14:17 iz »
 v » » 14:33 iz Zidanega mosta

AVTOBUSI
TISTEGARČASA

maja 1930.

Restavracija pri železniški postaji v Sevnici v 30-ih letih
(Fototeka Posavskega muzeja Brežice)

ANA
 Dobra preporočila
 Abonirajte se na
 Dan 20

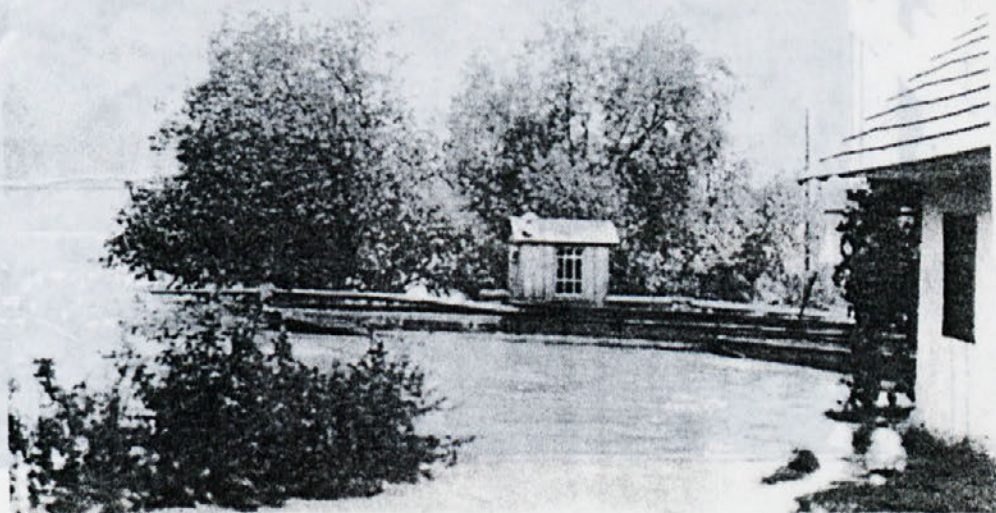
Hotel „BELLEVUE“ v Ljubljani.

Plemenita ljubljanska hiša in prebrana kuhinja. Vsega najboljše in najboljše. Vsega najboljše in najboljše. Vsega najboljše in najboljše.

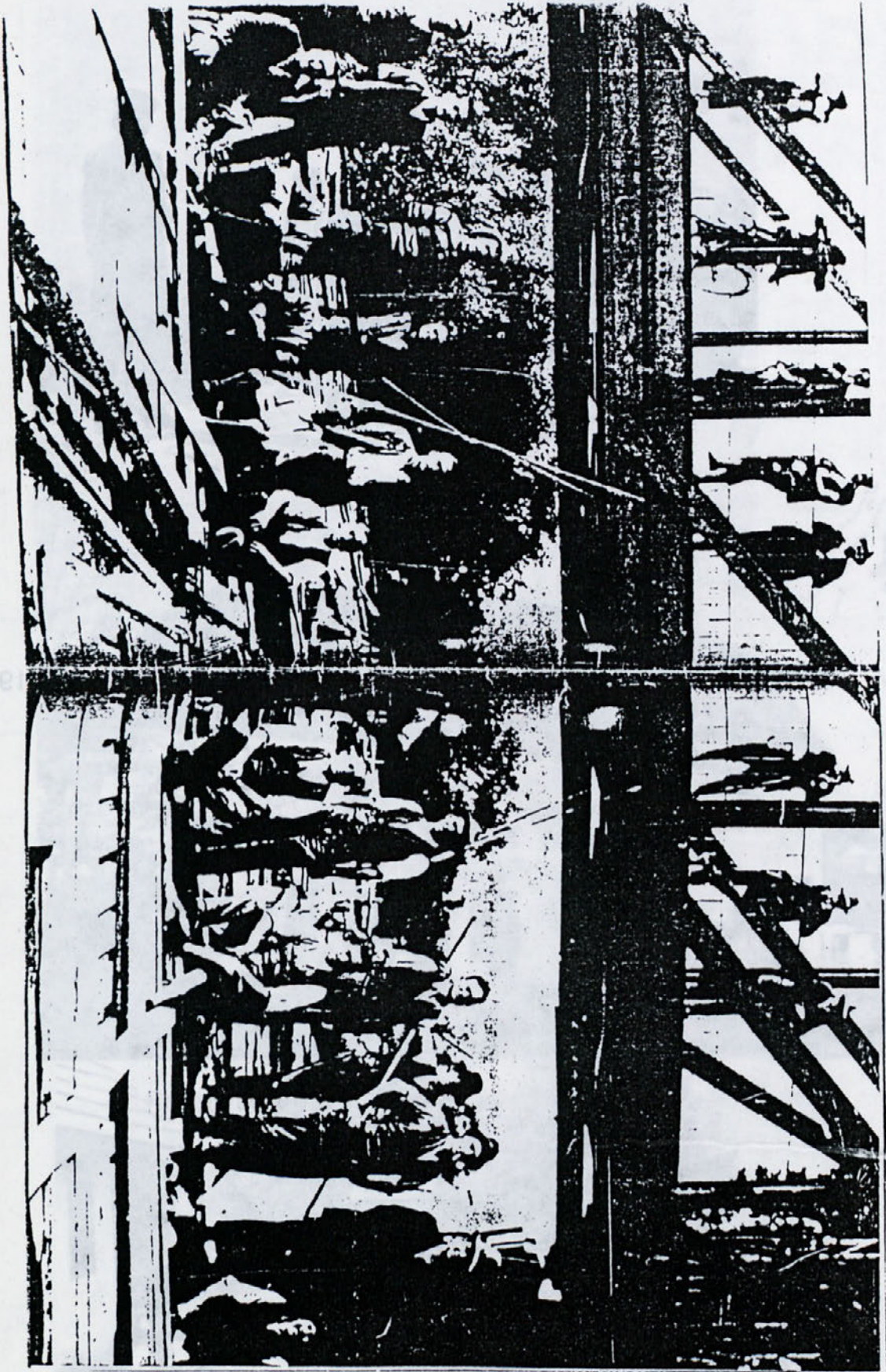
Telefon intern 3042

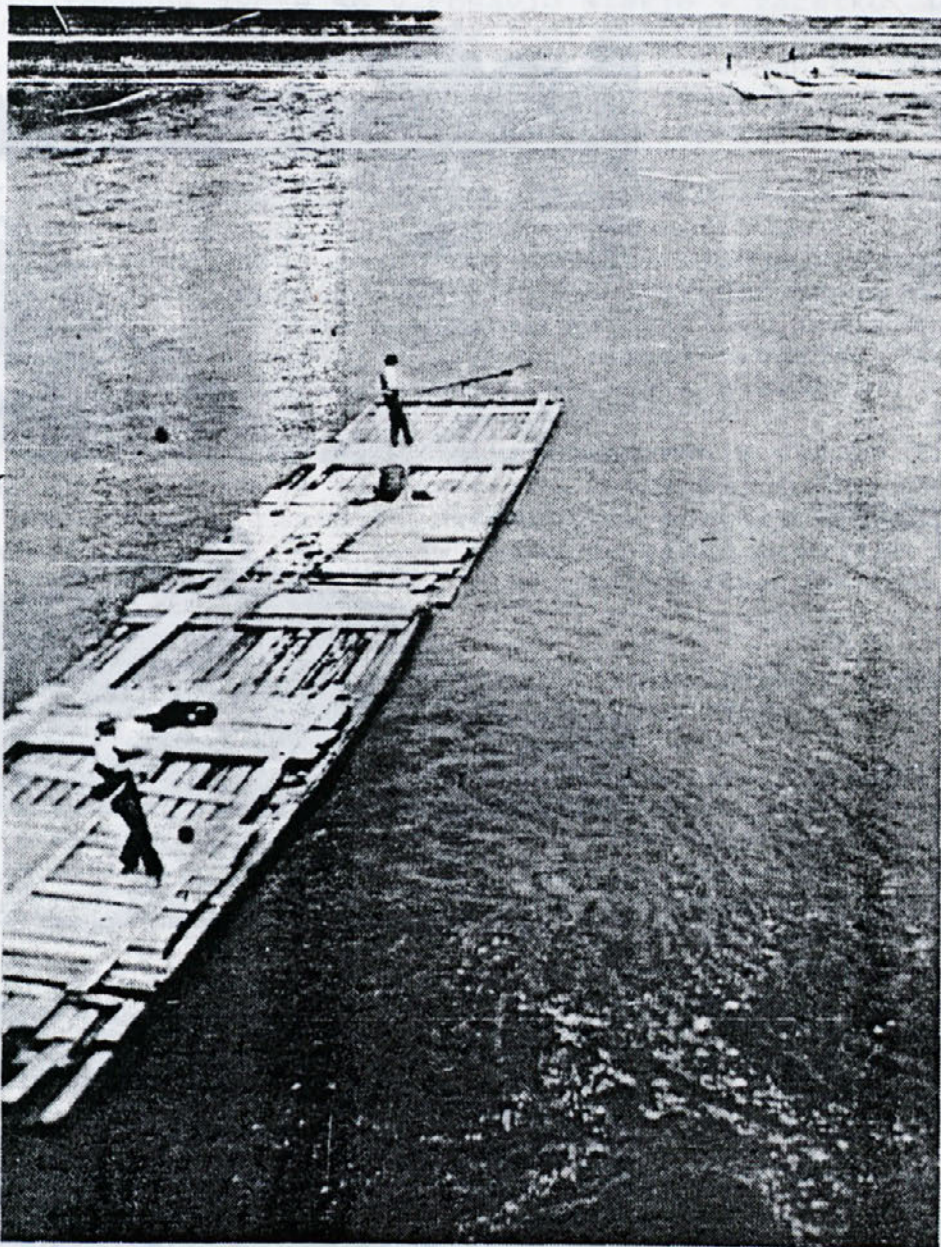
Enega prvih avtomobilov v Sevnici je imel zdravnik Mušič že leta 1935
(Foto: Drago Mušič, Ljubljana)

Sevniški brod okrog leta 1935
(Foto: Drago Mušič, Ljubljana)

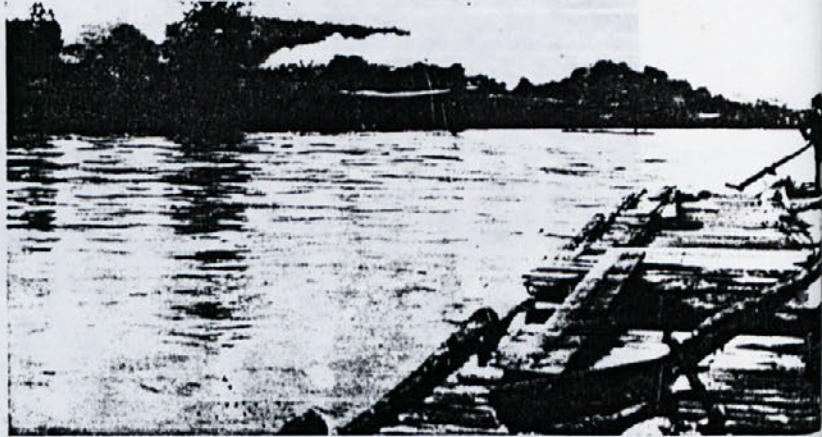

Sevnik pod črno jeto 1933
(foto: Drago Mihalj, Ljubljana)

Splavarjenje po Savi – fotografirano s severiškega mostu okrog leta 1935
(Foto: Drago Mušič, Ljubljana)

72
Dolgi splav nad Brestanico (zrcalna slika)
(trideseta leta)

73
Dolgi splav pri Brestanici
(trideseta leta)

74
Dolgi splavi v Brežicah
(1928)

75
Dolgi splavi v Brežicah
(trideseta leta)

Krmelj). Zaradi neugodnega zemljišča so 20 km dolgo progo gradili 14 let. Leta 1938 so progo povezali z železniškim mostom čez Savo s sevniško železniško postajo. Sevniško železniško postajo so takrat tudi razširili, zgradili nove prometne naprave in kurilnico.

Prve avtobusne zveze so v Posavju stekle v začetku 30. let. Okoli leta 1920 je imela Sevnica že tudi bencinsko postajo na trgu. Avtobusni promet, sicer redek, je bil naravnán na železniški promet. Med Sevnico in krajem Planino je vozil avtobus kar gostilničar Zvonar s Planine (vsak dan enkrat).

Glej prilogo VOZNI RED NOVO MESTO - KRŠKO ZA LETO 1930

Do 2. svetovne vojne so se premožnejši ljudje prevažali s kočijami, zapravljički (3 - 6 sedežni) in federvagni. Manj premožni z navadnimi vozovi, za kmetijska spravila so imeli kolesje (lojternik). Prebivalci s hribov, zlasti revnejši, so hodili le peš. Na daljša potovanja so se odpeljali z vlakom.

Avto je bil pred 2. svetovno vojno znamenje visoke življenjske ravni. V Brežicah je bilo okoli 6 avtomobilov (Mercedez, Fiat, BMW, Teraplane). Lastniki avtomobilov so bili bogati trgovci in zdravniki. Pred 2. svetovno vojno je bil v Brežicah tudi TAXI (železniška postaja - Brežice ali železniška postaja - Cateške Toplice).

Tudi kolesa so bila po 1. svetovni vojni precej redka. Bolj množično so jih začeli kupovati po letu 1930.

Med 1. in 2. svetovno vojno je bilo razvito FURMANSTVO. Predvsem v Brežicah in Sevnici so furmani prevažali blago iz mest na železniško postajo in nazaj. V Sevnici sta bila med obema vojnama dva furmana, ki sta se poleg furmanstva ukvarjala tudi z gostilničarstvom. Sploh so pogosto trgovci in gostilničarji svoje tovore prevažali sami. Tovorniki iz okolice Brežic so bili glavni prevozniki bizeljskega vina in sadja iz Posavja za Zagreb. Furmani so z robo dostikrat zvečer šli na pot, zjutraj so robo oddali prekupčevalcem na zagrebških tržnicah. Pa tudi s kolesom je znal posameznik odpeljati žganje na prodaj v Zagreb.

Telefon je dobila sevniška pošta leta 1921, brežiška pa pozneje.

Za prečkanje Save je bila znana prometna povezava BROD. V Brežicah je Savo prečkal brod pri Cateških Toplicah za Mostec. Sevnica je imela tudi povezavo z brodom čez Savo. Veliko prevoza je opravljal brod na Savi pri Cateških Toplicah. Z brodom so prevažali živino, pridelke, ljudi. Vaščani iz dobovske okolice so imeli na primer pašnike, travnike, njive, vinograde v veliki meri na kranjski strani, zato so veliko uporabljali prav to vrsto prevoza.

NEKATERE ZNACILNOSTI PREBIVALSTVA POSAVJA MED PRVO IN DRUGO SVETOVNO VOJNO

Ob koncu prve svetovne vojne je nastala jugoslovanska država po saintgermainski, trianonski pogodbi ter po koroškem plebiscitu rapalski pogodbi. S slednjimi je velik del Slovenije pripadel Italiji, večina koroških Slovencev je ostala pod Avstrijo, Porabje pod Madžarsko. Zato so se podatki o takratnem prebivalstvu iskali po jugoslovanskih, avstrijskih in italijanskih statističnih virih.

Stara Jugoslavija je ohranila kot upravne enote okraje in občine. Njihovo število in obseg sta se spreminjala. Slovensko ozemlje Jugoslaviji je v začetku enota z imenom Slovenija, ki je od 1929 razdeljena na Mariborsko in Ljubljansko oblast. Od leta 1929 je na ozemlju Slovenije zopet politično teritorialna enota Dravska banovina, ki se je delila na okraje (po srbsko srezje). V takratni stari Jugoslaviji so vsi statistični podatki za obdobje takratne Slovenije bili na uradih na Dunaju in v Budimpešti.

V obdobju med prvo in drugo svetovno vojno sta bili izvedeni dve štetji prebivalstva: 31. 1. 1921 in 31. 3. 1931. Podatke hrani statistični Godišnjak, ki je izšel med leti 1932 in 1941. Vsebnost je v desetih knjigah. Obravnava obdobje od 1929 do 1940 let. Statistične godišnjake hrani Univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Pri obeh štetjih v stari Jugoslaviji so upoštevali le prisotno prebivalstvo, tudi vojake. Zbrali so podatke o starosti prebivalstva, po spolu, po maternem jeziku, narodni zavesti, veri (konfesiji), zakonskem stanu, pismenosti (za starejše od 5 let po številu gospodinjev). Po gospodinjevih so se pri štetju navajali tudi podatki o članih rodbine, njihovih služabnikih in podnajemnikih. Statistika gospodinjev in njihovih članov se je vodila po poklicu gospodarja družine. Ločili so okoli 9 poklicnih skupin, od katerih je bila ena n.p.m. - poljedelstvo. So pa navajali še različne poklicne kategorije, kot n.p.m. - uradniki, namočenci, delavci, služabniki, pomočniki itd.

Za podatke o migraciji prebivalstva - preseljevanju - so upoštevali le podatke o rojstnem kraju prebivalcev. V Zagrebu je bil izseljeniški komesariat, ki je bil zadolžen za vso državo. Ta ustanova je večinoma vodila preglednico o prekomorskem izseljevanju. Sicer pa navajajo podatki, da po 1. svetovni vojni izseljevanje ni bilo več tako svobodno kot poprej. Za leto svetovne gospodarske krize 1929 govorijo podatki o povratnikih. Poprej se jih je vrnilo domov iz Amerike, Nemčije, Francije. Zlasti se jih je vrnilo veliko na območje Posavja v kraje okoli Sentjaka, Krmelja, Boštanja. S prisluženim denarjem so si gradili hiše, kupovali zemljo in kmetijske stroje. Za notranje migracijske tokove v Sloveniji pa nudijo podatke primerjave naravnega in dejanskega prirastka prebivalstva.

Razvoj prebivalstva med prvo in drugo svetovno vojno oziroma porast in upadanje števila prebivalstva je rezultat medsebojnega

Rudarska bolnišnica v Krmelju v začetku 30-ih let 20. stoletja
(Arhiv Zgodovinskega krožka Osnovne šole XII. SNOUB Krmelj)

21

Pogreb v Znojilah leta 1923
(Fotografijo hrani Frančiška Dolinšek, Znojile)

171

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA V MESTU BREŽICE

Leto	1869	1880	1890	1900	1910	1931	1948	1953
Število prebivalcev	925	996	1058	1164	1269	1229	1349	1825
V odstotkih	100	108	114	125	137	135	146	197
Relativni prirastek ali padec %	—	+ 8	+ 6	+ 11	+ 12	- 4	+ 13	+ 51
Relativni prir. v % z oz. na leto 1869	—	+ 8	+ 14	+ 25	+ 37	+ 33	+ 46	+ 97

Poroka malega kmeta iz Znojil v začetku 20-ih let
(Fotografijo hrani Franciška Dolinšek, Znojile)

Otroško varstvo Katoliškega prosvetnega društva v Slomškovem domu v Sevnici okrog leta 1935
(Fototeka Pokrajinskega muzeja Brežice)

Družina šmarskega trgovca v vsakdanjih oblačilih v začetku 20-ih let
(Fototeka Posavskega muzeja Brežice)

Veselica na Logu okrog leta 1924
(Fototeka Posavskega muzeja Brežice)

Nogometna ekipa salezijanskega oratorija z Radne okrog leta 1930
(Fotografijo hrani Milan Jesenko, Ljubljana)

prosi valitvo

nega vpliva poljedelstva in neagrarnega gospodarskega razvoja (promet, trgovina, industrija, rudarstvo) ter posledic vojne. Po vsem agrarnem območju se takrat čuti stagnacija ali upadanje po številu. Podatki, ki jih imamo za mesto Brežice, govorijo, da je število prebivalstva od 1910 do 1931 celo upadlo. Razlog je seveda prva svetovna vojna. Prebivalstvo je bolj naraščalo le okrog najstarejših ali nastajajočih novih gospodarskih središčih. V občini Sevnica npr. raste število prebivalstva v Sevnici in okrog nje, prav tako okrog Šentjanža in ponekod ob Savi, drugod pa je opazno upadanje. V občini Krško se je večalo prebivalstvo le nad Savo, okrog Vidma, Senovega in nekoliko več na jugu pod Gorjanci. V občini Brežice je na vsem območju Bizeljskega število prebivalcev stagniralo. V večini krajev pa je število upadalo, zlasti v mestu Brežice, kar smo že prej omenili. Le na področju med Brežicami in Bregano je število prebivalcev nekoliko naraslo.

Do druge svetovne vojne in desetletje po njej so v poklicni sestavi prebivalcev v večini prevladovali kmetje. Bilo je pa še dosti obrtnikov, trgovcev, gostilničarjev, učiteljev, uradnikov, orožnikov, železničarjev itd.

Po večjih krajih so živeli premožnejši tržani (trgovci, gostilničarji, uradniki, zdravniki, odvetniki). Imeli so navadno po dve služkinji, kuharico in varuško, nakateri pa samo postrežnico. Več služkinj so imeli industrialci (služkinje so bile iz najrevnejših malih posestniških ali kočarskih družin).

Na najvišji družbeni lestvici so bili veleposestniki, industrialci, veliki trgovci in gostilničarji. Visok družbeni položaj so imeli še učitelji, zdravniki, duhovniki in sodniki.

Kočarji in mali kmetje so se preživljali bolj s sezonskim delom po kmetijah, v gozdarstvu, na železnici. Ukvarjali so se tudi z rokodelstvom in obrtjo. Bili so tudi hlapci in dekletke, mlinarji in pastirji pri velikih kmetih.

V obdobju med obema vojnama je na kmetih prevladovala tradicionalna kmečka družina, kjer je bilo dosti otrok, ponekod tudi do devet, deset. Živelo se je zelo skromno. Glavna hrana je bila: fižol, zelje, krompir, koruzna moka. Bilo je tudi dosti bolezni.

- GOSPODARSKA IN KULTURNA PREGLEDNA VPRASHANJE OKRAJA KRŠKO (Krško 1933)

- VIDEN KRŠKO (KRAJ IN DOLINA) (1973)

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA NA OZEMLJU DANASJNIH OBCIN POSAVJJA
(podatki iz Krajevnega leksikona Slovenije)

	Brežice	Krško	Sevnica
1869	20.078	21.366	16.998
1880	21.459	22.297	17.322
1890	22.804	23.323	17.355
1900	23.965	23.264	17.638
1910	25.040	24.286	18.891
1931	24.263	25.084	18.932
1948	24.584	26.423	18.963
1953	25.850	27.295	19.292
1961	25.293	26.547	26.259
1971	24.870	26.259	18.776

LITERATURA, KI SMO JO PREBIRALI ZA NAŠO PROJEKTNO NALOGO
(obdobje med 1. in 2. svetovno vojno)

- GOSPODARSKA IN DRUŽBENA ZGODOVINA SLOVENCEV
(Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1970)
- KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE
- ETNOLOŠKA TOPOGRAFIJA SLOVENSKEGA ETNICNEGA OZEMLJA - 20.
STOL., OBCINA SEVNICA (Mojca Terčelj 1989)
- POSAVJE I. BREZICE 1967
- RUDARSTVO SR SLOVENIJE (Ivan Češmiga, 1959)
- KRONIKA OS DOBOVA
- SPODNJE POSAVJE (Melik)
- GOSPODARSKA GEOGRAFIJA IN GEOGRAFIJA NASELIJ V PODROČJU MED
SAVO IN SOTLO (Vladimir Kokole)
- RAZVOJNI KONCEPT POSAVJA (Region - projektivni biro)
- GOZDNO GOSPODARSTVO BREZICE (ob 35. obletnici podjetja)
- KRONIKA OS PISECE
- KRŠKO SKOZI ČAS (zbornik ob 500-letnici mesta)
- DOMACE OBRTI NA SLOVENSKEM (Janez Bogataj)
- DOLENJSKA (več avtorjev)
- DOLENJSKA ZEMLJA IN LJUDJE (več avtorjev)
- GOSPODARSKA IN KULTURNA PROSVETNA VPRAŠANJA OKRAJA KRŠKO
(Krško 1955)
- VIDEM KRŠKO NEKDAJ IN DANES (1975)

GLAVNI INFORMATORJI

FRANC KRANJC - GLOBOKO (za rudnik Globoko)
FRANC PREMELJC - BIZELJSKO (za kmetijstvo)
MIRKO GREGORIC - BREZICE (za obrtne dejavnosti)
FRANC BOBNAR - BREZICE (za opekarno Brežice)
CILKA LUKEZ - BREZICE (za gostinstvo)
FRANC SLOVENC - SKOPICE (za čebelarstvo)
STANKO GALIC - PODGRACENO (za pridobivanje premoga iz Save)
LJUDMILA TOMSE - ČATEZ (za Čateške Toplice)
TUGO LEBIC - NOVO MESTO (lastna kronika Brežic)
ZLATA BRGLEZ - BREZICE (za trgovino)
ANICA REGOVIC - DOBOVA (za Dobovo)
JANEZ ZAGODE - BREZICE (za usnjarsko dejavnost)

V TEM DELU PROJEKTNE NALOGE SO SODELOVALI NASLEDNJI LICENCI:

ALENKA TOMSE, 8. b

BRONJA RACECIC, 8. b

SRECKO ROSTOHAR, 8. b

JOZE PREGRAD, 8. b

SIMONA VIMPOLSEK, 8. b

TOMAZ BRECKO, 8. b

ROBERT VELICEVIC, 8. b

IN MENTORICA

MILOSA ORSANIC, prof. geografije

Natasa [illegible]

Tanja [illegible]

mentor: Darinka [illegible], [illegible]

**SOCIALNE RAZMERE LJUDI V POSAVJU OD 1918 - 1941 IN RAZVOJ
ZDRAVSTVA V TEM OBDOBJU**

Nataša Iljaž
Tanja Sušnik

mentor: Darinka Zidarič, soc.del.

Gospodarski napredek je bil med obema vojnama v Posavju zelo počasen. To obdobje lahko označimo kot obdobje splošnega zastoja. Napredek se je teh krajev izogibal in iz leta v leto je bilo več uboštva. Zaradi pomanjkanja kruha in zaslužka je konec prejšnjega stoletja in v prvih dveh desetletjih našega, pa tudi v naslednjih dveh desetletjih, s tega območja odšlo "s trebuhom za kruhom" mnogo ljudi. Zlasti so odšli preko morja v obe Ameriki ali pa v razvite evropske države (Nemčija, Belgija, Francija), kjer so si služili kruh predvsem z rudarstvom. Iz teh časov se je ohranil eden najbridkejših rekov: "Kajža je rajža in če gospodar ni na rajži, pa kruha ni v kajži"

Najprej so si ljudje pomagali z izseljevanjem v tujino, pozneje pa s skromnim zaposlovanjem v mestih; skromen zaslužek je ponudil rudnik premoga Senovo, pozneje pa še 12 pretežno manjših obratov v Posavju. Vse to pa ni zadoščalo.

Prva svetovna vojna je tudi na območju Posavja pustila hude rane in tej vaški revščini prizadejala še večje tegobe in krivice.

Na frontah so padli mnogi možje in fantje, ostali pa so trpeli veliko pomanjkanje.

Po končani 1. svetovni vojni in ustanovitvi države SHS so delavci in kmetje kmalu spoznali, da se življenje za njih ni spremenilo. Revščina, pomanjkanje in brezposelnost so bili njihovi vsakdanji spremljevalci.

Izgredi vsled nezadostne p: hrane v Sevnici.

(Iz spomenice: Narodno-Socialne Zveze
deželno vladno v Ljubljani.)

Aprovizacija je bila v Sevr
skrajno slaba. Posebno delavski s:
so trpeli veliko pomanjkanje. Skra:
nizke mezde so delavstvu onemo:

Poročilo v časniku Jugoslavija 10.
januarja 1919 o izgredih v Sevnici
zaradi pomanjkljive preskrbe

Opis težkega življenja ljudi v Sloveniji in Posavju takoj ob koncu 1. svetovne vojne zasledimo v zapiskih kronik ljudskih šol v Brežicah, Dobovi in Pišecah.

"Bivša avstrijska armada ob koncu vojne v neredu zapuša fronto in vojaki bežijo iz Benečije v naše kraje, mnogi pa so ostali v ujetništvu. Na stotisoče vojakov tava naokrog in pleni ter požiga. Vojaški transporti, ki gredo po naših železnicah, prinašajo nesrečo za tamkajšnje prebivalstvo. Usta-

navljejo se "narodne straže" za vzdrževanje splošnega reda in miru."

Iz zapisov zasledimo, da je bilo v brežiškem okolišu leta 1818/19 okrog 70 vojaških beguncev s Primorske. Ti so se odselili nazaj spomladi 1920/21.

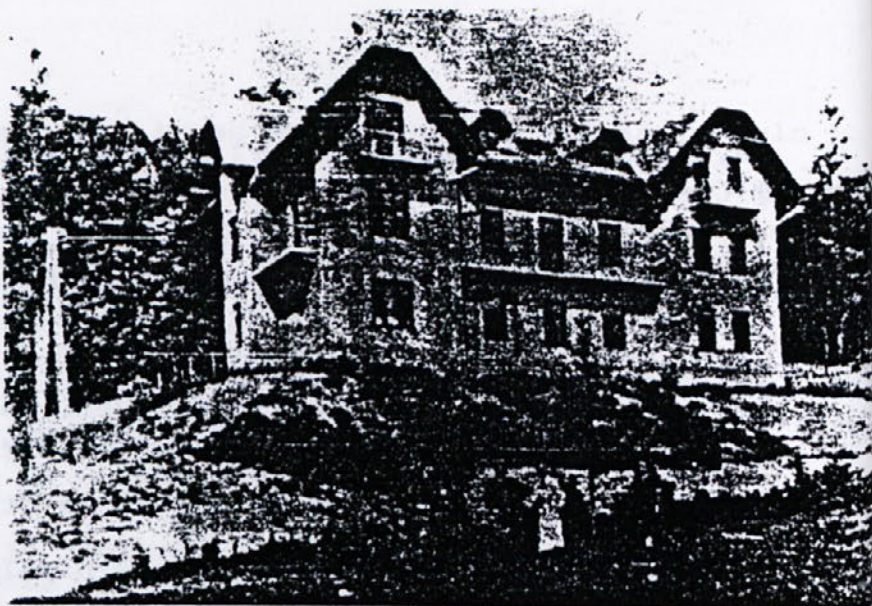
Vojaške podpore so se koncem oktobra 1918 ukinile vsem strankam, ponovno so jih začeli nakazovati spomladi leta 1919 le tistim, katerih vpoklicani v vojaško službo niso imeli drugih dohodkov. Vdove padlih in pogrešanih so dobivale zelo majhno pokojnino in vzdrževalne prispevke za otroke.

Politična oblast je jeseni 1918 razpisala prostovoljno oddajo raznega žita in drugih živil, vendar se ljudje v naših občinah zaradi velikega pomanjkanja temu pozivu niso odzvali. Kmetje so se upirali tudi izterjavi dohodninskega davka. Draginja živil in drugih življenjskih potrebščin je v tem letu silno narasla. Karte za živila, razen za sladkor, so bile odpravljene. Primanjkovalo je petroleja za razsvetljavo. Sladkor, ki so ga uvažali iz Češkoslovaške preko Avstrije, je prihajal v majhnih količinah v naše kraje.

Spomladi 1. 1919 so moko in petrolej uvozili iz Amerike - cena je bila zelo visoka. Zelo se je v tem času razmahnilo tihotapstvo preko meje z Avstrijo. Ljudje v dobovskem okolišu so bili še dodatno prizadeti zaradi poplav aprila in julija 1. 1919, vinograde pa je napadla gosenica imenovana pedica in cvetni sukač. Veliko trt je ostalo nerodnih.

Koncem leta 1918 je razsajala t.i. španska gripa, zaradi katere je umrlo veliko ljudi (samo v občini Pišcece 34, v glavnem mladih, zlasti žensk in deklet). V občini Kapele pa je umrlo zaradi črnih koz 9 ljudi. V letih 1919 - 1920 je med ljudmi razsajala griža in povzročila tudi več smrtnih žrtev.

V Posavju so se rudarji borili za svoje pravice in da bi delodajalci spoštovali delavsko zakonodajo. Na tej osnovi so komunisti ustanovili Strokovno zvezo rudarskih delavcev. V okviru zveze so volili delavske zaupnike in skrbeli za bolniško blagajno zaposlenih. Senovški rudarji so bili organizirani v zvezi že leta 1922.

Bolnišnica bratovske skladnice
rudarjev v Krmelju. V času
1941-1943 je bila v poslopu
nemška obmejna postojanka.

V združenju organiziranih rudarjev so si prizadevali ob zmanjševanju števila delavcev, da ne bi bili odpuščeni najsiromašnejši tovariši, ki so morali preživljati družine res samo s svojim skromnim zaslužkom.

V borbo delavcev za boljše življenje spada tudi obvezno ustanavljanje BRATOVSKIH SKLADNIC za rudarje, ki so delovale že v prejšnjem stoletju. V Senovem so ponovno ustanovili samostojno krajevno Bratovsko skladnico 20. maja 1925.

Delavci so se zavedali, da ni dovolj, da si z delom priskrbijo sredstva za vsakdanje življenje. Ugotovili so, da je potrebno, da nekdo poskrbi za njihove družine, za primer, da se ponesrečijo.

Krmeljski rudarji 1924 na dnevnem
kopu Koludere

Kasneje se je ta skrb razširila tudi na primere, če je rednik družine zbolel ali na kak drug način izgubil možnost dela in zaslužka.

Na začetku leta 1931 je splošno delavsko zavarovanje sprožilo idejo o pridružitvi Bratovske skladnice splošnemu delavskemu zavarovanju. Po 1. svetovni vojni že zasledimo, da so v Senovem za svoje delavce zgradili stanovanja in druge objekte, to pa zaradi tega, ker so delodajalci želeli imeti stalne delavce. Uporaba stanovanj je bila brezplačna, zraven pa so delavci dobivali še brezplačno kurjavo.

Stanovanjske barake so posledica svetovne vojne. Razveseljivo je, da se njih število manjša, vendar jih je po raznih industrijskih krajih še vedno dovolj. Vsekakor je pa velika napaka, če se take barake grade na novo, naravnost nezaslišano pa je, da se zgrade brez oblašnega dovoljenja. Tako je namreč postavil pet delavskih stanovanjskih barak podjetnik dnevnega kopa v Raštajnu nad Rajhenburgom. Seveda bi se dale tudi barake zgraditi tako, da bi bilo vstreženo vsem higienskim predpisom, treba bi bilo le malo več smisla in volje. Stranišče je od barak za en streljaj oddaljeno in ni nič čudnega, če odlagajo prebivalci, ki izvirajo iz najrazličnejših delov naše države, svoje blato kar v vežo. Vodo za umivanje si donajajo — to le nekateri bolj čistotoljubni — iz oddaljenega potoka v jedilnih posodicah, radi česar je povsem umljivo, če izkazujejo ušem gostoljubnost. Seveda so tla vse vprek popljudana in se jih drži blato za prst debelo. Marsikatero tako imenovano „postelj“ si delita po dva stanovanca. Kruh in druga živila si delavci spravljajo pod umazane slamnjače, ker ni nikakih polic ali omaric. V sobah ni ne stola, ne klopi in ne mize, čemu neki, saj se tudi na „postelji“ dobro sedi! Da je povsod velik smrad, ni treba še posebej omenjati.

V taki baraki se je pred kratkim pojavil en slučaj trebušnega legarja. Le slučaju je pripisati, da se bolezen ni razširila, kar bi se prav gotovo, če bi se bolezen pojavila v poletju. Oblasti so bile opozorjene o skrajno zanemarjenem stanju barak in je upati, da bodo napravile red.

Članek, objavljen v reviji Zdravje 1. 1925

Ta stanovanja so pomenila precejšnjo navezavo delavcev na podjetje. Vseskozi pa so se morali rudarji boriti za plače. Ko so jim leta 1923 hoteli odpraviti družinske dodatke, so začeli stavkati. Kot mora je legla tudi na to rudarsko središče gospodarska kriza, ki je povzročila, da so rudarje odpustili, krčili delovni teden in zmanjševali mezde. Nekateri rudarji so se bedno preživljali z dnino in občasnimi posli, nekaj pa se jih je celo izselilo.

Gospodarsko stanje se je v tem času v Posavju še poslabšalo. Število zaposlenih se je zmanjšalo, revščina pa je bila zelo velika. Posebno težko stanje je bilo tudi stanje večine malih kmetov. Kriza je tudi v posavskih vinskih predelih pustila težke posledice, posebno v krajih Zdole, Ravne, Sromlje in Pišcece. Obupne so bile razmere viničarjev in vinskih delavcev, ki so obdelovali vinograde večjega obsega brežiške graščine, veletrgovca Savnika iz Kranja, barona iz Pišec in še nekaj drugih. Izkoriščanje teh delavcev, ki niso bili organizirani, je bilo veliko večje od izkoriščanja delavcev v tovarnah. Leta 1927 je tukajšnji vinogradniški delavec zaslužil od 18 do 34 din dnevno, v letu 1935 pa le 5 do 12 din, brez hrane pa od 7 do 15 din (to je bilo za 2 do 4 kg kruha). Delovni dan je bil dolg 9 do 12 ur.

V zapiskih kronik zasledimo, da je od leta 1918 do 1927 po vinogradih razsajala gosenica, tako imenovana pedica, cvetni sukač, peronospora in plesnoba grozdja. Več let zaporedoma je preostanek vinskega pridelka po nekaterih krajih Posavja uničila toča. Najhujša toča je bila l. 1927, kakršne ljudje niso pomnili vse od l. 1896. Uničila je vinograde in sadovnjake ter poljske pridelke. Poletja so bila tudi več let zapovrstjo sušna, tako da ljudje niso imeli dovolj hrane ne zase ne za živino. Živino so morali prodati ali zaklati doma. Ljudje so stradali predvsem pozimi, ko je primanjkovalo kruha in kurjave. Tisti, ki so živeli le od prodaje vina, so zašli v dolgove, ki so iz leta v leto naraščali.

Siromaštvo in beda sta rasli iz dneva v dan. Viničarji in mali kmetje, ki so bili odvisni od zaslužka v vinogradih, niso imeli več za milo, zabelo in petrolej, da o obleki niti ne govorimo. Poročevalec piše: "Če greste danes skozi tukajšnje vasi, vidite od dela in bede oslabele in izmозgane bledolične postave, ki se skrivajo pred tujcem iz sramu, da jih ne vidi raztrgane in gole."

Sele v letu 1928 je bila letina kljub tegobam prejšnjih let nekoliko boljša, vendar pa je bila prodaja vin zelo slaba. Vinogradniki so v tem obdobju preživljali hudo krizo in veliko posestnikov je bilo tik pred propadom. Vino, ki so ga prejšnja leta prodajali po 6 - 8 din, ima v tem letu ceno 1,50 do 2,75 din za liter.

Poročevalec navaja, da ljudje obupujejo, pri čemer se je začelo popivanje po kleteh, ker vina ne morejo prodati; pojavila se je tajna prodaja vina na malo. Primanjkuje denarja, marsikje pa ni bilo niti za sol in vžigalice.

Obrt in trgovina sta na vasi skoraj izumrla. Kriza je zelo negativno vplivala na mladino. Zaradi nestrpnosti prihaja do pretefov med fanti, celo s smrtnimi slučaji. Veliko je sodnih tožb med sosedi; v šoli beležijo porast "nenadarjenih otrok".

naslov / kraj:

KRŠKA VAS

Datum:

Avtor fotografije:

Repro.
opič
4-3

t/znamka

lišče predmeta

ano iz

/avtor/ originala

Dvornik,
1922,
vas 101

1936

MLINARJA.
DESNI BOŽIDAR DVORNIK, 1894-1972, KRŠKA VAS.

Naslov / Kraj:

SROMLJE

Datum:

Avtor fotografije:

repro.
bič, Nm.,
1-1

t/znamka

šče predmeta

no iz
inala,

fa Pregrad,
lje 28.

:
j 1985

/avtor/ originala

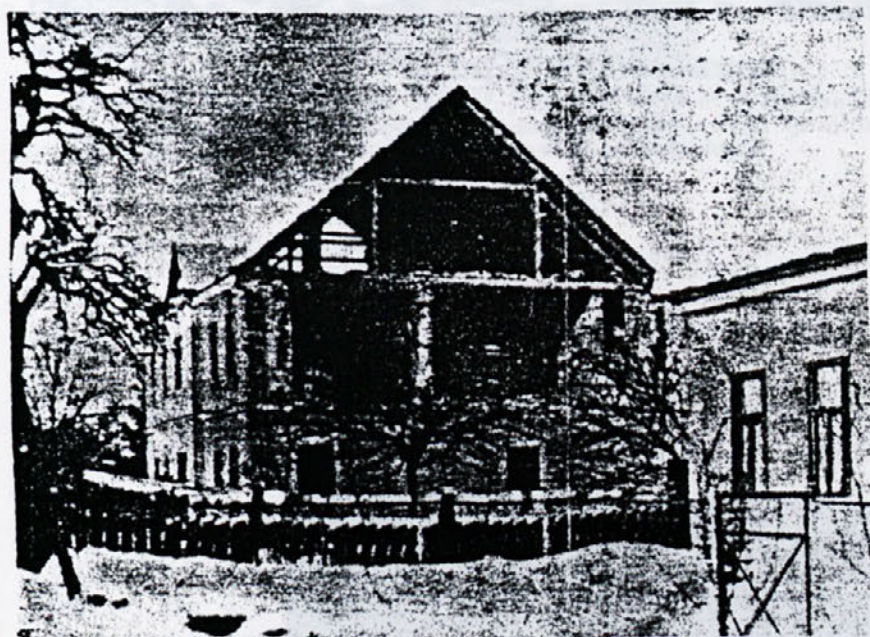
Levo Anica Kragelj iz Brezine, šivilja, desno Jožefa Pregrad, Sromlje 28.

Kriza se je nadaljevala še naslednje leto in ljudje v tukajšnjih krajih so živeli v težkih socialnih razmerah.

NEKAJ DOGODKOV, KI SO PRIZADELI TUKAJSNJE PREBIVALSTVO

Leta 1924 - 3. decembra je bil na tem območju hud potres, ki je povzročil precej škode. Katastrofalen potres je bil že januarja leta 1917.

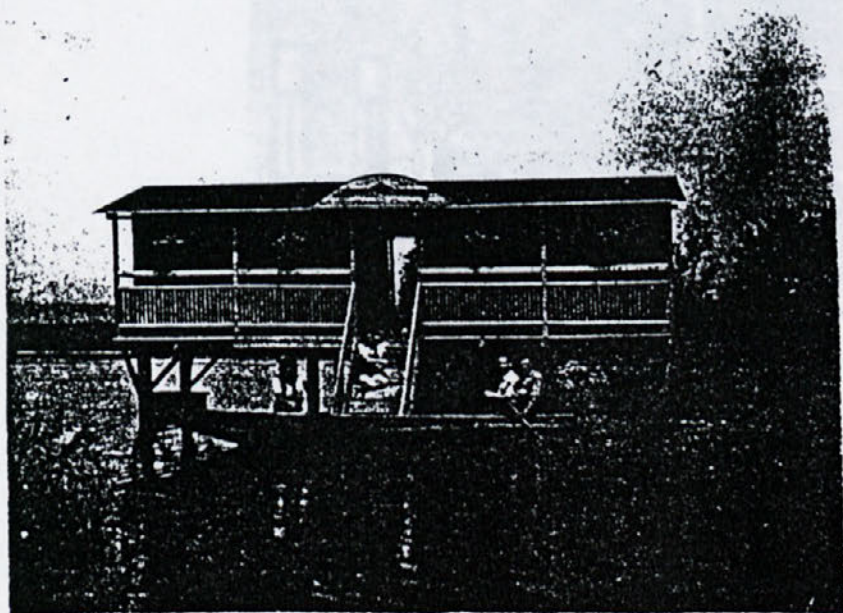
Ob potresu 1917. leta poškodovane stavbe v Brežicah

Razbojniška družba

Krmpotič (I), Vrbanec (II) in Smojver (III), ki je lansko pomlad izvršila napad v Ajdenikovi gostilni na Reštaaju pri Rajhenburgu in ki je bila pred kratkim izsledena. (Fot. Bovec, Senovo).

Pojavlja se tudi krmpotičetu

Poplava v krški vasi - pri Korvatiču

Ostanki zgorelih konj in govedl

ob priliki velikega požara gospodarskih poslopij M. Šavnik v Zverinjaku (pri Brežicah). Požar so zanelile iskre iz vlaka dne 17. p. m.

Novica objavljena v Slovincu 1. 1927

T o č a je pustošila v teh krajih skoraj vsako leto, najhujše pa je bilo v letih 1927, 1928, 1931, 1934, 1937.

P o p l a v e so povzročale nesrečo ljudem v vaseh okoli Dobove leto za letom. Večje poplave so bile leta 1923, 1925, 1926, 1933 maja in septembra - otroci so se prevažali do ceste, da so lahko prišli v šolo. Najbolj oškodovani kmetje so dobili pomoč v denarju, v obleki in obutvi od Rdečega križa; v Dobovi so imeli tudi dobrodelne akcije, katerih izkupiček so namenili poplavljenecem.

Oktobra leta 1926 je bil v Dobovi hud **p o ž a r**. Šestim posestnikom so zgorela stanovanjska in gospodarska poslopja. Požar je terjal tudi eno človeško žrtev.

Leta 1926 se je pojavil na sadnem drevju rjavi hrošč, ki je skoraj uničil sadovnjake. Pri uničevanju tega škodljivca so pomagali tudi šolski otroci. Leta 1933 je bilo ponovno "leto rjavega hrošča".

V prvih treh mesecih leta 1929 je bil neznosen mraz. Temperature so padle na - 27 stopinj C. Pouk so prekinili od 15. do 25. februarja, ker je primanjkovalo kurjave, pa tudi poti so bile neprehodne.

MEDSEBOJNA POMOC LJUDI NA KMETIH

Še do druge svetovne vojne, ko je bilo število za delo sposobnih ljudi po posameznih gospodinjstvih še vedno zadostno ali pa so si lahko najeli ustrezno delovno silo, so razločevali med moškimi in ženskimi deli.

Moški so pomagali pri koljenju, košnji in oranju, žensko delo pa je bilo okopavanje, pletev in seveda gospodinjstvo. Osnovno vodilo teh odnosov je bilo stvarno pravilo: " Ti meni, jaz tebi ".

Za časa stare Jugoslavije so zlasti veliki kmetje v dolini znali porabiti bajtarje in so malo gledali, koliko so odslužili.

Revnejši vaščani (predvsem iz Vrbine) so prihajali pomagat k raznim delom tudi zato, da so se najedli in odnesli nekaj hrane domov. V preteklosti so se za skupna dela dogovarjali ob nedeljah pri maši, pred cerkvijo in v gostilni. Veljalo je tudi nepisano pravilo, da je treba na trgatev povabiti tiste dninarje, ki so vse leto pomagali pri različnih kmečkih delih. Pred vojno so imeli v posameznih družinah 5-11 otrok. Pri skupnih delih je bilo tudi večje število mladih ljudi, kar je zanje pomenilo tudi zabavo. Še pred 2. svetovno vojno so bogatejši kmetje ob mlatvi uvedli ročne in motorne mlatilnice.

V kriznem obdobju 1932-1936 pa tudi prej in kasneje, so brezposelni in drugi socialno šibki dobivali v samostanu v Brestanici pri redovnikih brezplačno kosilo in drugo pomoč. Redovniki so se imenovali "trapisti" in so imeli v svojem 60-letnem obstoju v brestaniškem gradu pomembno gospodarsko in socialno vlogo. V gospodarskem pogledu so bili zelo napredni.

OTROSKO VARSTVO - SKRBE ZA SOLSKE IN PREDOLSKE OTROKE

Trapisti, patri in bratje

Vsi gospodarji so morali v obdobju med obema vojnema do
 odločbi občine skrbeti za potujoče berače tako, da so jih
 določene dneve hranili in prenočili.

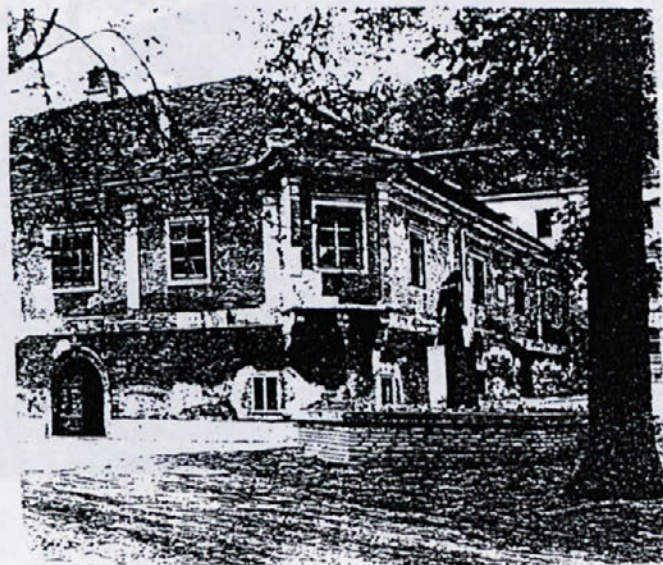
Cerkev je imela v dobrodelne namene organizirana MARIJINA
 DRUŠTVA.

Mladiška Marijina družba v Cerkljah ob Krki

ki je praznovala 19. p. m. svojo 25 letnico. Ta dan so bili sprejeti
 v družbo mladeniči, ki jih kaže naša slika.

V literaturi smo tudi zasledili, da je bila v Krškem - v nekdanji Valvasorjevi hiši - hiralnica za stare in onemogle.

Leta 1922 je bil sprejet zakon o varstvu ubožnih, starih in onemoglih oseb, ki jim niso priznane pravice do varstva na podlagi socialnega zavarovanja in vojne invalidnosti. Zakon je dal tudi slepim širše možnosti varstva, pomoč v denarju in oskrbe v družinah, domovih, zavetiščih in azilih državnega in zasebnega humanitarnega značaja. Žal ta zakon nikdar ni stopil v veljavo.

Leta 1922 je bil izdan zakon o varstvu otrok in mladih, ki je postavil za cilj dajati vse oblike varstva človeka v njegovi najbolj dovzetni dobi. Slepim otrokom so bile zagotovljene posebne oblike pomoči in varstva. V resnici se je izvedba tega zakona omejila na pomoč države humanitarnim organizacijam - Rdeči križ, Materinska društva, Kapljica mleka itd., v praksi je le malo otrok imelo od zakona koristi. Zakon je bil izdan z namenom, da se država predstavi pred civiliziranim svetom kot država s sodobno socialno zakonodajo. Ta preobrat v odnosu države do siromašnih ljudi je bil po prvi svetovni vojni pospešen s pojavom množičnih nesreč, ki jih je prinesla vojna z vojnimi posledicami. Prodrlo je spoznanje, da revščina v večini primerov ni vzrok lastne krivde prizadetih, kot se je takrat domnevalo, ampak, da vzroki revščine ležijo predvsem v pomankljivosti družbene ureditve.

OTROSKO VARSTVO - SKRB ZA SOLSKE IN PREDSOLSKE OTROKE

Strahotne posledice vojn in naraščajoča revščina sta se odražali tudi na otrocih in mladini. Poročevalci v kronikah so zapisali, da se je v tem obdobju med ljudstvom in šolsko mladino močno razširila razuzdanost, surovost in pijančevanje. Ugotavljajo, da bo potrebno na področju vzgoje veliko postoriti, da se bo stanje popravilo. Prva leta po 1. svetovni vojni je bilo število otrok zaradi telesne in duševne nezrelosti oproščenih obiskovanja pouka. Poročevalci so zapisali, da so to večinoma " otroci žalosti, trpljenja in pomanjkanja ". Vzrok za veliko izostajanje od pouka je bilo tudi pomanjkanje obleke in obutve v zimskem času, v višjih razredih pa so otroke porabili za opravljanje kmečkih del, predvsem za pašo in razna poljska dela. Takoj po vojni je na kmetih primanjkovalo delovne sile in otroci so opravljali tudi najtežja fizična dela. V jesenskem in spomladanskem času je včasih v višjih razredih manjkalo pri pouku tudi 80 % učencev; ugotavljamo, da šola velikemu številu učencev ni bila pri srcu, nekateri so postali uporni in niso želeli več obiskovati šole. Vzroke gre iskati tudi v zahtevah staršev, ki so želeli imeti otroke ves čas doma zaradi opravljanja kmečkih in drugih del. Nekateri pa zaradi nemarnosti in brezbričnosti niso pošiljali otrok v šolo. Ti starši so bili denarno kaznovani in izterjatve teh kazni so povzročale med ljudmi razburjanje in sovraštvo do šolskih oblasti. Čutil se je odpor do vsega, kar je kmeta in delavca obremenjevalo in ga potiskalo v neenakopraven položaj s premožnim slojem.

V šolskem letu 1926-27 se je šolski obisk močno izboljšal (sprejet nov predpis, kazni so poostrili) in je bil vsa naslednja leta dober.

Pri posameznih so zadoščala le opozorila, kazni niso bile več potrebne, zanimanje staršev za šolo je naraslo. Prva leta po vojni so imeli šolski otroci različne zbiralne - dobrodelne akcije. Leta 1919 so priredili slavnost "cvetlični dan", ko so učenci nabirali cvetje, ga vezali v šopek in jih prodajali po cestah in domovih. Izkupiček je bil namenjen kot socialna pomoč vojnim invalidom.

Od leta 1921 do leta 1927 so organizirali "zbirko pirhov" za otroke na neodrešenem ozemlju (ozemlje, ki je ostalo pod Italijo in Avstrijo). Zbrani denar so nakazali jugoslovanski matici.

V šolskem letu 1924-25 so izvedli "dinarski dan" za neodrešene brate in "francoski dan" v prid med vojno pregnani srbski mladini v Francijo.

Leta 1926 je bila zbiralna akcija za Rdeči križ v Beogradu.

Leta 1921 je bil za brežiški okoliš ustanovljen državni krajevni Odbor za zaščito dece in mladine. Njegov namen je bil poskrbeti za zapuščene, zanemarjene, osirotele in pohabljene otroke našega okraja, za katere do takrat ni nihče poskrbel. Kot piše poročevalec "...da ti otroci po dosedanjih izkušnjah postanejo, ko odrastejo prava nadloga za človeško družbo". Zato je ministrstvo za socialno skrbstvo odredilo, da se 5. junija 1921 po vsej državi priredi DEČJI DAN kot manifestacija narodne ljubezni in pozornosti do otrok. V ta namen so zbirali prostovoljne prispevke za uboge otroke.

V šolskem letu 1921-22 je okrajni šolski svet izdal odlok, ki je učitelje obvezoval za borbo proti alkoholizmu. Odlok prepoveduje kajenje in pijančevanje med opravljanjem šolske službe. Alkohol so imeli za najhujšega sovražnika zdravja šolske mladine. Priporočali so posebno združenje učencev MLADI JUNAK, ki do 12. leta ostanejo popolni abstinenti. Učitelji so ugotavljali, da se je v začetku prijavilo veliko učencev, da ne bodo uživali alkoholnih pijač, a je veliko teh obljubo prelomilo. Na ljudski šoli v Pišecah pa ugotavljajo, da se na njihovem področju protialkoholno gibanje na more razviti zaradi vinogradništva, goji pa se težnja k zmernosti.

Leta 1922 so proglasili dan Cirila in Metoda (24. maj) za državni praznik. Dan so namenili predavanjem za šolske otroke o škodljivem vplivu alkoholnih pijač na človekovo zdravje. Dan so proglasili za "dan treznosti oziroma zdravja". Vsa leta do 2. svetovne vojne so učencem ob večkratnih priložnostih predavali učitelji in tudi zdravniki o škodljivosti alkohola, o tuberkulozi in drugih nalezljivih boleznih, o higieni, prehrani, počitku in športu.

Iz življenja na deželi

BREŽICE. Mladina ljudske šole je pridelala dne 4. in 5. t. m. materinsko proslavo v prid CMD. Uvodoma je bil lepo uspel prizor »Materi za god«, na kar je sledila obrambno-vzgojna spevoigra »Poštelski zaklad«. Vsa dejanja so bila podana prav dobro. Vsebinska je času primerna, saj je med vso predstavo prevečala občinstvo misel: moli in delaj, ljubi bližnjega in ljubi domovino! Vlogo starčka Martinka je z doživetjem podal učitelj g. Karlo Sancin in s tem držal mnogoštevilno otročad v harmoniji. Prireditev je bila zavodu in izvajalcem v čast in tudi deležna obakrat toplega priznanja s strani polne dvorane občinstva. Režija je bila v rokah učiteljice ge. S.ave Voukove.

8. 4. 26. K

Leta 1925 je bila v Brežicah v Narodnem domu poučna zdravstvena razstava, katere so se udeležili tudi šolski otroci.

PODMLADEK RDEČEGA KRIŽA

Leta 1923 so po srednjih, meščanskih in osnovnih šolah Slovenije pričeli ustanavljati Podmladke društva Rdečega križa. Naloga podmladka je bila vzbuditi in razvijati pri mladini v Kraljevini SHS naslednje:

- zavest o potrebi in plemenitosti naloge Rdečega križa v miru in vojni;
- da razvija osnovno znanje o telesni in duševni higieni in to tudi praktično izvaja;
- utrditi zavest o medsebojni pomoči;
- spoznanje državljanske dolžnosti in odgovornosti, povzdigo-vati nacionalno zavest;
- negovati čustva radosti pri vsakem dobrem in koristnem delu, ki so ga storili svojemu bližnjemu;
- zbirati denar in darove v blagu za siromašne, ubogo deco, za bolne in ranjene vojake ter invalide.

Na naših šolah so ustanovili Podmladke Rdečega križa v letu 1929. Učenci so skupaj z razrednikom skrbeli za večjo snago in red ter zračenje šolskih prostorov. V Podmladku so bili sčasoma organizirani vsi učenci, plačevali so tudi članarino, siromašni učenci pa so bili oproščeni plačevanja. V društva Rdečega križa so bili vključeni tudi učitelji in le-ti so bili še posebej aktivni v družbenem življenju v dobovskem okolišju. Prirejali so različne dobrodelne prireditve. V letu 1935 je bil za delo v Rdečem križu odlikovan dobovski šolski upravitelj Ljudevit Kokot. Rdeči križ je pripravil za ljudi tudi "samaritanske tečaje" (tečaj prve pomoči), ki jih je vodil doktor Černelič iz bolnice Brežice.

BOŽIČNICE

Zaradi revščine, pomanjkanja, ki ga je proti koncu poglobila še gospodarska kriza, so uvedli vsakoletno obdaritev siromašnih otrok. V šolah so prirejali božičnice.

Z zbranimi prispevki so otrokom nakupili obleko, perilo, obutev in platno za obleko. Otroke so pogostili s pecivom in čajem. V letu 1928 zasledimo, da je božičnico organiziral "damski komite" v Brežicah. Posamezni dobrotniki so večkrat namenili določeno vsoto denarja za šolske otroke. Denar so vlagali v brežiški hranilnici. Denar so nato na šolah porabili za nakup šolskih potrebščin in za financiranje majskega izleta najrevnejšim učencem.

Zelo zanimiv se nam zdi članek v Popotniku - pedagoškem listu iz leta 1931, kjer avtor razmišlja o javni dobrodelnosti in božičnicah. Pravi: "...res je hvalevredno, da šole in druga podporna društva tekmujejo v zbiranju oblek, čevljev in drugih dobrot, da olajšajo življenje bednim in zapuščenim. V šolah prirejajo božičnice. Metode današnjega karitativnega dela dajejo siromaku čutiti, da je berač. V nagovorih ne manjka takihle stavkov: Vi ste veliki revež, zato so vam ti in ti dobrotniki podarili to in to. Bodite jim vedno hvaležni.

Iz življenja na deželi

BREZICE. Državna ljudska šola je obdarovala revne učence. Med razdeljevanjem so gorele svečke na božičnem drevescu, prireditve pa so poživiljale deklamacije in govori. Obdarovanih je bilo 90 najsiromašnejših šolarjev z obutvijo, toplim peritom, šolskimi potrebščinami in pecivom. Da je bilo to možno, so pripomogli društvo R.K. kr. banska uprava ter ugledni krajevni činitelji in zasebniki. Upraviteljstvo se v imenu zavoda, učiteljskega zbora in obdarovanih učencev vsem darovalcem iskreno zahvaljuje.

*16. XII. Brežice. Obdarovanih
bilo ca 90 otrok z čevlji, igračami
in oblekami, periti, pecivom
Učestnost vseh darovalcev
okrogla 4500,- din.*

Avtor ugotavlja, da bi bilo bolje, ako bi se darovi oblek in obuvala izročali med štirimi očmi, ne pa na prireditvah, kjer se javno dokumentira uboštvo obdarovanca in njegovih roditeljev. Ako hočemo revežu res pomagati, ga moramo dvigati tudi duševno. Otroku je treba res privzgojiti čustvo hvaležnosti, biti pa mora brez poniževalne odvisnosti in podrejenosti".

*Mlečna akcija je trajala od 21. I. do 30. IV. 1931
Denarno podlago je dal trg. svetov, društvo R. K., 20
stremi dan, lokalni faktorji in drugi v vsotku 5525,-
ki se je razdelil na polovico z mesičarske šole.*

Brežice

Mlečna akcija. Na pobudo Higienkega zavoda v Ljubljani je Zdravstveni dom v Brežicah s sodelovanjem upraviteljstva meščanske in ljudske šole organiziral mlečno akcijo. Poslovanje se je pričelo po božičnih počitnicah (22. januarja) in je trajalo na meščanski šoli do konca marca, na ljudski šoli pa do konca aprila. Denarno podlago je postavil Higienški zavod, Fond za zdravstveno zaščito otrok, krajevna društva in večji trgovci s skupno vsoto 5525 din. Zbrani denar sta si porazdelili šoli. Za časa mlečne akcije se je razdelilo med ubožne in potrebne učence obeh šol 1364 litrov mleka v obliki 6077 porcij in 195 kg kruha v 2120 kosih. Na ljudski šoli se bo delil kruh še do konca leta. Na dan je prejemale mleko 95 otrok. Nadzorstvo pri delitvi mleka je prevzelo učiteljstvo, higienško nadzorstvo pa je opravičal

*Razdelilo se je 684 l
mleka v 303 porcij in 87 kg
kruha v 1110 kosih.
Na dan je prejemale
okoli 47 otrok.*

ZDRAVSTVENO STANJE ŠOLSKIH OTROK

Zaradi pogostih epidemij in sploh nalezljivih bolezní je bilo izdanih več navodil za osebno in zlasti za higieno v šolskih prostorih. Pouk so morali zaradi epidemij, različnih bolezní pogosto prekinjati in prostore razkužiti. Učenci so bili vsako leto zdravstveno pregledani in cepljeni proti črnim kozam.

Nalezljive bolezni za šolski okoliš ljudske šole v Brežicah, Dobovi in Pišecah:

- jesen 1918 - pojav španske gripe, ki je zahtevala mnogo življenj; v Kapelah so se pojavile črne kozice in umrlo je 9 ljudi
- 1919/20 - griža - več smrtnih primerov
- oslovski kašelj
- 1920/21 - posamezni primeri legarja, epidemija ošpic in griže
- 1921/22 - škrlatinka
- 1922/23 - oslovski kašelj, dobrci ali ošpice; dve deklici umrli
- škrlatinka - umrla ena deklica
- 1923/24 - en učenec umrl zaradi davice, ošpice
- 1924/25 - dva učenca umrla zaradi jetike
- 1925/26 - ošpice
- 1926/27 - huda epidemija gripe, ošpice, mumps
- 1927/28 - epidemija rdečk, šola v Brežicah zaprta zaradi pojava škrlatinke, 1 učenec umrl zaradi jetike
- 1928/29 - davica v Pišecah, na drugih šolah ni bilo nalezljivih bolezní
- 1929/30 - škrlatinka, oslovski kašelj, davica, gripa
- 1930/31 - davica, 1 učenec umrl zaradi davice, oslovski kašelj

- 1931/32	- davica
- 1932/33	- močno razhajala davica, gripa
- 1933/34	- vodene koze, ošpice, mumps, škrlatinka
- 1934/35	- marec 1935 - epidemija gripe (neke vrste španske gripe)
- 1935/36	- dva učenca umrla zaradi davice, en učenec umrl zaradi sarkoma, oslovskega kašelj
- 1936/37	- davica, škrlatinka
- 1937/38	- škrlatinka
- 1938/39	- razsajala gripa
- 1939/40	- razsajala gripa

USTANOVE ZA VZGOJO IN DNEVNO VARSTVO PREDŠOLSKIH OTROK

Z dne 22. 9. 1933 so bile pravno urejene ustanove za vzgojo in varstvo predšolskih otrok ter dnevno varstvo šolarjev. Otroški vrtci so se preimenovali v zabavišča, ki so se že bolj približala šoli. Imela so status državne narodne šole za vzgojo otrok starih od 4 - 7 let. Zabavišča so bila pod upravo narodne šole, poučevanje v šolskem smislu pa je bilo po zakonu prepovedano. Zabavišča so se ustanavljala v večjih mestih in industrijskih središčih. Možno pa je bilo zabavišča ustanoviti drugod, če se je priglasilo za vpis vsaj 50 otrok, ali če je prosvetna oblast ugotovila, da je zabavišče potrebno bodisi iz socialnega ali nacionalnega razloga. Razen zabavišč so ustanavljali še dnevna zavetišča za dojenčke in otroke do 4. leta starosti. Zavetišča so bila državno prosvetne ustanove za varstvo, nego in vzgojo otrok siromašnih in delavskih staršev. V večjih, zlasti v mestnih občinah, je bila skrb za otroke zaupana posebni občinski socialni službi.

V šolskem letu 1939/40 je bilo v Dravski banovini samo 56 otroških vrtcev - zabavišč, od teh 9 zasebnih s 84 oddelki in 17 dnevnih zavetišč z 31 oddelki.

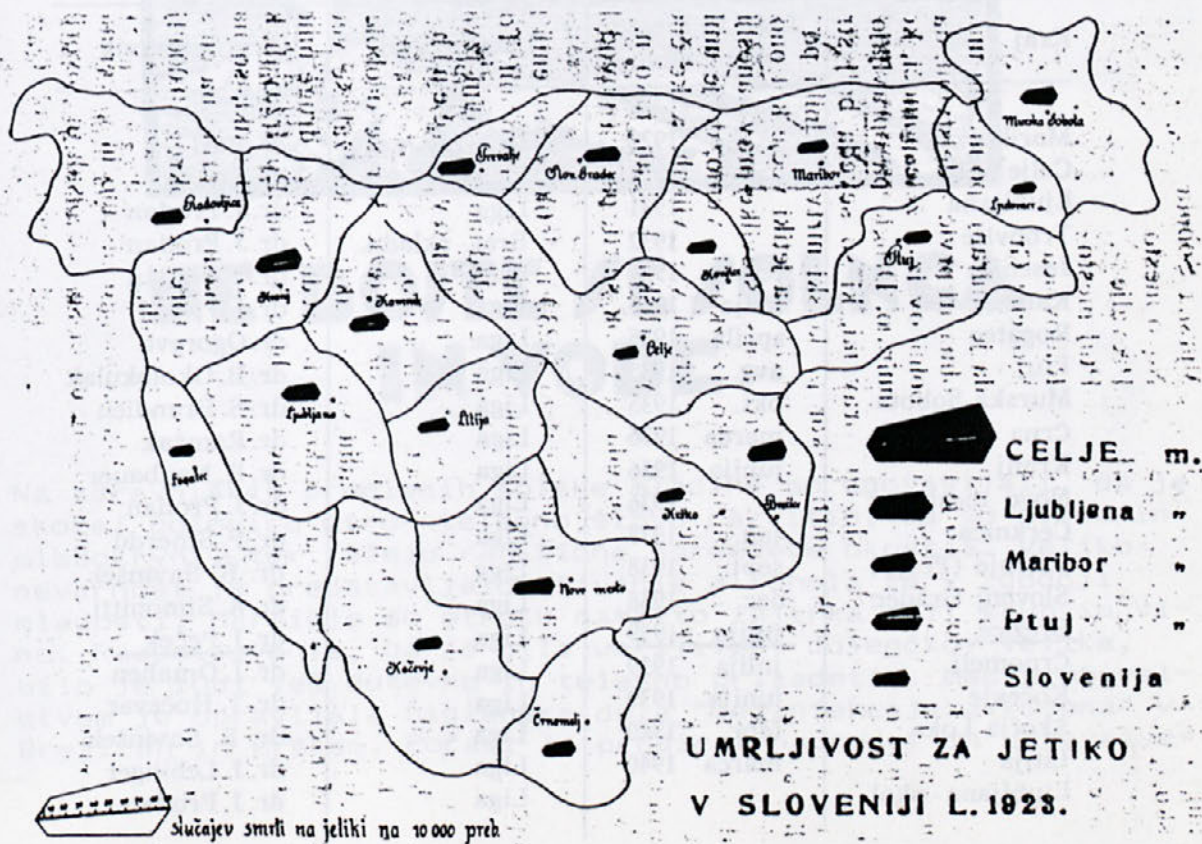
V Brežicah je bil prvi otroški vrtec ustanovljen v šolskem letu 1939/40. Priprave na ustanovitev so potekale več let.

ZDRAVSTVO V POSAVJU MED OBEMA VOJNAMA

Kakor je v srednjem veku razsajala "črna kuga" in morila milijone in milijone ljudi, tako je pred prvo svetovno vojno, med njo in po njej divjala jetika - bela kuga, sušica. Časopisi pišejo, da ne dela razlike med mestom in deželo, med starim in mladim, med siromakom in bogatim. Štiriletno medvojno pomanjkanje, ki se je posebno v mestih in nerazvitih krajih stopnjevalo v pravo lakoto, nenehne skrbi in razburjanja, strah pred prihodnostjo, žalost zaradi izgube toliko dragih življenj, vse to je vplivalo enako. Bacil je našel v oslabljenih organizmih milijonov ljudi posebno ugodna tla. Tudi zdravstvena in higienska prosvetljenost je bila na zelo nizki ravni. Jetika - tuberkuloza je v prvi vrsti pomenila socialni problem, ljudem so bila potrebna boljša stanovanja, izdatna hrana, ugodne delovne razmere in podobno.

V naših krajih je med ljudmi tudi močno razsajala jetika. V kronikah smo zasledili, da so zaradi nje umirali tudi otroci in učitelji. Po uradnih zapiskih je leta 1923 v Sloveniji zaradi jetike umrl poprečno vsak sedmi bolnik, ali izmed 100 umrlih je bilo 14 jetičnih. Število bolnih za jetiko je bilo težko določiti, ker se niso vodili uradni registri te bolezni.

Podatki, ki nam jih kaže tabela, pa povejo, da je vsak peti umrl za jetiko.

Številke nam kažejo še jasnejšo sliko:

Brežice	28	Litija	22
Celje okolica	18	Logatec	18
Celje mesto	90	Ljutomer	17
Črnomelj	24	Maribor okolica	21
Kamnik	28	Maribor mesto	32
Kranj	33	Murska Sobota	25
Krško	21	Novo mesto	29
Kočevje	21	Prevalje	26
Konjice	21	Ptuj mesto	36
Ljubljana okolica	27	Radovljica	24
Ljubljana mesto	45	Slovenji Gradec	24

Protituberkulozni dispanzer je bil v Brežicah ustanovljen julija 1939, vodil ga je dr. Peček. V Brežicah in Krškem sta med obema vojnoma delovali bolnišnici in zdravstveni dom. Marca, leta 1929 je bil dograjen in odprt zdravstveni dom v Cerkljah ob Krki. Tu je delal dr. Drago Vidmar, krški okrožni zdravnik. V delokrog te ustanove so spadali pregledi šolske mladine, predšolskih otrok, dojenčkov in tuberkuloznih bolnikov.

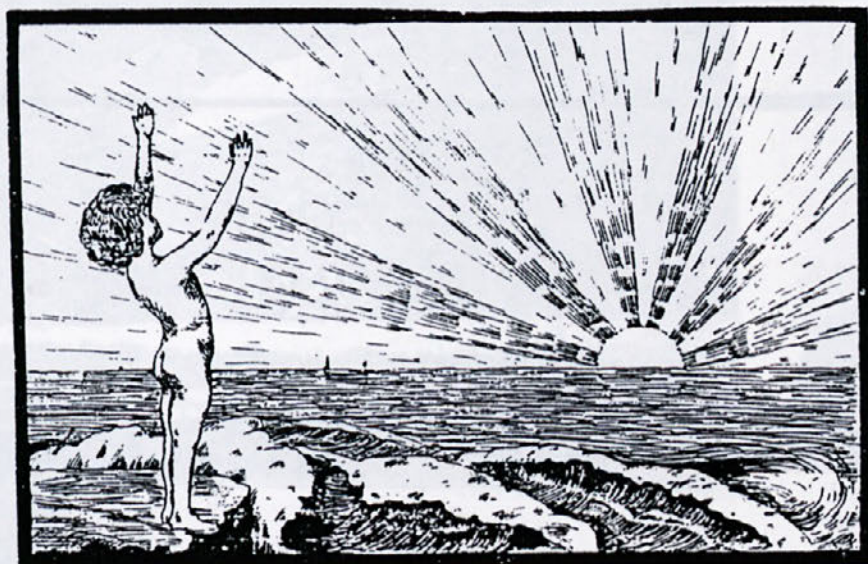
Slovenski protituberkulozni dispanzerji v dobi med obema vojnoma

Kraj	Leto in mesec ustanovitve	Ustanovitelj	Prvi zdravnik
Maribor	1922	Drž. hig. zav.	dr. Varl
Celje	1924	idem	dr. St. Ivić
Ljubljana	1931	Liga	dr. J. Prodan
Trbovlje	1932	Brat. skladn.	dr. J. Prodan
Jesenice	febr. 1934	idem	dr. T. Furlan
Kamnik	maja 1935	Liga	dr. J. Pucelj
Rogatec	aprila 1935	Liga	dr. Ogorevc
Ptuj	avg. 1935	Liga	dr. B. Okolokulak
Murska Sobota	okt. 1935	Liga	dr. S. Brandieu
Črna	marca 1936	Liga	dr. Ramšak
Kranj	junija 1936	Liga	dr. R. Neubauer
Novo mesto	1936	Liga	dr. J. Prodan
Cerknica	jan. 1938	Liga	dr. F. Smerdu
Velenje (Pesje)	sept. 1938	Liga	dr. B. Savinšek
Slovenj Gradec	dec. 1938	Liga	dr. A. Simonitti
<u>Brežice</u>	<u>julija 1939</u>	Liga	<u>dr. J. Peček</u>
Črnomelj	julija 1939	Liga	dr. J. Omahen
Kočevje	junija 1939	Liga	dr. T. Hočevar
Škofja Loka	febr. 1940	Liga	dr. B. Savinšek
Litija	marca 1940	Liga	dr. J. Lebinger
Ljubljana - okol.		Liga	dr. J. Prodan

Dajali so prvo pomoč ob raznih nezgodah. Na terenu je ljudi obiskovala "zaščitna sestra" in dajala materam nasvete glede prehrane in zdravja otrok ter splošne higijene. V tem zdravstvenem domu je bilo odprto ljudsko kopališče, ob sobotah in nedeljah je bil obisk zadovoljiv.

Iz poročil tamkajšnje zdravstvene službe ugotavljamo, da so bile stanovanjske razmere na vasi skrajno neugodne. Hiše so bile slabo zidane ali lesene, z nizkimi stropi in majhnimi okni, tla iz zemlje, prostori neprezračeni in kjer so bila še drevesa posajena okoli hiše, sonce nikoli ni posijalo v te prostore.

Higiena stanovanj in okolja je bila na nizki ravni. V nekaterih vaseh niti ena hiša ni premogla stranišča. Druga nevarnost je otrokom grozila še v šolskih prostorih, kjer je bilo število otrok tudi čez 40.

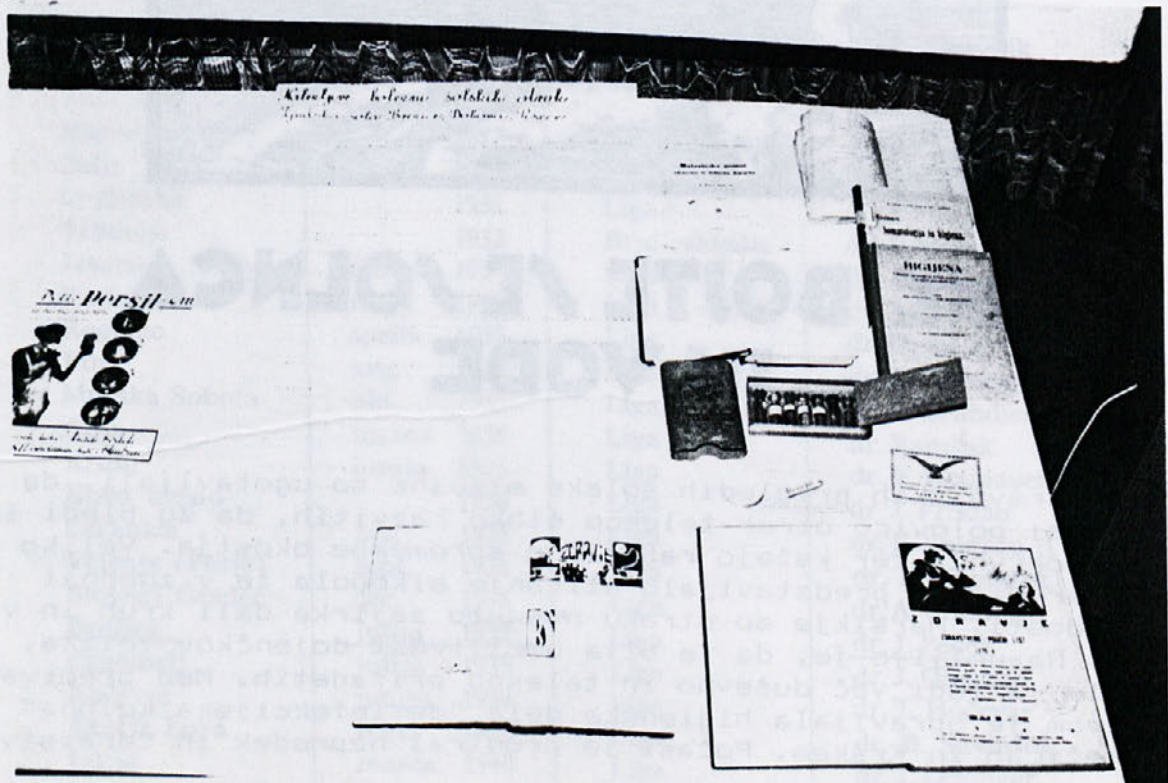
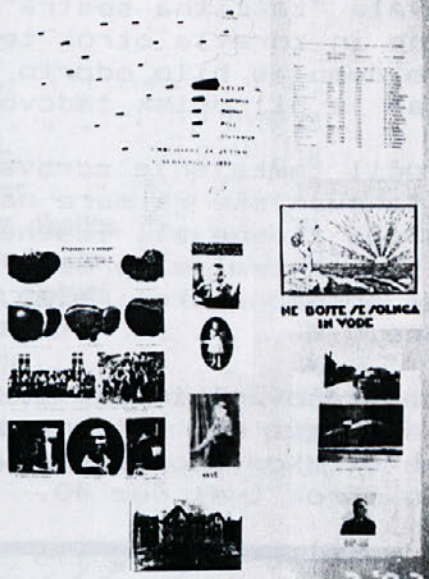
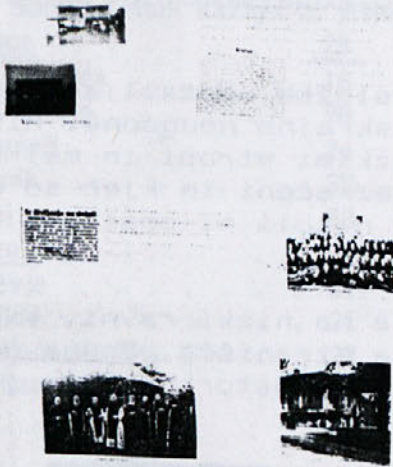

NE BOJTE SE SOLNCA IN VODE

Na zdravniških pregledih šolske mladine so ugotavljali, da je skoraj polovico otrok telesno šibko razvitih, da so blede in slabokrvni, ter kažejo rahitične spremembe okostja. Veliko nevarnost je predstavljalo uživanje alkohola že v zgodnji mladosti. Marsikje so otroku namesto zajtrka dali kruh in vino. Razumljivo je, da je bila umrljivost dojenčkov velika, bilo je tudi več duševno in telesno prizadetih. Med prebivalstvom je opravljala higijenska dela "dezinfekcijska kolona" v Brežicah in Krškem. Počasi je prodiral napredek in zdravstve-

Socialno varstvo -
dobrodelnost

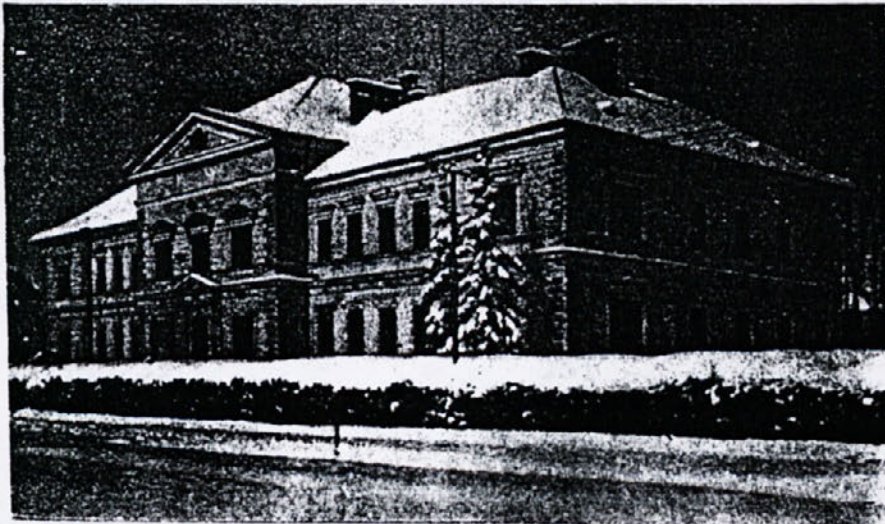
Zdravstvo

na prosvetljenost tudi med naše ljudi. K izboljšanju higienskih razmer na vasi je proti letu 1930 pripomoglo asanacijsko delo državnega Higienškega zavoda, ki je pomagal pri gradnji vodovoda in drugih vodopreskrbnih naprav. Posestnikom so pomagali pri gradnji betonskih gnojišč in greznic.

Mesto Brežice je dobilo elektriko med 1. svetovno vojno. Vodovod je bil zgrajen v letih 1914 - 1917.

Velikega pomena za naše prebivalstvo je bila bolnišnica v Brežicah, ustanovljena že leta 1872. Novo obdobje za bolnišnico je nastalo oktobra leta 1918. Odpuščena sta bila dva nemška zdravnika, za šefa pa je bil postavljen dr. Josip Cholewa, po rodu Poljak, ki ga je vojna vihra privedla v naše kraje.

Glavno poslopje bolnišnice v Brežicah.

Foto: Gramc

Dr. Josip Cholewa,
dolgoletni primarij
brežiške bolnišnice.

Znašel se je predvsem pred nalogo, da popravi po potresu leta 1917 poškodovano poslopje, ki je postalo premajhno za vedno bolj rastoče število bolnikov. Tudi perila in odej je dokupil, pleskalo in obnavljalo se je, kar se je moglo. Število zaposlenih je stalno naraščalo, ki so stanovali skrajno utesnjeni v nehigienskih prostorih. Epidemije griže, gripe in tifusa so zahtevale povečanje izolirnice, ki je dobila 35 postelj. Nadzorna oblast je skrajno skoparila z denarjem, tako, da se vse do prevzema po Ljubljanskem oblastnem odboru leta 1927 bolnišnica ni mogla razmahniti in je padala v vedno slabše stanje. Oblastni odbor je začel zidati poleg bolnišnice enonadstropno hišo za stanovanje upravitelja, usmiljenk in strežništva, nabavili so nov rentgenski aparat in druge potrebne medicinske stroje in priprave, uvedli novo centralno kurjavo in obnovili poslopje.

Po ukinitvi Ljubljanskega oblastnega odbora je prišla bolnišnica leta 1930 pod upravo banske uprave Dravske banovine kot banovinska bolnišnica. Šestega februarja 1932 zvečer je izbruhnil na podstrešju glavnega poslopja požar, ki je napravil precejšnjo škodo. Po požaru so stavbo prenovili. V času med obema vojnama je v bolnišnici službovalo 18 zdravnikov. Posebnega pomena je bilo znanstveno delovanje dr. Cholewe. Delal je na raziskovanju rakastih obolenj. Ustanovil si je iz lastnih sredstev in kasneje z banovinskimi podporami majhen onkološki laboratorij, kjer je uspešno izvajal poizkuse in svoje izsledke objavljal v domačih in tujih strokovnih revijah. Bil je v stalni zvezi z mnogimi vodilnimi svetovnimi onkologi. Uspehi njegovega zdravljenja so ponesli njegovo ime po bližnji in širši domovini ter v tujino. V Ljubljani je ustvaril temelje današnjega Univerzitetnega onkološkega inštituta, katerega prvi šef je postal dr. Cholewa leta 1937 in ostal vodja do smrti leta 1942.

V šolskem letu 1991/92 imamo v občini Brežice 2443 šoloobveznih otrok, v krški občini 3237 otrok, skupaj torej 5680.

Soloobvezni otroci - PIŠECE

Leto	Soloobveznih otrok
1918/19	373
1919/20	394
1920/21	399
1921/22	366
1922/23	328
1923/24	287
1924/25	252
1925/26	249
1926/27	233
1927/28	245
1928/29	252
1929/30	253
1930/31	251
1931/32	284
1932/33	309
1933/34	332
1934/35	362
1935/36	364
1936/37	360
1937/38	362
1938/39	341
1939/40	330
1940/41	302

Iz tabele je razvidno, da je število rojstev med 1. vojno močno upadlo in zato se zmanjša tudi število šoloobveznih otrok v letih od 1923 do 1930, po tem letu pa spet narašča.

Število otrok oproščenih obiskovanja 1. razreda OŠ zaradi telesne ali duševne nezrelosti

Leto	Brežice	Dobova	Pišece
1917/18	18	48	73
1918/19	11	47	79
1919/20	17	35	59
1920/21	15	38	55
1921/22	19	17	50
1922/23	8	22	23
1923/24	5	12	28
1924/25	-	14	20
1925/26	5	7	17
1926/27	-	10	35
1927/28	3	17	16
1928/29	-	9	42
1929/30	-	9	10
1930/31	-	-	10
1931/32	-	-	23
1932/33	-	-	25
1933/34	-	1	6
1934/35	-	-	1
1935/36	-	-	2
1936/37	-	-	11
1937/38	-	-	8
1938/39	-	-	4
1939/40	-	-	10

Legenda:

- ni podatkov

14. Juli Brežice ob Savi 1929

Stavbno gibanje. Napram lanskemú letu se je letos vendar nekoliko razmahnila gradbena podjetnost. V jeseni započeta stanovanjska hiša javne bolnice je skoro dogotovljena. Izvršiti je le še nekaj notranjih del, ki bodo tekom meseca končana. Lično enodružinsko hišo s štirimi sobami si je zgradil sodni kanclist g. Vašiu se bo prihodnji mesec že vselil. Enonadstropno hišo z dve štirisobnimi stanovanji si gradi gospa Marija Predanič-Lugano; tudi ta hiša bo v jeseni strankam že na razpolago. Svojo prtilično hišo si je povečala gospa Zajc za dva prostora. Če bi se vsako leto po vojni toliko zidalo, bi bilo danes dovolj stanovanj. Tako pa bo tudi po dovrstitvi že navedenih stavb ravno taka stiska za stanovanja, ker se vedno še priseljujejo ljudje, ki so primorani živeti tudi dalj časa brez družinskega stanovanja.

Dobava gramoza. Za nasipanje cest v brežiškem sodnem okraju je razpisal okrajni zastop dražbo gramoza, ki se bo vršila dne 20. ju-

Stanovanjska gradnja

V CASU OD 1920. LETA DO 1940. LETA

Življenje naše družine je bilo zelo težko. Živeli smo na kmetiji, kjer nas je bilo osem otrok. Vas se je delila na dva dela:

1. bogati kmetje
2. revni kmetje

Mi smo bili med revnimi. Otroci so bili prisiljeni spoštovati vse bogate kmete. Tudi njihovi otroci in hčerke so bili zmeraj nekaj več od nas. Če se je hotel sin revnega kmeta poročiti s hčerko bogatega, so jima zabranili.

Nakup v trgovinah je bil v tistem času zelo redek. Mama in oče nista bila zaposlena, zato je bilo pri hiši malo denarja. Družino sta preživljala s trdim delom. Bili so večkrat lačni. Ko je mama spekla kruh, ga je morala zakleniti v omaro, da je počakal kosila.

Ves teden smo jedli iz ene posode, krožniki so bili na mizi le ob nedeljah in praznikih. Posoda in pribor sta bila lončena ali pa iz lesa. Najpogostejša hrana je bila fižol, zelje, repa, koruzni in ajdovi žganci pa zelenjavne juhe. Bogatejših jedi si nismo mogli privoščiti.

Ob nedeljah smo hodili obvezno k maši. Okrog smo hodili večinoma bos. Oblačila smo si družinski člani menjavali, nosili drug za drugim, saj do novih nismo mogli priti.

Otroci smo spali po celi hiši: nekateri v postelji, drugi na krušni peči, tretji pa v krmi. Na kmetiji smo otroci morali biti zelo pridni. Predno smo odšli v šolo, smo morale dekleta v hlevu in svinjakih opraviti vse potrebno delo. Fantje pa so že od ranega jutra pa vse do pričetka pouka pasli krave. V šolo smo hodili nekateri urejeni, nekateri neurejeni. Učitelji niso imeli do vseh enakega odnosa.

Takšnega življenja v mladosti, kot sem ga imela jaz, ne privoščim nikomur.

Moje življenje in mojih vrstnikov se je razlikovalo od današnjega, bilo je neprimerno težje.

Po pripovedi Marije Cetin iz Dobove zapisal Gregor Strgar, 8. r.

Knjižnica zdravstvenega odseka
za Slovenijo

Materinska pomoč zdravemu in bolnemu dojenčku

Spisal

dr. Matija Ambrožič

asistent-volonter na dunajskem državnem zavodu
za zaščito mater in dojenčkov

Z 21 slikami

Pomnilnik na gospodinjstvi letu 1920

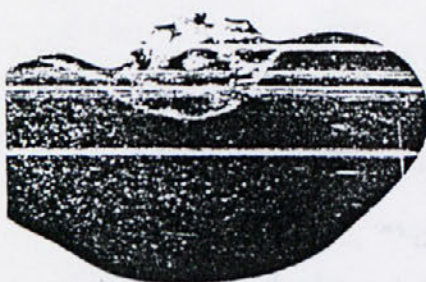
V Ljubljani 1921

Natisnila Delavska tiskarna, d. d.

Dr. Fran Gerlovič

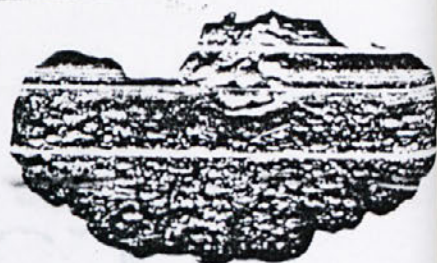
Med. univ.
Dr. Fran Gerlovič
skupni zdravnik
Brezice

Pijančevanje je največja sramota in nesreča slovenskega naroda!

Obislj zdravega človeka.

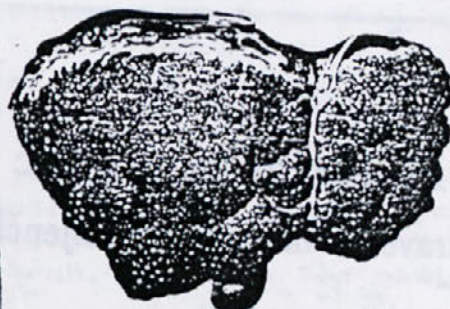
Dokazano je, da zapijemo samo v Sloveniji nad 1000 milijonov dinarjev vsako leto; zato je boj proti tej kuzi eno najpotrebnejših in najzaslužnejših kulturnih, gospodarskih in socialnih del. Iz denarja, ki ga zapijemo, bi lahko izborno preskrbeti vse naše reveže in preprečili neizmerno zorja na dušah in na telesih.

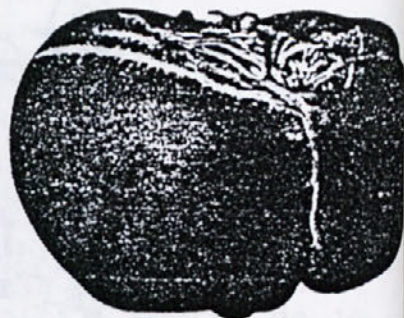
Obislj pijanca.

Jetra zdravega človeka.

Jetra žganjarja.

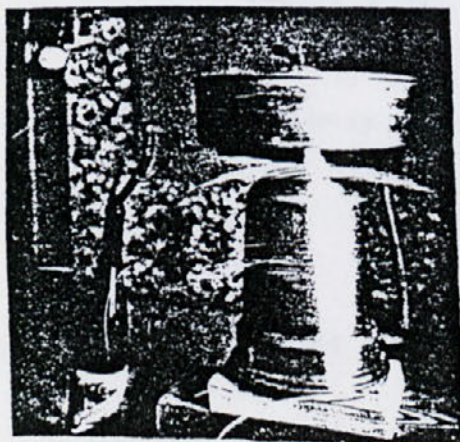
Jetra plvopluca.

Udeleženci I. tečaja Brezalkoholne produkcije ob priliki lanskega velesejma; tekom dveh let je priredila ta ustanova že 17 tečajev in 56 predavanj.

Z izleta članov podružnice Svete vojske na Črna pri Idriji ki je ena najdelavnejših med Slovenci.

Zvonastil sterilizator

s katerim pripravljamo brezalkoholne pijače; napredni tip ima »Brezalkoholna

Jože Člndič

čelnik »Svete vojske« (od 1925) ustanovitelj in načelnik »Brezalkoholne produkcije« in

Sodček z Eggenberg, opre

s katero pritejajo brezalkoholna napredni tip ima »Brezalkoholna

Milo Predanič, Brežice, Ljubljana 7

6. 2. 1932 je gorelo v bolnici Brežice.

Opolnoči sem reparirala plamen med bolnicó
na sredini stiehe. Bežala sem v narodni

dom ker so imeli parilo veselo s plesom.

Pribežala sem v dvorani hvalji in v copatah,
in omenila da bolnica gori. Povejati so mi
da se takor obljubo ne pride na tles.

Tu bežat temu zatrjavala da naj potitijo
in vbeden mi rečel, mater sem med prilozi

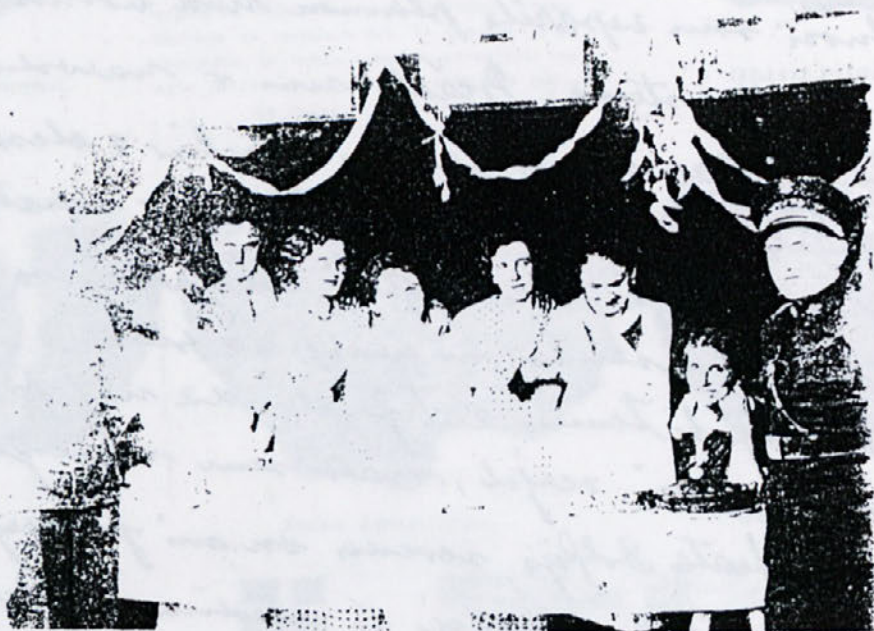
priskela kosta Dolfija, zveša on mi je rečel

matr so potiteli. Gorela je že sredina stiehe,

to v bolnici je vse gorelo, bežat zvoncuji mi vbeden
vdklenil glavne vata, matr so odobili staklo na
vratih in vdkleniti.

(Kasleja s gna je povzročila iskra ker so post stiehe
imeli kamno se kajenje vnijskega mesa in krljase

Požar v bolnici Brežice leta 1932 - iz dnevnika Gachile
Predanič, Brežice

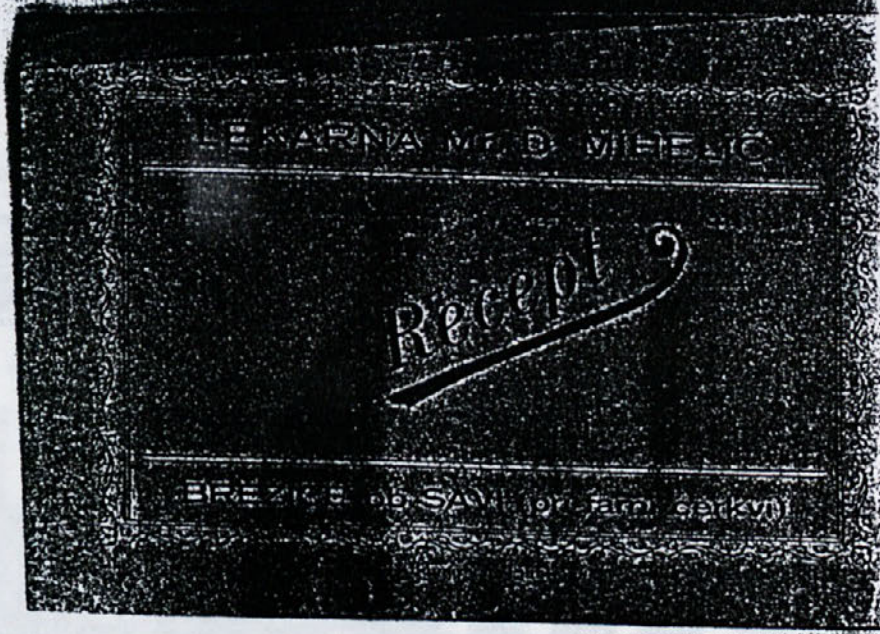
Družabno življenje v Brežicah, 1926

Bolnica Brežice, 1929

Meščanska šola v Brežicah, 1922

LITERATURA:

- SOLSKA KRONIKA LJUDSKIH SOL BREZICE; DOBOVA, PISECE OD 1918 DO 1941
- MARJAN GREGORIČ, NAPREDNO KMEČKO IN DELAVSKO GIBANJE V POSAVJU MED OBEMA VOJNAMA 1918 - 1941; POSAVSKI MUZEJ BREZICE: MAKS STRMECKI - ŽIVLJENJE IN NJEGOVO DELO
- POSAVJE - SVET ZA PROSVETO IN KULTURO OBČINE BREZICE, BREZICE, 1957
- KRSKO SKOZI ČAS 1877 - 1977, ZBORNIK OB 500 - LETNICI MESTA, KRSKO 1977
- POSLANSTVO SLOVENSKEGA ZDRAVNIKA - ZBORNIK RAZPRAV IN CLANKOV, LJUBLJANA 1965
- ANTON SEHER: ŽGODOVINA PREMGOVNIKA SENOVO, SENOVO 1986
- ANTON KRZICNIK: UVOD V ŽGODOVINO SOCIALNE POLITIKE, LJUBLJANA 1965
- JOZE BOGOVIČ, OS SEVNICA - NASIH DVESTO LET, SEVNICA 1982
- LETNO POROČILO DRŽAVNE DESKE MEŠČANSKE SOLE V KRSKEM ZA SOLSKO LETO 1926/27, KRSKO 1927
- BRESTANICA - ZBORNIK CLANKOV IN RAZPRAV: AVSENAK MIRKO; TRAPISTI KOT NAPREDEN GOSPODARSKI IN HUMANI DEJAVNIK V BRESTANICI, BRESTANICA 1982
- POPOTNIK - PEDAGOSKI LIST, 1931
- OS NA SLOVENSKEM 1869 - 1969
- ZDRAVJE - ZDRAVSTVENI POUČNI LIST, 1925, 1929
- SLOVENEK - PRILOGA, 1927

- 812
- DO
- MAR
- FOR
- TIC
- POS
- BRE
- KRO
- ME
- POS
- YOV
- ANT
- ANT
- LUB
- JOI
- LET
- BL

- PRE
- TR
- BRE
- FOR
- DO
- FOR
- 812

Handwritten text: "BIBLIOTHEK zum goldenen Jubiläum der Kaiserlichen Universität Wien 1848-1918"

DRUŽBENO - POLITICNE RAZMERE

1. ZDRUŽITEV JUGOSLOVANSKIH NARODOV V ENO DRŽAVO IN UPRAVNO -
TERITORIALNA RAZDELITEV
2. POSAVJE V PRVIH POVOJNIH LETIH
3. OBDOBJE KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
4. DRUŠTVI SOKOL IN OREL

Martina Opravž
Nataša Vranetič

mentor: Neda Krvavica, prof. zg.

ZDRUŽITEV JUGOSLOVANSKIH NARODOV V ENO DRŽAVO IN UPRAVNO - TERITORIALNA RAZDELITEV

Dolgoletne težnje jugoslovanskih narodov, da bi se združili v skupno državo, so se med 1. svetovno vojno okrepile. Za združitev so se zavzeli poslanci dunajskega zbora, zbrani v Jugoslovanskem klubu in objavili majniško deklaracijo.

O združitvi razmišljajo tudi v tujini živeči jugoslovanski politiki in kulturni delavci, zbrani v Jugoslovanskem odboru. Njihovi predstavniki so se sešli s predstavniki srbske vlade na otoku Krfu in izdali Krfsko deklaracijo, ki je govorila o združitvi vseh jugoslovanskih narodov na čelu z dinastijo Karađorđevićev.

Oktobra 1918 se je uresničila majniška deklaracija in ustanovljena je bila država Slovencev, Hrvatov in Srbov s sedežem v Zagrebu. Narodnem vijeću SHS je predsedoval dr. Anton Korošec.

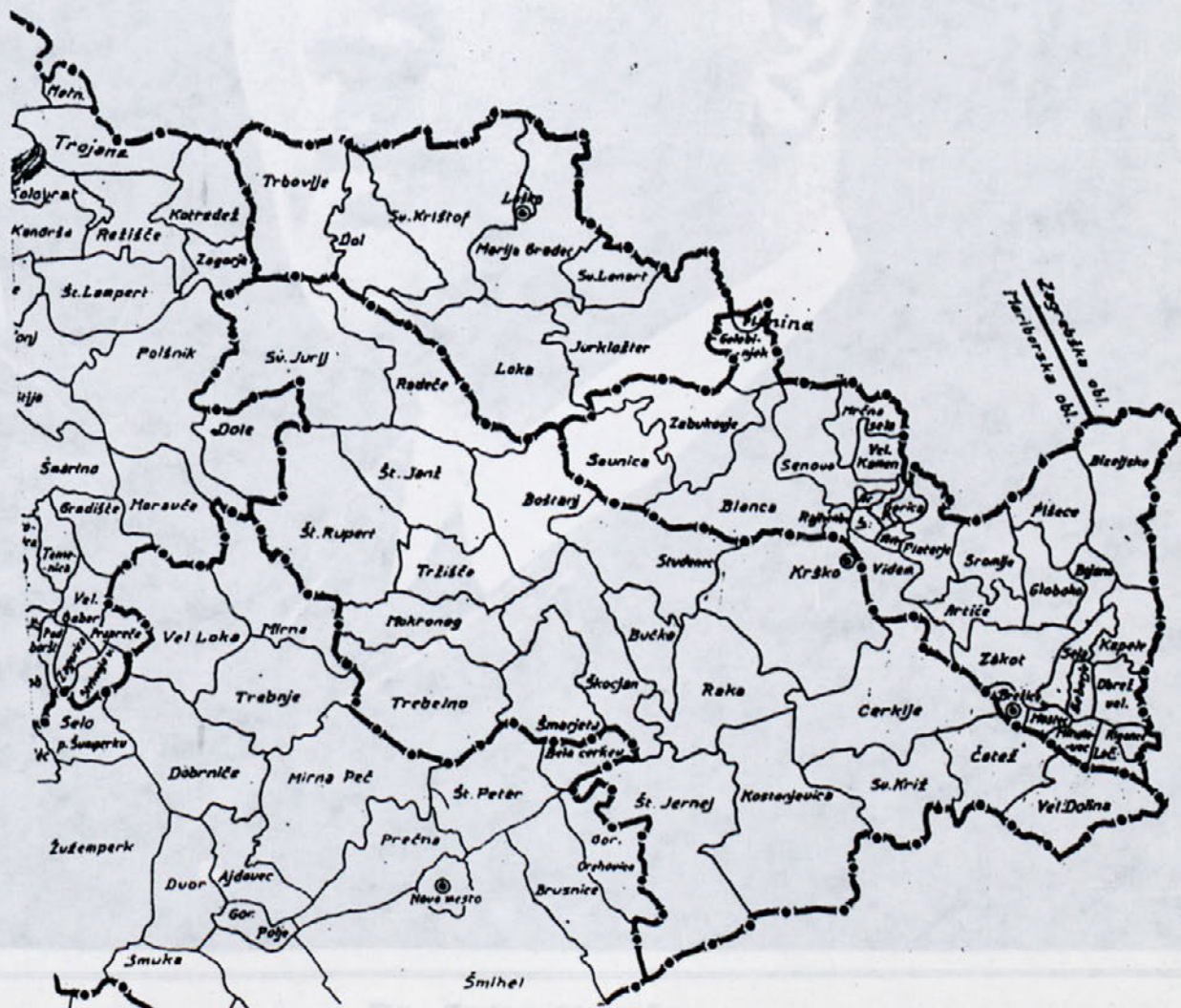

Ta država je obstajala le dva meseca, saj se je 1. decembra 1918 zedinila s Srbijo in Crno goro v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Uresničena je bila Krfska deklaracija.

V Kraljevini SHS je z vidovdansko ustavo 1921 Slovenija razdeljena na dve upravni območji: Ljubljansko in Mariborsko oblastvo z velikim županom na čelu.

V LJUBLJANSKI OBLASTI

Stanje začetkom 1.1928.

Dr. Anton Korošec

EDUKATIVNI JUGOSLOVANSKIH NARODOV V ENO DRŽAVO IN UPRAVO -
TERRITORIALNA RAZDELITEV

Ta država je obstajala le dva meseca, saj se je 1. decembra 1918 razpadla.

Posavje je spadalo v Ljubljansko oblast. Zajemalo je dva okraja ali sreza: Brežice in Krško.

Z nastankom Kraljevine Jugoslavije 1929 je celotno ozemlje Slovenije združeno v Dravsko banovino z bansko upravo in banom na čelu. Banovina je bila razdeljena na 25 okrajev ali srezov. V brežiškem srezu je bilo 18 občin.

V LJUBLJANSKI OBLASTI

Stanja z občino 1918
Zaključna slika se je uresničila v okviru deklaracije in ustave, ki sta bili sprejeti v Beogradu, 1. januarja 1929. Prvič je Slovenija v Jugoslaviji dobila enotno državo. Narodna vlada je bila ustanovljena 1. januarja 1929. Prvi predsednik države je bil dr. Anton Korošec.

Slovenec

◆ Tedenska priloga „Slovenca“ z dne 29. maja 1927, števil. 121 ◆ Štev. 22

Dr. Anton Korošec

...k bivšega Jugoslovanskega kluba v avstrijskem parlamentu, ki je združeval vse poslance avstrijskih Slovencev, Hrvatov
...ov in v katerih imenu je dne 30. maja l. 1917. prebral v dunajski zbornici zgodovinsko majsko deklaracijo. Kot načelnik
...ovanske parlamentarne delegacije, predsednik slovenskega Narodnega sveta in predsednik zagrebškega Narodnega veča,
Korošec, kateremu ob strani sta stala dr. J. E. KREK in knezoškof dr. A. B. JEGLIČ, vodil vse veličastno gibanje avstrijskih
Jugoslovancev za osvoboditev in za zedinjenje v lastni svobodni in demokratični državi.

ski narod. Narodno vijeće J.H.S. (Narodni svet Slovenov, Hrvatov in Srbov) naznanja iz svoje seje, ki se je vršila dne 17. 18. in 19. oktobra 1918. narodu Slovenov, Hrvatov in Srbov, da prevzame od tega časa naprej pooblaščenost od vseh narodnih strank in skupin, v svoje roke vodstvo narodne politike. Od sedaj naprej v splošnih narodnih vprašanjih nobena stranka, nobena politična in parlamentarna skupina ne bo več vodila niti kakor posebne politike, niti ne bo stopila zasebno v pogajanja s faktorji izven naroda, marveč bo v vseh teh vprašanjih v bodočnosti edini predstavitelj in odločilni činitelj Narodno vijeće.

I.

Traktiramo uspešnejše zdokupnega našega naroda, da Slovencov, Hrvatov in Srbov na vsem njegovem etnografskem teritoriju, kjer naš narod danes živi, brez ozira na katerekoli pokrajinske in državne meje, v eno samo edinstveno in popolnoma samostojno državo, mogočo po vseh čilih političnih in gospodarskih demokratijskih, ki vsebuje v sebi odpravo vseh socijalnih in gospodarskih krivic in neenakosti.

II.

Traktiramo, da bo na bodoči mednarodni konferenci zastopan naš narod enotno po svojih posebnih odposlancih.

III.

Vsled tega odklanja Narodno vijeće načrt rešitev narodnega vprašanja, kakšen je podan v avstrijskem ruskiškem manifestu z dne 16. oktobra tega leta, kakor tudi vsak bodoči predlog, ki bi imel namen, rešiti

POSAVJE V PRVIH POVOJNIH LETIH

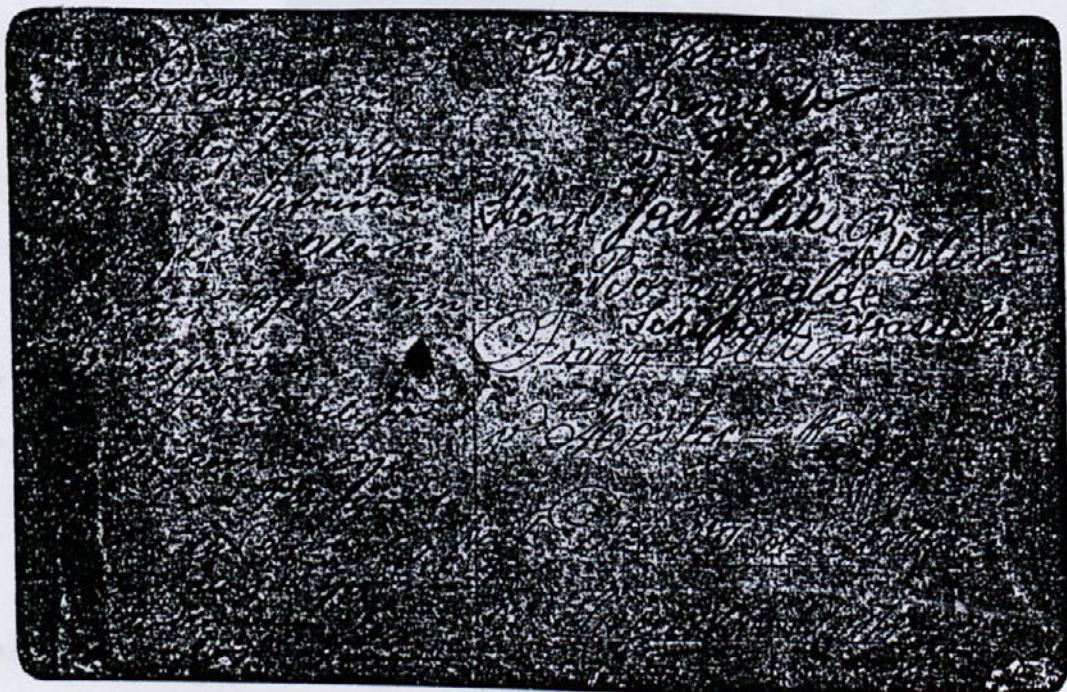
V Posavju zasledimo odraz revolucionarnih nemirov, ki so zajeli Evropo po prvi svetovni vojni. Ljudje v Posavju so še za časa obstoja države SHS (29. 10. 1918 - 1. 12. 1918) pokazali, da ne želijo živeti na stari način. Vse hujša revščina jih je silila, da so zahtevali rešitev socialnih vprašanj in oblast ljudstva po vzoru na Oktobersko revolucijo, saj so med vojno bili vojaki iz naših krajev na Karpatih in v Galiciji. Nekateri so bili tudi v ruskem ujetništvu.

FRANC CETIN - avstroogrski vojak

Franc Cetin v ruskem ujetništvu pri Petrogradu

Sporočilo ženi -hrbta stran fotografije

Ruski ujetniki v Brežicah

Do prvih revolucionarnih nastopov je prišlo že novembra 1918 v Cerkljeh ob Krki in okoliških vaseh: Mraševo, Krška vas, Črešnjice, na Čatežu, v Kostanjevici na Krki, uprli so se rudarji in kmetje iz okolice Brestanice.

Vdirali so v orožniške postaje, snemali nemške napise in avstrijske grbe, lotevali so se žandarjev, preganjali osovražene nemške uradnike, silili trgovce, ki so poskrili blago, da jim ga prodajo po starih cenah, protestirali proti prekupčevalcem.

Poskušali so odpraviti stara razredna nasprotja. Razglasili so, da je lov po grajskih gozdovih odslej prost.

Začasna oblast je ostro reagirala na ta dejanja, vendar so se nemiri nadaljevali. Ljudje niso hoteli oddati orožja.

Nemiri so se nadaljevali tudi spomladi 1919. V poročilu orožniške postaje Kostanjevica na Krki so omenjeni tudi vzroki: pomanjkanje, draginja, dohodninski davek, menjava denarja, vpoklici k vojakom, "upirajo se služenju vojaške službe, češ, kdor je srbskega kralja izvolil, naj ga tudi služi."

vedno Italijani zasideno. Slovonom bivajočim v
em takorvanem, neodrejenem ozemlju se pod itali-
ansko vlado ne godi dobro. Italijanski pesnik, Džuan
io, je s pomočjo vojaštva, ki je sledilo ugovornu poro-
u, zasedel Reko in bližnjo okolico, ter tudi nekatera
talma. tiška mesta. Prekmurje je prišlo od mirne
konference Jugoslavije. Na črnoškem se bo v kratkem
nil plebiscit, ki bo končno določil o pripadnosti
zemlja, na katerem prebivajo Slovenci. Ministertva v
Beogradu, kakor tudi deželna vlada za Slovenijo v
Ljubljani so se pogosto menjala.

V Ljubljani se je l. 1919. ustanovilo slovensko ve-
učilišče. Leta 1919 se je vršilo od 30/11. do 13/12. oz. 20/12.
kolkovanje kronskih bankovcev po 10, 20, 50, 100 in
1000 K. Pri tem se je sdtegnilo 20% in so se izdajali
za ta znesek priznanice (pohotnice). Dne 12/10. 1919. je
izbruhnila v Sloveniji v vseh tiskarnah stavka,
ki je trajala več tednov. Dne 16/4. 1920. pa se je začel
generalni „štrajk“ vseh železniških uslužbencev.
Škoro dni je bil ves promet popolnoma, ustavljen
potem je vozilo le par vlakov in šele 2/5. 1920. se je
končal ta „štrajk“ in se začel znova redni promet.
Dosedanji dobovska železniško postajališče pri
km 49.7 se je letošnjo zimo opustilo na tem mestu
in se prestavilo na km 48.7, kjer se je zgradilo
nova postajališče z izogibalniščem, da se lahko
razni vlaki tukaj križajo. Dosedanji kronski
bankovci po 20, 50, 100 in 1000 K so se v veli sponla-
di 1920 iz prometa in se uvedli novi kronsko - do-
marski bankovci in sicer (7 dinar = 4 K) po 5 din (20 K),
10 din (40 K), 20 din (80 K), 100 din (400 K) in 1000 din (1000 K).

Nova država
se je znašl
v težavah

(iz dobovske
šolske kron

V maju in juniju je upor zajel območje od Kostanjevice do Velikega Obreža pri Dobovi. V Brežicah so se razširile govornice, da se je zbralo okoli 150 mož. V Velikem Obrežu so fantje pod vodstvom Antona Kramerja 9. maja postavili mlaj z rdečo zastavo. Prestrašeni okrajni glavar iz Brežic je prosil za pomoč vojaško poveljstvo v Zagrebu in deželno vlado v Ljubljani.

Dne 3. junija je zato prišlo 400 vojakov in orožnikov, da bi zatrli nemire in kaznovali upornike. Mnogim se je uspelo skriti, pa tudi "boljševiškega vodje" Kramerja niso dobili. Uporno Posavje se je pomirilo šele proti jeseni tega leta.

Življenje prebivalcev Posavja je bilo izredno težko. Veliko jih je živelo na majhnih kosih zemlje. Bili so viničarji, bajtarji. Preživljali so se s skromno dnino na graščinski zemlji in večjih vaških posestvih. Za delo so dobili dnevno mezdo ob lastni hrani ali plačilo v naturalijah (krompirju, koruzi ali drveh).

Vinograde so obdelovali tudi za stanovanje ali kos zemlje (njivo, pašnik).

Pretežno kmečko prebivalstvo ni moglo priti do zaslužka v industriji, ker je bilo v Posavju samo nekaj manjših obratov. Bogatejše kmete je reševala živinoreja, čeprav so imeli težave s prekupčevalci.

Upanje v boljše čase spodbudijo volitve. Slovenske politične stranke so z svojimi programi poskušale pridobiti volilce.

- JDS Jugoslovanska demokratska stranka (liberalci)
(Zahtevala je enotno državo (proti federalizmu))
- SKS Samostojna kmečka stranka
(Ustanovili so jo liberalci za podeželje, bila je za monarhijo in proti agrarni reformi)
- SLS Slovenska ljudska stranka (klerikalci)
(Zahtevala je avtonomijo za Slovenijo in postavila veliko socialnih zahtev)
- JSDS Jugoslovanska socialnodemokratska stranka
(Zahtevala je ljudsko republiko, veliko socialnih reform kot pripravo za prehod v socializem)

- NSS Narodno socialistična stranka
(Zagovarjala je "jugoslovanski socializem, ne kopijo moskovskega".)
- KPJ Komunistična partija Jugoslavije
(Njen volilni program je sovjetska kmečko delavska republika)

Volitve poslancev za ustavodajno skupščino so bile 28. novembra 1920. Volili so samo moški. V dobovski šolski kroniki smo našli rezultate volitev v Dobovi, ki nam ponazarjajo, kako je volilo kmečko prebivalstvo.

Od 620 volilcev jih je prišlo volit 492. Rezultati so bili naslednji:

1. Jugoslovanska socialdemokratska stranka	210
2. Samostojna kmečka stranka	209
3. Jugoslovanska demokratična stranka	28
4. Slovenska ljudska stranka	26
5. Narodno socialistična stranka	11
6. Komunistična partija Jugoslavije	2

Rezultati volitev med delavstvom, rudarji in železničarji so bili v korist KPJ. Da bo tako, je bilo videti že na shodu 8. avgusta 1920 v Brestanici, katerega se je udeležil Zorža Marcel iz Ljubljane, in delavstvu govoril o ciljih komunističnega proletariata in o železničarski stavki.

V Sloveniji je zmagala Slovenska ljudska stranka (14 poslancev), druga je bila Samostojna kmečka stranka (8 poslancev), ki ni nikoli več dosegla tega uspeha. Komunistična partija Jugoslavije je imela 5 poslancev.

V ustavodajni skupščini je bila KPJ tretja stranka. Zato je buržoazna vlada izdala Obznanilo, naredbo, s katero je prepovedala njeno politično delovanje. Komuniste v državni službi so odpustili, študentje so izgubili štipendije, sodelujoče v organizaciji stavek pa so aretirali in zaprli.

Po sprejetju Vidovdanske ustave 28. 6. 1921, ko je država postala centralistično urejena monarhija, je bil avgusta sprejet zakon o zaščiti države, po katerem niso poslanci-komunisti izgubili mandatov v skupščini, vendar bo stranka morala delovati v ilegali.

(iz dabovske
šolske kronike)

Meseca junija 1920. je prvič potoval naš prestolo,
naslednik regent Aleksander po Hrvaškem in po
Sloveniji. Dne 26. 6. popoldne se je peljal iz Zagreba
v Ljubljano. Šolska mladina je pod vodstvom in
pomocijo učiteljstva zelo skusno okrasila postajališče,
ko postopje v zelenjem, rdečem in rastičevam. Ob določeni uri (13. uri) se je zbrala naša šolska mladina
in učiteljstvo ter mnogo občinstva na postajališču
in živahno pozdravljala regenta Aleksandra, ki
je v dvornem vlaku skoro našo postajo prav po
časi varil. Ko se je dne 29. 6. ob 6. uri zvečer vračal
v svojega potovanja zopet v Beograd, ga je šolska
mladina in učiteljstvo zopet pričakovala na po-
stajališču. Slučajno je se dvorni vlak za par
minut ustavil, regent Aleksander je stopil iz
svojega salonskega voza na stopnico, otroci
so ga bučno pozdravljali in živijo klici, on pa
se je ljubljivo smehljajal ter jim podajal roko.
Presrečno, da so zamogli videti svojega vladarja,
so se vračali otroci domov. To se je zopet upeljan

Pozdrav prestolonasledniku na železniški postaji
v Dabavi

Dne 17. avgusta 1921. so prinesli časniki sledečo vest:
Belgrad, 16. avg. Njegovo Veličanstvo kralj Peter I. je
tanes ob 17. uri 30. minut umrl.

Dobovska šolska
kronika ob smrti
kralja Petra

Velikobolna žalost preveva danes celo domovino; naš
prvi narodni vladar in kralj, Peter, iz slavnega ro-
da Karadjordževićev, je zatihnil svoje trudne oči na
Topčideru.

Umrli je heroj, velik mož, dela in energije, nesomaj-
ne vstrajnosti in solnično čistega značaja. Umrli je
največji bojevnik svobode, resnice in pravice. Oku-
sil je že v prvi mladosti vse bridkosti in bridkosti
in jo ga spremljale do visoke starosti. A v tugi, skrbih
in bedi je ojeklenel po duši in telesu. Se kot deček,
vladarski sin je bil izgnanec - brez domovinec.

Izgubil je mater zgodaj in še mladenič je bil popoln-
na sirota. Toda oče in mater mu je nadomestil
srbski narod. "Mati mi je očetnjava, oče moj pa
čast in slava!" je lahko dejal v sebi mladi knez
Petar Karadjordžević. Njegov življenski ideal pa je
bilo osvobodjenje vseh Jugoslovenov.

In za ta ideal se je boril, trpel in deloval s peresom
in s puško v rokah, tih, molčeč, ponižen in skro-
men vse življenje. Kot ustat in boritelj za svobodo
bosanske raje je stal v vrstah navadnih bojevnikov
kot kralj je šel v balkanskih vojnah ter v ustov-
ni borbi v strelski kov med protake in se boril
s njimi v isti vrsti. Kot begunec je stopal peš sredi
svoje umikajoče se armade, se grel ob strašnih og.

nikoli sredi redov ter je delil z njimi vsak košček kruha.
Tako skromen, tiho delaven in do vseh skrajnosti vztrajen
je ostal naš mitni kralj že do zadnjega hipa. Ni maral
bleska, a je naglašal vedno le delo, dolžnost, ustvarjanje
samega sebe za domovino in narod. Nikdar si ni do-
mišljal, da je kot kralj po „božji volji“ in da stoji zato
nad zakoni; ponašal pa se je, da je edini vladar v
Evropi, ki je bil svobodno in soglasno izvoljen po
svobodnem narodu. In ponosno je naglašal, da je
kot kralj le izvrševalec volje naroda ter reprezentant
države. Kralj Peter je bil demokrat po mišljenju in
izvoljenju, da ni bilo v Jugoslaviji bolj demokratskega
moža. Bil je vzor ustavnega vladarja, ki je smatral
svojo kruno za simbol najvišje dolžnosti in odgovor-
nosti. Osvoboditi razsvetljenih brate, jim dati največjo
prosveto, urediti državo do najmodernejše popolnosti,
biti pravičen napram vsakemu vselej in povsod,
ustvariti iz Jugoslavije vrgledno državo reda in
kulturnosti - to je bil njegov izvoljenški program.
Ogromen del svojih mladeniških ciljev je dosegel:
osvobodil je vse svoje ožje rojake, združil vse hrvance
in Srbe pod svojim očetaškim štitom, osvobodil je
veliko večino Hrvatov in Slovencev ter je vsa tri plemena
na združil v mogočno enotno državo. Tej državi je
dal ustavo po narodni volji, ji ustanovil najvišje
ravode prosvete in umetnosti; ter ji je ostavil armado,
ki na svetu skoraj nima para. Ostavil pa nam je
tudi naslednika lastnih idej in lastnega značaja
imenaka kralja Aleksandra. Lahko smo mi mi. —
Ho se takaj v največjim spoštovanjem in ljubeznijo

pokojnika preko vseh ovir in nesrec, v njegovega nas,
lednika, v lepo bodočnost.

Kralj je umrl, živel novi kralj! Nesmetna slava,
kralju Petru I. ! Vsa naša ljubezen, ves naš - ip,
vsa naša vera pa novemu kralju -
Aleksandru I. !

Ministerski svet je na podlagi seje 16./8. zvečer izdal
narodu sledeči proglas:

Narodu Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Njegovo Veličanstvo kralj Peter I. je danes 16. avg.
ob 17:30 minut v svoji prestolnici v Beogradu obkrožen
od članov kraljevske vlade umrl.

Po členu 56. ustave je stopil na prestol Njegovo
Veličanstvo kralj Aleksander.

Do povratka Nj. Vel. kralja Aleksandra vsi kraljev,
sko oblast na podlagi člena 59. ustave ministerski
svet. ----- Proglas zaključuje:

"Velikemu kralju, ki je s brezpričerno ljubeznijo
ves narod ljubil, se obdolžimo dostojno s tem, da se
zberemo vsi okoli njegovega prestola, na katerega
je sedaj stopil njegov sin, vzgojen v idejah svojega
voditelja in utrjen v velikem boju na osvobodjenje
kot njegov prvi boritelj in vrhovni poveljnik naše
kraljeve vojske."

Živel kralj Aleksander!

Meščanske politične stranke so izražale svoje nezadovoljstvo ob sprejetju vidovdanske ustave. Slovenska ljudska stranka SLS je objavila v svojem glasilu Slovenec: "Ustavi priznamo zakonitost, vendar je ta ustava sprejeta z glasovi dveh neznatnih strank (JDS in SKS). Vsebuje člene, ki so proti našim gospodarskim, naprednim in verskim načelom. Zoper te člene se bomo borili, dokler jih ne spremenimo."

Klerikalci* so se borili proti centralizmu in svojim političnim nasprotnikom. Stranka si je hotela pridobiti predvsem kmečko mladino. Organizirala je telovadno društvo Orel. Vso Slovenijo bo zajel val katoliških in orlovskih taborov.

Nasprotujoča stranka Jugoslovanska demokratska stranka (liberalci) je poudarjala, da centralizem in liberalizem škodujeta samo klerikalcem. Želijo posvetiti svojo skrb kmetom, uradnikom in nameščencem. (V Posavju je imela stranka pristaše med učiteljstvom)

Stranka je organizirala društvo Sokol, s katerim si je skušala pridobiti mladino.

Nasprotja med strankami v političnem življenju so se poglobila s pojavom novih strank in organizacij.

Proti klerikalcem je nastopila Orjuna - Organizacija jugoslovanskih nacionalistov (nastali so kot odraz takšnih organizacij v Evropi). Trdili so, da se zavzemajo za nacionalno politiko v korist enotne države in izjavili: "Naš namen je prežeti vsakega delavca z idejami nacionalizma ali z njim obračunati na orjunaški način."

Dr. Anton Korošec, voditelj Slovenske ljudske stranke, jih je označil kot fašistično organizacijo.

V Senovem in Rajhenburgu so Orjunaši pod zaščito orožnikov izzivali delavce. Orožniki so organizirali hišne preiskave s pojasnilom, da iščejo komuniste. Po ovadbi Orjunašev so dva delavca tudi zaprli.

Leta 1922 se je v Sloveniji rodila nova stranka - Slovenska republikanska stranka SRS. Izdajala je glasilo Naša vas. Vodil jo je dr. Anton Novačan. Nastala je v Celju. Delovala je v Posavju. Stranka je začela povsod ustanavljati vaše svete. Njen program je za nas danes zanimiv.

* SLS zaradi močnega vpliva duhovščine imenujejo klerikalci

Stranka hoče državo, v kateri naj bi vsak narod imel svojo lastno državo - konfederacija. Noče delitev Slovenije na dva upravna dela. Slovenci naj bi služili vojaški rok v Sloveniji. V zunanji politiki naj bi bili predstavniki tudi Slovenci in Hrvati, ne samo Srbi. Denar naj bi bil enoten: ista slika, besedilo v Sloveniji slovensko, v Hrvaški hrvaško. Država naj bi imela predsednika za 3 - 4 leta, vsakokrat druge nacionalnosti.

SRS (Slovenska republikanska stranka) je 5. junija 1922 zborovala v Pristavi ob Sotli. Shoda se je udeležilo 2.000 ljudi. Prišlo je tudi veliko Hrvatov. Prišlo je do povezave s Stjepanom Radićem in njegovo stranko HRSS (Hrvatska republikanska seljačka stranka).

Na zborovanju so zahtevali med drugim, naj poslanci v skupščini povedo Srbom: "Srbi, Slovenci in Hrvati smo res bratje, toda zato nam denarnice niso sestre."

V listu Naša vas so republikanci zapisali: "Vabimo v naš krog kmeta, delavca, kakor tudi duševne delavce. Vsi smo prišli iz vasi. Gospodarska osnova je kmet. Zemlja je, ki nas vse živi."

Napadajo Slovensko ljudsko stranko SLS: "Klerosi so malopridni izkoriščevalci verskih čustev slovenskega naroda."

Delovanje SRS je bilo nevarno oblasti. Prepovedala je izhajanje Naše vasi. Stranka pa je izdala novo glasilo - Republikanec.

Zveza dr. Radić - dr. Novačan se je pretrgala pred volitvami 1923. Zato je na volitvah SRS nastopila sama.

V predvolilni boj so se vključili tudi delavci in nadaljevali svoj boj proti kapitalistom, ki so jih izkoriščali kljub kolektivnim pogodbam. Protestirali so proti samovolji posameznikov - npr. delovodja je odpustil delavca, ker en dan ni prišel na delo, ker brod zaradi velike Save ni vozil. *Zvezi je uspelo podpisati sporazum o zvišanju mezde. Tokrat so bili uspešni, saj je buržuazija hotela mir za bližajoče se volitve. (V Sloveniji smo imeli tri socialistične frakcije sprte med seboj. Vse so imele lastna glasila: Naprej - vodja Bernot, Zarja in Enakost - vodja Korun.)

Volitve so bile 18. 3. 1923. Rezultati volitev v Dobovi (šolska kronika Dobova) so bili naslednji:

1. Hrvatska republikanska seljačka stranka (Radić)	325
2. Slovenska ljudska stranka	58
3. Samostojna kmečka stranka	52
4. Jugoslovanska demokratska stranka	20
5. Jugoslovanska socialdemokratska stranka	18
6. Narodno socialna stranka	12
7. Nemci	5
8. Slovenska republikanska stranka	4

* delavci so imeli institucije za pogajanje s kapitalisti

Iz življenja in delovanja vrhovnega poglavarja naše „Slovenske kmetijske stranke“

(Po zagrebških »Koprivah«)

Stipica Radić: »Priznal sem državo, monarhijo, vidovdansko ustavo, sedanje stanje, vse, vse, a še me ne izpuste iz zapora. Povej mi, Pavle, kaj naj še priznam?«

Stipica Radić kot nevesta ali znameniti narodni sporazume, ki ga je sklenil Radić s Pašičem, da se reši luknje.

Stipica Radić: »Le zakaj so nama povežali usta, saj vendar haliko danes zopet vse prekličem, kar sem govoril včeraj.«

Po likvidaciji Radićeve »seljačke, čovečanske, mirotvorne republike«. Radić: »Nikoli nisem mislil, da mi bo cilinder še bolje pristojal, nego republikanska čepica — —«

Iz bližnje preteklosti

SLS.: „Doli s kmeta, ni vaš konj! Doli z njega, da se more dvigniti!“
 (Kakor znano, so se l. 1895. zvezali na Kranjskem slovenski liberalci in nemški veleposestniki, ki so vladali potem v bratski vzajemnosti v kranjskem dež. zboru do l. 1908. Ta doba je najlepše izpričevalo za nesposobnost in protiljudsko mišljenje tako zvanega slovenskega „naprednjaštva“, ki se ponuja našemu narodu tudi sedaj za zastopnika.)

13 žalostne sedanosti

Nj. Vis. Stipica I. in Edini kralj vseh hrvaških „se“
 in njegova slovenska paža Albin Prepeluh in Ivan
 (Nihče še ni tako diskreditiral Hrvatov in toliko škodoval
 skemu narodu, kakor njegov sedanji prežalostni voditelj
 zaradi katerega mora vsak prijatelj Hrvatov te iskreno po
 da vodi njih usodo v tako resnem času tako neresen in
 človek. Upira se tedaj vsaki zdravi pameti, da hočejo
 „slovenski“ ljudje vsiliti tega hrvaškega človeka celo
 Slovincem za voditelja in nekakega jeroba.)

9. Narodno radikalna stranka

3

V Sloveniji je zmagala Slovenska ljudska stranka (klerikalci) (21 poslancev), Slovenska kmečka stranka je dobila 1 poslansko mesto, HRSS 2 poslanski mesti, Slovenska republikanska stranka ni dobila poslanskih mest.

Dr. Novačan je bil razočaran. Zglasil se je na Bledu pri kralju Aleksanderu in sklenil dogovor, da gre v diplomacijo in opusti republikanstvo.

V dobovski šolski kroniki zasledimo tudi rezultate naslednjih volitev 1925:

1. HRSS (S. Radić)	231
2. SLS (A. Korošec)	203
3. SKS (Pucelj)	50
4. NSS (Korun)	12
5. KPJ (Makuc)	-

Volitve 1925 spremenijo politične odnose v Jugoslaviji in Sloveniji. Voditelja dveh močnih strank se napadata - Radić in Korošec.

Stjepan Radić je to storil tudi ob 352. obletnici Gubčeve smrti na slovesnosti na Krškem polju.

Tako je stara opozicija razpadla in nastala nova po smrti Nikole Pašića, voditelja srbske Narodne radikalne stranke. Nastala sta dva politična tabora - NRS in SLS proti Kmečko - demokratski koaliciji (KDK - Radić, Pribičević). V odboru sta Slovenca Žerjav in Pucelj.

Tudi v Posavju se je politični življenje razvijalo v medsebojnih prepirih strank. Borile so se za oblast, niso pa skrbele za revne delavce in kmete.

Leta 1926 so se poskušale združiti social. skupine. Nastala je združena delavska sindikalna zveza Jugoslavije (URSSJ). Vodja social. skupine dr. Bernot trdi, da je to kapitalistični sindikat (nasprotoval je politični nevtralnosti v sindikatih). Skupina je imela v Krškem upravo in tudi uredništvo glasila Naprej. V glasilu so pisali tudi proti klerikalcem, liberalcem in orjunašem.

Politična nasprotja so pripeljala do usodnega dogodka junija 1928, ko je poslanec NRS Puniša Račić streljal na poslance HRSS (Hrvatska republikanska seljačka stranka). Stjepan Radić je za posledicami umrl 8. avgusta 1928.

Dogodek je bil povod za kraljevo diktaturo 6. januarja 1929.

Dne 6. septembra 1923. se je porodil v Beogradu prestolonaslednik, ki je bil dne 21. oktobra 1923. krščen na ime, Peter". - Njega Veličanstvo kralj Aleksander I. je povodom rojstva prestolonaslednika izdal sledeči proglas:

"Mojemu dragemu narodu!

Njeg. Vel. kraljica Marija je danes zjutraj, - 6. septembra 1923. porodila živo moško dite, ki postaja po določilih člena 66. državne ustave Moj naslednik prestola kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev: vsemi pravicami, ki mu pristojajo po ustavi in zakonih države. Ko objavljam to radostno vest dragim Srbov, Hrvatom in Slovincem, ter vsem ostalim državljanom kraljevine, jim pošiljam Svoj kraljevski pozdrav!

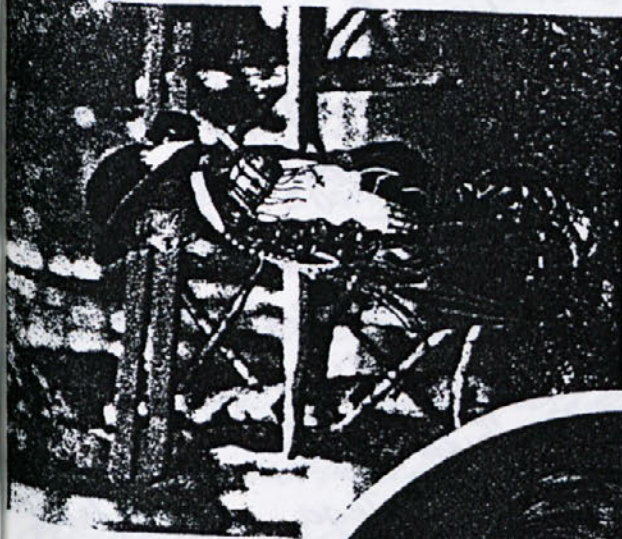
Beograd, na kraljevskem dvoru

6. septembra 1923.

Aleksander I. k. r.

Prisiljeni ministrov.

Slika na levi:
«Jadranske Straže»

Slika na desni:
Gorenjski fani

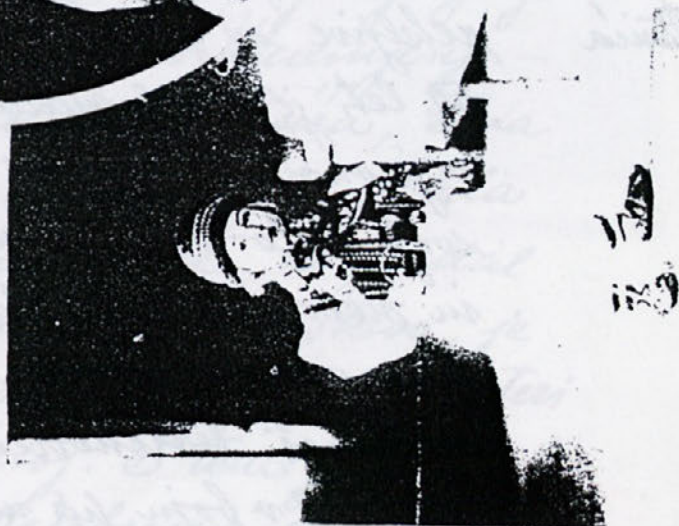
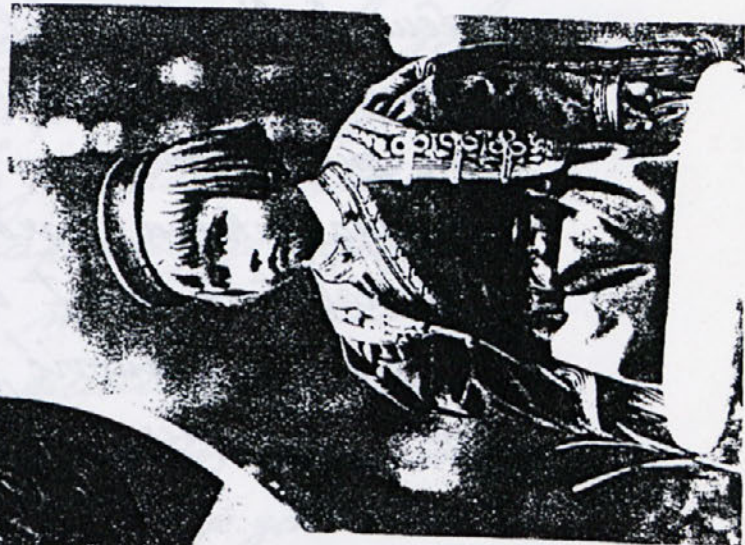
**«Nasa kraljica Marija
s prestolonaslednikom
Petrom**

Slika na levi:

Slavonski seljak

Slika na desni:

Črnogorski junak

inoracem za l. 1927 zmasa 10390 am. Oravski vt. 1927
so bili natančno enaki dohodkom.

Iz dobovske
Solske kronike)

S kraljevim ukazom z dne 8. IV. 1926. je prišel na
krmilo Uzunovićev kabinet, ki se je s kraljevim
ukazom z dne 29. IV. 26. izpopolnil. Minister prave
v tem kabinetu je bil g. Miša Trifunović, ki je
ponovno na tem položaju. Pod njegovim svojem
nim ministrovanjem je bil predložen prvi načrt
solskega zakona narodni skupščini. Toda 24. IV.
je podal ta kabinet ostavko in s sestavo je bil
koverjeu g. Uzunović; v tem kabinetu je bil
svetni minister g. Milan Trifunović.

Se pred sestavo tega ministrotva
se je raznesla po državi vest, da je preminul
10. XII. 1926. ob 8.35 h bivši ministrski predsednik
Nikola Pašić, ta veliki simbol notranje in
nauje politike, ki je dala podlago za srbske
ge in za veliko delo ujedinjenja vseh Jugoslovanih.
Zato bo Pašićevo ime večno združeno z zmagan
srbskega naroda in zato bo večno zapisano v zgodovini
vini našega ujedinjenja. - Zgodovinske in neopredeljive
so zasluge Nikole Pašića. Pred več
50. leti je začel mladi inženir N. Pašić svoje
v javnost. Prozet od modernih idej je posvetil
svoje delo boju za ustavne pravice naroda. Če
in nevaren je bil ta boj in krvave so bile vse
ki so ga spremljale in več kot enkrat je vrgel
nadmoč Obrenovićev Pašića v ječo. Toda
omagala v boju pa naj moral uživati trdi
keruh izgnanca ali pa je bival v domovini.
ne srbski narod je vzdržal boj in končno iz
val tudi popolno zmago. Srbski narod je
svoje ustavne svobostine in ho zunanjim

Smrt Nikole
Pašića

je dobil tudi svoje notranje. V časov turškega
feudalizma je prepeljal Pašić srbski narod v mo-
derno kulturno življenje, iz časov absolutizma ga
je privedel v demokratične dobe. In to je naj-
večja zasluga g. N. Pašića. Šele vsled tega
Pašićevega dela je mogla postati Srbija jugo-
slovanski Piemont. Čisto je videl narod v Guj-
ni Srbiji, kako srečno napredujejo njegovi
bratje v svobodni Srbiji, in kako silno je nje-
govo trpljenje pod turško nadvlado, tedaj je
paralela ustvarila srbski iredentizem in dala
srbskemu narodu oni elan, ki je zadivil v obeh
balkanskih vojnah ves kulturni svet.

In prišla je druga najtežja doba,
ko je hotela Avstro - Ogrska pogaziti Srbijo. Ustra-
šen od vojne je bil srbski narod, nadmočen je
bil sovražnik in končno je prisel še usodepolni
sunek iz zaledja. Vendar pa je vzdržal srbski
narod to dobo in končno izšel z blesteno zmago
iz vojne in dopolnil predgadnje poglavje jugo-
slovanskega naroda, - njegovo Ujedinjenje. -
Na zenitu je bila tedaj slava N. Pašića, toda
delo se ni bilo dovršeno. Ustanovljena je bila
velika država in sivolasi Pašić, ki je dal
predvojni Srbiji svobodomiselnost ustavo, je
hotel dati tudi Jugoslaviji ustavo, kateri
je zajamčil trden obstoj. S tem je bilo nje-
govo delo dovršeno. Neizbrisne so zasluge,
ki si jih je pridobil Nikola Pašić za jugoslo-
vanski narod, kateri bo vedno shvaležno-
stjo v srcu izgovarjal njegovo ime. Bil je

prosveto je postal Milan Grol. - Dne 22. VI. t. l. pa
je prišel v parlamentu No usodnih dogodkov,
Radikal Puniša Radoić je streljal v parlamentu
na soditelje H. S. S. katero se je I. D. Sr. enatut
H. D. K. Pavle Radoić in Dr. Kasariček sta bila
ustreljena, Stipe Radoić dr. Pernar in Franjo
pa teško ranjeni. H. D. K. je razpuščil nar.
skupščino, raztevala novo volilno zakon in
nove volitve. Pod temi pritiski je postal
Tutkovićev vlada ostavko. Pivčič so se z gene-
ralom Hadžićem dogovorili pogajanja ter
sestavili neutralne vlade ki pa niso uspeli.
Sestava vlade je bila nato poverjena minist-
ru dr. Križevcu ki je dne 27. julija sestavil
delovno parlamentarno vlado v katero je prišlo
8 republikov 4 demokrate, 1 musliman 1 Slovenc
(dr. Križev.) 1 H. S. S. in 1 izven strank. Dr. Križevc
obdržal poleg ministrskega predsedstva še
ustavno ministristvo. Minister prosvete je postal
Milan Grol. - Obkrojena nar. skupščina je prišla
skrbeti dne 1. avgusta t. l. Hrvati so. Prejeli
pa so istega dne sk. isti. ur. stvorili svoje lastne
skupščine v separatistični saborni palači na
Markovcem v Zagrebu.

Ilustrirani "Slovenec" 1928

Voditelj slov. naroda, dr. Ant. Korošec, ministriški predsednik kraljevine S.H.S.

Veliki mozi je neveljavo končno tudi v najneugodnejših okoliščinah. Slovenci ne tvorimo niti desetine prebivalstva naše države in njemu politična zastopništvo. SLS stoji v hrvaški narodni skupščini komaj 20 poslanev med 115. kolikor je vseh. In vendar je bila o priliki najtežje izmed številnih dosedanjih kriz povzročena sestava nove vlade nastojala dr. Korošec, kar je najlepši dokaz velike avtoritete in globokega znanja, ki ga uživa voditelj Slovencev danes že v svoji državi in pri vseh sosednjih političnih strankah. O čemer bi se še pred par leti ne upal sanjati niti največji optimist, to se je sedaj zgodilo. Dne 27. julija je bila sestavljena nova vlada, sestojena iz SLS, radikalov, demokratov in muslimanov in kateri predseduje dr. Korošec, ki vodi razen predsedstva tudi notranje ministertvo. Sicer tvorijo novo vlado še dr. Vojta Murinkovič, general Ludvig (II) dr. N. Subotič (21), M. Cmil (20), A. Stanec, dr. M. Spahn (14), St. Barč (23), M. Vojtich, dr. Anželjnovič (19), inž. D. Popovič (17), dr. V. Andrič (12), C. Korošec (10), J. Murinkovič (9), in S. Šušteršič (8). V svoji stranki je dr. Korošec danes 1. in 2. p.

Keskustelunjohtaja ja puheenjohtaja
 Matti Kumpulainen ja Järjestöjohtaja
 Matti Kumpulainen.

OBDOBJE KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Kralj je razveljavil vidovdansko ustavo, razpustil skupščino in politične stranke ter prevzel vso oblast. V dobovski šolski kroniki je zapisano: "Ta preudarni korak kralja je pozdravil ves narod z velikim navdušenjem. Kakor v vseh resorjih, se je pričelo čiščenje v šolstvu in stare krivice so se začele popravljati. Nastala je kraljevina Jugoslavija. Bivša Ljubljanska in Mariborska oblast sta bili združeni v Dravsko banovino s sedežem v Ljubljani. Za bana je bil izvoljen inž. Dušan Serbec."

Spoznali smo, da so ljudje mislili, da je to konec nasprotij, ter da bo močna roka rešila gospodarsko krizo.

V državi so se vrstili politični pregoni. Nekateri politiki so odšli v tujino. Dr. Mačku, voditelju HSS (Hrvatske seljačke stranke) so sodili po zakonu o zaščiti države. Dr. Korošec je bil v hišnem priporu. Proti komunistom so se vršili sodni procesi. Izdajanje demokratskih glasil je prepovedano - cenzura. Med drugimi je prepovedano tudi glasilo Naprej, ki je izhajalo v Krškem. Poskušali so ga nadomestiti z društvenim listom Posavski gasilec.

Razpuščeni sta društvi Orel in Sokol. Ustanovljen je Sokol Kraljevine Jugoslavije. Prepovedana je Orjuna.

Nova oktroirana (vsiljena) ustava 1931 je prinesla nove spremembe (npr. uradni jezik je srbsko - hrvaško - slovenski). Tega leta naj bi volitve pokazale, da je narod za jugoslovanstvo in za veliko nacionalno državo. Volitve so dovolile samo "državno" stranko. Voditelji starih strank A. Korošec, Maček, Pribičević se niso udeležili volitev.

Slovenski liberalci so volitve razumeli kot plebiscit. Zato sta liberalna voditelja Kramer in Pucelj bila v novi vladi.

Kljub eni stranki se je v skupščini pojavila opozicija, ki je govorila o gospodarskih razmerah: država uvaža izdelke, ki jih ima sama dovolj, kmetje se zadolžujejo...

Država je bila leta 1932 v najhujši krizi, ki je bila posledica velike svetovne krize 1929. leta.

Naši kmetje v Posavju so upali, da se bodo gospodarske razmere uredile, ter so najemali posojila. Veliko se jih je zadolžilo zaradi izplačila zapuščin in dote. Po zakonu o zaščiti kmeta je bil podaljšán čas za odplačilo dolga, če je kmet redno vsako leto odplačeval dolg. Vendar kmetje niso mogli izplačati niti obresti, kaj šele izposojeni denar.

Naši kmetje v Posavju so upali, da se bodo gospodarske razme-
re uveljavile, kar so nastavili posojila. Veliko se jih je zdelo-
žilo zaradi izplačila zapuščin in dolo. Po zakonu o izplačilu
kmetje so bili podaljšani čas za obplačilo dolga. Če je kmet
redno vsako leto obplačeval dolg. Vendar kmetje niso mogli
izplačati niti obresti, kaj šele izplačati denar.

Vojak

НАРОДНА БАНКА
КРАЈЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

397

P.0778

плаћа доносиоцу
СТО ДИНАРА
у металној законској монети

Београд, 1 децембар 1920

Члан Управе

Гувернер

A. Rajković

M. Kraljević

Фабрикована на издању
казине по прописима Краљевине
Југославије који се дају за кривичне
због одобрења Краљевине

P.0778

397

G. FRAIPONT FEG.

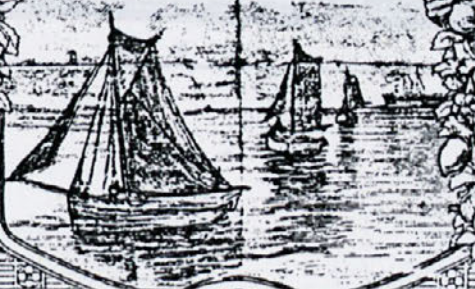
L. DELOCHE SC.

НАРОДНА БАНКА
КРАЈЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

плаћа доносиоцу

100 ДИНАРА

У МЕТАЛНОЈ ЗАКОНСКОЈ МОНЕТИ

100

G. FRAIPONT FEG.

L. DELOCHE SC.

DRUŠTVO KMETSKIH
FANTOV IN DEKLET

Dinar

- Kraljevina SHS

- Kraljevina Jugoslavija

Tranilna knjižica

Triska vas dne 1. januarja 1921

Predsednik

Tajnik

[Handwritten signature]

Zaradi gospodarskih težav in političnega pritiska so vse meščanske stranke izven zakona 1933. leta izdale programe, kako naj se država preuredi. V Sloveniji je tak program napisala SLS (Slovenska ljudska stranka). Programi se imenujejo punktacije. Načrtovalce punktacij je vlada preganjala.

V teh težkih časih za slovenskega kmeta so nastajala društva, katerih cilj je bil pomagati kmetom. Od leta 1932 - 1935 deluje Zveza slovenskih kmetov. V pravilih Zveze je pisalo, da se bo borila "za donosnost kmečkega dela, strokovno izobrazbo in zaščito". To bo dosegla s poučnimi izleti, predavanji in zborovanji.

Leta 1933 je glasilo Kmečki list objavilo, "da snujejo v vsakem večjem kraju in občini odbore ZSK. Članarine ne bo, ampak samo prispevki, ker so kmetje revni". ZSK ni bila povsod uspešna. "Trgovci, obrtniki, odvetniki in zdravniki se uspešno organizirajo, samo naši kmetje čakajo, čakajo", piše v tem glasilu naslednje leto.

V okviru ZSK so delovala društva kmečke mladine, imenovana ZKFID (Zveza kmečkih fantov in deklet). V Posavju je bilo več društev. Prvo je bilo ustanovljeno v Krški vasi. Ustanovitelj je bil Tine Hořvatič.

DRUŠTVO KMETSKIH
FANTOV IN DEKLET

Krški

v

Štev.

26

IZKAZNICA

Tov.

Miha Josu

je član „Društva kmetских fantov in
deklet“ v *Krški vasi*

Krška vas dne *1. jan. 1934*

Predsednik:

Tajnik:

Tomaz Kavcic

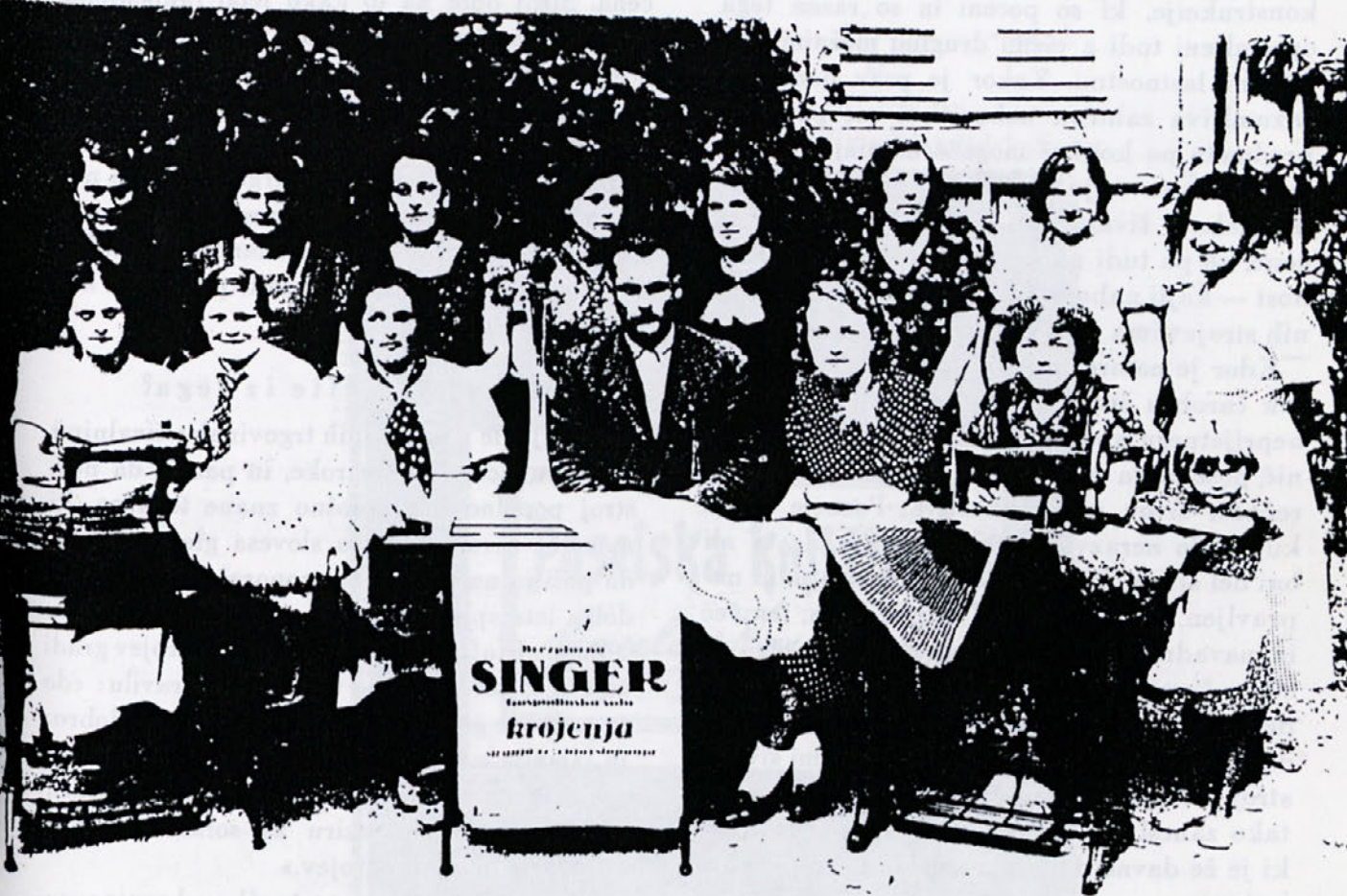
Društva so bila še v Kapelah, Dobovi, Leskovcu pri Krškem, Boštanju, Velikem Obrežu, Šentjanžu, Bizeljskem, Gaberju, Selah in Hrastju.

Namen društev je "organizirati kmečko mladino in jo moralno, kulturno in strokovno vzgajati. Mladinci in mladinke morajo širiti dobro ime svoje vasi in čast kmečgega dela".

ZKFID je organizirala šiviljske, gospodinjske in druge tečaje. Tečaje so vodile strokovne učiteljice.

Kuharski tečaj

Tečaj krojenja in šivanja

Opravljen tečaj je revnim vaškim dekletom omogočal zaposlitev pri bogatejših meščanskih družinah. Podjetja so izkoristila tečaje za reklamo proizvodov.

Ceneni šivalni stroji

V pojasnilo in opozorilo našim gospodinjam!

Kaka nesrečna, čarovna moč tiči v kratki besedici «poceni» in kako škodljivo vpliva posebno na naše ženstvo, če sliši in čita o «ceneni» šivalnih strojih najnovejše in najboljše konstrukcije, ki so poceni in so razen tega opremljeni tudi z vsemi drugimi možnimi različnimi lastnostmi. Kakor je prav dandanes razumljiva zahteva nabaviti si vse potrebne predmete po kolikor mogoče najnižjih cenah, prav tako ravna neprevidno tiste žene, ki se pri nabavi šivalnega stroja ozirajo samo na ceno, ne pa tudi na solidnost in delovno zmožnost — kajti nabava tako zvanih ceneni šivalnih strojev ima za posledico mnogo razočaranj.

Kdor je namreč doživel to srečo, da je dobil tak čaroben šivalni stroj, bo kmalu prišel do neprijetnega spoznanja, da ni izdelava stroja nič posebnega in da je vsled tega tudi neoporečnost šivov zelo dvomljiva. Pozneje pride kupec do nerazveseljivega odkritja, da ta ali oni del stroja, ki je podvržen drgnjenju, ni napravljen, kakor bi moral biti, iz jekla, temveč iz navadne mehke kovine. Posledica tega je slabo šivanje, predčasno obrabljenje strojnih delov, klopotaajoče ropotanje, razne sitnosti in — **d r a g a p o p r a v i l a**. Poceni kupljeni šivalni stroj postaja polagoma dražji, a vendar ne dela tako zanesljivo kakor šivalni stroj iz tovarne, ki je že davno dokazala solidnost svojih fabrikatov.

In razočaranja?

O kaki garanciji, ki obstoji kvečjemu na papirju, ni navadno niti govora, kajti ti ceneni šivalni stroji se sestavljajo v malo znanih tovar-

nah ali pa od grosistov, ki nudijo najcenejše, a obenem tudi najslabše blago, kar se ga more sploh nuditi v fabrikaciji šivalnih strojev, ker zanje ni merodajno zmožnost, temveč edino le cena. Stroj dobi na to kako lepo fantastično ime, da ima stvarca tudi svoje ime, dočim ni na stroju najti imena tovarnarja, od katerega bi se lahko zahtevalo jamstvo. In če potem, kar je pač običajno, stroj ne funkcionira, in se obrne gospodinja na dotično trgovino, dobi navadno za odgovor, da se nepravilno ravna s strojem itd. Tudi je popravilo mnogokrat sploh nemogoče, ker ni mogoče dobiti potrebnih nadomestnih delov.

In kaj se učite iz tega?

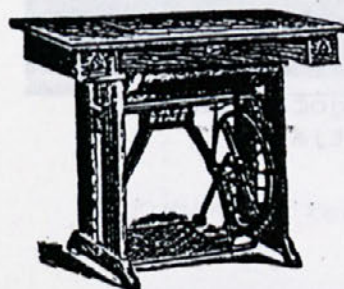
Kupujte le v specialnih trgovinah s šivalnimi stroji, in sicer iz prve roke, in pazite, da nosi stroj popolno ime splošno znane tovarne, ki mora že zaradi svojega slovesa gledati na to, da pošilja na trg res le neoporečne izdelke, ki dolga leta sploh ne potrebujejo popravila.

Znana Pfaffova tovarna šivalnih strojev gradi že čez 65 let stroje po temeljnem pravilu: «da je za hišno gospodinja najboljše komaj dobro» in izjavlja v svojih cenikih izrecno sledeče:

«Tovarna smatra za svojo častno dolžnost, jamčiti v vsakem oziru za solidnost svojih Pfaffovih šivalnih strojev.»

V resnici ni imenovana tvrdka od svoje ustanovitve od leta 1862. dalje opremila ne enega stroja s kakim fantastičnim imenom, ampak je vse svoje stroje dobavljala edino le z vlitim imenom tvrdke Pfaff.

Pri nakupu šivalnih strojev ne glejte na ceno, temveč na najboljšo znamko!

Pouk v vezenju brezplačen!

PF AFF ŠIVALNE STROJE

za rodbino, obrt in industrijo z večletno garancijo kupite ugodno in tudi na obroke pri tvrdki

IGN. VOK, LJUBLJANA, Tavčarjeva ul. 7

ali v podružnici NOVO MESTO.

Poselska knjižica

Angela Kovčič

Štev. 6.

IZPRIČEVALO

Homčar Antonija

iz *Maleuce*, rojena dne *4. 8. aprila 1909*

v *Maleuce*, je obiskovala kmetijsko-gospodinjiski

tečaj v *Cerkvjal ob H. ki*, ki ga je priredil *kn. kauska ljubljanski*

uprava oblastni odbor od *7. aprila* do *7. julija*, ter ga dovršila z

naslednjim uspehom:

Vedenje: *vzorno*

Pridnost: *vztrajno*

Napredek v teoretičnem pouku: *prav dobro*

Napredek v praktičnem gospodinjstvu: *prav dobro*

Cerkvje ob H. ki, dne *7. julija 1923*

Joža Hribar

Ymka Dellasek
voditeljica tečaja.

Pregled redov:

Stopnja	Vedenje	Pridnost	Napredek
5	vzorno	vztrajno	odlično
4	prav dobro		prav dobro
3	dobro	marljivo	dobro
2	prilичno		zadostno

Edvard Mursec
Luzek, Vrhovec 5

2. febr. 1929

služarka

18. julija 1929

Ime, stan in
bivalište
gospodarjevo

Dan
službenega
nastopa

Opravilo

Dan
službenega
izstopa

Službovala je kot mene
v polno zadovoljstvo, izstop
pila na svoj karakter ter
bila karsoljiva, kvesta
in marljiva, tako da
jo morem vsakomur kar
najbolje priporočiti!

E. Mursec

Izpričevalo o poslovnem vedenju glede

zvestobe

spretnosti

marljivosti

pravosti

Ime, stan in bivališče gospodarjevo	<i>Bolon J. Mita Sp. Lusa 8</i>		
Dan službenega nastopa	<i>1/2 1935</i>		
Opravilo	<i>J. Mita</i>		
Dan službenega izstopa			

Prejeto dne 15. IX. 1935
okl. op. Gledaj.

Prejeto dne 15. IX. 1935
okl. op. Gledaj.

Izpričevalo o poslovnem vedenju glede			
zvestobe	spretnosti	marljivosti	inavnosti
<p>Služba je pri meni sem bila z njo zadovoljna, izstopila je na svojo zahtevo, bila poštena, priodna in zvesta. Priporočam jo vsakemu.</p>			
<p><i>Tomica Bolon</i></p>			
<p><i>Bizeljsko dne 5. Avgust 1935.</i></p>			

O delovanju društva smo povprašali ljudi iz Krške vasi. Obiskali smo upokojeno učiteljico Anico Horvatič, ki je povabila k razgovoru člane društva Ivanka Lopatič Piltaver in Alojza Erlaha. Povedali so nam, da se je mladina zbirala pod staro lipo ob večerih po težkem delu.

DOHANI ALI KOTRANCI

1910. 12. 25. 1910

Vaščani Krške vasi pod lipo. Tu so se porajale misli o dejavnostih v korist vaše skupnosti.

Pogovarjali so se, načrtovali dejavnosti, se smejali in peli.

MINISTRSTVO ZA FINANCE
ODDELEK ZA DAVKE

DAVČNA KARTA ZA HIŠNO SLUŽABNIŠTVO

za **50** (petdeset) dinarjev

plačanih kot uslužbenski davek
po členu 95 Zakona o neposrednih davkih

za leto **1939** (entiteta **Slovenija**)

Ime in priimek poslodavca

Strega Urkola

Kraj stanovanja poslodavca

Ljubljana

Poklic poslodavca

državni uradnik

Na zahtevo se mora ta karta pokazati vsem finančnim oblastem in organom.

Pripomba: S to karto je plačan davek za eno osebo hišnega služabništva za zgoraj navedeno leto, ne oziraje se na spremembo v osebi služabnika v teku leta. Ako ima poslodavec večje število hišnega služabništva, mora nabaviti za vsako osebo po eno tako karto.

¹⁾ Te vrste mora popolniti s črnilom poslodavec takoj, ko kupi karto.

Za pokritje stroškov pri izdajanju teh kart se pobira po **2** dinarja za vsako karto.

Ponarejanje se kaznuje po kazenskem zakonu.

Davčni obrazec št. 12.

BIZELJSKO

med vojnama

Avtor fotografije:

neg. repro:

82/4-6

elikost/znamka

ahajališče predmeta

v. št.

eslikano iz

estnik /avtor/ originala

Darovala:

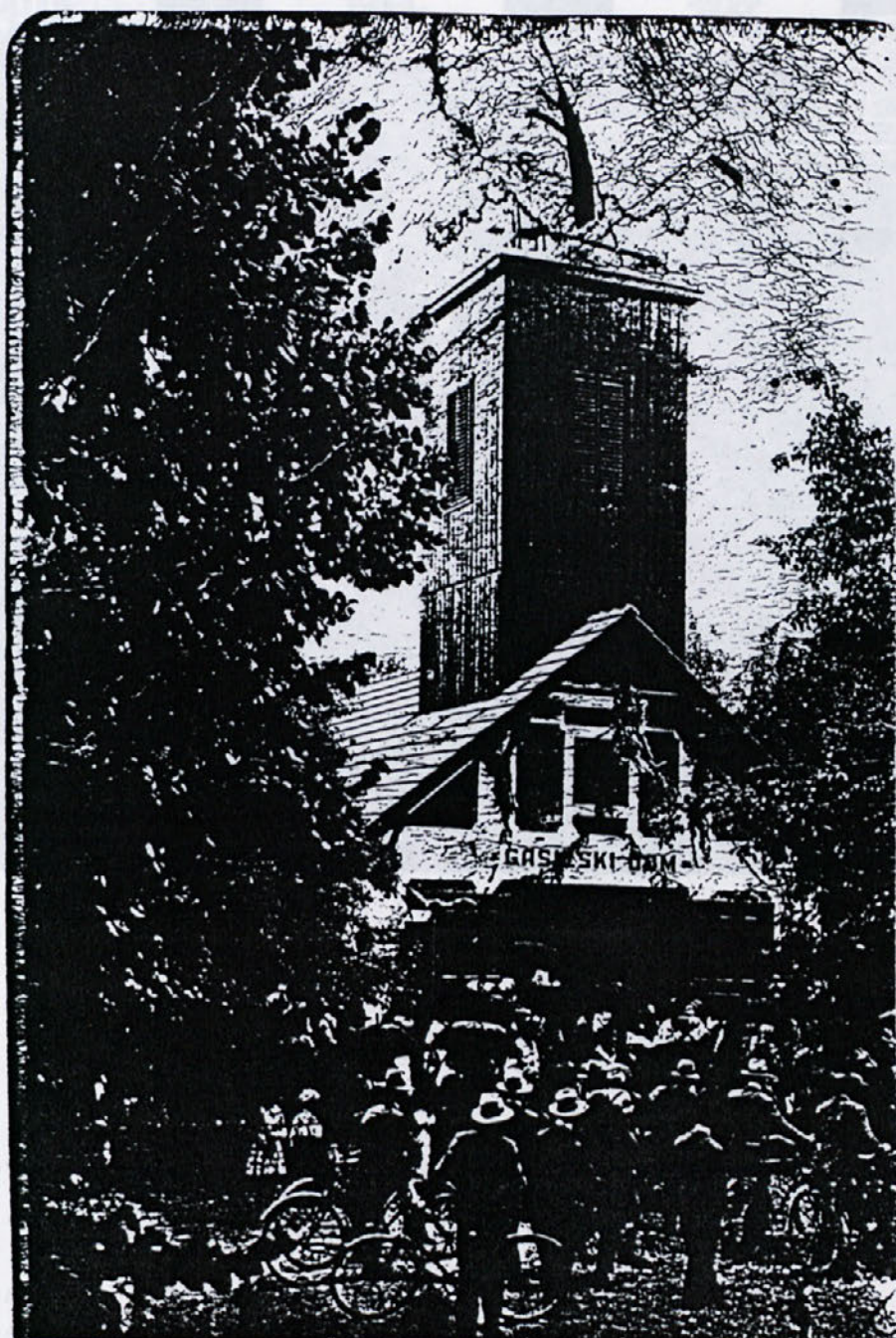
ka Travnikar,
1934,
Lupše,
zeljsko 75.

14.05.1981

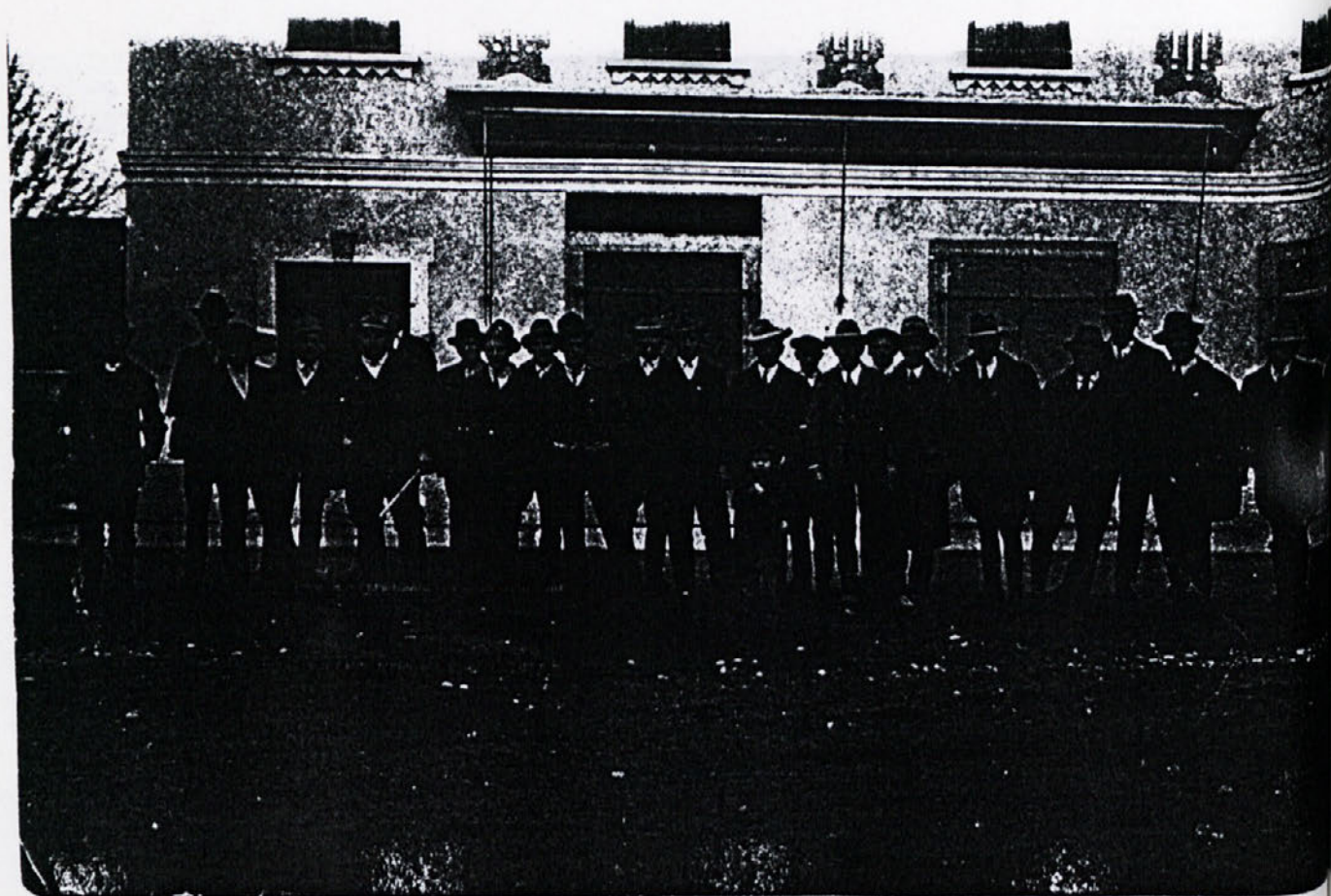
Levo Drnikovič Antonija (Škof), roj. 1904, +1980 (darovalkina mati);
desno služkinja pri Pečniku (hiša spodej).

V zimskih večerih so se sestajali v gasilskem domu, zgrajenem 1929 po velikem požaru v vasi. (1929)

1932 - Otvoritev gasilskega doma v Krški vasi

Vaščani Krške vasi pred trgovino pri lipi

V društvu je bilo okoli 30 fantov in deklet. Imeli so svoj pevski zbor in dramsko skupino, ki je uprizorila igre: Planinsko rožo, Revčka Andrejčka in Desetega brata.

Udeležili so se tečajev o naprednem gospodarjenju (sadjarstvu, živinoreji, vinogradništvu), gospodinjstvih tečajev in tekmovanj koscev in žanjic.

Udeleženke gospodinjskega tečaja v Krški vasi

Žanjice

Tekmovanja so bila vsako leto v drugi vasi. Pričela so se z zbiranjem vaščanov in tekmovalcev, ki so ob spremstvu godbe iz Kapel odšli na travnik ali polje. Na tekmovanjih so merili čas in ocenjevali delo. Zmagovalec je dobil denarno nagrado. Spominjajo se, da je bila enkrat nagrada na tekmovanju koscev 2.000 din. Nagrado je dobil Miha Ivšič, ki je bil v društvu zelo aktiven.

Tekmovanja se je udeležila tudi gospa Ivanka in bila med zmagovalkami (štiri žanjice). Žanjice so morale hitro žeti in povezovati snope. Zmagala je tista, ki je imela največ snopov. Zmagovalka je dobila žitni venec in denarno nagrado.

1930 - Tekma žanjic na Vihrah

(Ivanka Lopatič - tretja z leve)

Ker so tekmovanja privabila veliko ljudi, so se shodov udeležili tudi politiki. Dne 14. 8. 1932 je bil tradicionalni kmečki tabor na Krškem polju, ki se ga je udeležilo 10.000 ljudi. Govorili so jim vodje političnih strank Kramer, Pucelj in narodni poslanec Ivan Urek.

Ivan Urek je bil član JNS, posestnik, župan iz Globokega in narodni poslanec. V knjižici Zakaj sem odklonil (1938) je podal program stranke in opisal delovanje. V njej nam odkriva težko življenje prebivalstva v teh letih gospodarske krize in svoj boj v stranki.

Ivan Urek pravi: "Vodil sem dolgoleten boj, da bi dosegel kakšne znatnejše olajšave za zadolženega slovenskega kmeta." Ko je iskal podporo pri ministru Puclju, je dobil odgovor: "Vi samo pretiravate. Dolžan je samo tisti naš kmet, ki je pijanec in špekulant." Zato ogorčeno ugotavlja: "Zato ni čudno, da je po zaslugi tega "kmečkega ministra" zaščita kmeta navadno slepilo in kmetu več v škodo kakor v korist."

"Davčni in izterjevalni pritisk, kakršnega je doživela Slovenija 1933/34 nima primere v svetu! Ljudstvo je stokalo pod davčnim vijakom in vilo roke v obupu. Siromaku kmetu so zarubili zaklano svinjo z mize v hiši! Drugemu so prodali sedem mesecev staro plemensko telico za 35 dinarjev."

Razočaran ugotavlja, da je bil zaman njegov boj v družbi z dr. Drnovškom za ureditev savskega mostu v Brežicah, za tovorno postajo v Dobovi, za koncesijo tovarni v Sevnici, ki bi zmanjšala brezposelnost, za prispevek dr. Cholowi za vzdrževanje postaje za zdravljenje raka, ki je edina v državi.

Iz izjav Ivana Ureka smo izvedeli za nesoglasja znotraj vladajoče stranke in o poskusu trdnejše povezave slovenskih kmečkih zastopnikov z voditeljem HSS dr. Mačkom. Nekateri slovenski poslanci so bili za izstop iz JNS in za ustanovitev nove stranke in lastnega glasila. Ta namen je pretrgal dogodek leta 1934.

V začetku oktobra so v Marseillu ubili kralja Aleksandra, ki je prišel na uradni obisk v Francijo. V svoji oporoki je določil za mladoletnega kralja Petra tri kraljeve namestnike. Največjo veljavo je med njimi dobil Pavle Karađorđević.

Politično stanje v državi se je spremenilo. Nove volitve 1935 so dopuščale poleg vladne liste še druge. Med njimi je bila lista združne opozicije pod vodstvom dr. Mačka.

Ivan Umek je volitve označil tako: "Ne bom popisal nasilja pri parlamentarnih volitvah...ko so naši "kmečki voditelji" grdo pogazili in izdali brežiški kraj."

Volilne komisije so izide volitev močno ponarejale.

Na skupščinskih volitvah je v brežiškem srezu zmagala opozicija. Na opozicijski listi je bil tudi Tine Horvatič, predsednik ZKFID.

Vlado je sestavil dr. Stojadinović. Dr. Anton Korošec je bil notranji minister.

Vlada je poskušala rešiti gospodarska vprašanja. Sklenila je pogodbi z Italijo in Nemčijo. Pogodbi sta odprli izvoz žita in mesa v tej državi. Povečali pa sta uvoz industrijskih izdelkov.

V Posavju, kakor tudi v celotni državi se čuti delovanje komunistične partije, ki si je prizadevala ustanoviti Ljudsko fronto in opozoriti na fašistično nevarnost. Posamezni partijski aktivisti so v ZKFID, v sokolskih društvih, med delavci organizirali partijske celice. Komunistična dejavnost je včasih bila prikrita z drugo. Npr. učitelj Jože Jurančič, ki je bil premeščen zaradi komunistične dejavnosti v vas, je ustanovil sadjarsko društvo. Hotel je pomagati kmetom. Načrtoval je v našem kraju gradnjo velike sušilnice sadja, zdravilnih rastlin in robidovja. V eni sezoni je društvo zbralo 30.000 din, kar je zadoščalo za gradnjo sušilnice, vendar je oblast gradnjo sušilnice ovirala.

Delovanje KP se je okrepilo s prihodom Maksa Strmeckega v Krško.

Odhod 16 prostovoljcev iz Posavja v Španijo odraža moč delovanja Ljudske fronte.

Z levimi skupinami so se povezali tudi krščanski socialisti. Posavje se je povezovalo z levim krilom HSS. Na shode, ki so jih organizirali, so prišli ljudi z obeh strani meje.

Na takšnem zborovanju v Lisičnem so udeležence iz Hrvaške posebno slovesno pričakali. Postavili so slavalok s transparentom "Le vkup, le v kup, uboga gmajna!"

Podobno zborovanje le bilo 1936 v Hermici. Glavni govornik je bil Ivan Kreft.

Na zborovanju 1937 v Dobovi so udeleženci nosili slovenske in hrvaške zastave ter napis "Hočemo mir, delo in kruh".

Orožniki so streljali v zrak, da bi preprečili izvedbo programa. Zborovalci so zahtevali uvedbo demokracije in ukrepe proti zunanji in notranji fašistični nevarnosti.

Nevarnost fašizma in težke gospodarske razmere so zahtevale tudi politične spremembe v državi.

Na volitvah 1938 je zmagala opozicija. Nova vlada Cvetković - Maček je "reševala" pereča vprašanja. Ustanovila je Banovino Hrvatsko, uvedla vojno gospodarstvo (enotna krušna moka, tri

rad imenoval „kmečkega ministra“. Ko sem tega „kmečkega ministra“ rotil, naj mi s svojim vplivom pomaga doseči vsaj del rešitve za uboega našega kmeta, mi je dejal:

„Vi samo pretiravate! Dolžan je samo tisti naš kmet, ki je pijanec in špekulant!“

Tako mi je „kmečki minister“ Ivan Pucelj dejal v dobi, ko je naš kmet živel v najstrašnejši stiski in revščini. Kakšna je bila ta stiska, lahko izpriča dr. Demetrović in drugi tedanji ministri.

Slovenski „kmečki minister“ pa je, stradaljočega kmeta tedaj imenoval pijanca in zapravljivca! To je bila vsa podpora, ki jo je Pucelj dal slovenskemu kmetu in meni, ki sem se zanj zavzemal!

Zato ni čudno, da je bila po zaslugi takega „kmečkega ministra“ tedanja zaščita kmeta samo navadno slepilo, besedičenje in kmetu več v škodo kakor v korist!

3. Kot poslanec sem tudi začel silen in težaven boj zaradi vinske trošarine in za olajšave vinogradnikom. Tovariši iz južnih krajev države so me pri tem boju enodušno podpirali. Največ razburljivil, ur in največ sivih las mi je prizadela borba s Pucljevo skupino dr. Marušiča.

Puceljevci in maruševci so delu za naše vinogradnike najbolj nasprotovali. „Kmečki minister“ g. Pucelj mi je izjavil:

„Vsa ta reč s trošarinami je samo nepotrebná demagogija in govoričenje. Vlada pristaja na to samo, da bi pridobila zase vinogradnike iz dunavske in savske banovine.“ Slovenskega vinogradnika torej ni bilo treba pridobivati z olajšavami!

Moral je biti srečen in zadovoljen že s tem, da ju imel tako vestne in požrtvovalne „kmečke ministre“ kakršen je bil g. Ivan Pucelj!

3. Davčni in izterjevalni pritisk, kakršnega je doživela Slovenija v letu 1933. in 1934., nima primere na svetul! Ljudstvo je stokalo pod davčnina vijakom in vilo roke v obupu. Zastonj je bilo na stotine mojih prošenj, opominov, svaril, zatevanj in moledovanj! Nekateri prijatelji poslanci so delali prav tako kakor jaz — tudi oni zastonj! Voditelj in povzročitelj tega strašnega pritiska v Beogradu, Ljubljani ter izvrševalcev v Sloveniji ni bilo mogoče ne ukrotiti, ne odstraniti. Sestradana, izmzgana Slovenija je ječala pod davčnim pritiskom. Ni dajala samo tega, kar je bilo predpisano, marveč je morala dajati še mnogo več, kakor je pač določal državni proračun. In to seveda samo Slovenija!!!

Upravništvo: Ljubljana, Komarčeva
 št. 2. - Telefon št. 4122, 4123,
 4124, 4125, 4126, 4127
 Izdajatelj: Ljubljana, Komarčeva
 št. 2. - Telefon št. 4122, 4123,
 4124, 4125, 4126, 4127
 Podružnica Celje: Komarčeva ulica št.
 2. - Telefon št. 190
 Srednja pri post.: čaka naročnik: Ljubljana
 Ulica št. 1242, Praga čaka št. 74, 74a,
 74b, 74c, 74d, 74e, 74f, 74g, 74h, 74i,
 74j, 74k, 74l, 74m, 74n, 74o, 74p, 74q, 74r,
 74s, 74t, 74u, 74v, 74w, 74x, 74y, 74z

STRELA

G. WEISS L'ÉPOQUE d. l.
 PRZOWO
 Metlika 40.

Redakcija: Ljubljana, Komarčeva št. 2.
 Telefoni: 4122, 4123, 4124, 4125, 4126, 4127.
 Cena: 2.- Din

Mladi kralj Peter II. v prestolnici

Beograd je najsvetanejši mladega kralja - Ogromne množice pozdravljajo novega kralja - Gimljivi prizori pri sprejemu

Preprečljiva žrtev

Ves o arhaičnem atematu v Maršelloni je globoko raskora na vesnični svet. Valovi izmeničnih in ognjenih so objeli vsa zapadna svetla in ognjena središča. Niti po letih dni, ki nas ločajo od Beograda, se niso pomislili razstavljanje valov svetlobe razumljiva in vesoljstva so ohranili katerega valnega dogodka tako enostavno, kakor jih vidimo je dan. Ob sodna razumljivosti zgodna je bila do glava na vesni prostori od Moskve do Madrida, od Dublinja do Cardiffa, zanaša po tudi na ostalih kontinentih. Zopet dokladat vsi je po vesni svetni razumljivosti je slika, pretrgata vse politične kralje brez izjeme, tudi tiste, ki sicer niso nič kaj občudljivi, kakor gre za tista kralje političnega narava.

Ogromne množice pri sprejemu

Napovedano je bilo, da do vse kraljevske vlad v Beogradu ob 8.55. Toda zdaniho, so začele v vsi prof. kraljevske posejati velike množice občinstva. Ki so krasne do 8. ure. Vsa predhod čez ulice, po katerih se je pozneje vozil mladi kralj, je bil popolnoma ustavljen. Tudi pred postajo je bil rezerviran za občinstvo v neprekinjenem številu. Vsa prisotna od vraga postojnega postojajo: na ulice, na nasprotju strani na nasprotno Sirotsnaryetvo ulico do postaje palače.

Beograd, 13. oktobra. - Kotor da bi mladi kralj Peter II. bil sprejemljen v Beogradu, so se začele v vsi prof. kraljevske posejati velike množice občinstva. Ki so krasne do 8. ure. Vsa predhod čez ulice, po katerih se je pozneje vozil mladi kralj, je bil popolnoma ustavljen. Tudi pred postajo je bil rezerviran za občinstvo v neprekinjenem številu. Vsa prisotna od vraga postojnega postojajo: na ulice, na nasprotju strani na nasprotno Sirotsnaryetvo ulico do postaje palače.

Pozdrav predsednika beograjske občine

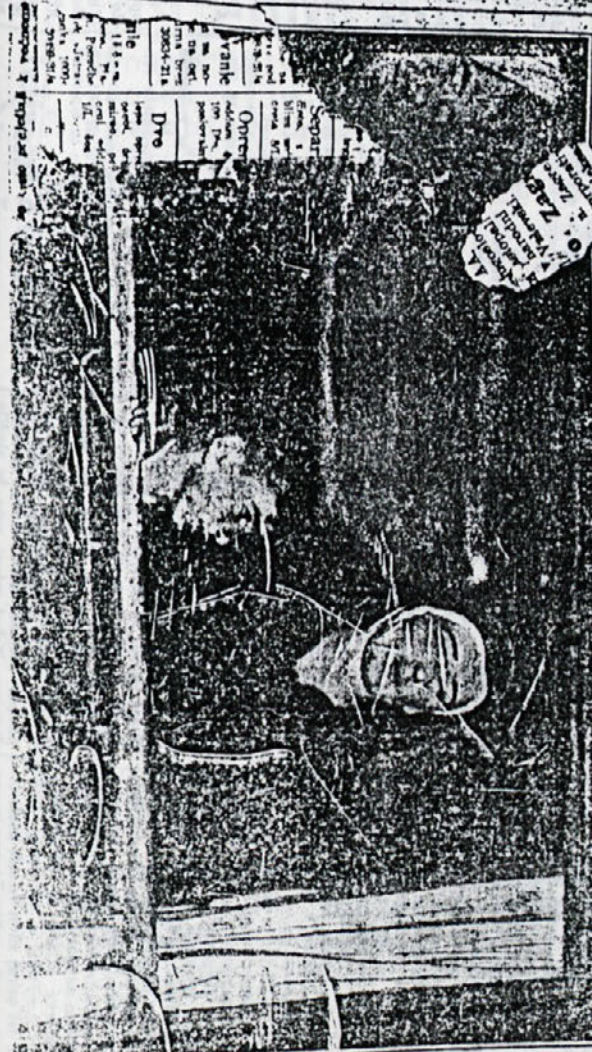
Beograd, 13. oktobra. - Kotor da bi mladi kralj Peter II. bil sprejemljen v Beogradu, so se začele v vsi prof. kraljevske posejati velike množice občinstva. Ki so krasne do 8. ure. Vsa predhod čez ulice, po katerih se je pozneje vozil mladi kralj, je bil popolnoma ustavljen. Tudi pred postajo je bil rezerviran za občinstvo v neprekinjenem številu. Vsa prisotna od vraga postojnega postojajo: na ulice, na nasprotju strani na nasprotno Sirotsnaryetvo ulico do postaje palače.

Med narodom

Beograd, 13. oktobra. - Kotor da bi mladi kralj Peter II. bil sprejemljen v Beogradu, so se začele v vsi prof. kraljevske posejati velike množice občinstva. Ki so krasne do 8. ure. Vsa predhod čez ulice, po katerih se je pozneje vozil mladi kralj, je bil popolnoma ustavljen. Tudi pred postajo je bil rezerviran za občinstvo v neprekinjenem številu. Vsa prisotna od vraga postojnega postojajo: na ulice, na nasprotju strani na nasprotno Sirotsnaryetvo ulico do postaje palače.

Preprečljiva žrtev

Ves o arhaičnem atematu v Maršelloni je globoko raskora na vesnični svet. Valovi izmeničnih in ognjenih so objeli vsa zapadna svetla in ognjena središča. Niti po letih dni, ki nas ločajo od Beograda, se niso pomislili razstavljanje valov svetlobe razumljiva in vesoljstva so ohranili katerega valnega dogodka tako enostavno, kakor jih vidimo je dan. Ob sodna razumljivosti zgodna je bila do glava na vesni prostori od Moskve do Madrida, od Dublinja do Cardiffa, zanaša po tudi na ostalih kontinentih. Zopet dokladat vsi je po vesni svetni razumljivosti je slika, pretrgata vse politične kralje brez izjeme, tudi tiste, ki sicer niso nič kaj občudljivi, kakor gre za tista kralje političnega narava.

Beograd, 13. oktobra. - Mladi kralj Peter II. sprejemljen v Beogradu. Na fotografiji: kralj Peter II. in njegovi spremljevalci, ki ga vodijo skozi množico pozdravljajočih.

G. WEISS DELOVODNIK
TRGOVEC
v Metlika 40.

Rokopis se ne vračaja.

HITLER

Upravništvo: Ljubljana, Knažičeva 8
— Telefon Slav. 2122, 2123, 2124,
2125, 2126.
Iskustveni urednik: Ljubljana, Štepec
bergova ul. — Tel. 3492 in 3493
Podružnica Maribor: Grajski trg
št. 1. — Telefon 2458.
Podružnica Celje: Koroška ulica 2.
Telefon št. 190.
Računalni pri post. del. savodstva Ljub-
ljana št. 177/6.

Francija pombila premirje

Mussolini in Hitler se bosta danes sestala in se skupno odločila

V noči od sobote, na nedeljo je maršal Petain sestavil generalsko vlado, ki je po celonočnih posvetovanjih sklenila predlagati Nemčiji ustavitev sovražnosti — Položaj na bojiščih je docela nejasen — Maginotova črta je odrezana

Nedelja je bila kritičen in odločilen dan za Francijo. Zvečer je bila po dol-
gih posvetovanjih sestavljena nova
francoska vlada z maršalom Petainom
na čelu. Maršal Petain je že v noči od
nedelje na ponedeljek poslal preko
španskega poslanika v Franciji nemški
vladi sporočilo, v katerem izraža pri-
pravljenost za ustavitev sovražnosti z
Nemčijo. O tem je maršal Petain več-
raj opoldne obvestil francoski narod
po radiu, ko je dejal, da je poslal nem-
ški vladi spomenico z vprašanjem, ali
je mogoče najti časten način med vo-
jniki, da nehajmo sovražnosti. Nadalj-
nja poročila pravijo, da bosta Hitler in
Mussolini izmenjala svoje misli glede
tega francoskega predloga in odločila
o tem, ali naj skleneta ločen mir s
Francijo ali ne. To pomeni popoln pre-
okret v razvoju vojne. Domneva, da bo
nova francoska vlada skušala doseči
premirje in sporazum s sovražnikom,
je s tem potrjena.

Zdi se, da Hitler ta razvoj je pred
nekaj dnevi predvideval, ko je dovolil
amerškemu publicistu Karlu Wiegand-
u svoj prvi razgovor z inozemskim
novinarjem v tej vojni. Ta razgovor, v
katerem je Hitler ne le ustno, temveč
tudi pisмено obrazložil cilje nemške
vojske in politične akcije v sedanjem
oboroženem konfliktu, spada nedvom-
no med najpomembnejše dokumente,
ki se direktno nanašajo na sedanja voj-
na. Hitlerjeva izjava je namenjena
predvsem Ameriki, a nič manj tudi
ključni deli nekaj silno važnih konkret-
nih misli p novi ureditvi Evrope in sve-

Odkar so nemške čete s svojimi silovitimi napadi prodirle utrjeni pas, ki
ga je bil general Weygand v naglici zgradil južno od rek Somme in Aisne, in
zlasti še, odkar se jim je posrečilo zabiti veliki klin za hrbtom Maginotove
črte, je očividno postal vojaški položaj Francije nevarnejši. V nedeljo se je
zato ves dan in pozno v noč posvetovala francoska vlada pod predsedstvom
prezidenta republik. Kolikor se da sklepati iz poročil, je na seji končno pri-
šlo na razpravo o predlogu, da pri sedanjem vojaškem položaju in zlasti zaradi mili-
jonov beguncev ne kaže nadaljevati odpora, temveč da je treba doseči z
Nemčijo premirje. Izvedbo te naloge je prevzela nova vlada, ki jo je v noči
od nedelje na ponedeljek sestavil maršal Petain in v kateri sta tudi general
Weygand kot vrhovni poveljnik francoske vojske ter admiral Darlan kot po-
veljnik francoske mornarice.

Sprememba vlade

Bordeaux, 17. junija. Br. Francoska
vlada je imela večerj ves dan sejo, ki
ji je po večini predsedoval predsednik
republik Lebrun. Do večera o poteku
seje ni bilo mogoče doznati ničesar za-
nesljiivega. Zadrževalo se je le, da na
seji proučujejo odgovora, ki sta jih na
stala predsednik in vlada Zračnih
držav, ter skupno poročilo angleškega
ministrskega predsednika Churchilla.
Na — osnovi — je bilo rečeno — raz-
glavlja vlada o tem, ali je še mogoče na-
Kmalu po polnoči je bilo po radiu
objavljeno kratko obvestilo, da je mi-
nistrski predsednik Reynaud podal de-
povelji sestavo nove vlade maršalu
Petainu. Nekaj minut nato je sledilo
obvestilo, da je Petain za sestavo vlade

Odločitev o ustavitvi sovražnosti

pravosodni minister Frenouart,
minister vojske general Colin
Darlan, minister za delo
znani minister Bonnet,
finančni minister Fournier,
prosvetni minister Prost, Rigaut,
kmetijski minister in minister za pre-
skrbno Chabery,
minister za dela Fevrier,
minister bivših bojnikov in francoske
države Darnegaray,
državni vodstajnik pri predsedništvu vla-
de Albert,
Nova francoska vlada je imela sejo pod
predsedstvom Lebruna ter je na njej raz-
pravljala o splošnem vojnem in diplomati-
skem položaju.

je la 4 ure. Maršal Petain je utrovil,
da v teku današnjega dne ni pritrako-
vati nikakove izrednega novega mo-
menta, sprito katerega bi se mogel po-
ložiti spremembi.

Na osnovi te Petainove izjave je mi-
nistrski svet odredil prekinitev sovr-
nosti na vseh frontah. Takoj nato je
imel ministrski predsednik maršal Pe-
tain po radiu govor francoskemu narodu,
v katerem je takoj spočetka sporo-
di, v katerem je odločitev sovražnosti
vseh frontah prekinjejo sovražnosti.
Apeliral je na francoski narod, naj se
tesno združi okrog nove vlade, da bo
lažje prešel sedanje težke ure. Nato
je izrekel tolažilne besede za begunce
in obljubil, da bo nova vlada ukrenila
vse mogoče, da jim olajša bodo in trp-
ljenje.

Posredovanje Španije

London, 17. junija. s. (Reuter). Fran-
coski ministrski predsednik maršal
Petain je poslal pretrelo noč svoje
sporočilo nemški vladi, v katerem izra-
ža pripravljenoost za mirovna pogaja-
nja, preko španskega veleposlanika v
Bordeauxu. To je preko španske vlade
Potem dostavi sporočilo, nemški vladil-
sednik štade maršal Petain je sporočil, da
je zaprosil generala Franca za posredova-
nje med Francijo in Nemčijo.

Nemčija na zahtevi po popolni kapitu-
aciji Francije. Nemški krogi namreč sm-
trajo, da bi mogla sklenitev separatne-
ga miru Francija porabiti za reorganiz-
zacija svojih vojaških sil, kakor bi s
temi udarila proti Italiji. Kaj takega
pa Nemčija ne bi nikdar mogla dopu-
stiti.

New York, 17. jun. s. (Reuter) Ame-
riški novinarji javljajo iz Berlina, da
jim je bilo na merodajnih mestih spo-
ročeno, da Nemčija ne more pristati na
separaten mir s Francijo, razen v pri-
meru popolne francoske kapitulacije.

Ta izjava pa je v nasprotju z oficie-
nim sporočilom nemške agencije DNE,
ki pravi, da bosta o francoskem pred-
logu sklepal kancelar Hitler in mini-
strski predsednik Mussolini.

Zakaj je Francija omagala

Basel, 17. jun. z. (Baseler Nachrichten)
pogovarjaljo, da je francosko kabineto
cij acior od vseh strani izražal simpatije
in obljubil pomoč, toda v resnici te po-
moči od nikoder ni bilo. To velja zlasti za
Zodinjene države, ki prav za prav za
padne zavzemnike razen lepih besod in
gotovi niso ničesar storile. Čim bolj pa je
izgledalo, da se bodo Zedinjene, države
aktivno angažirale za zavzemnike. Tem bolj
je Nemčija pospešila svojo akcijo. Nadaj-
ni močv za vojno bolj silovit nemški
udar na Francijo, je bila tudi akcija Sov-
jetov, ki je bila tudi uspešna.

Lavalu be poverjena posebna mislija:

brezmesne dneve v tednu) in leta 1941 nakaznice na najpomembnejša živila.

Tega leta, dne 25. marca je podprla pristop Trojnemu paktu.

SOKOL

Sokolska društva so nastajala v Sloveniji po letu 1863, ko je v Ljubljani ustanovljen Južni Sokol. Cilji društev so bili:

- skrbeti za fizično sposobnost članov
 - razvijati narodno zavest
 - skrbeti za naravni, kulturni in moralni način življenja
- Pomembna osebnost Južnega Sokola je bil dr. Viktor Knernik. Njegova zasluga je bila, da so v organizacijo vpeljali tudi žensko telovadbo in organizirali moški in ženski naraščaj. Zanimivo je, da so članice pred začetkom 1. svetovne vojne nastopile brez steznikov.

V Brežicah je bil Sokol ustanovljen 28. 8. 1904. Prapor društva iz leta 1906 se hrani v Posavskem muzeju. Društvo je organiziralo telovadne nastope, izlete, zabave in predavanja. Imelo je knjižnico, čitalnico, pevski zbor in orkester.

Leta 1919 je bila v Novem Sadu ustanovljena Sokolska zveza Srbov, Hrvatov in Slovencev. Za njen sedež so izbrali Ljubljano. Naslednje leto so izbrali enotne telovadne kroje za deco, naraščaj in članice.

Deklice so nosile platnene in rdeče obrobljene obleke, naraščajnice in članice bele nabrane srajce, rdeče pasove, plisirana temno modra krila in črne nogavice. Ženske telovadne kroje so članice nosile tudi na slovesnostih.

Dečki in mladinci so nastopali v rdečih srajcah in sivih platnenih hlačah. Pokrivala za dečke so bile "črnogorke" čepice, za naraščajnike kape kot za člane, a brez peresa. Člani so nosili surko z dvanajstimi sponkami ("slovenska"). Slovenska čepica pa je bila predelana v šajkačo s črnim robom in poševno zataknenim perom za kokardo.

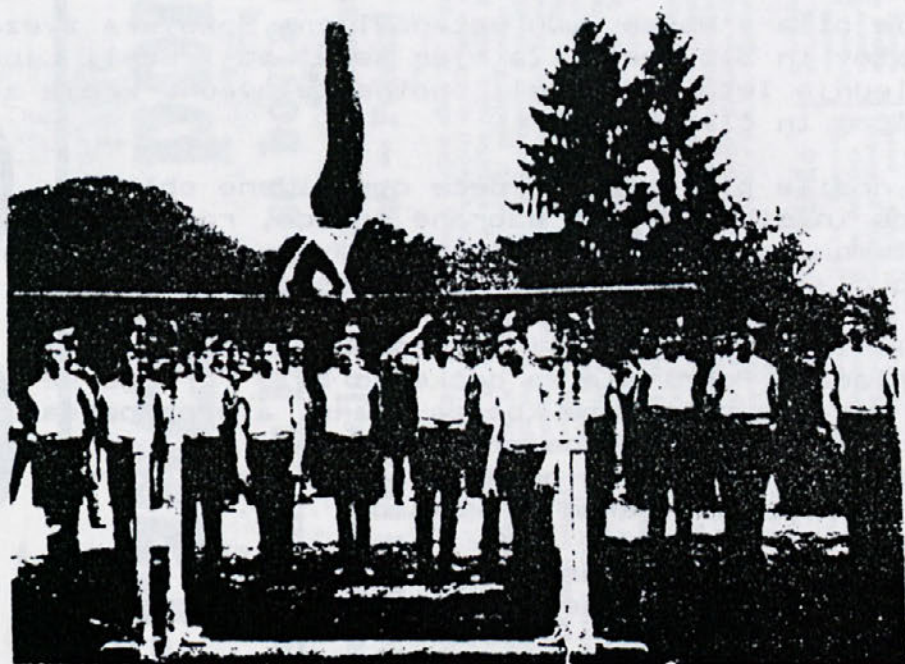
Kape šajkače so nekoliko spremenjene 1929. leta, ko je ustanovljen Sokol Kraljevine Jugoslavije, imele so rdeče teme in pokončno pero.

Tudi v Posavju so ponovno delovala Sokolska društva. Veliki vpliv v društvu so imeli učitelji, uslužbenci srezkega načelstva in sodišča.

Ob proslavi 30 - letnice je v Brežicah organiziran nastop na štadionu. Poleg domačih telovadcev so nastopili tudi telovadci iz Hrvaške (Samobor, Zagreb).

Nastop naraščajnic na akademiji 1. december 1932

Vrsta gradnih telovadcev ob 30 - letnici SOKOLA leta 1935

Tega leta 15. julija je dobovsko sokolsko društvo razvilo prapor. O "veličasnem sokolskem slavju" piše v šolski dobovski kroniki.

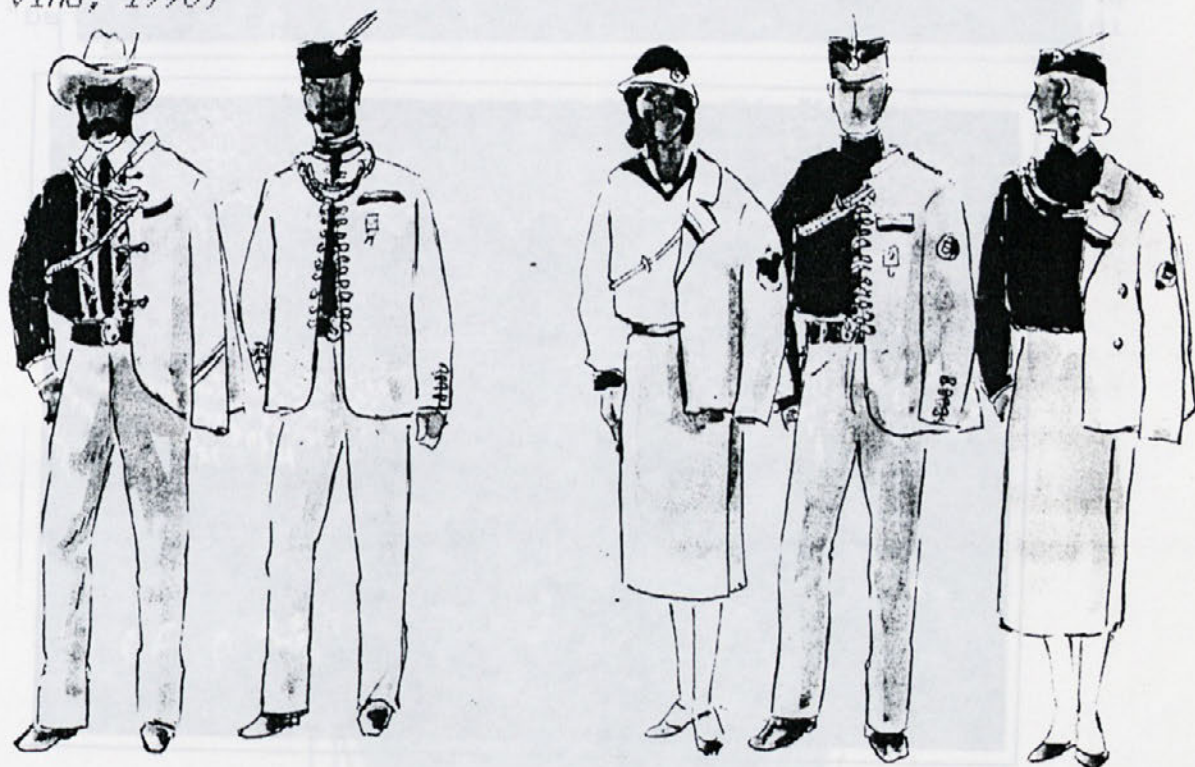
Zasledili smo, da so najboljši člani in naraščajniki bili nagrajeni z udeležbo na nastopih v drugih državah.

Naraščajnika Mimica Avsec in Božo Kerin iz Brežic sta bila na vsesokolskem zletu v Pragi leta 1938.

V letih 1939/40 je Sokol spremenil svoj značaj zaradi bližajoče se vojne. Spremenile so se tudi uniforme. Nasprotniki, ki ugovarjajo spremembam, dobijo odgovor: "...sokolstvo hoče in mora biti vojska."

Spoznali smo, da je politična stranka prek kulturne, prosvetne in športne dejavnosti pridobivala ljudi za svoje cilje.

Slika str. 46 (Kronika - časopis za slovensko krajevno zgodovino, 1990)

Član Južnega Sokola okoli 1864/65, član Sokola pred 1914, sokolica v slavnostnem kroju iz l. 1932, sokol v kroju okoli 1938/41, sokolica v slavnostnem kroju 1938/41

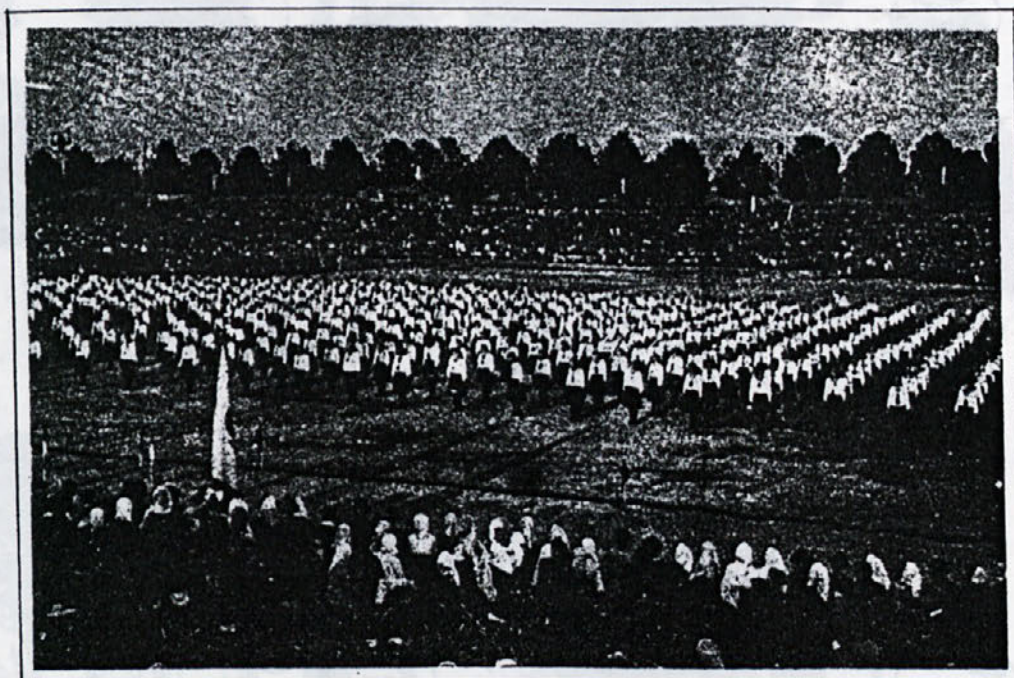
Orlovska članska čepica do 1929, orlovska naraščajniška čepica do 1929, sokolska članska čepica 1919/21, sokolska članska čepica 1921/30, sokolska članska čepica 1930/41, sokolska naraščajniška čepica 1930/41.

OREL

V letih 1905/6 je bilo v Sloveniji ustanovljeno novo katoliško telovadno društvo Orel. Nova organizacija je bila v gimnastičnem pogledu sorodna sokolski. Imela je pa svoje kulturno vzgojne in protiliberalne cilje.

Organizacija se je širila in utrdila po 1. svetovni vojni. Skrbela je za disciplino posebno pri sprevodih in procesijah in na slovensko poveljevanje.

Za razliko od Sokola, kjer so enako pozornost namenjali moškemu in ženskem članstvu, so bile Orlice združene v posebni orliški podzvezi, ločene od članov in le občasno je prihajalo do skupnih nastopov. Naraščaj so delili na mladenke in gojenke. Izhajal je tudi od 1923 dekliški list "Vigred".

Nastop Orlic s prostimi vajami na Stadionu

ob priliki V. slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani leta 1925.

Rajalni pohod Orlic na Stadionu

ob priliki V. slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani leta 1925.

Mila Milavčeva

načelnica Orliške podzveze od leta 1924.
do leta 1926.

Organizacija je imela nalogo skrbeti tudi za izobrazbo kmeč-kih žena in deklet o gospodinjstvu.

Orlovske uniforme so bile podobne sokolskim. Imeli so rdeče srajce in surke. Razlike so bile neznatne. Orlovske čepice so imele namesto črnega rdeče teme, sicer sta bili kapa in kokarda s peresi enaki kot pri Sokolih, le monogram je bil drugačen.

Ženski kroj so sestavljali: bela bluza, temno moder suknjič in plisirano krilo, črne nogavice in orlovska čepica kakor pri moških.

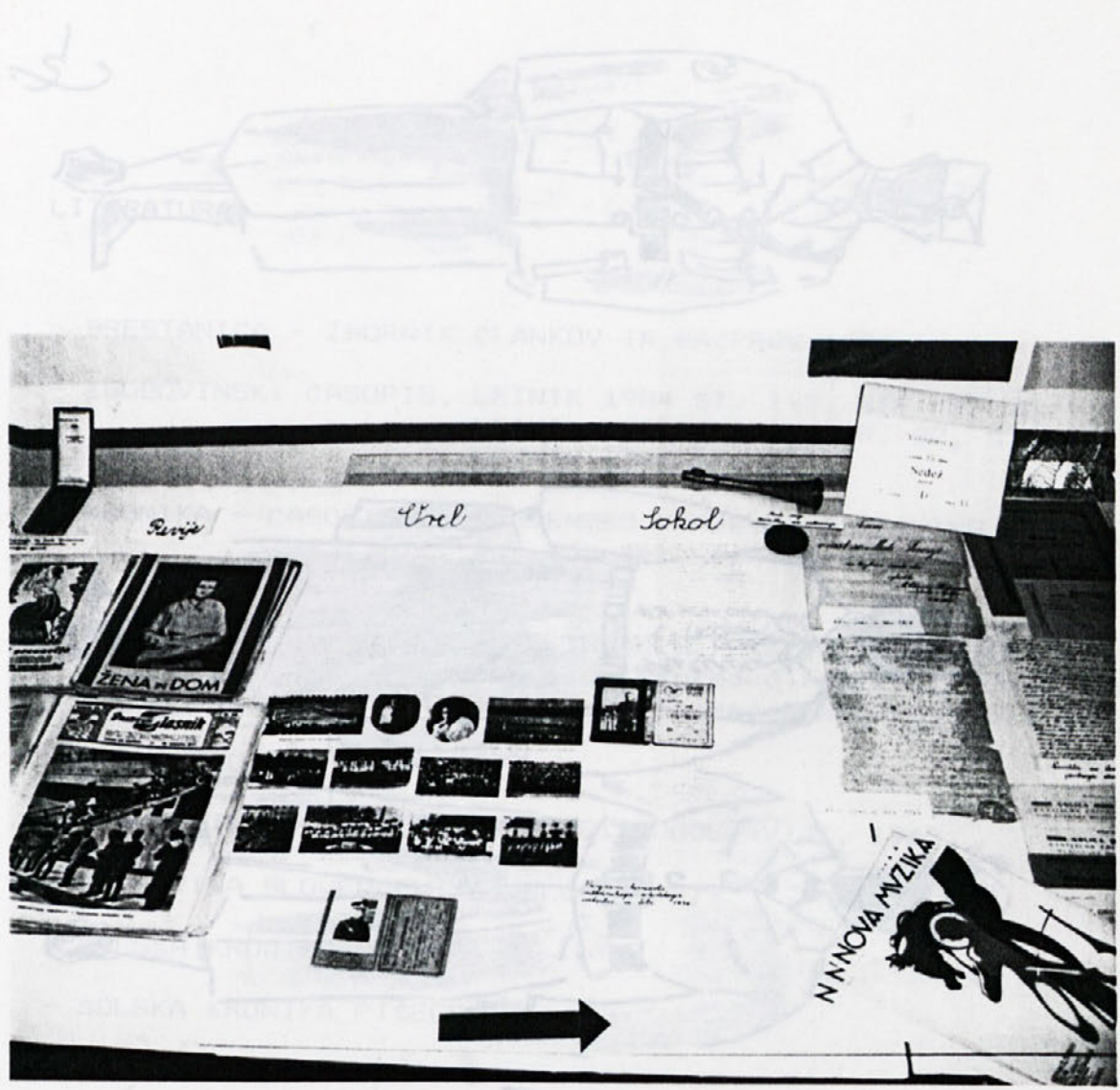
Mladenka je imela lase spletene v kite in povezane s črno pentljo.

Deklice "gojenke" so nosile bele obleke z modrimi robovi. V lasih so imele velike svilene pentlje.

Z nastankom Kraljevine Jugoslavije 1929 je bila orlovska zveza ukinjena.

Ko so se politične razmere spremenile, so bila 1937 z odločbo banske uprave odobrena pravila nove orlovske organizacije - Zveze fantovskih odsekov, zaživela pa je tudi zveza ōrlic Zveza dekliških krožkov.

Tudi pri teh organizacijah se je 1939 čutila vojaška usmerjenost.

Original photo 100% of the original photo of 1930. Original photo of 1930. Original photo of 1930. Original photo of 1930.

Član Orla do 1929, orlica v slavnostnem kroju ok. 1926, član Zveze fantovskih odsekov 1937/41, članica Dekliških krožkov 1937/41, član Sokola v delovnem (vojšakem) kroju 1939/41.

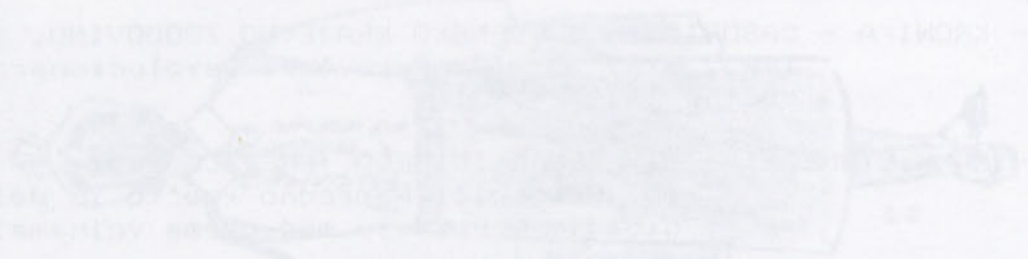
LITERATURA:

- BRESTANICA - ZBORNIK CLANKOV IN RAZPRAV 1982
- ZGODOVINSKI CASOPIS, LETNIK 1984 ST. 1-2, STR. 23-24,
LETNIK 1989 ST. 1, STR. 88, ST.3,
LETNIK 1991 ST. 2
- KRONIKA - CASOPIS ZA SLOVENSKO KRAJEVNO ZGODOVINO, ST. 1 ,
1985, STR. 50 (J. Perovšek: Revolucionarne
občine 1919 - 1921)
- MAKS STRMECKI - ŽIVLJENJE IN DELO, BREŽICE 1987
(M. Gregorič: Napredno kmečko in delavsko
gibanje v Posavju med obema vojnama)
- KRŠKO SKOZI ČAS 1979
- METOD MIKUŽ: SLOVENCİ V STARI JUGOSLAVIJI, 1965
- ZGODOVINA SLOVENCEV, LJUBLJANA 1979
- SOLSKA KRONIKA DOBOVA
- SOLSKA KRONIKA PIŠECE
- SOLSKA KRONIKA BREŽICE
- KRONIKA - CASOPIS ZA SLOVENSKO KRAJEVNO ZGODOVINO, ST. 1/2,
LETO 1990
- JUTRO
- ILUSTRIRANI SLOVENEČ
- DOM IN ŽENA
- FOTOGRAFIJE, DOKUMENTI, PREDMETI

ck

WRESTLANTA - BORNIA CI SNOV IN BARNIA 1982
- YHOVINSKI CARONIE, LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24

KADITA - CARONIE...
- BORNIA CI SNOV IN BARNIA 1982
- YHOVINSKI CARONIE, LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24

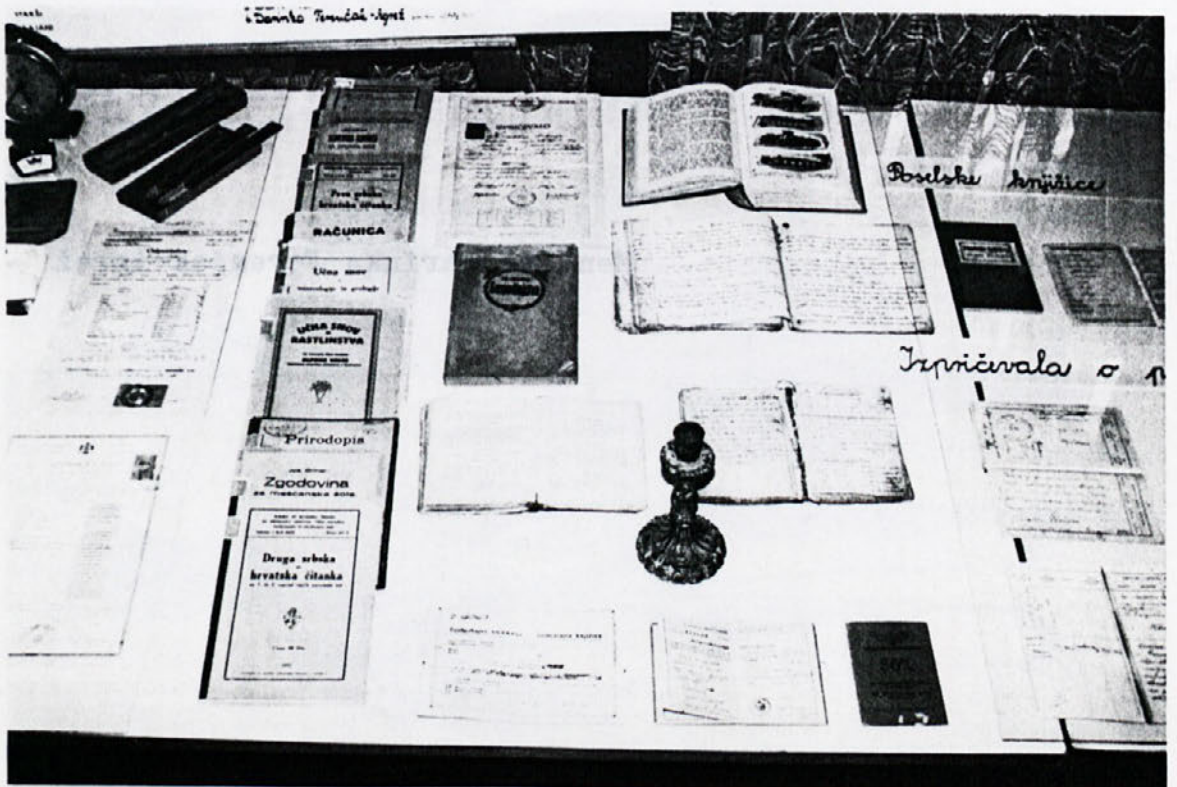
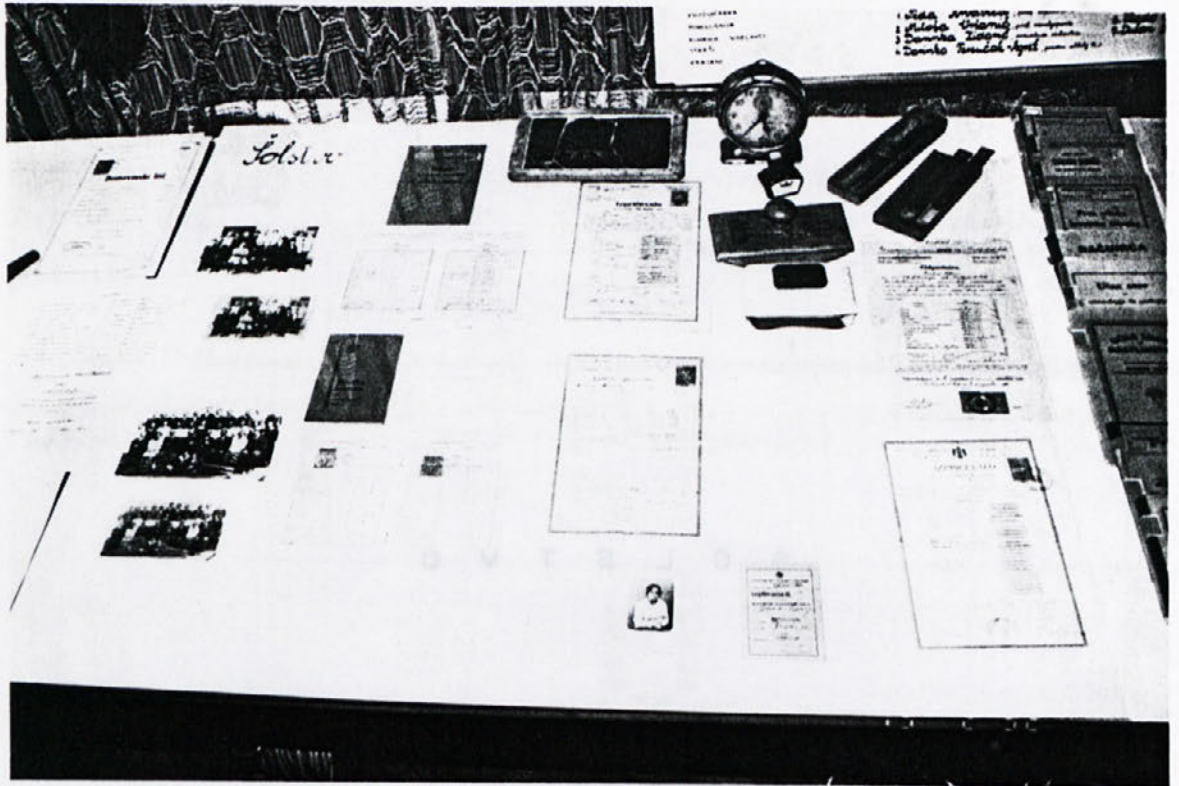
KADITA - CARONIE...
- BORNIA CI SNOV IN BARNIA 1982
- YHOVINSKI CARONIE, LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24
LETNIK 1984 ST. 1-2, ST. 20-24

... 1982, ...

S O L S T V O

Učenki: Nataša Preskar
Anita Vimpolšek

Mentor: Darinka Ferenčak-Agrež

SOLSTVO V POSAVJU

Rada bi vam predstavila šolstvo v Posavju med obema vojnama. Več kot desetletje od nastanka Kraljevine SHS je minilo, preden je bilo z zakonom urejeno osnovno šolstvo.

[Z zakonom iz leta 1929 so bili ~~zelo~~ razveljavljeni zakoni in odloki iz predvojnih časov stare Avstroogrske za področje Dravske banovine.]

Osnovno šolstvo je bilo centralizirano, kakor vse v državi. Vse odločbe so prihajale iz Beograda. Pri sestavi predlogov so sodelovale slovenske komisije, odločalo pa je ministrstvo za prosveto v Beogradu. Najbolj nepravilno se je zdelo poimenovanje knjižnih jezikov z besedami: srbsko - hrvatsko - slovenski jezik.

Po sestavi novega zakona o šolstvu so govorili o demokratizmu. Tega pa gotovo ni bilo v obdobju diktature, ko je učiteljstvo moralo odstraniti iz šolskih beril vsa tista Cankarjeva dela, ki govore o Slovencih kot narodu.

[Razen Prešerna, pesnika Dravske banovine, in Cankarja, drugi slovenski pisatelji niso bili uvrščeni.] Zavedni učitelji pa se po tej zahtevi niso ravnali.

Zgodovina je morala poučevati od naseljevanja Slovanov do vladajoče dinastije, nič pa ni bilo govora o Slovencih.

[Osemletno šolanje je obvezno. Otroci, ki so končali štiri leta osnovne šole, so nadaljevali šolanje na meščanski, srednji ali kakšni drugi strokovni šoli in so bili oproščeni nadaljnega obiskovanja narodne šole. To je veljalo tudi za tiste učence, ki so se pred štirinajstim letom opredelili za obrt, trgovino ali kakšno drugo trgovsko šolo. Če je kdo iz poklicnega šolanja izstopil, je moral v osnovno in dopolniti osemletno šolanje.]

[V prvih štirih razredih se je vršil redni ali skrajšani pouk, ki je prišel v poštev v času poljskih opravil. Učenci so imeli redni pouk od novembra do marca. V ostalem času šolskega leta pa je bil lahko skrajšani pouk, odvisno od krajevnih razmer.]

V šolo so se vpisovali sposobni dečki in deklice, ki so dopolnili sedem let. Otroci, ki so bili telesno ali duševno bolj sposobni, so lahko šli v šolo s šestim letom, če je bilo dovolj prostora.

Pri prehodu v gimnazijo (realke in meščanske šole) se je vršila popolna socialna selekcija, ki je bila v škodo kmečkim

in delavskim otrokom ter v prid otrokom uradnikov in staršev,
ki so imeli svobodne poklice, katerih je bilo zelo malo.

NADALJEVANJE ŠOLANJA PO MEŠČANSKI ŠOLI

MEŠČANSKE ŠOLE

Ko je dovršil učenec št. ... meščanske šole, pride čas,

Bivši učenci, ki so dovršili 4 ali 5 razredov ljudske šole, so nadaljevali na meščanski šoli. Meščansko šolo končaš z dovršenimi 14 leti. Meščanska šola je bila dejansko višji tip osnovnih šol. Razlika je v tem, da so se pri pouku meščanske šole morale ozirati na posebne potrebe šolskega kraja. Učenci so praviloma bili ločeni po spolu v deške in dekliške šole. Upravitelj se je imenoval ravnatelj. Učitelji so bili strokovnjaki in so poučevali samo predmete, za katere so bili usposobljeni.

Meščanska šola je bila namenjena čim večjemu številu sposobnih učencev iz srednjih in nižjih slojev (trgovskega, obrtnega, kmetijskega, delavskega), ki se hočejo posvetiti praktičnim poklicem, pa vendar potrebujejo višjo in obširnejšo izobrazbo po osnovni šoli.

Meščanska šola se ozira na praktične poklice; to je razvidno iz njenega regionalnega značaja. To pa pomeni, da ima sleherna meščanska šola posebej določeno smer.

Tisti, ki so končali meščansko šolo, lahko nadaljujejo svoje študije na raznih strokovnih šolah: npr. na srednji kmetijski, srednji tehniški, trgovski šoli, učiteljski itd.

Najstarejša meščanska šola v Sloveniji je v Krškem.

Glavne smeri meščanske šole so:

1. kmetijska
2. obrtno - industrijska
3. trgovska
4. gospodinjska

Meščanska šola v Brežicah je imela kmetijsko - obrtno smer.

1922 - Meščanska šola v Brežicah

NADALJEVANJE SOLANJA PO MEŠČANSKI ŠOLI

Ko je dovršil učenec IV. razred meščanske šole, pride čas, ko se mora odločiti za svoj bodoči poklic. Kam sedaj? Odločitev za bodoči poklic je pač najvažnejše v človeškem življenju.

Večina meščanskošolskih učencev se posveti produktivnim poklicem. Dečki postanejo mizarji, ključavničarji, mehaniki, kovači, knjigovezi, elektrotehniki, črkostavci, trgovski pomočniki, fotografi itd., dekleta pa dentistke, fotografke, frizerke, modistke, šivilje, prodajalke itd.

DISCIPLINSKA PRAVILA ZA UČENCE MEŠČANSKIH ŠOL

1. Učenci se morajo vesti v šoli in izven nje tako, kakor se spodobi dobro vzgojeni mladini, ter se izogibati vsemu, kar bi škodovalo njihovem ugledu, zdravju in dijaškemu dostojanstvu. Starejši učenci morajo s tem z dobrim zgledom prednjačiti mlajšim.
2. Učenci morajo biti iskreni in pošteni, s tovariši družni, proti predstojnikom skromni, pazljivi in poslušni, seveda pa do vsakogar tudi vljudni. One, ki so mlajši od njih, naj čuvajo in poučujejo. Laganje, pretvarjanje in neiskrenost se učencem ne spodobi.
3. Učencem je prepovedano rabiti psovke in sramotilne besede.
4. Učenci morajo vedno opravljati predpisane verske dolžnosti. Sodelovanja pri verozakonskih dejanjih, svečanostih in vajah, razen ob državnih praznikih in svečanostih, smejo biti oproščeni le oni, katerih roditelji ali varuhi to pisмено zahtevajo od šolske uprave. Če se verska dela ne vrše v kraju, kjer je šola, učenci niso dolžni sodelovati.
5. Učenci pozdravljajo učitelje in druge znane višje osebe tako, da se odkrijejo, ali pa, če so gologlavi, s priklo-
nom, učenke pa le s priklonom.
6. Učenec mora vedno imeti pri sebi svojo dijaško knjižico ter jo na zahtevo vsakega oblastva pokazati, da se legiti-
mira.
7. Za vzdrževanje reda v učilnicah skrbe reditelji. Njihove dolžnosti so le-te:
 - pazijo na čistočo v učilnici
 - skrbe, da so vse šolske potrebščine vedno na svojem mes-
tu in v redu

- skrbe za zračenje učilnice med odmorom
 - opravljajo molitev pred začetkom in na koncu pouka
 - javljajo izostale učence
 - izvršujejo tudi druge naredbe šolskega oblastva, ki so v zvezi z izpolnjevanjem označenih nalog
8. Učencem je prepovedano, da bi se podili po učilnicah in hodnikih, kričali in motili red, čistočo in mir.
 9. Učencem je prepovedano, da bi se zbirali v večje gručice po ulicah in javnih krajih ter delali nered.
 10. Prepovedano je hoditi po ulicah pozimi po 18. uri, poleti pa po 21. uri, razen ob nujni potrebi, ki jo mora učenec dokazati z očetovim ali varuhovim potrdilom.
 11. Kazni, s katerimi se smejo učenci kaznovati:
 - zapor ob praznikih od 2 do 4 ure in sicer pod nadzorstvom učiteljev, ki jih po dogovoru določi ravnatelj
 - izključitev iz vseh istovrstnih zavodov v istem kraju za tisto šolsko leto ali za več šolskih let
 - izgon iz vseh istovrstnih šol v kraljevini
 - izgon iz vseh meščanskih šol s predlogom, naj jih izžene ministrstvo za prosveto iz vseh srednjih in strokovnih šol v kraljevini
 12. Z opominom sme kaznovati učenca vsak učitelj, prav tako sme odrediti pridržbo po pouku vsak učitelj v svoji uri.
 13. Celotni učiteljski zbor sme odpustiti iz šole tudi vsakega učenca, ki dobi na koncu 2. trimesečja nezadostne ocene iz polovice obveznih predmetov. Za ponavljalce se sme to storiti že na koncu 1. trimesečja. Odpuščeni učenec sme na koncu šolskega leta opraviti razredni izpit iz vseh predmetov. Ta kazen se vpiše v vpisnico in v dijaško knjižico.

POUCILO STARSEM ALI NAMESTNIKOM

1. Dolžnost hoditi v šolo se začne za otroka, kadar izpolni šesto leto in traja, dokler ne izpolni štirinajstega leta svoje dobe. Po šolah na deželi morajo hoditi šolski otroci, ki so dovršili vsakdanjo šolo, do štirinajstega leta še v ponavljalno šolo.
2. Za opravičene izgovore šolskih zamud veljajo zlasti:
 - otrokova bolezen
 - slabo vreme, če je otrokovo zdravje v nevarnosti
 - tako slaba pot v šolo, da se po njej ne more hoditi

Začetno šolsko leto 81/82

Štev. _____

Če se rabi šolski otrok za domača, kmetijska in obrtna dela, se to ne šteje za opravičeni izgovor.

3. Iz šole izostajati pa sme učenec le takrat, kadar dokaže s spričevalom javne osnovne šole, da zna najpotrebnejše, kar je predpisano za osnovno šolo, namreč: verouk, brati, pisati in računati.

Izkaz

o šolskem napredku.

Lorinc Jozef

- akčné členstvo v spoločnosti sa zriaďuje
 - akčné členstvo sa zriaďuje na základe
 - akčné členstvo sa zriaďuje na základe
 - akčné členstvo sa zriaďuje na základe

1. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe
 2. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

3. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe
 4. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

5. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

6. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

7. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

8. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

9. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

10. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe

PRÍKLADY VÝPOČTOVÝCH ÚLOH

1. Dôjka, ktorá sa zjednáva na základe...
2. Akčné členstvo sa zriaďuje na základe...

Začetno šolsko leto 31/32

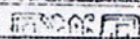
Štev. _____

Izkaz

o šolskem napredku.

Loric Jožef

Začetno šolsko leto: 31/32

Štev.

Izkaz

o šolskem napredku.

Lorič Jožef

Pregled redov

po § 63. zakona o narodnih šolah z dne 5. decembra 1929., O. N. br. 97.948.

Ocena za	5	4	3	2	1
vedenje	odlično	prav dobro	dobro	slabo	
napredek	odlično	prav dobro	dobro	slabo	prav slabo
pridnost	pohvalno		marljiv	nemarljiv	
zunanjo obliko pisanih izdelkov	vzorno		redno	neredno	
Skupna ocena	odlično	prav dobro	dobro	slabo	prav slabo

Opomnja. Izkaz o šolskem napredku se izdaja polletno ter se dostavlja staršem na vpogled in v podpis, nakar ga je vrniti šoli. Ob otrokovi preselitvi se pošlje izkaz na šolo, kamor se otrok preseli; ob njegovem izstopu pride izkaz v njegovo last.

Jela Lind. razredna osnovna šola v *Štegnik ob Vrbi*

Razr. *II. r. j.*, odd. *—*, uč. stp. *1* Obiskuje ta razr. (odd., uč. stp.) *prilic*

Šolsko leto *1934/39* Ponavlja *—*

Izkaz
o šolskem napredku
v **8.** letu.

Predmeti	Polletje		Letni uspeh	Podpis staršev, ozir. njih namestnikov		
	I.	II.				
Vedenje	<i>odl</i>	<i>odl</i>	<i>—</i>	<i>L</i> <i>Koric</i> <i>Jane</i>		
Eridnost	<i>—</i>	<i>—</i>				
Verouk	<i>d (3)</i>	<i>od (4)</i>				
Čitanje	<i>—</i>	<i>—</i>				
Eisanje <i>Sepopis</i>	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>				
Učni jezik <i>Rosentini</i>	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>				
Srbobesedna <i>stokovna</i>	<i>d (3)</i>	<i>od (4)</i>				
Računstvo in merstv. oblikosl.	<i>od (5)</i>	<i>od (5)</i>				
Nazadni nauk iz domovinstva	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>				
Zemljepis in zgodovina	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>				
Priloge in prirodostojve	<i>od (5)</i>	<i>od (5)</i>				
Risanje	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>		<i>II</i>		
Petje	<i>od (4)</i>	<i>od (4)</i>				
Telovadba	<i>od (5)</i>	<i>od (5)</i>				
Deška ročna dela	<i>—</i>	<i>—</i>				
Dekliška ročna dela	<i>—</i>	<i>—</i>				
No. obvezni predmeti	<i>Poprodavnih d (3)</i>	<i>od (4)</i>				
Zunanja oblika pism. izdelkov	<i>—</i>	<i>—</i>				
Število zamujenih šolskih poldni	opravičenih <i>2</i> neopravičenih <i>0</i>	<i>1</i> <i>0</i>	Skupno št. vseh zamud <i>3</i>			<i>3</i>
Datum, ko se izkaz vrne	<i>21. 11. 1939</i>	<i>24. 6. 1939</i>				
Za pisanje v višji razred (oddelek, učno stopnjo)	<i>—</i>		<i>—</i>			

—
—

Državna _____ ljudska šola

v Lerkopal ob Krki

Kraljevina Jugoslavija

Dravska banovina

772. Štev. 26

Šolsko leto 1938/39

Izpričevalo

o dovršeni višji ljudski šoli

Čorčić Goran, sin hči Marjeta
 rojen dne 16. oktobra 1924 v Lupki vasi - Lerkopal ob Krki
 v Dravski banovini, sin kat. veroizpovedi, je hodil - v ljudsko
 šolo od 1. septembra 1931 ter v šolskem letu 1938/39 uspešno
 dovršil - učno snov četrtega razreda osnovne šole v četnem oddelku ljudske
 šole v Lerkopal ob Krki, nato pa v šolskem letu 1938/39 še
 učno snov četrtega razreda višje ljudske šole v tukajšnjem šestem oddelku
 s temle uspehom:

Vedenje	<u>odlično</u>
Verouk	<u>prav dobro</u>
Slovenski jezik	<u>prav dobro</u>
Srbskohrvatski jezik	<u>prav dobro</u>
_____ (manjšinski) jezik	<u>_____</u>
Narodna zgodovina	<u>prav dobro</u>
Zemljepis	<u>prav dobro</u>
Računstvo z osnovami geometrije	<u>odlično</u>
Poznavanje prirode	<u>odlično</u>
Higiena	<u>_____</u>
Praktična gospodarska znanja	<u>_____</u>
Gospodarstvo — gospodinjstvo	<u>prav dobro</u>
Ročna dela	<u>_____</u>
Risanje	<u>prav dobro</u>
Lepopis	<u>prav dobro</u>
Petje	<u>prav dobro</u>
Telovadba	<u>odlično</u>

To izpričevalo se izdaje učencu na osnovi čl. 63. in 65. zakona o ljudskih šolah z dne 5. decembra 1929.

v Lerkopal ob Krki dne 27. avgusta 1939

Gorjančič
šolsk. upravitelj

Gorjančič
razredn. učitelj

OCENE: za vedenje: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), neprimerno (2)
za uspeh: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), slabo (2), nezadostno (1)

1941

Difaška
Knjižica
za
mescanske
sole

77. št. 26

Šolsko leto 1937/38

Knjižica

o uspehu in vedenju

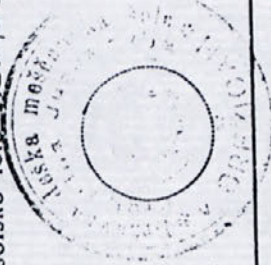
Setinc Marija

učenka ~~ka~~ četrtega razreda

iz ~~dr.~~ deshe meščanske šole

v *Brezicah*

za šolsko leto 1937/1938.

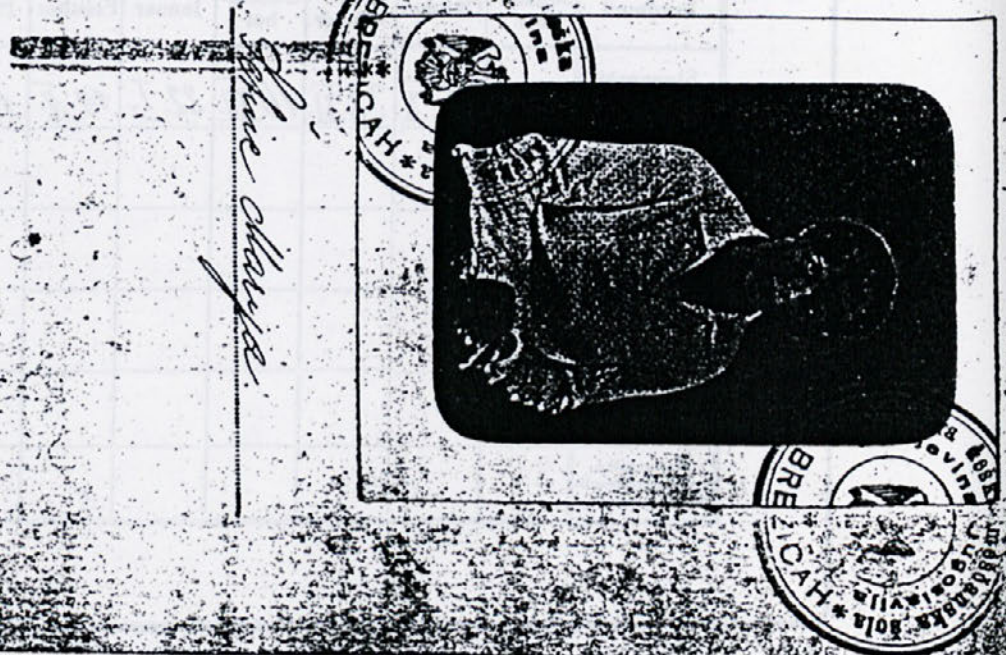

Oblasna zaloga šolskih knjig in učil v Ljubljani
Ljubljana 1928

Setinc Marija
v ljubljanski
meščanski
šoli
1937/38
učenka

Setinc Marija
Ljubljana, 1938

Ocene			
za uspeh	za vedenje	za pridnost	Zunanja oblika
odlično (5)	vzorno (5)	vztrajno (5)	prav lična (5)
prav dobro (4)	prav dobro (4)	marljivo (3)	lična (4)
dobro (3)	dobro (3)	nemarljivo (1)	manj lična (3)
zadosno (2)	prilično (2)		nelična (2)
nezadosno (1)	neprimerno (1)		nemarna (1)

Stane Čavajec

Državna deska meščanska šola v Brezicah

Kraljevina Jugoslavija
Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Šolsko leto 19. 30/31.

Oblast Dravska otonovina

Število v imeniku 71.

Letno izpričevalo

Šetinc Marija sin (hči) Marije rojen a dne 27. jan.

1915. v Gaberju v drav. banov.

rim. kat. ve: e, redna učenka tretjega razreda, je dobila ob

koncu šolskega leta 1930/31. na-topne rede:

P R E D M E T:	N A P R E D E K:
Verouk	<u>odlično</u>
Slovenski učni jezik	<u>odlično</u>
Srbohrvatski jezik	<u>odlično</u>
Tuji jezik (<u>nemški</u>)	<u>prav dobro</u>
Zemljepisje	<u>prav dobro</u>
Zgodovina	<u>odlično</u>
Botanika in zoologija	<u>odlično</u>
Fizika	<u>na dobro</u>
Kemija z mineralogijo	<u>odlično</u>
Higijena	<u>odlično</u>
Račun z enostavnim knjigovodstvom	<u>odlično</u>
Geometrija in geometrijsko risanje	<u>prav dobro</u>
Prostorčno risanje	<u>odlično</u>
Petje	<u>odlično</u>
Telovadba	<u>prav dobro</u>
Ročna dela	<u>odlično</u>
Državlanski nauk	<u>odlično</u>
Gospodinjstvo	<u>odlično</u>
Neobvezni predmeti	

Vedenje vrhno Pridnost vrhano

Zunanje oblika pismenih izdelkov prav lično

Število zamujenih šolskih ur: opravičenih 10, neopravičenih 0

Učenka je zared & odličnim uspehom dovisila
v Pruticah dne 28. junija 1931.

M. Kolie

ravnatelj.

Pandel Marija

razrednikarka

Stopnja	Vedenje	Pridnost	Napredek	Zunanja oblika
5	<u>vrhno (primerne)</u>	<u>vrhano (primerne)</u>	<u>Odlično</u>	<u>Prav lično</u>

Ocene uspeha za drugo trimesečje.

Predmeti	Uspeh
1 Verouk	<i>odlično</i>
2 Slovenski jezik	<i>odlično</i>
3 Srbo-hrvatski jezik	<i>odlično</i>
4 Nemški jezik	<i>prav dobro</i>
5 Zemljepis	<i>prav dobro</i>
6 Zgodovina	<i>odlično</i>
7 Botanika in zoologija	<i>odlično</i>
8 Fizika	<i>prav dobro</i>
9 Kemija z mineralogijo	<i>odlično</i>
10 Higijena	<i>odlično</i>
11 Računsko z enoslavnim knjigo- vodstvom	<i>odlično</i>
12 Geometrija z geom. risanjem	<i>odlično</i>
13 Prostoročno risanje	<i>odlično</i>
14 Peleje	<i>prav dobro</i>
15 Telovadba	<i>odlično</i>
16 Ročno delo	<i>prav dobro</i>
17 Državlanski neuk	<i>odlično</i>
18 Gospodinjstvo	<i>odlično</i>

Predmeti	Uspeh
Neobvezni predmeti:	
1 Francoski jezik	/
2 Italijanski jezik	/
3 Stenografija	/
4 Daktilografija	/
5 Instrumentalna glasba	<i>odlično</i>
Vedenje	<i>odlično</i>
Pridnost	<i>odlično</i>
Zunanja oblika pism. izdelkov	<i>odlično</i>
Izostankov { opravičenih	<i>o</i>
{ neopravičenih	<i>o</i>

V *Jesenjaku*, dne *23. febr.* 1937.

Marija Jambelič
razredničarka

Videl:
Štur Marija
oce — mati — učni.

Brežicah

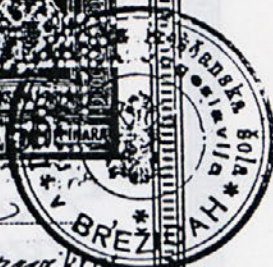

Del. br. 446

IZPRIČEVALO

ŠO ZAVRŠNEM IZPITU
Setine Marija

rojena dne 27. januarja 1915. * Gaberje
srez Brežice, vere rim. kat., je polagala prvotni
završni izpit na tej šoli v šol. letu 1931/32 in je pokazala
naslednji uspeh:

Verouk	<u>odlično</u>
Slovenski jezik	<u>odlično</u>
Srbohrvatski jezik	<u>odlično</u>
Tuji jezik (<u>nemški</u>)	<u>prav dobro</u>
Zemljepis z geologijo	<u>odlično</u>
Zgodovina	<u>odlično</u>
Botanika in zoologija	<u>odlično</u>
Fizika	<u>odlično</u>
Kemija z mineralogijo	<u>odlično</u>
Higijena	<u>odlično</u>
Rečun <u>Rečun</u> z enostavnim knjigovodstvom	<u>odlično</u>
Geometrija in <u>Geometrija</u> geometrijsko risanje	<u>prav dobro</u>
Prostoročno risanje	<u>odlično</u>
Petje	<u>odlično</u>
Telovadba	<u>odlično</u>
Ročna dela	<u>odlično</u>
Državlanski nauk	<u>odlično</u>
Gospodinjstvo	<u>odlično</u>
Neobvezni \	
premeti	

Vedenje odlično Pridnost z odličnim uspehom.
Na podlagi pokazanega uspeha je dovršil meščansko šolo z završnim ispitom

Četrti razred je obiskoval na drž. deški meščanski šoli
v Brežicah v šolskem letu 1931/32
v Brežicah, 28. junija 1932.

Ravnatelj:

Nikolić

Razrednik:

Antel Pet

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

Državna deska meščanska
Državna građanska
šola v Brežicah
škola u
Štev. vp. 9
Upisni br.

LETNO IZPRIČEVALO — GODIŠNJE SVEDOČANSTVO

Setinc Marija sin-hči Marije, rojenadne
sin-kći roden dne
27. jan. 1925 u Gaberju, srez Brežice, banovina
u dravska, vere rim. kat., srez je dovršila v tej šoli v š. l.
u ovoj školi šk. g.
1931/32 prvi-krat četrti razred s sledečim uspehom:
put razred s ovim uspehom:

Veronauk — Veronauka	odlično
Slovenski jezik — Slovenački jezik	odlično
Srbskohrvatski jezik — Srpskohrvatski jezik	odlično
Tuji jezik (<u>nemški</u>) — Strani jezik (.....)	prav dobro
Zemljepis — Zemljopis	odlično
Zgodovina — Istorija	prav dobro
Botanika in zoologija — Botanika i zoologija	
Fizika — Fizika	odlično
Kemija z mineralogijo — Hemija s mineralogijom	odlično
Higijena — Higijena	odlično
Račun z enost. knjigovodstvom — Račun s jednost. knjigovodstvom	prav dobro
Geometrija in geometrijsko risanje — Geometrija i geometrijsko crtanje	prav dobro
Prostoročno risanje — Slobodno crtanje	odlično
Petje — Pevanje	odlično
Telovadba — Gimnastika	odlično
Ročna dela — Ručni rad	odlično
Državijanski nauk — Nauka o pravu i dužnostima građana	odlično
Gospodinjstvo — Domaćinstvo	odlično

Neobvezni predmeti
Neobavezni predmeti

Vedenje odlično, pridnost
Vladanje vrednoća

Število zamujenih učnih ur: opravičenih 18, neopravičenih
Broj propuštenih časova: opravđanih neopravđanih

Učen ka je s odličnim uspehom izdelala IV. razred.
Učen je uspehom svrši razred.

V Brežicah, dne 6. junij Štev. delov. 423
Broj delov.

Razrednik — Razredni starešina,

Ravnatelj — Upravitelj,

Učno izpisevalo

DIREKCIJA DRŽ. ŽELEZNIC LJUBLJANA

Izdajna postaja **DOBOVA**

Legitimacija št. H

za nakup
dijaških mesečnih kart

za gosp. *Lehne Marija*

Velja za vožnje
DOBOVA

iz postaje
v postajo *Preclice*

in nazaj

Solsko leto *1931/32*

Imetnikov podpis
Lehne Marija

Država *dečka*
 Država *Brezovo*
 Šola *9*

Imprintik te legitimacije, čigar slika je na desni strani prilepljena, je redni dijak (učence; slušatelj), podpisana ga učilišča.

1931

Država *dečka*
 Država *Brezovo*

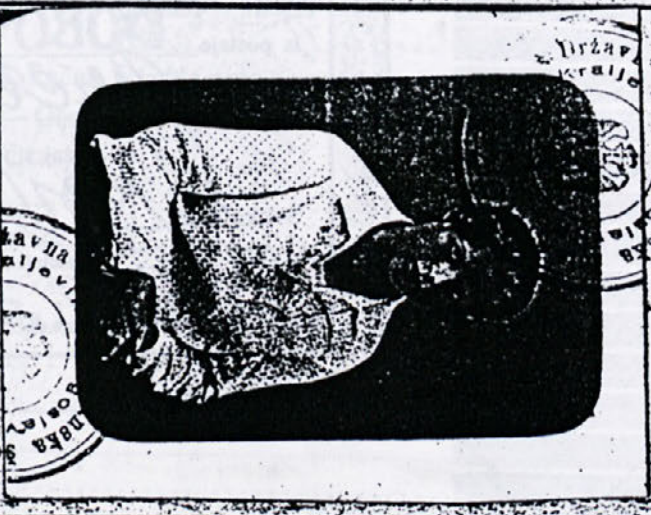
1931

Imprintik te legitimacije prebiva v občini (kralj) *Spale*

nišna štev. *2*

Država *dečka*
 Država *Brezovo*

1931

Država *dečka*
 Država *Brezovo*

Učno izpričevalo.

Potrjuje se, da se je Kodrič Albin

čevljarški vajenec

iz Gerklj o/Krki istotam, 29. febr. 1916 rojen,

18 let star, pri g. Alojz Pacek čevljarški mojster v Cekljah

učil 3 leta čevljarške obrti

in sicer od 18. avgusta 1930

do 24. septembra 1933

ter si je med tem časom pridobil dovolj sposobnosti in znanja za pomočnika, bil priden, zvest in se pošteno obnašal ter bil danes od podpisanega oproščen in imenovan za pomočnika.

O istinitost tega potrdi se to učno izpričevalo od predsednika zadruga.

V Krškem, dne 24.9. 1933

[Signature]
predsednik

[Signature]
učni mojster.

TRAKSANA MARKA

Jčna pogodba.

1. Ime
Rojstno leto,
mesec in dan

Obrt

Bivališče

2. Ime

Rojstno leto,
mesec in dan

Rojstni kraj

Pristojnost

Stanovanje

Delav. knjižica,
izdala občina

3. Ime

Opravilo

Bivališče

mojstra

vajenca

starišev, varu-
ha ali drugega
vajencevega
zastopnika.

Pacek Alojs,

10. junija 1933, Veliki-Podlog, obč. Cerklje

čevljarska,

Cerklje, št. 30

Kodrič Albin,

29. februarja 1916

Cerklje

Okraj Krško

pri mojstru

obč. Cerklje

Komčar

posesnik

Cerklje o.k.

4. Začetek in doba učnega razmerja 18. avgusta 1930 do 1933, tri leta

5. Sprejemnino in oprostino plača mati,

6. Takse za pomočniško izkušnjo plača mati

7. Stroške za šolski obisk plača ni

8. Dogovorjena učnina ----- Din plačljiva -----

za hrano in stan si mojster zgovori njivo, za dobo treh letaprej.

ako pa vajenec odide pred koncem učne dobe, ostane njiva mojstru

9. Vajenec dobi ----- plačila. ----- vorjeni čas.

10. Vajenec dobi v učni dobi: hrano pri mojstru -----, stanovanje in posteljo

pri mojstru -----, obleko in perilo od matere -----; perilo mu bo oskr-

bovala doma ----- in ako zboli in ga ne bo treba oddati v bolnico, ga bo

oskrboval OUZD ----- Prispевke za bolniško blagajnico bo plačeval mojster

(§§ 4. in 34. zakona z dne 30. marca 1888).

11. Med poskusno dobo, ki traja 2 tedne in jo je všteti v učni čas, smeta oba pogodnika odstopiti od pogodbe. Po tej dobi je mogoče učno pogodbo razdreti predčasno samo v primerih, ki so v obrtnem redu izrečno določeni.

E T N O L O G I J A

- ZUNANJOST IN NOTRANJOST KMECKE HIŠE
- KMECKA OBLACILA
- POROKA

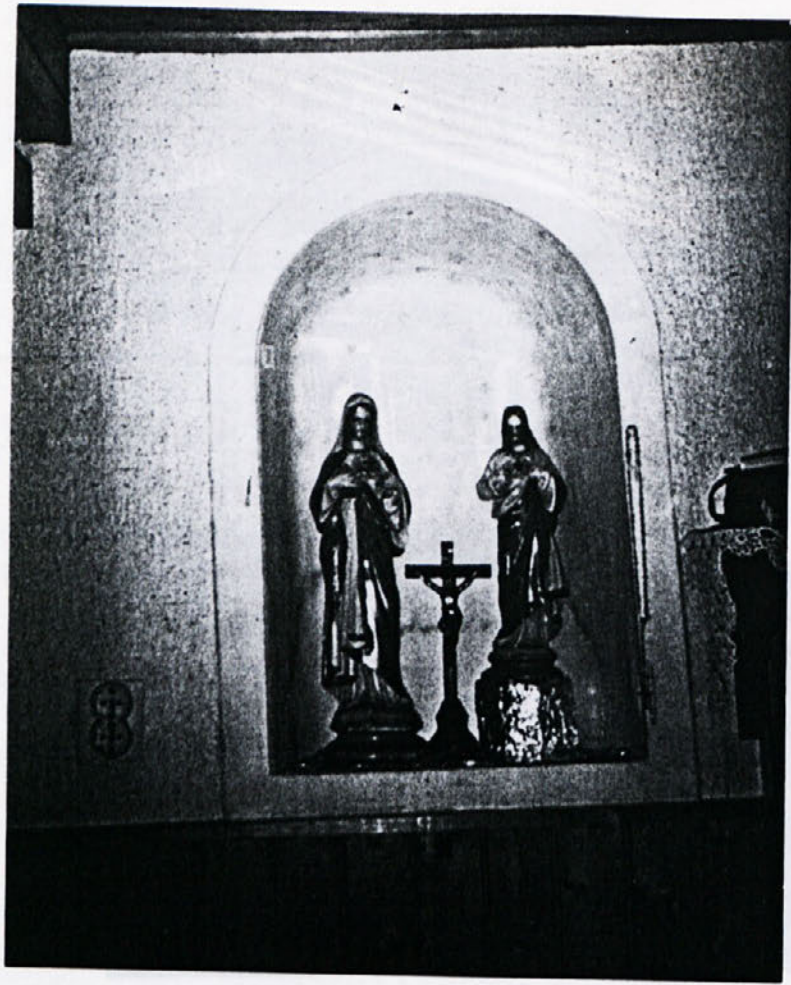
Učenci: Marjetka Volk
Petra Ivanšek
Vlado Bratanič

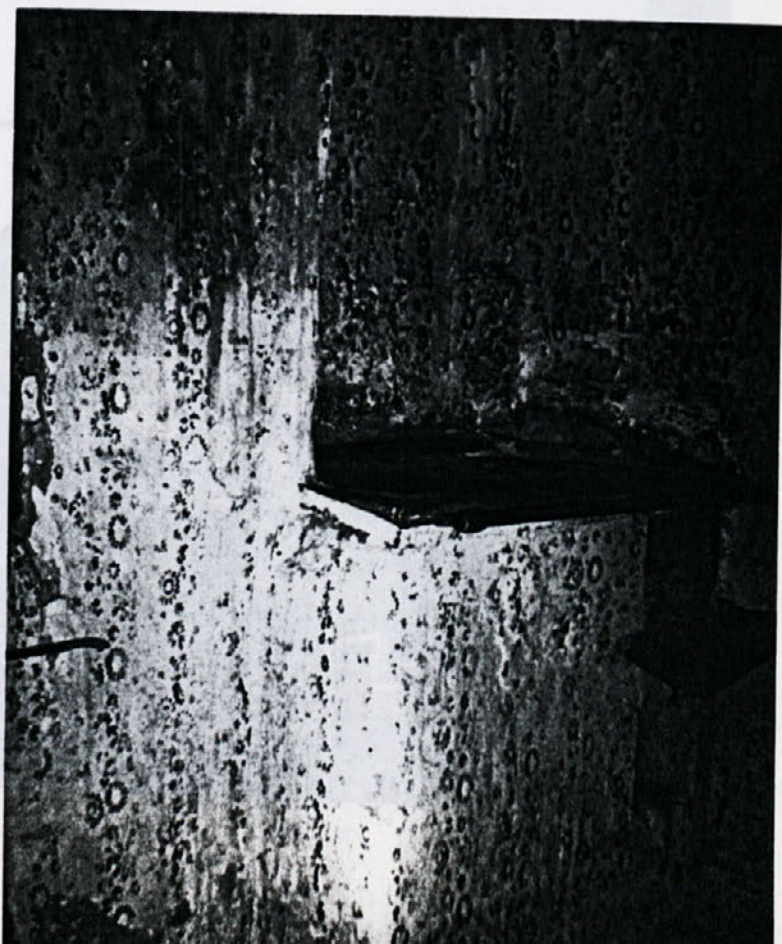
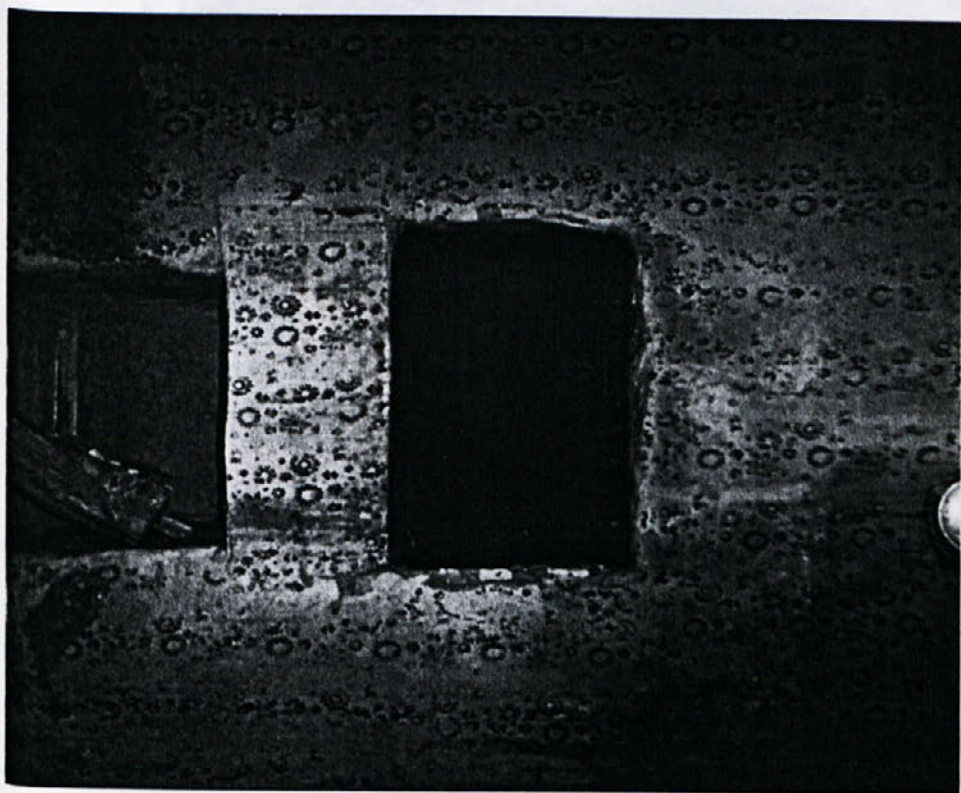

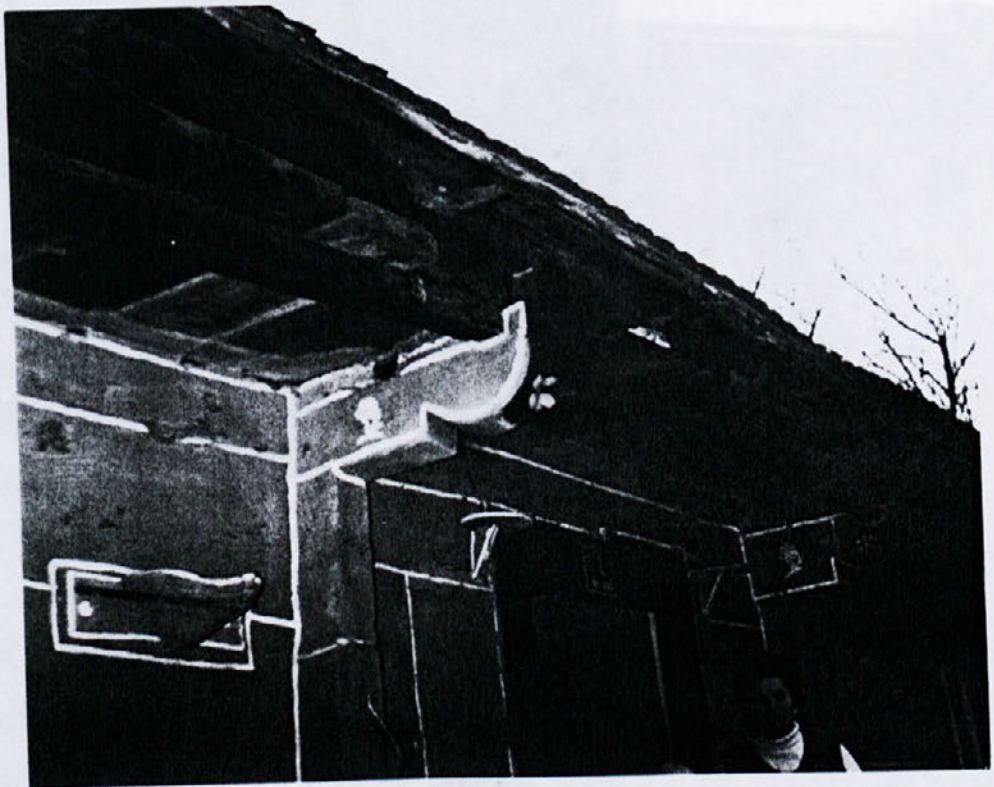
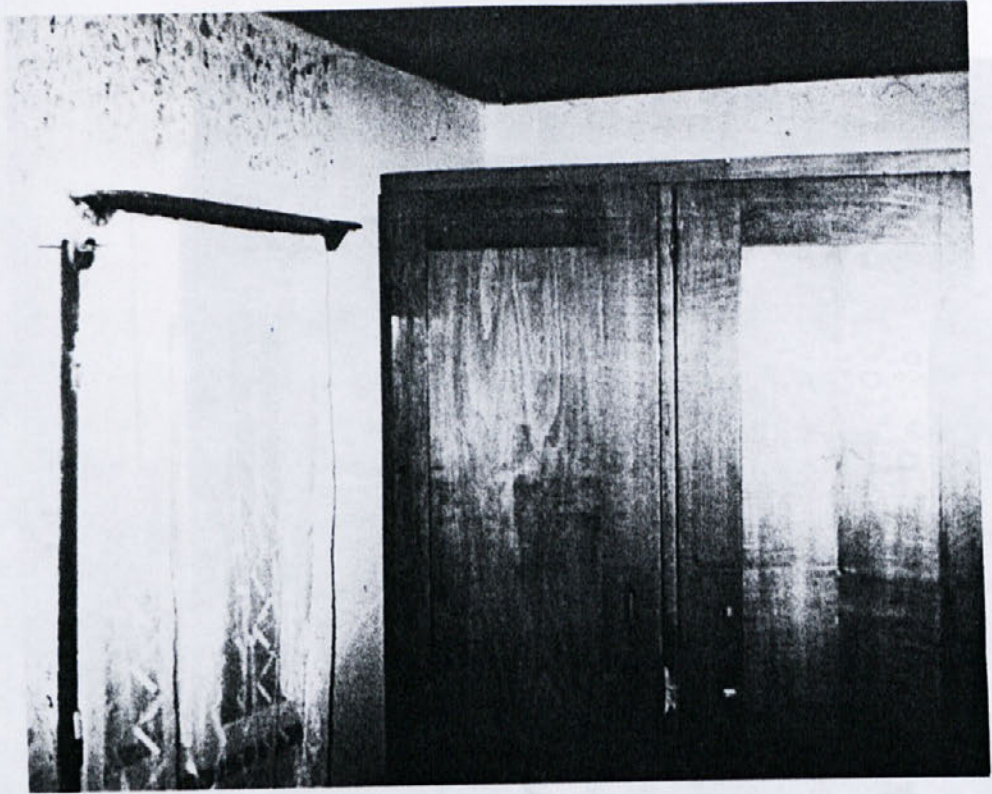
Kmečko hišo je fotografirala Marjetka Volk

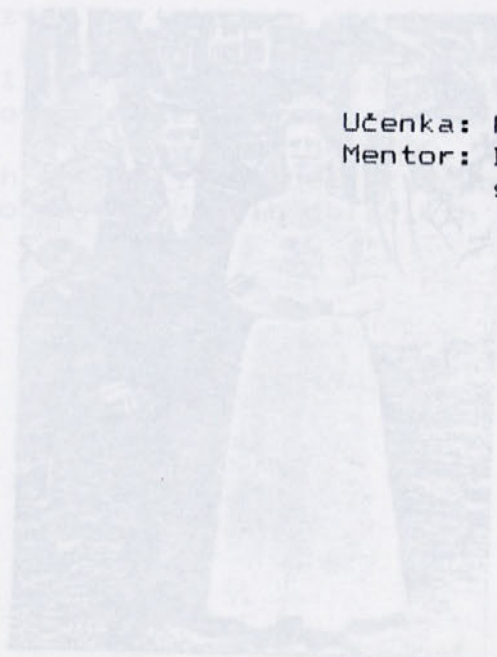
PREBIVALSTVO

NOSA

KMETJE

MESCANI

Učenka: Petra Ivanšek
Mentor: Darinka Zidarič,
soc. delavka

Kmetka poročna noša (Zdole
Loka ok. leta 1914)

Kmečke žene nosijo proti koncu 19. stoletja za vsaki dan dolga krila, v pasu drobno nagubana in krojena "na modrc", še okoli 1930 iz pisanega blaga, za delovne dni ponavadi iz cajga, ob nedeljah pa iz volnenega in polvolnenega blaga ter iz zelo priljubljenega listra. Pozimi oblačijo čez rokave še prileženo jopo, krojeno za letne dni iz toplejšega, največkrat enakega blaga kot je krilo. Pod krilom imajo podvezano spodnje krilo. Še v letih po 1. svetovni vojni nosijo posamezne starejše kmetice tudi ob nedeljah k maši predpasnike "furtuhe", krojene na pas iz črnega ali polvolnenega črnega blaga ter obrobljene s črnimi čipkami. Za delovnik pa si predvsem kmetice pripasujejo predpasnike iz priljubljene modre tiskovine "plavdruke", ki je še med obema vojnama zelo upoštevana tudi za gornje delovno oblačilo.

Poleti in pozimi se kmetice pokrivajo z rutami "robci". Najbolj so običajne za vsak dan cajgaste rute, za praznje pa svilene in volnene. Kmečke otroci in žene hodijo poleti večinoma bos, in sicer vse do druge svetovne vojne. Otroci gredo bos tudi v šolo, zlasti otroci revnejših kmetov. Ob nedeljah in hladnejših dneh pa obuvajo visoke "punčoh" ali nižje čevlje "šolne". Po drugi svetovni vojni se krila z modrcem začinjajo umikati krilom, krojenim na pas, ki so jih meščanke nosile že pol stoletja prej. H krilom dodajo najrazličnejše krojene bluže.

Kmečka moška moda se je približala meščanski, saj nasplošno prevladujejo dolge krojene hlače; za delovne dni iz črno barvanega domačega platna, za praznje pa iz kupljenega blaga. K hlačam nosijo srajco, črn telovnik in suknjič ter visoke ali nizke čevlje.

Kmečka poročna noša (Zdole Loke, ok. leta 1914)

V oblačenju so vodile vsaj do 2. svetovne vojne razne nekmečke, uradniške družine, sledili so jim zdravniki, premožnejši trgovci, gostilničarji in učiteljstvo. V zapiskih šolske kronike smo med važnejšimi odloki višjega šolskega sveta zasledili odlok (za leto 1922), ki se nanaša na skromnost v ženskih oblačilih med učiteljicami.

Po splošnem videzu prevladuje pred 1. svetovno vojno pri meščankah "dunajska in graška moda", od koder prihajajo tudi modni časopisi. Po 1. svetovni vojni pa se zgledujejo tudi po oblačenju Ljubljane in Zagreba. Razlika med nošo kmetov in meščanov ni samo v krojih in v kvaliteti blaga, ampak predvsem v dodatkih. Posebej so razlike vidne ob delavnikih, ko kmetje nosijo vse do druge svetovne vojne za delo na polju obnošena in ročno zakrpana oblačila. Najvidnejši razločki med enimi in drugimi pa so v pokrivanju glave. Tako hodijo meščanke k maši in po opravkih zunaj mesta (v Zagreb, Maribor, Ljubljano) pokrite s klobuki, kmetice pa imajo vedno na glavi le rute. Kmetice si spletajo lase v kite, meščanke pa si urejajo različne pričeske.

Pri meščankah je bil priljubljen nakit - uhani in prstani. Se v letih po 1. svetovni vojni je ura z verižico obvezno dopolnilo moški pražnji obleki; tako meščanski kot kmečki. Zlate ure so kupovali le premožnejši.

V Brežicah je bila navada, da so se meščanske gospe, ki so imele služkinje, v dopoldanskem času z dojenčki v vozičkih in lepo oblečene sprehajale po mestu.

Nasploh se je navzven že takoj po oblačenju poznalo, ali so si kmečki otroci, predvsem otroci malih kmetov prislužili kak dinar z dnino. Velikokrat je bil prav prvi prisluženi denar namenjen nakupu nove obleke, ki so jo pred 2. svetovno vojno kupovali večinoma za veliko noč in božič. Tista dekleta, ki so hodila služiti h gospodi v Gradec, Zagreb in Trst so se domov vračala v sodobneje krojenih oblačilih in večinoma tudi v klobukih.

*Videmčanke-šolarke, hčerke
uradnikov in obrtnikov (spo-
mladi 1915)*

*Kmečka porodna nala (Zdole
Loka, ok. leta 1914)*

KRILA Z MODRCEM

18
Ženjica

19
Ženska
delavna ob.
PREDPASNIKI

Ženjica
20

21
Ženica

22
Dinarnica

18
Dress

18
Dress

18
Dress

18
Dress

18
Dress

18
Dress

ROKAVI

TRAK

BATIRANKA

OBUVALO

14
ženska
zimsko,
pražnja
obleka

-ŠEPTL-

ROŽMARIN

15
ženska
poletna
pražnja
obleka

TRAK

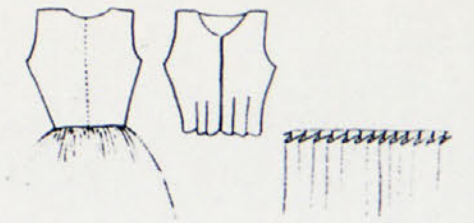
TRAK V PASU

16

ženska
pražnja
obleka

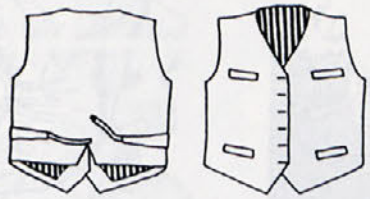
GUBICE

TRAKOVI

17

ženska
pražnja
obleka

GUMBI

6

noška poletna
praznja obleka

7

noška zimsko
praznja obleka

8

ženin
OBLEKA

TRAK
PENTLJA
COFI

9

Nevesta

10

Nevesta

SOPEK

11

Nevesta

SRAJCA

12

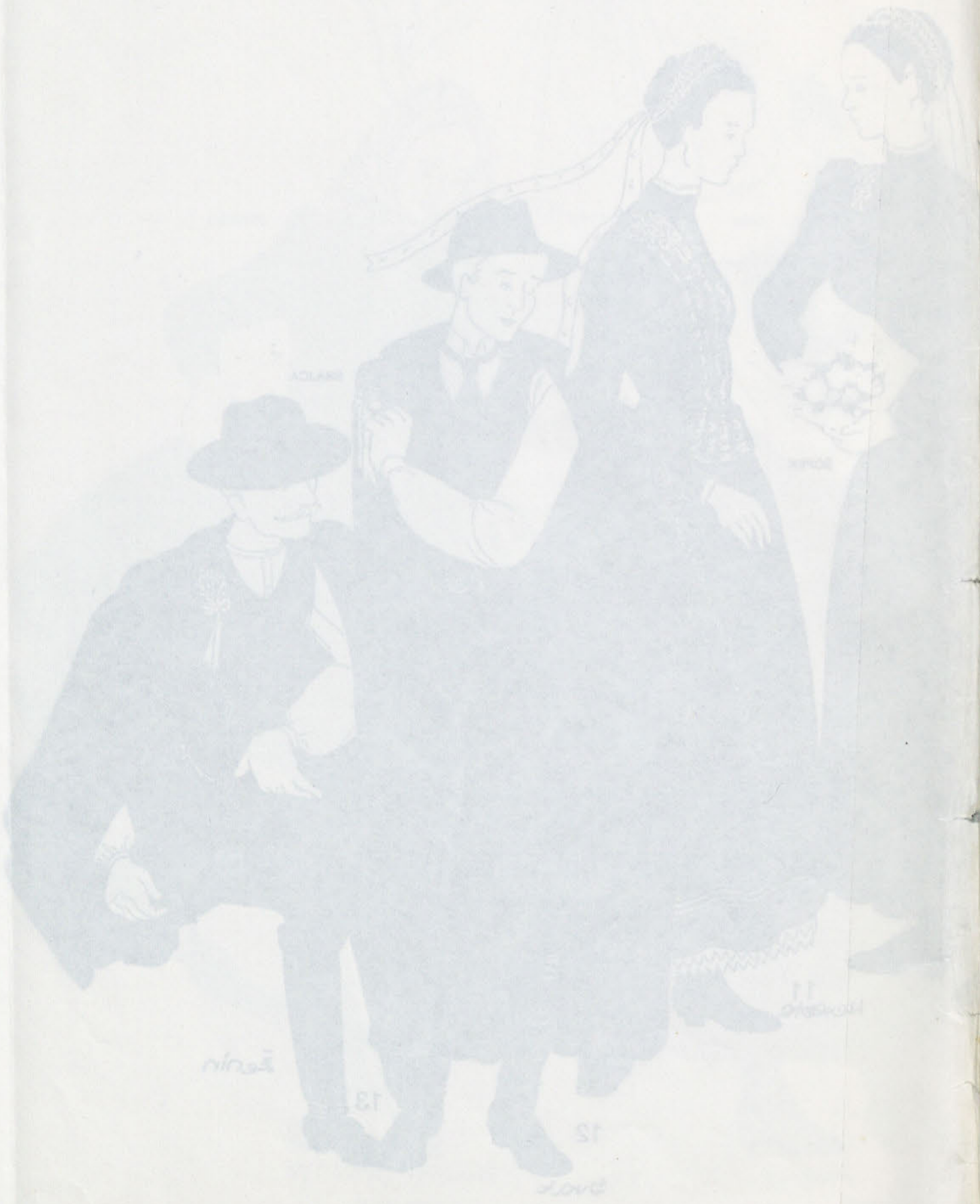
svak

13

ženin

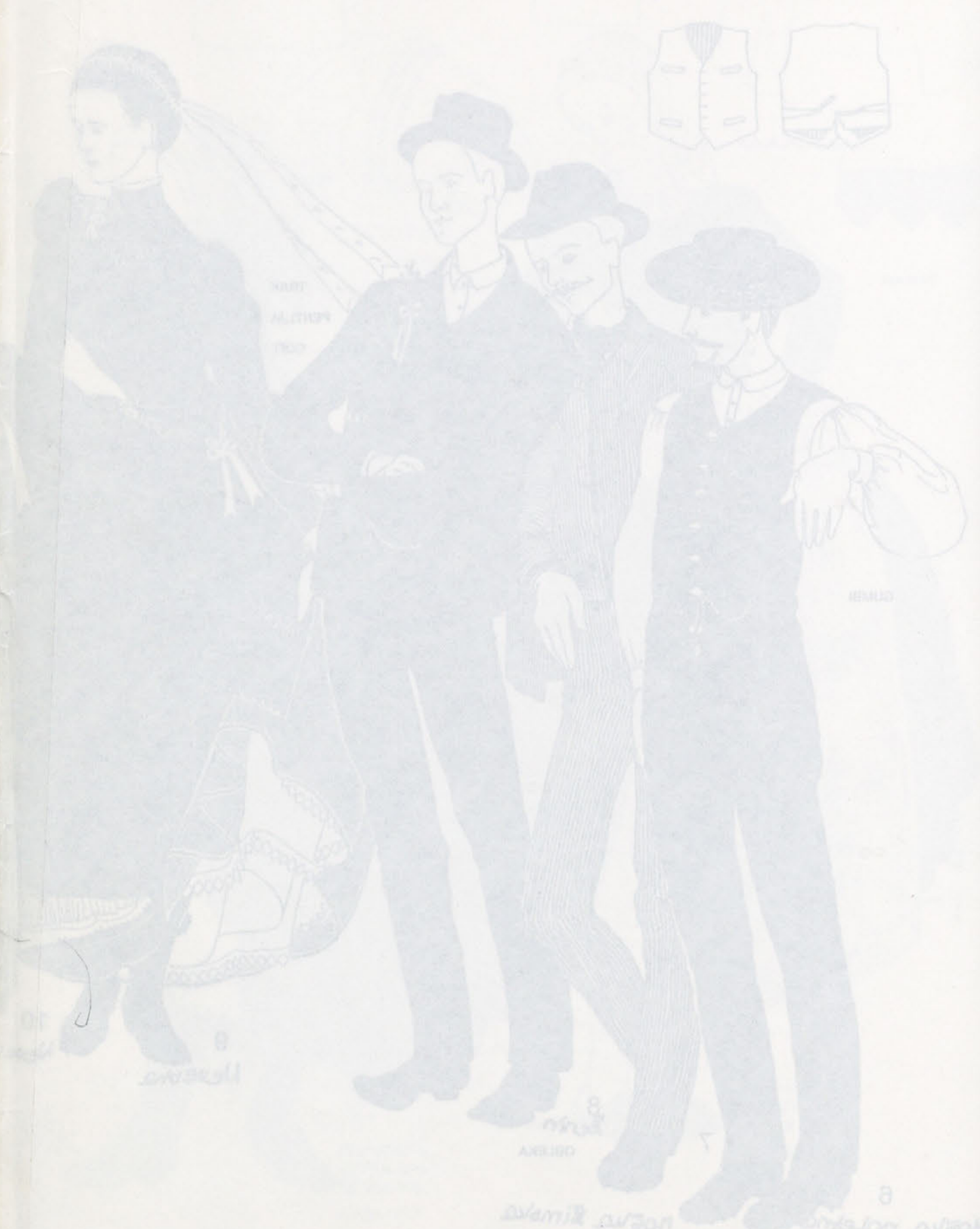

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

Modni tok (toque), kombiniran iz slame in soilnega traku v zeleni barvi.

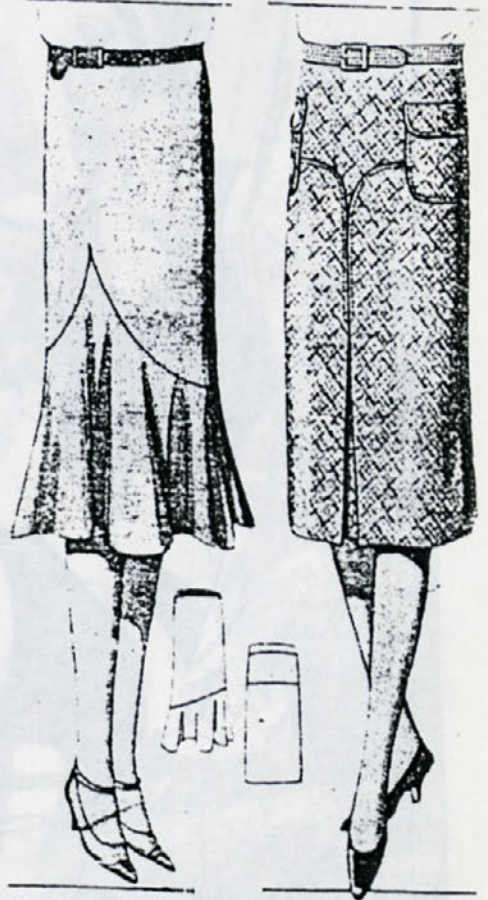
Slamnik iz črno-bege slame, kombiniran s črno klobučino.
Slamnik za vroče solnčne dneve.

Pomladanski plašč (redingote) iz rjavega (bege) toida. Obratni! in manšete iz rjavega žemeta.

Elegantna bluza iz vzorčastega krepa. Tudi žabó je iz krepa, ovratnik pa je enobarven. Široki rokavi imajo ozke zaplestnike.

Krilo iz črnega satena s široko zvončasto volano.

Okusne in izbrane kopalne obleke

Dancing

K plesni toaleti se dobro poda naš odprt čevljiček iz laka. Dela nogo drobno in mikavno.

Vrsta 9805-60305 **Din 229**.-

Temnorjav čevljiček iz ševroa s solidno kombinacijo iz kačje kože.

Vrsta 9575-40446 **Din 229**.-

Čevljiček iz laka z okusno zaponko in s kombinacijo iz kačje kože.

Vrsta 9875-60349 **Din 229**.-

Moški lakasti čevlji. S temno obleko se lahko nosi tudi za urad ali pa na cesti.

Vrsta 9837-60721 **Din 269**.-

Za predpust:

Napol brokat **Din 129**.-

Čisti brokat **Din 169**.-

Za isto ceno lahko dobite brokatne čevljičke na zaponko.

Svileni čevljički iz atlasa za maske.

Takšne čevljičke vam takoj lahko po-
barvamo s kakršnokoli barvo vaše toalete.

Vrsta 9715-10403

Din 169.-

Iz črnega bombažastega atlasa **Din 79**.-

Priljubijeni čevljički naših dam:

iz črnega laka

Din 229.-

iz svilenega atlasa

Din 169.-

iz črnega bombažastega atlasa **Din 79**.-

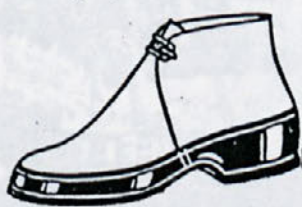
Dancing. Najlažji moški nizki plesni čevlji. Tehtajo samo 560 g. Nikomur ni več treba plesati v navadnih vsakdanjih čevljih, ker veljajo ti samo

Din 169.-

Če nosite naše gumaste čevlje, imate vedno suho in čisto obutev

Damski snežni čevlji iz gabardena, črni ali pa rj.-vi. Najboljša izdelava. Veljajo samo **Din 129**.-

Moški snežni čevlji iz črnega gabardena. Veljajo samo **Din 169**.-

Damske galoše. Te galoše se odlikujejo pred drugimi v tem, da so lahke, da se dobro prilagajo čevljem in da ne delajo noge velike. Veljajo samo **Din 79**.-

Rata

Za večje in manjše šolarice

Preprosta oblekca za deklice iz rdeče kaše, položena v globoke gube. O vratnik in vezanka sta iz ekri krepa.

Oblekca iz kariranega volnenega blaga z zvoščastim krilom. O vratnik in zapestniki iz pralne soile.

Oblekca iz rjavega žameta s svetlim soilenim plastronom in stranskim našitkom. Gumbi so v barvi žameta.

Oblekca za dve- do triletno punčko iz vzorčastega barhenta. Krilce je bogato nabrano in prišito na životek. Vratna izreza je obzankana.

Oblekca iz enobarone volnene flanele, obšita s trakom iz žameta.

Oblekca za šolo iz enobaronega volnenega blaga z zarezanimi žepi.

Plašček za malo gospodično iz zelene kaše. O vratnik, podaljšan v vezanko, in zapestniki so iz kariranega volnenega blaga.

Plašček s pelerino iz temnomodrega sukna z zarezanimi žepi. Zapenja se visoko k vratu.

ZA SREČNE NEVESTI

Obleka za nevesto iz krepsatena. V pasu, na bokih in na rokavih je čipkasti vložek. Krilo je zvončasto in podaljšano zadaj v olečko. Spodaj sta našiti dve vrsti riša, enakomerno oddaljeni od roba.

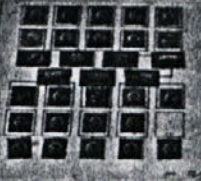
Poročna obleka iz svetlega krepa. Na životek, ki se zobčasto končuje, je našito široko, zadaj podaljšano zvončasto krilo.

Otroška obleka iz enobarvnega vzorčastega tila, obrobljena s trakom iz satena.

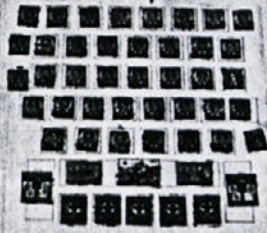
Elegantna obleka za pabljenko iz gladkega satena s čipkastimi rokavi in vložki. Krilo je sestavljeno iz dveh zvončastih, zadaj podaljšanih volanov.

- Kraljevina SHS

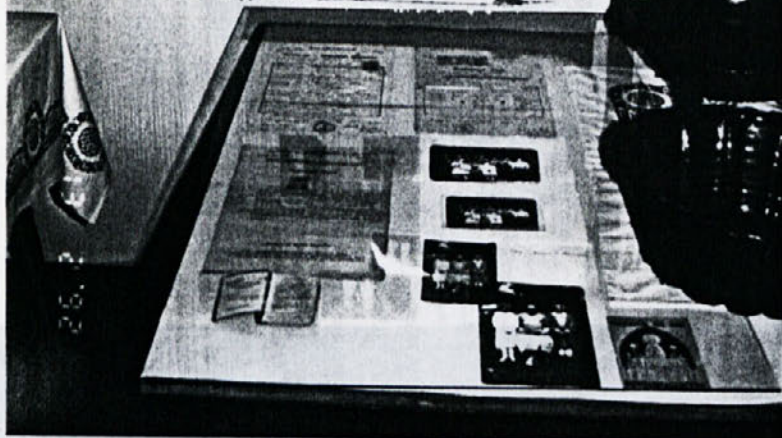
namku - Kraljevina Jugoslavija

Romantične dopisnice

Poroče

Školarvanja - veselice

Učenec: Vlado Bratanič

POROKA (SVATBA)

Svatba je veljala za odločilen mejnik v človeškem življenju in je pomenila do zadnje vojne, oz. dokler so bile ločitve zakonov izjemne, nepreklicno življenjsko usodno odločitev.

Na dan poroke so se ženinovi svatje zbrali na ženinovem domu, nevestini svatje pa na nevestinem domu. Ženin je s svojimi svati prišel po nevesto, toda znašel se je pred zaprtimi vrati, ki so se odprla šele po dolgem šaljivem prerekanju med zastopnikom ženinovih svatov in nevestinimi domačimi v hiši. Starešina je moral v ženinovem imenu rešiti vrsto zastavljenih ugank, potem so tisti znotraj hiše privolili v izročitev neveste, toda najprej so svatom ponudili v grdo našemljeno žensko, nato nevestino družico, šele v tretje pravo nevesto.

Preden je odšla nevesta z ženinom in svati k poroki, se je morala posloviti od staršev, bratov in sester. Poslovilno pesem so namesto nje zapeli svatje.

Po poročnem obredu v cerkvi so šli ponekod malo v gostilno ali pa naravnost na ženinov dom, kjer je bila ženitovanjska gostija, potem ko je tašča s slovesnim obredom sprejela mlado ženo, bodočo gosposinjjo.

Svatje so sedli za mizo po natanko določenem vrstnem redu. Na svatbi je moral biti vsaj en godec, ki ni samo igral za ples, ampak sodeloval pri ženitovanjskih šegah in skupaj z nekaterimi svati priredil razne šaljive prizore. Na svatbo spada včasih tudi prihod maškar.

Večinoma je veljalo, da skrbi za nemoten potek svatbe starešina ali pa kdo drug, ki je iz najbližnjega sorodstva in je dobro poznal krajevne šege. Proti koncu svatovanja je bilo darovanje, združeno bodisi s plesom, petjem ali z godbo. Svatje so darovali najprej za nevesto, nato za godce in kuharice. Svatbe so trajale včasih po dva, tri ali več dni.

Okrog polnoči prvega dne, ko naj bi šla ženin in nevesta prvič skupaj spat, so nevesti s posebnim obredom sneli poročni venec in ji nadeli pokrivalo poročenih žena. Ponekod vse do tega trenutka ni smela plesati.

Vsa ta množica svatovskih šeg je bila prepletena s pesmimi, ki so že z besedilom razodevale obredni značaj in so jih peli samo na svatbi, ali pa so bile svatovske po svoji vlogi.

Danes se morda zdi, da so bila večdnevna svatovanja z velikim številom ljudi nepotrebna potrata in zapravljjanje. Toda, razumeti moramo, da je bilo življenje na vasi še pred nekaj desetletji veliko težje, da so povabljeni ponekod pred svatbo

Überset: Vlado Bratanič

FOROZA (BUTIRA)

Gvalda je veljaja za oduc in za...
in je pomnila da zadnje volje...
zakonov izjama, napretila...
izjama, napretila...
izjama, napretila...

Ne dan gor...
navestini...
svaki pri...
ti, ki so...
vstopnik...
Stariša je...
ni ugank...
neveste...
ženske, nato...
Prede je ob...
nora po...
pasa so...
Po poro...
ali na...
ali na...

to bila priprava...
o obrabi...
svetovne...
vrednina...
za in...
Janje...
ovlatni...

prispevali živila za pojedino in da se v mnogih obredih, ki se danes zdijo le uživaško veseljačenje, skrivajo stara verovanja v obrambna sredstva, ter priprošnja za srečo in rodovitnost bodoče družine.

Štev. 91.

Dežela Štajerska

Slovenija

Škofija:

Poročni list.

Poroče: dan, mesec in leto. Dne 5. februarja 1922

z besedami:

5/11 tisoč sto dva dvajset

Kraj in hiš. štev. Podgorje 13

Duhoven, ki je poročil Rudolf Braktelj, župnik

Ženin				Nevesta				Priče
Ime in stan	Vera	Star	Neoznjen	Ime in stan	Vera	Stara	Neomožena	Ime in stan
			Vdovec				Vdova	
Jozef Kolozian posrestnik	k.	29	1	Antonija Nemec kmetka hči v Brerovici 49	k.	24	1	Fr. Alexander Martini- oranj. kal. kmet v Brerovici 30 Fr. Michael Hjas. oranj. kal. kmet Garuj Juric 32 Braktelj podh.
			5. I. 1894			19. V. 1900		

V potrjenje tega poročne knjige Tom. V pag. 93 in župnijsko uradni podpis.

Župnijski urad 15. februar 1922

Prenosna pristojbina po 152 Din.
Enstonetdesetdva Dinaria plačana pod dn. št. 23.
L. S. 17. jan. 1922. Klofutar s.r. J.Malinger s.r.

Notarski zapis.

Pri meni Bartholu, notarju v Brežicah,
so dale dne štirinajstega 14. januarja 1922 leta tisoč
devetsto dvaindvajsetega stranke, namreč: Jože Kolman,
posestnik v Podgorju hštev. 13 kot ženin in Antonija
Nemec, posestniška hči iz Brezovice hšt. 49 kot nevesta
ob sovdeležbi njenega očima in matere zakonskih Antona
in Marije Nemec slednje bivše vdove Nemec roj. Petrišič,
posestnikov ravnotan, od kojih mi je le ženin osebno
znan, ostale pa neznane, zapisati pod pogojem poroke
navedenih zaročencev sledečo sporazumno med seboj dogo-
vorjeno _____

ženitno in dedno pogodbo. _____

česar pripade po smrti enega ali drugega polovica vsega čistega premoženja preživečemu, druga polovica pa tvori zapuščino pokojnika, ki jo podedujejo njegovi otroci.

Drugič: Umrje eden ali drugi brez dedno opravičenih otrok, podeduje preživeči tri četrtine svoječasne zapuščine predumrlega temeljem s tem sklenjene dedne pogodbe, s katero si današnja zaročenca prolistranski obetata in sprejemata tri četrtine svoje bodoče zapuščine, zadnjo četrtino pa temeljem s tem napravljene vzajemne oporoke, s katero se tudi glede te zadnje četrtine drug drugega dedičem imenujeta.

Tretjič: V vsakem slučaju, naj so ob smrti enega ali drugega dedno opravičeni otroci pri življenju ali ne, ima preživeči nepreklicno pravico, da prevzame nekvarno svoji dedni pravici celo premično in nepremično zapuščino predumrlega v last ter morebitne dedščine in volila izplača.

Četrtrič: Nevestina mati Marija Nemeč vzame določbe zaročencev za slučaj smrti brez otrok v vednost in se odpove za ta slučaj vsem svojim dednim pravicam, zlasti tudi svoji pravici do dolžnega deleža do nekdanjše zapuščine svoje hčere neveste na korist preživečemu ženinu.

Petič: Z ozirom na nameravani zakon in sklenjeno, že med živimi veljavno občno skupnost premoženja, sprejme ženin Jože Kolman nevesto Antonijo Nemeč na sosesest svojega kmetijstvu namenjenega in po njem obdelovanega posestva vlož. števil. 77 davč. obč. Podgorje v skupni izmeri 3 ha 99 a 25 m² in čistim donosom K 25.98, na koje je lastninskopravno prepisan temeljem prisojila z dne 14. marca 1921 A 3/21/3, v celotni vrednosti štiri in dvajset tisoč kron K 24.000. in dovoli pri navedenem zemljiškoknjižnem vložku vknjižbo lastninske pravice do polovice za nevesto Antonijo Nemeč takoj po poroki, kar sme vsak izmed njiju predlagati; nevesta pa sprejme od ženina to sosesest.

Šestič: Nevesta Antonija Nemeč donaša v občno skupnost premoženja:

1) svojo pri zemljiščih očima in matere, zakonskih Antona in Marije Nemeč vlož. števil. 6 davč. obč. Vitja

1929
676

prisojila z dne 24. oktobra 1927 A 155/7/5 zastavno_
pravno zavarovano terjatev na dedščini po očetu v
znesku K 416.25

beri: štiristo šestnajst kron 25 vinarjev
z dovoljenjem vknjižbe prenosa do polovice
na ime ženina, takoj po poroki, kar on
sprejme;

2) se nevestin očin in mati zakonska
Anton in Marija Nemeč nerazdelno zavežeta,
izplačati današnji nevesti iz naslova ded_
ščine znesek " 1583.75

beri: tisoč petsto triinosemdeset kron
75 vinarjev ter gori pod 1) navedeno ded_ _____
ščino po očetu, skupaj tedaj K 2000.

beri: dvatisoč kron današnjima zaročencema na dan njune
poroke brezobrestno, ker nevesta izrecno izjavi, da ne
zahteva nikakih zaostalih obresti, privolivši izrecno,
da naj bo ta notarski zapis ob dospelosti plačilnega
roka v smislu § 3 (tretjega) notarskega reda enako
sodnim poravnavam takoj izvršljiv; zaročenca pa sprej_
meta to dedščino in se s plačilnim rokom zadovoljita.

0 tem sem napravil ta notarski zapis in ga strankam
prečital vpričo obeh, sočasno navzočih, meni osebno
znanih, spodaj navedenih prič, ki sta mi obenem osebno
istost neznane mi stranke potrdila; stranke so ga po
vsej vsebini pravilnim in njih izraženi volji popol_
noma odgovarjajoče napisanim odobrile in potrdile in
nato z obema zapisnima obenem istotnima pričama vred
danes pred menoj svojeročno podpisale. Kot istotni
priči sta bila navzoča Janez Jelčič, posestnik v
Gornji Sušici št. 22 in Jože Kovačič, posestniški

sin v Podgorju št. 58.
Jožef Kolman s.r. Antonija Nemeč s.r. Anton Nemeč s.r.
Marija Nemeč s.r. Janez Belčič s.r. priča. Jožef Kovačič s.r. priča. poslovin K 224. pisnina K 16. skupaj K 240. L. S. Dr. Anton Bartol s.r. notar.

Predležeci Antoniji Nemeč določeni prvi odpravek so! glaša doslovno z izvirnim hranjenim med mojimi notarskimi spisi pod poslov. št. 454 in pisanim na eni, s kolkom za petnajst dinarjev kolkovani poli. Brežice, dne štirinajstega 14. julija 1922 leta tisoč devet sto dvaindvajsetega.

Anton Bartol
notar

Valel sklopa z dne

14. julija 1922

dnev. št.

679

pri vlož. št.

77 No. Podgorje in 6

kat. obč.

Witjawa

vpisano.

Pisarnica *19* okrajnega sodišča

v Brežicah, dne

19. avg. 22.

Primer

1929

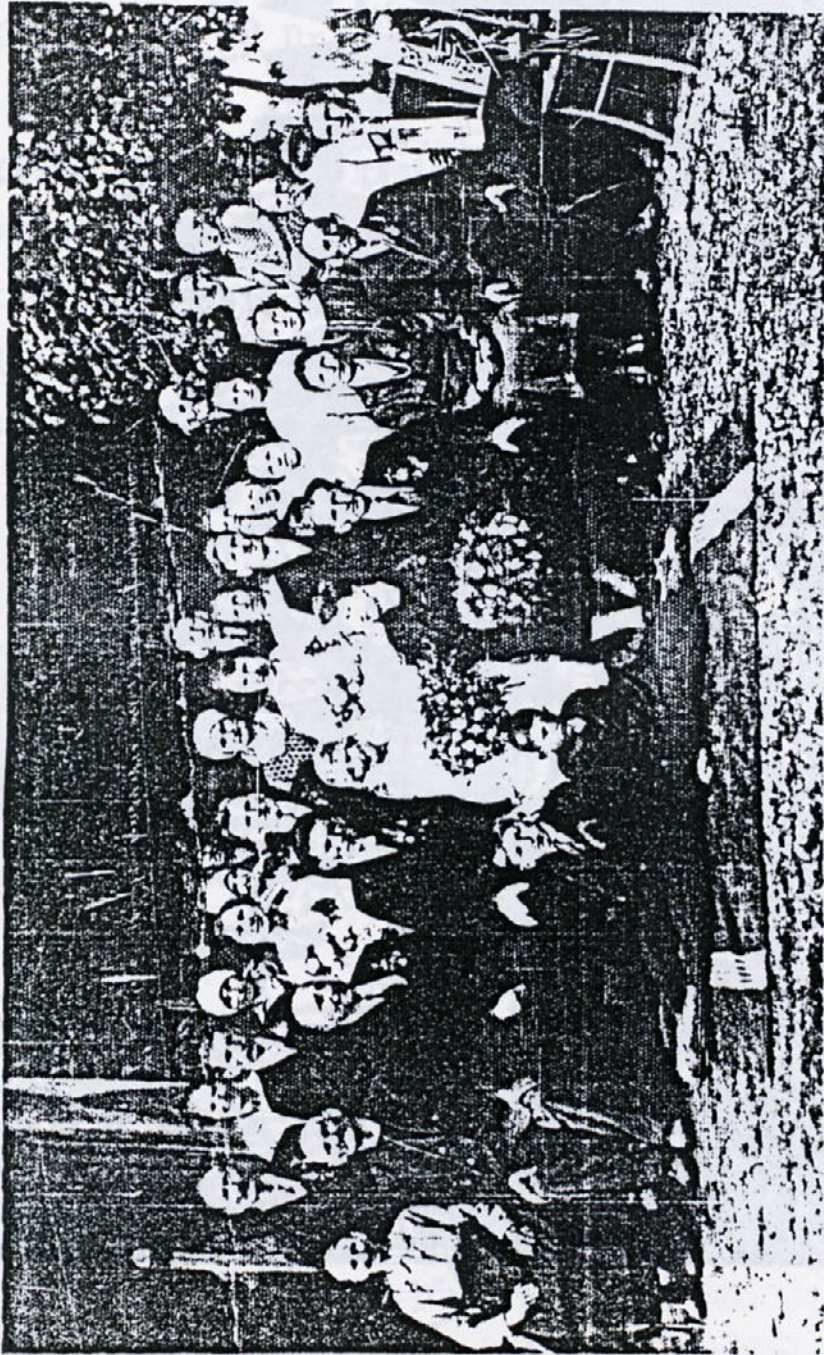
Michael Street, Capri

1929

V' dicitur consilium huiusmodi prope in urbe positum
In qua etiam habetur subscriptione manu propria et sigillum officii

1929

1929

1929
Marija Nemec s. r.
pavel Kova
skupaj

pravek spol
kralj notari
na enl. a
bralica,
suo devet

1929

Štev. 136
um.

Poročni list. — Testimonium copulationis.

iz poročne knjige župnije (duhovnije) *Čatež ob Savi*
extractus e libro copulatorum parochiae

Zvezek IV stran 17 štev. 10
Tomus pagina numerus

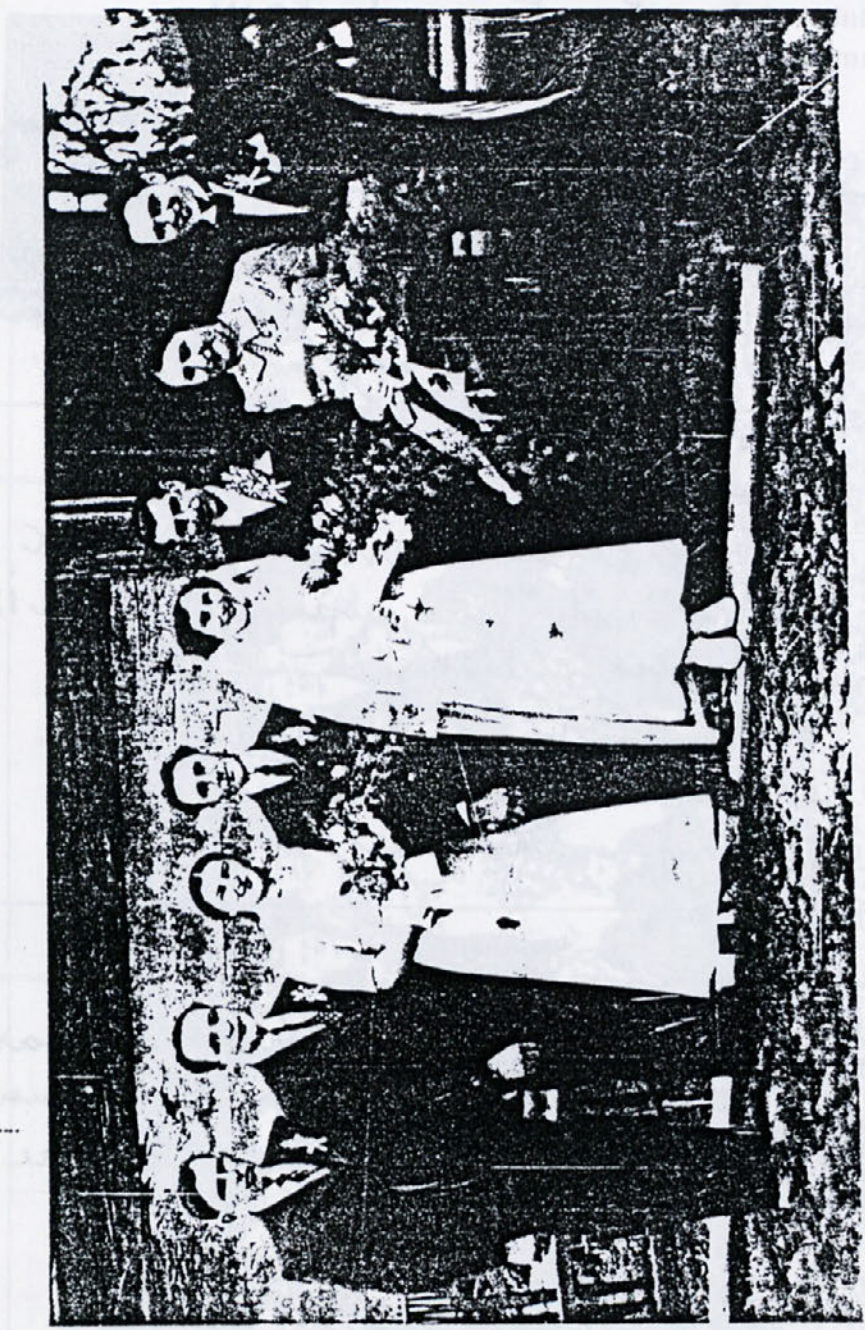

Leto, mesec, dan Annus, mensis, dies		<i>1932 decembra 5.</i>
Kraj — Locus	poroke copulationis	<i>Čatež ob Savi</i>
Ženin — Sponsus:		
Krstno in rodbinsko ime, bivališče, stan, starost, samec, vdovec, vera Nomen, cognomen, domicilium, conditio, aetas, religio sponsi		<i>Krečič Franc, posestnik v Brečicah št. 91, rojen 20. aprila 1899 vdovec, rim. Katol.</i>
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera Nomen, cognomen, conditio, religio	očeta patris	<i>† Krečič Janez, zidar rim. Katol.</i>
	matere matris	<i>Marija Škorjanc rim. Katol.</i>
Nevesta — Sponsa:		
Krstno in rodbinsko ime, bivališče, stan, starost, samska, vdova, vera Nomen, cognomen, domicilium, conditio, aetas, religio sponsae		<i>Komučar Angela, hišarica Vel. Malence 50, sje a: 26. maja 1910, samska, rim. Katol. vere</i>
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera Nomen, cognomen, conditio, religio	očeta patris	<i>† Komučar Mihael, hišar rim. Katol.</i>
	matere matris	<i>Marija Podhraški rim. Katol.</i>
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera prič Testes		<i>Komučar Franc, revčar } Čater Franc, klepar } rim. Katol.</i>
Poročevalec — Copulans		<i>Mihael Kmet, župnik.</i>

V dokaz resničnosti lastnoročni podpis in uradni pečat.
In quorum fidem subscriptio manu propria et sigillum officii.

Župni urad

Čatež ob Savi, dne 12. junija 1934.

1938

184

Poročni list — Testimonium copulationis.

Ime: _____
Prejeto: _____

Ime, mesec, dan
kraj, mesec, dan
kopulationis
kopulationis — locus

Krsto in rožinka
Ime, dan, mesec, leto
vloga, vloga

Ime, kognome, družila
vloga, vloga, vloga

Krsto in rožinka
Ime, dan, leto
vloga, vloga

Ime, kognome, družila
vloga, vloga, vloga

Krsto in rožinka
Ime, dan, leto
vloga, vloga

Ime, kognome, družila
vloga, vloga, vloga

Krsto in rožinka
Ime, dan, leto
vloga, vloga

Ime, kognome, družila
vloga, vloga, vloga

Krsto in rožinka
Ime, dan, leto
vloga, vloga

Ime, kognome, družila
vloga, vloga, vloga

Porokovalci — Copulans

Ime, dan, leto

V dokaz resničnosti lastnoročno podpisani uradni hotel.
In quorum librum subscriptio manu propria et sigillum officii.

Ime, dan, leto

PESNIKI, PISATELJI

IN

JEZIKOSLOVCI IZ POSAVJA

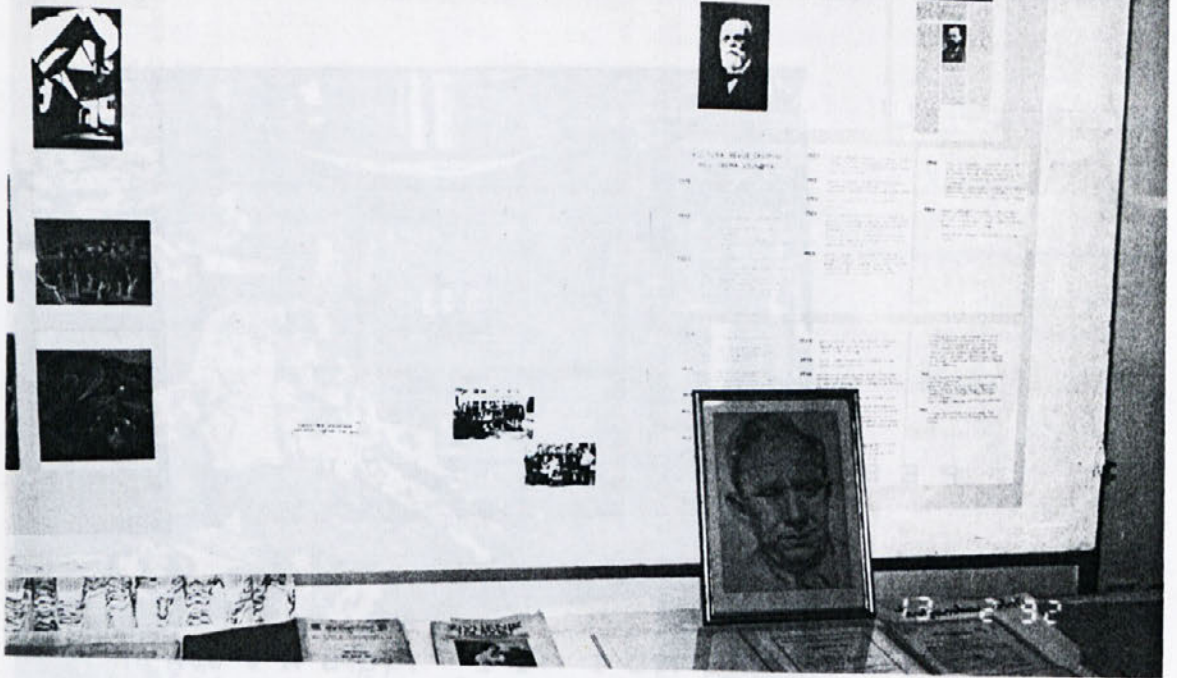
Medalec od Cateških Toplic je na reki Savi gradil, p katerih se lahko prepelje na drugo stran v vas Mozlec. Tu se je leta 1926 rodil slovenski jezikoslovec in literarni zgodovinar, ki predava slovenski jezik na ljubljanski univerzi; dr. TOPOREK.

Mojca Zupančič

mentor: Darinka Ferenčak-Agrež

šek

šek - literatura - časopisi

8381

V neposredni bližini, kjer se Krka pridruži Savi, leži mesto Brežice. Tu se godi deloma tudi zgodba Mencingerjevega utopičnega romana Abadon s podnaslovom "bajka za starce". Začetek dejanja je pisatelj postavil na sotočje Save in Krke. Glavni junak Samorad Veselin, sin premožnih staršev iz neke vasi ob Sotli, v razburjenju zaradi zmedenih novic o ljubici Cvetani išče smrt v valovih, a ga še o pravem času reši Abadon. Takole riše omenjeni prizor Janez Mencinger: "Ondi, kjer se lena voda zelene Krke druži z bodrimi valovi bistre Save, sedita v ozkem, lahmem čolnu dva gospoda..."

V Brežicah sta se rodila brat in sestra **Leopold** (1872 - 1944) in **Ljudmila** (1874 - 1948) **POLJANEC**, ki je postala pesnica, dramatičarka in publicistka. Pisala je osebnoizpovedne, ljubezenske pesmi, pesmi za mladino ter poučne spise in dramska besedila z vzgojno ter versko tendenco. Njene poezije iz leta 1906 pričajo, da je bila epigonka Simona Jenka in naše moderne. Leopold pa je bil znan prirodoslovec.

Nedaleč od Cateških Toplic je na reki Savi brod, s katerim se lahko prepeljemo na drugo stran v vas Mostec. Tu se je leta 1926 rodil slovenski jezikoslovec in literarni zgodovinar, ki predava slovenski knjižni jezik na ljubljanski univerzi; **Jože TOPORIŠIČ**.

Južno od Mokric leži vas Velika Dolina, kjer se je leta 1891 rodil **Josip PRETNAR**, gospodarski publicist, organizator našega planinstva in od 1931 - 1945 predsednik slovenskega planinskega društva. Kot predsednik je odlično skrbel za tečaje, ekskurzije, za organizacijo reševalne službe, za planinske domove po Sloveniji, za planinski muzej v Ljubljani.

V bližini Brežic ležijo tudi Cerklje ob Krki. Tu je nekaj časa delal kot učitelj slovenski pisatelj, pesnik, publicist in prevajalec **Tone SELIŠKAR** (1900 - 1969). V pesništvu v 20. letih je bil izrazit predstavnik socialnega ekspresionizma. Njegova mladinska proza je prevedena v okoli 10 jezikov.

Odpravimo se na Bizeljsko in se po vinski cesti napotimo v Pišece, ki ležijo na južnem pobočju Orlice. Ta predel je hribovit in zelo razgiban z grički, polnimi vinogradov in sadovnjakov. Tu je bil rojen in tu je pokopan jezikoslovec, literarni zgodovinar in leksikograf **Maks PLETERŠNIK** (1840 - 1923), avtor znamenitega slovensko-nemškega slovarja, v katerem je zbran izredno bogat besedni zaklad. Sestavljal ga je polnih 12 let, pa še to je bil razmeroma kratek čas, zakaj dobil je že veliko gradiva nabranega, in to predvsem iz Cafove zapuščine. Manjkajoče gradivo pa je nabral iz knjig, revij in časnikov ter iz živega ljudskega govora. Pleteršnik je bil tudi dober prevajalec Homerja, srbskih ljudskih pesmi, ruskega epa Slovo o polku Igorjevem... Na opuščeni hiši nad vasjo je spominska plošča, ki mu jo je postavila Slovenska

Matica. Njegovo ime nosi tudi pišečka šola.

Naše Spodnje Posavje najobširnejše odmeva v romanu *Matija Gorjan*, ki ga je napisal poklicni pisatelj **Jože PAHOR** (1888 - 1964). Delo z epsko širino prikazuje vseslovenski kmečki upor iz leta 1515.

Po mostu čez Savo pridemo v Krško, v slikovito starinsko mestece, ki leži strnjeno med Savo in Trško goro. Takšna lega je pomenila naravno obrambo, saj je savska struga nadomeščala obzidje. Na strmem griču ob Savi je zrasel grad verjetno že v 11. stoletju in pod njim se je začelo razvijati naselje. Lastniki gradu so se menjavali, najmočnejši so bili vsekakor grofje Celjski. Nekaj časa je na tem gradu prebivala Veronika Deseniška. (Tu se godi drugo dejanje Jurčičeve Veronike Deseniške.) Od krškega gradu, nekoč pomembne obrambne točke proti Turkom, so ostale samo še razvaline.

Pisatelj **Janez MENCINGER** je v Brežicah delal kot odvetniški pripravnik, leta 1881 pa se je naselil v Krškem kot samostojni odvetnik in tukaj živel in delal do svoje smrti. Marljivo je pisateljaval in delal v javnem življenju. Njegov nagrobnik je na starem krškem pokopališču, ki je danes spremenjeno v park. Vanj je vklesan napis, ki si ga je pisatelj sam sestavil in se glasi: "Tukaj vstajenje čaka dr. Janez Mencinger, advokat. Svojega življenja pravdo je začel 26. marca 1838 in nedovršeno končal. Bodi mu sodba milostljiva."

V župnišču v Krškem se je leta 1895 rodila slovenska pesnica, pisateljica in publicistka **Vera ALBREHT** (1895 - 1971). Med vojnama je aktivno sodelovala pri ženskem gibanju, v mednarodni Ligi za mir in svobodo idr.

Krčan po rodu je tudi **Alfonz GSPAN** (1904- 1977), pesnik, literarni zgodovinar, bibliograf in urednik Slovenskega biografskega leksikona.

Po učiteljišču v Mariboru je na meščanski šoli v Krškem služboval mladinski pisatelj in pedagog **Josip BRINAR** (1874 - 1959). Sestavljal je tudi učbenike za OS in napisal vrsto novel.

Kot učitelj je služboval v okolici Krškega tudi mladinski pisatelj **Venceslav WINKLER**, rojen na Lokvah v Trnovskem gozdu.

Na gričku nad Leskovcem je grad, imenovan Šrajbarski turn. Na pristavi graščine je v mladosti živel pisatelj **Jaroslav STOVIČEK** (1904 - 1975). V črtici *Krško polje*, ki je izšla v knjigi *Nenavadni doživljaji navadnega človeka*, opisuje poetično pokrajino in svoj dom. Njegova dela so izšla v hrvaškem jeziku: *I slijepi vede*, *Kora naranča*, *Neobični doživljaji običnog čovjeka*. Vse tri knjige pa so prevedene v slovenščino.

Odpravimo se v smeri Sevnice.

Na desnem bregu Save ob cesti stoji grad Impolca. V gradu je leta 1934 umrl ljubljanski nemški založnik Otmar BAMBERG, ki je izdal tudi mnogo slovenskih leposlovnih del. Danes pa je v gradu dom onemoglih.

Smo med rekama Mirno in Savo.

Na kranjski strani vidimo razvaline boštanjskega gradu, ki je očitno nekdanj gospodaril nad prehodi v Mirnsko dolino. Grad so sezidali Lambergi v francoski dobi, leta 1943 pa je bil požgan v bojih med Nemci in partizani. Nedaleč od tod je na nizki vzpetini vas Boštanj, rojstni kraj književnika Vladimirja PREMURJA (1902 - 1949). Bil je pesnik ekspresionistične smeri in dober prevajalec, saj nam je prevedel Knittlova romana *Via Mala* in *Tereza Etienne*, Engelsovo delo *Anti-Duehring* idr.

Nedaleč od Boštanja je vasica Okič, kjer je bil leta 1838 rojen pesnik Anton UMEK - OKIŠKI, svoj čas najbolj čislani sodelavec Janežičevega Slovenskega glasnika. Bil je gimnazijski profesor v Celovcu. Leta 1865 je izdal zbirko pesmi v Janežičevem *Cvetju iz domačih in tujih logov*. Nekatere njegove pesmi so bile zelo znane med ljudmi, saj jih je mnogo celo ponarodelo. Bil je tudi pripovednik, napisal je povest *Slovenska blagovesnika Ciril in Metod* in *Abuna Soliman*.

Prihajamo v Sevnico, ki leži na majhni ravnini ob Savi. Od tod doma je Fridolin KAUCIC (1859 - 1922), ki je pod psevdonimom Sevničan napisal povesti *Kovačev Peter* in *Pogreb na morju* ter vrsto črtic z naslovom *Ulomki*. V delu *Znameniti Slovenci* pa je zbral 133 življenjepisov naših zaslužnih mož.

Zapustili smo Sevnico in prihajamo v Loko pri Zidanem mostu. Tu se je rodil Ludvik MRZEL (1904 - 1971), pisatelj novel, črtic in esejev ter časnikar iz dobe med obema vojnama. Novele, pravljice in črtice je pod psevdonimom Frigid (kar pomeni mrzel) izdal v dveh zbirkah, *Luči ob cesti* (1933) in *Bag v Trbovljah* (1937).

Iz Loke je doma tudi Zora TAVCAR (1928). O svojem otroštvu v Loki pripoveduje v knjigi *Veter v laseh* (1982). Pa tudi v prozi in dnevniških zapiskih slovenskega pisatelja, publicista in esejista, ki živi in deluje v Trstu, Alojza REBULE se pojavlja Loka z okolico (zlasti v knjigi *Snegovi Edena*, 1977).

Če nadaljujemo pot ob Sopotih, pridemo v kraj Svibno. S strmega hriba gledajo v svet razvaline svibenskega gradu, ki se omenja že okrog leta 1175. Na njem so gospodarili svibenski gospodje ali Ostrovrharji, ki so bili pomembni in drzni fevdalci. (Spomnimo se Prešernove Turjaške Rozamunde: "...in med

njimi Ostrovvrhar, ki so boji mu igrače.")

Obpravilo se v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

... v smeri ...

LITERATURA:

- SLOVSTVENI IN KULTURNOZGODOVINSKI VODNIK PO SLOVENIJI;
STAJERSKA Z OBROBJEM; ZAVOD R SLOVENIJE ZA SOLSTVO IN
SPORT, LJUBLJANA, AVGUST 1991
- LEKSIKON CZIRA, REVIZIJE, CASOPISI
- KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE, 3. KNJIGA, 1976, STR. 42

MED

OBENA VOJHANA

1918
 1919
 1920

KULTURA, REVIIJE, CASOPISI

M E D

O B E M A V O J N A M A

1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930

- 1918 Odprto Narodno gledališče z dramo in opero; v isti sezoni ustanovljeno tudi mariborsko Narodno gledališče. Med leti 1918 in 1938 je bilo uprizorjenih 4432 dramskih in 3904 operne predstave; med dramskimi je bilo skoraj četrtina izvirnih
- 1919 izšla edina številka komunističnega časopisa Baklja
poleg lista socialdemokratske opozicije Deklaracija (1918 - 19) izhajali v tem letu tudi književni reviji Svoboda (1919 - 20) in Njiva začel izhajati Preporod (do 1924), glasilo liberalne mladine
- 1920 začela izhajati katoliška družinska revija Mladika (do 1941)
ustanovljeno društvo slovenskih književnikov začela izhajati Shakespearova dela v prevodu Otona Zupančiča; pesnik je preli v slovenščino skupno 18 Shakespearovih dramskih del, ki so se vrsto let uvrščala v železni repertoar ljubljanske Drame
- 1921 začela izhajati liberalno usmerjena revija Njiva (do 1922) in Vidovdan (do 1925)
v Trstu izšla prva številka mladinskega lista Novi rod (do 1926)
- 1922 začela izhajati revija Socialna misel (prenehala pet let kasneje)
prenehali izhajati Naši zapiski (začeli 1909)
- 1923 začel izhajati ženski svet, predhodnik Naše žene
- 1924 začel izhajati levičarski časopis Mladina (duša uredniškega odbora je bil Srečko Kosovel), štiri leta kasneje ga je nasledila Svobodna mladina (do 1929)
prvič izšel list katoliških visokošolcev Križ na gori (do 1927), od 1928 - 30 preimenovan v Križ
- 1925 začela izhajati Kritika, ki jo je urejal Josip Vidmar (prenehala 1927)
začeli izhajati zapiski Delavsko - kmetske matice, ki je zbirala okrog sebe marksistično usmer-

jene publiciste

- 1926 23.2. v Zagorju nastopil dve leti prej na Kosovo-
velovo pobudo zasnovani Cankarjev krožek: Srečko
Kosovel je tu bral svoje predavanje Umetnost in
proletarec
ustanovljen slovenski center PEN kluba
osnovana Vodnikova družba
nastala opera Črne Maske Marija Kogoja
- 1927 sedež Mohorjeve družbe, ustanovljene 1852 v Ce-
lovcu, s Prevalj, kamor je bil prestavljen med
plebiscitnim bojem, prenesen v Celje
posmrtna izdaja Kosovelove zbirke Pesmi
- 1928 začel izhajati list krščanske socialistične
mladine Ogenj (do 1932)
1.9. poskusno oddajal Radio Ljubljana, zgrajen
po načrtih Marija Osana. V prvi oddaji sta govo-
rila F. S. Finžgar in Oton Župančič. Slovesna
otvoritev je bila 28.10.
izšel Gradnikov prevod kitajske lirike
- 1929 začel izhajati mladinski časopis Naš rod (do
1944)
ustanovljena založba in revija Modra ptica (do
1941)
obnovljen delavsko prosvetni časopis Svoboda
(prenehal 1936), 1937 ga je nasledila Vzajemna
svoboda (do 1940)
- 1931 ustanovljena založba Hram, ki je gojila tudi
domačo književnost
- 1932 začela izhajati marksistična revija Književnost
(do 1935) pod uredništvom Bratka Krefta
delovalo na Slovenskem skupno 2237 šolskih, jav-
nih in društvenih knjižnic s 981.374 knjigami
izšel prvi del Slovenskega biografskega leksiko-
na
- 1933 začela izhajati književna revija Sodobnost (do
1941), osrednje glasilo napredne slovenske inte-
ligence. Poleg Sodobnosti sta igrala pomembno
vlogo Ljubljanski zvon (1881 - 1941) in katoliš-
ki mesečnik Dom in svet (1888 - 1944). Od sta-

- rejših revij je med obema vojnoma izhajal še klerikalni Čas (1907 - 1942) ter številna strokovna glasila.
Miko Kos izdal pregled slovenske zgodovine od naselitve do reformacije
- 1934 jeseni začela v Murski Soboti izhajati Ljudska pravica, ki jo je prvo leto urejal Miško Kranjec
- 1935 prvič izšla liberalno usmerjena revija Misel in delo (do 1941)
- 1936 razvile so se pokrajinske revije: Piramida v Mariboru (do 1937), Mladi Prekmurec (do 1940) in dve leti kasneje kot nadaljevanje Piramide Obzorja (do 1941)
- 1937 Ivo Brnčič objavil esej Generacija pred zaprtimi vrati
kriza revije Dom in svet ob Kocbekovem članku Premišljevanje o Španiji, zaradi katerega je reviji grozila interna cenzura
v Ljubljani je bila prva razstava slovenskega novinarstva ob 140 - letnici izida Vodnikovih Lublanskih novic
- 1938 začela izhajati revija Dejanje (do 1941) pod uredništvom Edvarda Kocbeka
začel izhajati Slovenski jezik (do 1941), predhodnik Slavistične revije
v Sloveniji je v tem letu delovalo: 8211 raznih društev (prosvetnih, kulturnih in športnih in drugih), 54 kinematografov je imelo skoraj 13.000 predstav letno, 860 ljudskih šol, 39 srednjih oz. strokovnih šol, 46 meščanskih šol
v Ljubljani razstava knjige 1918 - 1938
pri Slovenski matici izšel Bevkov roman *Kaplan Martin Čedermac*
- 1939 izšel Edvarda Kardelja (Sperans) *Razvoj slovenskega narodnega vprašanja*
osnovan Literarni krožek, ki je družil književnike Campo, Novšaka, Dularja, Šalija, Vipotnika, Kastelica, Ceneta Kranjca, Magajno, Brejca in Vombergerja
neha izhajati mladinski list Zvonček (izšel

1900)

1940

v knjigi Samorastniki, ki jo je izdala Naša založba, izšle novele Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca.

SOLA -

BRERIŠČE KULTURNEGA

DOSAJANJA

Obdelava žitnih polj, posejevala pa so tudi sadna drevja, ki so jih uporabljali za domačo potrebo. Vse to je bilo izdelano v domači industriji, ki je bila zelo razvita. Vse to je bilo izdelano v domači industriji, ki je bila zelo razvita.

S O L A -

S R E D I S C E K U L T U R N E G A

D O B A J A N J A

Sreski poglavar v Krakem, dne 21.12. 1926.

P.br. 3566

Gospodu

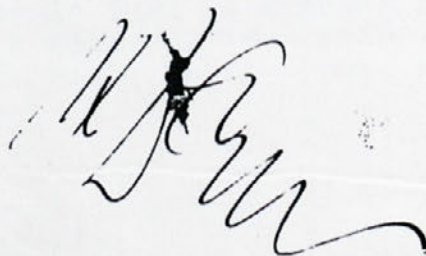
Antonu S e l i š k a r j u ,
šolskemu upravitelju.

C e r k l j a h o./K.

Ker Vas je gospod minister prosvete s svojim odlokom z dne 3. decembra 1926 O.N. br. 38830 na osnovi čl. 85.fin. zakona z 1. 1926/27 dodelil kot učitelja deških ročnih del na I. deški meščanski šoli v Ljubljani, Vas v zmislu odloka gospoda velikega župana ljubljenske oblasti v Ljubljani z dne 13. decembra 1926 p.br. 8292/1 razrešujem dosedanje službe

z dnem 24. (dvaidesetčetrtga) decembra 1926 dvajsetešestega ter Vam naročam, da se nato nemudoma napotite na svoje novo službeno mesto. Cpozerjam Vas na člen 105. ur. zakona iz leta 1923.

Sreski poglavar:

Učitelji so bili razporejeni po ukazu Aleksandra, po naredbi ministrstva za prosveto, z odlokom

Območje brežiške občine je zgodovinsko zelo bogato. Začetki šolstva in s tem tudi kulture segajo v Brežicah v leto 1668. V večjih krajih naše občine so bile osnovne šole ustanovljene v 19. stoletju, na Bizeljskem pa celo že leta 1790. Na Bizeljskem je služboval Anton Martin Slomšek in zložil ali priredil vrsto pesmi, ki so se močno razširile še preden so izšle v tisku. Ena najbolj znanih je "En hribček bom kupil".

Tudi Artiče so imele svojo šolo: štiri učne sobe in stanovanje za učitelja. Za šolske prireditve se je uporabljala ena učilnica, v katero so postavili zasilni zložljivi oder, ki je bil last šole in Sokolskega društva. Prirejale so se mladinske in ljudske igre, proslavljali so narodne praznike. Na šoli je bil mladinski pevski zbor - cerkveni - ki poje pri mašah in vsako prvo nedeljo v mesecu pri splošni maši.

V Artičah je pred drugo svetovno vojno, od leta 1931 do leta 1941 poučeval tudi znani slovenski pisatelj Karel Grabeljšek. Službeno mesto v Artičah je dobil kot kazen, saj se je na prejšnjem delovnem mestu preveč usmerjal v politične zadeve, kar pa šolskim nadzornikom ni bilo všeč. Ko je zapustil Artiče, se je vrnil v svoj domači kraj na Vrhniko. Iz pripovedovanja domačinov je razvidno, da se je vedno zelo rad vračal v Artiče; to potrjuje tudi podatek, da so leta 1975 domačini priredili srečanje s svojim nekdanjim "sovaščanom". Grabeljšek pa tudi v Artičah ni miroval, tako na političnem kot na kulturnem področju je bil zelo aktiven.

Domačinom je pomagal pripravljati kulturne programe, zraven vsega pa je tudi režiral dela za uprizoritev na odru. Domačini se spominjajo, da je režiral "Kralja na Betajnovi", pa še sam je zaigral eno od glavnih vlog. Krajanje so zelo ponosni, da so s pisateljem obdržali stike vse do njegove smrti.

Z razvojem same šole v Artičah je vzporedno potekal tudi kulturni razvoj na šoli in v krajevni skupnosti. S prihodom prvega učitelja v Artiče se je pričelo razvijati življenje v kraju bolj živahno. Učitelj je prav gotovo postal nekakšen duhovni vodja mladih in s tem tudi njihovih staršev. Že to, da so otroci dobili svojo knjižnico, pa čeprav samo z 32 knjigami, nam pove dovolj. In da je bilo to že leta 1881 v tako majhni vasici kot so Artiče, je po mojem mnenju zelo velik korak k osveščanju šolske mladine. O kulturnem ustvarjanju krajanov okoli leta 1923 nam govori podatek, da so imeli v učilnici zložljiv oder, na katerem so prirejali mladinske in ljudske igre in proslave ob narodnih praznikih. Na proslavah je nastopal tedanji mladinski pevski zbor, ki je bil hkrati tudi cerkveni zbor.

Na majhnih kmetijah so živele številne družine, ki so iskale zaslužek v "tabrhu". Mladi fantje in dekleta so zaman iskali zaposlitev v mestih. V teh težkih časih je bila pesem tista,

ki je spremljala ljudi ob delu in jim vlivala pogum. Ljubezen do pesmi, plesov, glasbe in dramskih besedil je spodbudila Artičane h kulturni dejavnosti, ki je bila vedno pestra, bogata, raznovrstnejša in uspešnejša kot v drugih okoliških krajih. V teh dejavnostih se je krepila zavest o pripadnosti slovenskemu narodu kot trden zid pred prihajajočim fašizmom in nacizmom.

Prvo organizirano delo v Artičah pomenijo gospodarski tečaji, ki so se pričeli že pred letom 1930. Na njih je tudi vzniknila zamisel o izvedbi prve igre. Na osnovi ustnega izročila so ugotovili, da so najprej zaigrali igro "Kukavica, mlada ptica" in še enodejanko, katere naslova se nihče ne spominja. Izvedeni sta bili v Spodnji Pohanci pri Slovencu, vaje za igro pa so imeli pri Žitniku, ki je "Kukavico, mlado ptico" tudi učil.

V Spodnji Pohanci so študentje pod vodstvom Rada Dernača uprizorili celo prirejeno opereto. Priredil jo je tako, da je na melodije najbolj znanih operet sestavil svoje besedilo. Leta 1930 je učiteljica Ada Veble - Vujčičeva režirala Finžgarjevo igro "Divji Lovec". Za to je značilno, da je bila prvič uprizorjena v šolskih prostorih. Tej uprizoritvi je kmalu sledila še "Razvalina življenja".

Meseca junija 1931 je bilo v Artičah na pobudo Rada Dernača ustanovljeno telovadno društvo Sokol. V okviru tega društva pa prosvetna sekcija; najprej jo je vodila učiteljica Ada Vujčičeva, potem pa učitelj Rado Dernač. V okviru tega društva so delovale naslednje skupine: DRAMSKA, FEVSKA in GODBENA.

DRAMSKA SKUPINA

Po letu 1930 so začeli prirejati igre v šolskih prostorih. Zanimivo je, da so hodili gledalci v učilnico skozi okno, ker so bile pri vratih kulise in vhod za igralce. Svetili so si s plinskimi lučmi. Kulise je večinoma izdeloval Rado Dernač, v začetku sam, kasneje pa so skupaj izdelali zločljivi oder, ki so ga postavili v spodnjo učilnico in je bil last šole in Sokola.

Leta 1930 je bila uprizorjena igra "Pri kapelici", ki jo je pripravil organist Slavko Vanovšek. Igro "Divji lovec" so naštudirali leta 1932. Z njo so gostovali v Dobovi, na Zdolah in v Brežicah. Že leta 1933 so zaigrali igro "Pri gospodi", ki jo je režirala Veronika Černelič iz Arnovega sela. Tudi "Kralj na Betajnovi" je doživel svojo prvo predstavitev v Artičah leta 1936. Glavni vlogi sta zaigrala Rezika Haler in Karel Grabeljšek.

Domačin Rado Dernač je napisal igri "Ljubavi cvet zamorjen" in "Matija Gubec". Obe sta doživeli uprizoritve na domačem odru. Znano je, da so bile v letih od 1937 do 1939 izvedene naslednje igre: "Šarljiva teta", "Deseti brat", "Vdova Rošlinka", in "Rokovnjači". Igre "Prisega ob polnoči" časovno ni mogoče opredeliti. Leta 1939 je Rado Dernač zrežiral igro "Zadrega nad zadrego", s katero so gostovali tudi v Globokem. Bogata predvojna dramska dejavnost je bila zaključena z "Domnom", ki so ga uprizorili spomladi leta 1941.

Kot protiutež dramske dejavnosti v Sokolu je bilo leta 1937 ustanovljeno v Artičah prosvetno društvo, ki je zbralo v svoje vrste vse nasprotno usmerjene krajanje. Tako so strankarski boji med liberalci in klerikalci našli svoj odmev v dramski dejavnosti. Prosvetno društvo sta vodila učitelja Slavka Pograjc in njen mož Budin. Tudi to društvo je uprizarjalo igre. Znano je, da so uprizorili "Slehnika", svoj prostor pa so našli pred cerkvijo v Artičah. Zanimivo je, da tisti, ki so igrali v dramski sekciji Sokola, pri teh igrah niso sodelovali in obratno.

SOLARSKA IN UCITELJSKA KNJIZNICA

LETO	STEVILLO KNJIG		REVIJE, CASOPISI	STEVILLO NAROCNIKOV
	SOLARSKA	UCITELJSKA		
1921/22	54	179	Zvonček, Vrtec, Angelček	71
1922/23	74	188		
1923/24	94	197		
1924/25				
1925/26	162	218	Mladi junak	
1926/27	216	462		
1927/28	302	287		
1928/29	302	287		
1929/30	302	487		
1930/31	302	487	Naš rod	80
1931/32	137	518		90
1932/33	175	540		98
1933/34	105	595		
1934/35	144	520		
1935/36	173	522		
1936/37	85	572		100
1937/38	92	575	Lučka	90 + 80 Lučka
1938/39	151			94
1939/40	181	621		94

Solarske knjige so se razdeljevale učencem od 2. do 4. oddeljenja. Učiteljstvo se je zlasti novejše knjige pridno izposojevalo.

IZ SLOVNICE ZA SLOVENSKE OSNOVNE SOLE
(spisal Josip Brinar)

Zlog ni glasnik.

Soln-ce za-ha-ja za go-ro.

Kadar izgovarjamo besede, izpremenimo odprtino ust enkrat, dvakrat, trikrat ali tudi večkrat. Ti deli besed so zlogi. Zlogi imajo GLASNIKE.

Glasniki:

- zveneči
- nezveneči

Govorni razpoli.

1. Samostalnik

Spol samostalnikov.

Samostalniki, ki pomenijo moške osebe in samce v živalstvu, so moškega spola.

Samostalniki, ki pomenijo ženske osebe in samice v živalstvu, so ženskega spola.

Samostalniki, ki pomenijo mlada bitja, so srednjega spola.

Milovalni samostalniki.

striček= mili, dobri stric

Bogec= ljubi Bog

detece= ljubo dete

2. Pridevnik

Besede, ki povedo, kakšne in čigave so stvari, so pridevniki.

3. Glagol

Besede, ki nam povedo, kaj osebe, živali in reči delajo (ali v katerem stanju se nahajajo), se imenujejo glagoli. Glagoli, ki jim lahko spoznamo osebo in število, so določni.

Glagoli, ki niso določeni po osebi in številu, so nedoločni.

DRUŠTVO „UČITELJSKA SAMOPOMOČ“.

Sprejemni list.

Štev. 1881.

Gospod Poljščkar Tone

učitelj šol. pripornik v Perčljah ob Krki
rojen dnr 1. aprila 1900 v Ljubljani
sedaj bivajoč v Perčljah ob Krki
je bil sprejet v društvo

„Učiteljska samopomoč“

za učiteljstvo vseh javnih in zasebnih šol v kraljevini Srbov, Hrvatov
in Slovencev, z vsemi pravicami in dolžnostmi tega društva.

(Ta sprejemni list se ne sme prodati, ne zastaviti.)

V Ljubljani, dne 13. decembra 1925.

Za odbor:

Tajnik:

Jurij Ržič

Načelnik:

Jovan Rojčič

Čas glagolov.

Čas, v katerem živimo sedaj, imenujemo sedanji čas.

Čas, ki je že pretekel, imenujemo pretekli čas.

Čas, ki šele pride, imenujemo prihodnji čas.

EDNINA

1.os. bom (bodem) pisal

2.os. (bodeš) pisal

3.os. (bode) pisal

DVOJINA

1.os. bova (bodeva) pisala

2.os. (bodeta) pisala

3.os. (bodeta) pisala

MNOŽINA

1.os. bomo (bodemo) pisali

2.os. (bodete) pisali

3.os. (bodejo) pisali

Stavkovni členi.

Določeni glagol v stavku se imenuje povedek; on nam pove kako dejanje ali stanje.

Ako je povedek pomožni glagol *biti* (tudi: postati, imenovati se), imamo v stavku še posebno povedkovo določilo.

Čitam.

V določenem glagolu je obsežen tudi osebek; 1., 2. ali 3. glagolska oseba je osebek.

Učenec čita.

Glagolski osebek je včasih še natančneje izražen z osebkovo besedo. Po osebkovi besedi vprašujemo: Kdo? ali kaj?

Pravopis.

1. Na koncu naslova stoji pika.

2. Za podpisom, se piše pika.

3. Uporablja se ONIKANJE: Učitelj pogledajo; gospod učitelj rečejo.

4. Beseda Din se piše z veliko začetnico.

DRUŠTVO "UČITELJSKA SAMOPOMOČ"

BESEDE IN BESEDNE ZVEZE, KI JIH V DANAŠNJEM KNJIŽNEM JEZIKU
NE UPORABLJAMO VEČ ALI PA SE NAM ZDIJO STARINSKE

- Sprejemni list
- A ako - če
- B bole - bolijo
- C celokupnega - celotnega
- C čimdalje bolj - vedno bolj
činitelj - dejavnik
- D dohod
doneski - prispevki
deca - otroci
- E ententine - antantne
ententa - antanta
- G glasnik - glas
gorenja - gornja
gizdav
- H Habsburgovcev - Habsburžanov
- I izpremenimo - spremenimo
izba - soba
istotako - prav tako
izkušnja - izpit
igrokaz - gledališka predstava
- J jako - zelo
- K krv - kri
ko - kot
kojih - katerih
koncem leta - ob koncu leta
krič - kričanje
- L lišpati se - lepšati se

- PREGOVORI, REK lično - lepo
- M** ministerstvo - ministrstvo
- N** nikake - nikakršne
nastopni - naslednji
ni li - ali ni
na svetlo dan - objavljen
ni čuda - ni čudno
naznaniti - sporočiti
nikak - nikakršen
na pedagoškem polju - na pedagoškem področju
- O** občih - splošnih
oživotvoritev
otvoril - odprl
odnošaje - odnose
odcvitajo - odcvetajo
opominski listki - opomini
opetovano
okinčan - okrašen
- P** pozivlja - poziva
pobrigati se - poskrbeti
preustroji - spremeni
proglas - razglas
predvaje - uvod
pripovedovalni (stavki) - pripovedni
povoljen - zadovoljiv
počenši - z začetkom
poluletno - polletno
patrijočne - domoljubne
priziv - pritožba
- R** radi - zaradi
rasto - rastejo
roditelji - starši
razlogovanje (besed) - deljenje (besed)
rajnik - pokojnik
razredovanje - ocenjevanje
- S** specijalno - specialno
socijalnih - socialnih
solnce - sonce
součenci - sošolci
snažno - čisto
stoje - stojijo

- stavkovni (členi) - stavčni (členi)
slično - podobno
sledеči - naslednji
spisovati - pisati, sestavljati
skušnja - izpit
se tiče - zadeva
- S** štrapac - napor, vzdržljivost
šolska naznanila - izkazi
- T** tozadevni - ki zadeva
tekom - med
toraj - torej
- U** udanost - vdanost
umirovljen - pokojen
ujedinjenje - zedinjenje
udi - člani
učne sobe - učilnice
učna tvarina - učna snov
upeljal - vpeljal
- V** večje - svet
vršili so se - dogajali so se
vrhutega - poleg tega
vsporeden - vzporeden
vjetnike - ujetnike
v to svrhu - v ta namen
voščence - sveče
velevam - ukazujem
v spomladi - spomladi
vobče - splošno
vsled tega - zaradi tega
- Z** značijo - pomenijo
začetkom 2. polletja - ob začetku 2. polletja
zastran - glede

GOTOVO NISTE VEDELI,

da besedni zvezi GOSPA TOVARISICA in GOSPOD TOVARIS nista v rabi samo zadnji dve leti. V kroniki pišečke šole smo našli dokaze, da so tudi v šolskem letu 1923/24 klicali učitelje z GOSPA TOVARISICA, GOSPICA TOVARISICA in GOSPOD TOVARIS.

PREGOVORI, REKI IN PAMETNICE

Česar se Janezek ne uči, tega Janez ne bo znal.

Kdor uboga rad in moli,
Bog ne pozabi ga nikoli.

Kdor ne moli, gre navzdoli.

Zadovoljnost ima kmalu zadosti.

Zadovoljnost je največja sreča na svetu.

Veliki siromak je ta, ki moliti, slušati in delati ne zna.

Pridne roke skrbe za stare zobe.

Spoštuj očeta in mater!

Bog vsakemu srečo da, ki starše v čisljih ima.

Bodite usmiljeni! Ne pozabite ptičkov pozimi.

Poštena je predica,
in stara je pravica,
da tisto dekle kaj velja,
ki krilo svoje perje ima.

Kdor pred nevarnostjo ne beži, se lahko v njej pogubi.

Rad se prevzame, komur se dobro godi.

Prevzetnost in napuh ne vesta, kako se služi kruh.

Bog kaznuje vsako prevzetnost o svojem času.

Prevzetnost se sama kaznuje.

Bog oblači, Bog prevedri.

Pravo veselje je toliko vredno kakor pravo zdravje.

Kakor drugim posojamo, tako oni nam povračajo.

Kakršna setev, takšna žetev.

Pohlep oslepi.

Petelin je gizdalin.

Kdor male nadloge ne potrpi,

si često še večjo težavo naloži.

Lenuha dan straši.

Ne prileže se vsaka roža za klobukom.

Gizdavost si sama jamo koplje.

Volk dlako ispremeni, a pravi nikdar ne.

Stara navada - železna srajca.

SOLSKI OTROCI SO DRDRALI RAZŠTEVANKE IN IMENSKE ZBADLJIVKE:

Jože kože ima tri kože,
prvo sleče, drugo obleče,
tretjo pa za sabo vleče.

Tonče balonče,
s Pokleka doma,
potrka na vrata,
je Micka doma?
Micka ni slišala,
ker je tesala,
je Tončku balončku
pete kazala.

Ančka, kaj delaš doma?
Šivam in štrikam za svojga moža?
Pa kje je tvoj mož?
Petelin kokoš,
na strehi sedi,
pa fajfo tobaka kadi.

PESEM, KI SO JO HODILI NA PREDVEČER NOVEGA LETA FANTJE PET:

Nov let nam prihaja,
veseli se kristjan,
vstani iz spanja,
preljubljenih sanj.
Na današnji dan
je bil Jezus obrezvan,
vesel se, vesel se,
preljub moj kristjan!

Po gorah je ivje,
po dolinah je mraz,
poglejte kristjani
v Jezusov obraz.

Prelepo in milo
v jaslih leži,
od mraza trepeče,
se milo solzi.

En talar orehov,
en talar klobas,
en litrček vina,
pa gremo od vas.

SE V TRIDESETIH LETIH SO HODILI NA JURJEVO MLADI FANTJE JUR-
JA PET, OKRAŠENI SO BILI Z ZELENI MI, NAJVECKRAT BREZOVIMI
VEJAMI. KO SO PRED VSAKO HIŠO ZAPELI PESEM, SO JIH DOMACI
OBDAROVALI Z JAJCI IN KLOBASAMI. PESEM PA SE GLASI TAKOLE:

Dober večer vam Bog dej,
očetu in materi najpoprej,
mi smo prišli še enkrat,
oj, svetega Jurja oznanvat.

Sveti Jur je bil bogat,
on je jemu beli grad,
on je beli grad prodal,
je dnarce med uboge dal.

Zelena vejico nosimo,
svetga Jurja prosimo,
mat po lojtri lezejo,
nam pa špeha režejo.
Če nam ne boste nič daroval,
bomo vam pa hčerko ukral.

LESENA KOZA

Na kmetih so pastirji kmetom gnali krave na pašo. Na paši so se igrali razne igre. Če pa je katera krava pobegnila v koruzo, so fantje tekli za njo in vzklikali: "Kam te nese vrag?" Potem so jo pripeljali nazaj in šli iskat leskovino za ogenj. Ko so nanosili kup leskovine in suhe trave, so z ostrim pipcem prerezali vžigalico na dva dela. Takrat vžigalic ni bilo. Ponavadi je bilo osem pastirjev in vsi so se zbrali okrog kupa drv. Med prižiganjem so pihali in godrnjali:

"Bog daj, da' b gorelo,
se b' angelčki grel,
hudiči pa prišli,
pa vsi pogorel."

To je bila prošnja, da bi zagorel plamen. Če je zagorel, so pekli krompir, jeseni pa koruzo. Ko so se najedli, so gnali krave k Savi napajat. Sami pa so si zraven izkopali studenec in so iz njega pili. Nato pa so se vrnili na travnik. Tam so se začeli igrati.

Od določene črte si moral metati palico v leseno kožo. Koza je bila podobna vrhu drevesa. Med določeno črto in kožo je na levi strani stal eden s polnim kupom zemlje in te ciljaj. Na desno stran so zapičili dve upognjeni palici tako, da si se lahko z razširjenimi rokami prijel prve in druge. Če si zadel kožo, si tekel naravnost, ne da bi šel med palicama, sicer si moral teči med njima.

Kdor je večkrat zadel kožo in se izognil zadetku, je bil zmagovalec.

Ko so se zvečer vračali domov, so "merili čas z nogami". Pozimi pa so ob skoraj ugasnjeni petrolejki peli in ružili fižol.

En talar orehov,
en talar klobas, Dušan Rupar, 8.b
en litroček vina,
pa gremo od vas.

SOSEDOVA HRUŠKA

V življenju vsakega človeka so stvari oz. dogodki, ki se mu vtisnejo globoko v spomin. So del njegovega življenja. Moj pokojni ded mi je povedal hudomušno zgodbo iz svojih rosnih let.

Ob nekem temnem in poznem julijskem večeru so se kot ponavadi spet zbrali fantje na vasi. Tudi moj ded je bil med njimi. Takrat je bil še mlad fant. Ta večer je bil še posebno dobre volje. Malo prej so dobro zmočili svoja grla s cvičkom, zato je njihova pesem odmevala daleč v noč. Kolovratili so v temi po vasi gor in dol in se slednjič ustavili pod hruško. Kar eden izmed njih reče: "Veste kaj, hruške so zrele, dajmo jih stricu natresti!" To je bilo lahko reči. Nihče pa si ni upal splezati na hruško in jo stresti. Kosovanov stric je imel tanka ušesa, slišal bi šelestenje listja in takoj bi bil zunaj. Kaj bi bilo pa potem?... V tistem času je veljalo pravilo: Če je kdo na svojem drevesu dobil tatu, ga je lahko brez milosti naklestil. Nihče ni bil za to, da bi ga stric dobil na svoji hruški. Morda pa stric celo ne spi.

Kar se spomni eden med njimi: "Stric ima pod kozolcem obešene vrvi. Kaj, ko bi eden tiho splezal na vrh hruške in vrv visoko pri vrhu privezal nanjo?" Seveda so bili takoj vsi za ta domiselni predlog. Ko je bila vrv privezana, so vsi fantje potegnili za vrv in jo začeli močno tresti. Kaj kmalu so se odprla hišna vrata in Kosovanov stric je v samih spodnjicah pritekel ven. Iz teme so fantje slišali besede: "Ti lump tatarski, ali bi si rad mojih hrušk natresel? Nič ne bo!" Tema je bila gosta in stric ni videl nobenega tatu. Vse je bilo mirno in nič se ni zgodilo. Stric se je vrnil k hiši, potrkal na okno in poklical ženo: "Mica, pridi ven, prines košaro in luč, da hruške pobereva!" "Pa nama jih je ta lump kar precej natresel, jih meni ne bo treba", je še rekel. Nabrala sta polno košaro in jo mahnila proti hiši. Bila sta že skoraj pri vratih, ko so si fantje rekli: "Pa dajmo še malo potresti, ko smo že pri tem poslu. Naj ima stric enkrat dovolj hrušk!"

"Kaj pa je to?" je poskočil stric. "A gor na hruški si še! Ti bom že pokazal!" Zgrabil je debel kol in se postavil pod hruško. "Zdaj pa ne grem stran, dokler ne boš priplesal dol in takrat te bom že pošteno namazal!" Ko so fantje slišali te hude besede, so si rekli, da ne smejo več strica jeziti. Potihoma se je vsak splazil proti svojemu domu. Toda stric ni odnehal, ampak je trmasto kot vojak stražil z debelim kolom v roki.

Julijske noči niso dolge, zato se je kmalu zdanilo in stric je videl, da na hruški ni nikogar. Toda zagledal je lepo napeto vrv. Takoj mu je bilo jasno in ježno je zagodrnjal:

"To so mi pa tisti smrkavci naredili, ki so se sinoči drli po vasi." Stric je bil tako jezen, čutil se je tako prevaranega, da je pošteno okaral fante. Ko se je fantom razkadilo v glavah, jim je bilo žal, da so strica razjezili in so hoteli, da bi se zadeva ne obesila na veliki zvon.

Marjetka Volk, 8.b

VASOVANJE

(Domišljijski spis)

"Uršula, daj že naredi, kar sem ti naročila," me že drugič opomni mama. Oče me gleda postrani. Upajmo, da ne sumita, da danes pride Anže.

Sredi večerje se mama odpravi ven. Samo da ne opazijo, da sem živčna.

"Uršula, pridi no malo sem," se zadere mama iz kuhinje.

"Uršula, kaj je narobe s tabo?" me zaskrbljeno vpraša. "Ah nič," skušam odigrati nevednost. "Zakaj?" "Kar tako vprašam. Daj, pomagaj mi."

Uh, nič ne sumi. Bog pomagaj, saj se vsa tresem in potim. Roke imam čisto potne.

Sedem. Le nekaj ur in spet ga bom videla. Toda kaj če naša dva ne bosta šla spat? In če Marjanca ne bo hotela iz moje sobe? Kaj potem? Oče ni navdušen nad Anžetom. Pravi, da je samo majhen kmet, pa še iz druge vasi je. Materi je všeč in pravi, da je dober in pošten fant, toda z očetom bo težje. Stara sem osemnajst, Anže pa dvajset. Oče pravi, da sem godna za možitev, toda Anžetu me ne da.

"Ja Uršula, slišiš. Rekel sem, da mi odreži še kos kruha," me predrami oče. "Poslušaj punca, vse kaže, da boš zbolela. Potiš se, treseš se in bleda si. Mislím, da bi bilo bolje, da pošljem po zdravnika. Kaj praviš?" "Oh oče, saj ni nič. Samo malo sem utrujena." Mama pa doda: "Samo da ne pozabiš, da si danes ti na vrsti za posodo. Joži ti bo pomagala."

Devet. Pomila sem posodo in pri tem razbila skodelico. Tedaj pa sta mama in oče prišla v kuhinjo in me začela spraševati vse mogoče. Tudi o Anžetu. Oče je spet poudaril, da se bom poročila z nekom iz naše vasi. Pa se ne bom! Ti naši fantje so sami pobalini. Grozili so celo, da bodo Anžeta nabunkali. Da me ne dajo iz vasi, da sem njihova.

Pol dvanajstih. Samo še pol ure in spet bom videla svojega Anžeta. Zadnjič je zamudil, toda danes ne sme. Samo še počešem se in malo uredim.

Dvanajst. Spet bo zamudil. Ali pa ga ne bo? Kaj pa če so ga fantje res ujeli in pretepli? Kaj pa če ne mara več zame? Zvezdna noč bi bila ravno pravšnja za sramežljiv pogovor zaljubljenecv.

Zadnjič sem ga opazovala pri igri z našim najmlajšim. Zdel se mi je tako nežen. Mislím, da bo ponosen očka, toda moral se

bo malo potruditi okoli ljubljenega dekleta.

Ah, prenehaj! Spravi se že spat.

Upihnem petrolejko in se zastrmim v strop. Zelenega spanca pa od nikoder. Prisluhnem čričkom, ki godejo v tiho noč. Zdi se mi, da v daljavi slišim petje fantov, ki odhajajo. Pa lajajo-čo lisico... Opa, to pa ni lisica, ampak naš Nero. Nekaj bučno zaropota. Odprem okno in slišim, kako se nekdo jezi. Vidim še našega mačka, kako ves prestrašen zbeži, in...

"Ja Uršula, kaj pa ti počneš na oknu ob tej uri?" "Oče... ne morem spati. Mačka sem spustila ven. Noč je tako lepa, pa sem še malo postala na oknu." "Kaj bodo pa sosedje rekli, da se naša najstarejša hči hodi hladiti na okno. Bodi resna, nehaj sanjariti in pojdi lepo v posteljo. Lahko noč."

"Lahko noč, oče."

Naenkrat se mi zazdi, da prileti kamenček v okno. Še eden. Prislonjena lestev je dokaz, da je nekdo prišel. Anže. Prišel je. Nekaj časa se nemo gledava in si nimava kaj povedati. Saj je vseeno. Samo da je tukaj. Topim se od sreče. Nekje v hiši se sliši sunkovito odpiranje vrat. Pogledam v znak in dokaz ljubezni - podarjeni cvet. Koraki so vedno bliže. Hitro se odločim.

"Anže, posloviti se moram. Oprosti, pridi spet," in odrinem lestev. Sliši se krik in trd pristanek. Ubogi Anže. "Za božjo voljo, dekle. To je pa od sile. S kom si se pogovarjala?"

"Samo molila sem, oče. Za dobro letino in da nam Roza povrže zdravega telička. Z nikomer se nisem pogovarjala."

"Lepo od tebe, dekle, toda sedaj pa res pojdi spat. In ne sloni več na oknu. Saj veš, da sosedje komaj čakajo, da bodo zjutraj napihovali zgodbo o tvojem hlajenju."

"Prav oče, lahko noč." "Lahko noč."

Ubogi moj Anže. Padel je. Pa še pes je odpet. Upam le, da mu ni skrajšal hlač. Tako bo jezen name. Kar odrinila sem lestev, toda nisem mogla drugače. Saj bo razumel. Ali pa tudi ne? Pa še poljubil me ni, vzdihnem in odhitim sanjam naproti.

Topel sveži poletni večer je, ko stopam po vaški cesti v nedeljski obleki in z lepim rdečim nageljem v zgornjem žepu suknjiča. Sobota je, čas, ko gre večina nas mladeničev snubit svojo drago. Že jih vidim, vse svoje prijatelje, ki sedijo ob ognju in pojejo ljudske pesmi. Tudi sam se jim pridružim in zapojem. Čeprav je še dosti časa do polnoči, nenehno mislim na svojo Uršulo. Kje je, kaj dela, ali tudi ona misli name, kakor jaz sedaj nanjo? Ali pa jo mogoče sedaj snubi kdo drug? Ob tej misli me spreletava srh. Neham razmišljati in vidim, da moji prijatelji počasi že odhajajo. Tudi sam vstanem in se odpravim proti sosednji vasi. Precej tvegano pot imam, razmišljam. Sosed Jakob je šel tudi prejšnji teden v sosednjo

vas snubit neko dekletu, pa so ga domači fantje premikastili s koli, češ da je njihovo dekletu in je ne dajo. Tudi Urše ne bodo dali. Ob tej misli se že hočem obrniti, a ljubezen je močnejša. Že sem v bližini sosednje vasi. Upočasnim korak in srce mi začne biti hitreje. Oprezam. Hodim zelo počasi. Ustrašim se celo svoje lastne sence. Slišim korake. Hitro skočim v najbližno koruzo in prisluškujem. Naenkrat jih zagledam. Pet jih je, močne postave in vsak ima v roki palico. Zame? Hladen znoj mi oblije čelo. "Tonček, pojdi pogledat v koruzo," reče eden izmed robavsov. Glas se mu je močno tresel. Slišim lomastenje po koruzi. Če me dobijo, je po meni. Beg, to je edina moja rešitev. Skočim in začnem teči, kar me noge nesejo. Za seboj slišim krike ter takšno lomastenje, kakor da bi me lovili sami medvedje. Tečem kot ponorel. Otepam se koruze ter jo hkrati lomim. Nekako mi uspe, da pritečem iz koruze. Zagledam plot in zraven drvarnico. Hop! Že se skrivam za drvarnico. Z robčkom si brišem znoj s čela ter hkrati napeto poslušam. Slišim težke in okorne korake, ki na mojo srečo korakajo v napačno smer. Dobra šola za naprej, si mislim. Počasi ter zelo oprezno vstanem ter pokukam za vogal drvarnice, če res ni nobenega tistih robavsov. Počasi zopet stopam po cesti. Prestrašeno se ustavim. Ali nisem nekaj slišal? Ah, samo mačka je stekla preko ceste. Počasi in tiho pridem do njihove hiše. Hitro skočim preko plota ter se skrivam v senco jablane. Pogledam na očetovo uro, ki kaže, da je še petnajst minut do dvanajstih. Z mislijo nanjo se primem jablane ter začnem sanjariti. Vidim ju. Uršulo ter najinega prvega otroka. Kaj naj bo, punčka ali fantek? Naj bo fantek. Zdrav in močan je in ravno sedaj ga gugam na jablani, kjer sem mu napravil gugalnico. Uršula me gleda z okenca. Zdi se mi tako.....Vau! Iz sanj me zdrami pes Nero. Kako sem lahko pozabil nanj?, si očitam. Z rokami začnem brskati po žepu za klobaso. Končno jo najdem in mu jo vržem. Ali je s svojim lajanjem zbudil domače? Še bolj se stisnem k jablani. Nič. Zopet sem imel srečo. Polnoč je. Pogledam po Neru, ki se ta čas lepo masti z mojo klobaso. Počasi vstanem ter potem veliko hitreje stečem v skedenj, kjer naj bi bila lestev. Najdem jo. Pazljivo jo odnesem iz skednja, da ne bi povzročil hrupa. Lestev prinesem pod njeno okno. Hitro začnem lesti navzgor. Sedaj jo bom videl, moje sanje. Še nekaj korakov. Zgoraj zaslišim hrup ter občutim bolečino na glavi. Padem na tla. Nekaj vidim, kako teče stran od mene. Mačka je. Zgoraj nad sabo slišim, da nekdo govori. Hitro stečem nazaj za jablano. Ali me je kdo slišal? Mogoče njen oče? Niti pogledati si ne upam izza jablane. Naslonim se na jablano ter zamižim. Čutim, kako močno mi bije srce. Kakor da mi hoče pobegniti. Po dolgem čakanju se opogumim. Pokukam izza jablane. Vse je, kot je bilo prej. Potihoma stopim k lestvi ter začnem lesti navzgor. Končno mi uspe, da prilezem do okna. Potrkam. Okence se potihoma odpre. Tedaj pa zagledam obraz, o katerem sem tolikokrat sanjal, sedaj je tu, pred menoj. Skoraj padem z lestve, ko jo zagledam. V mesečini se mi zdi še lepša. Gledava se. Nobeden izmed naju ne črhne niti besedice. No, vendar-

le začneva jecljati. Vesela sva, ker se zopet vidiva. Podarim ji rdeč nagelj. Spogledava se ter zbližava glavi. Sedaj se bo zgodilo tisto, kar sem si tako dolgo želel, Uršulin poljub. Vendar tudi tokrat nimam sreče. Ravno tedaj se odprejo vrata in v kamrigo stopi Uršulin oče. Izbuljim oči, kakor jih še nisem nikdar. Tedaj pa Uršula iz strahu porine lestev od okna in s tem seveda tudi mene. Že drugič ta večer padem na tla. Na tleh pa me napade Nero, ki je ravnokar končal predjed in se je sedaj spravil na glavno jed. Samo čutim še, kako se mi hlače trgajo po šivih. Iz jeze brcnem Nera, da mi ta pusti preostanek hlač, ki še visijo na meni. Hitro preskočim plot in nato, kar mi dajo moči, srečem po vaški cesti. Ustavim se šele izven vasi. Ves zadihan se naslonim na bližnje drevo ter pogledam svoje hlače. Iz dolgih hlač so nastale kratke. K vragu pa tako vasovanje. Pa še poljubil je nisem. To se mi bodo prijatelji smejali. Nikdar več ne bom šel vasovat v to vas, si obljubim. Ali pa...?

GLASBA

V BREZICAH Z OKOLICO V CASU MED OBEMA VOJNAMA

(1918 - 1941)

Učenca: Andrej Skofljanc
Dušan Rupar

Mentor: Zinka Skofca

je začneva ljubiti. Vesela sta, ker se zopet vidiva. Podarila
si rdeči nagelj. Spogledava se ter zblinjava glavi. Sedaj se bo
zgodilo tisto, kar sem si tako dolgo teled, drčulin poljub.

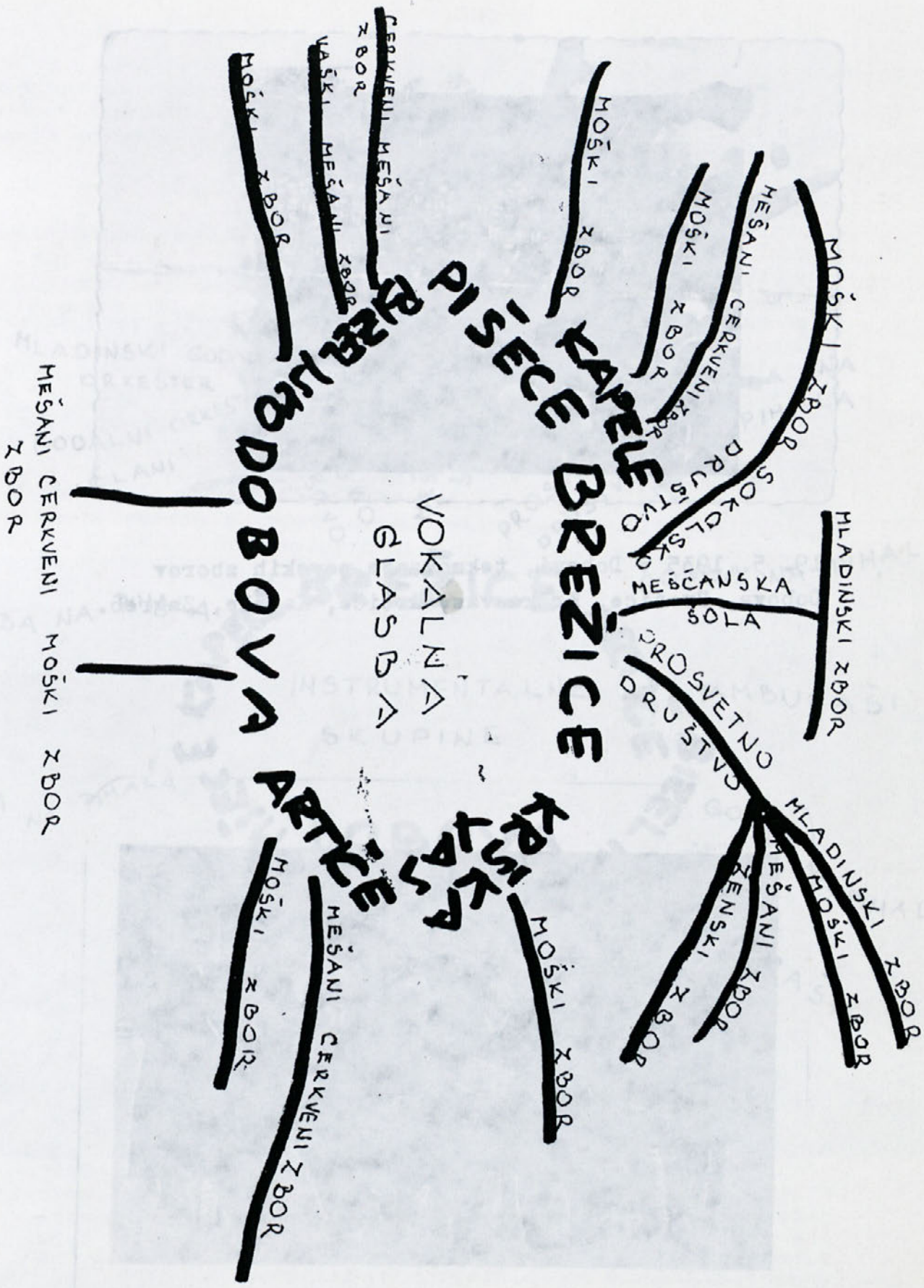
V Brežicah z okolico je bilo glasbeno življenje zelo pestro.
V vsaki vasi je deloval vsaj en zbor, ki je ob nedeljah pel pri
maši, priložnostno pa na pogrebih in proslavah ter prirejal
koncerte. Da je temu res tako, nam povedo besede skladatelja
Hrabroslava Hrovatina, ki je dejal:

"Vsaka večja vas ima dva zbora, enega
imajo klerikalci in enega liberalci.
Zbora med sabo tekmujeta v kvaliteti."

Ravno zaradi tega so bile kvalitete teh zborov na zavidljivem
nivoju.

Med instrumentalnimi skupinami zelo pogosto najdemo godbo na
pihala in tamburaše, v Dobovi pa še karakterističen bend in
v Brežicah godalni orkester.

Ljudje so prepevali veliko več kot danes. Velikokrat so medse
povabili vaške godce, ki so poskrbeli, da so tudi zaplesali.
Podobne zabave s plesom pa so v vsakem kraju prirejali
gostilničarji. Vsako leto pa so bile v kraju veselice, kjer
je za ples in zabavo igrala godba na pihala.

Štela iz leta 1940 je edina pred drugo svetovno vojno. Na njej je del
 cerkvenega mešanega zbora (moške so prepevali tudi v prostornem
 moškem zboru).

19. 5. 1935 v Dobovi, tekmovanje pevskih zborov
Dobova, Brežice, Krška vas, Artiče, Kapele, Zagreb.

Slika iz leta 1940 je edina pred drugo svetovno vojno. Na njej je del cerkvenega mešanega zbora (možje so prepevali tudi v prosvetnem moškem zboru).

MLADINSKI GODALNI ORKESTER
 GODALNI ORKESTER
 ČLANI
 SOKOLSKO DRUŠTVO
 MEŠČANSKA ŠOLA
 ORKESTER
 PROSVETNO DRUŠTVO
 GODBA NA PIHALA

GODBA NA PIHALA
KAPELE BREŽICE
 INSTRUMENTALNE SKUPINE
 GODBA NA PIHALA
PIŠČEVA DOBOVA
ARTICE BIZELJSKO
 GODBA NA PIHALA
 TAMBURAŠI
 GODBA NA PIHALA
 TAMBURAŠI

TAMBURAŠI
 GODBA NA PIHALA

INSTRUMENTALNI
 BAND

KAPELE

Pevski zbor

Prepevati so začeli takoj po prvi svetovni vojni, ko je leta 1920 Anton Radanovič ustanovil moški pevski zbor in začel učiti narodne in umetne pesmi. Leto pozneje je bil ustanovljen mešani in ženski pevski zbor, ki so ga takrat imenovali dekliški pevski zbor. Kasneje je bil ustanovljen še mladinski pevski zbor.

Po dveh letih prepevanja je bil Anton Radanovič posvečen za župnika in je odšel na službovanje v druge kraje.

Zborovodstvo je prevzel Leopold Kolenc. Ostal je le še moški pevski zbor. Za njim so zborovodstvo prevzeli učitelji: Stane Suler, Vinko Skubec in Ivan Štibler.

Leta 1933 je v Kapele prišel Anton Pohar, ki je takoj začel poučevati moški zbor in pod njegovim vodstvom je zelo napredoval. 1938 se je zbor udeležil tekmovanja pevskih zborov v Dobovi, kjer je med večjim številom zborov zasedel 2. mesto. V zboru je bilo 17 pevcev.

Kapelska godba

Ustanovil jo je leta 1850 Ivan Požar iz Jereslavca. V času med obema vojnama je bil kapelnik Franjo Šepec, Jože Vogrinc in Anton Pohar. Leta 1926 so ustanovili gasilno društvo. Godbeniki so se pridružili gasilcem in od tedaj je Kapelska godba gasilska. Leta 1935 je prevzel Šepčevo mesto Jože Vogrinc, ki je v program godbe uvedel tudi težje koncertne komade. Pod vodstvom Antona Pohorja je godba združena s pevskim zborom priredila več koncertov doma in v okolici.

Zgodovina godbe med obema vojnama

Kljub težavam se je godba po prvi svetovni vojni ob nastopajoči krizi obdržala. Vključenost godbenikov v širše zgodovinske tokove tega časa izpričuje pripoved enega od godbenikov. Spominja se, da je šla cela povorka voz in konjev iz Kapel na Bizeljsko. Godba jo je spremljala in med potjo igrala. Ob neki drugi priložnosti so godbeniki skupaj s Hrvati vzklikali "Dole kralj!" Ob vračanju domov so jih na prehodu čez Sotlo ustavili stražniki in jim pretili.

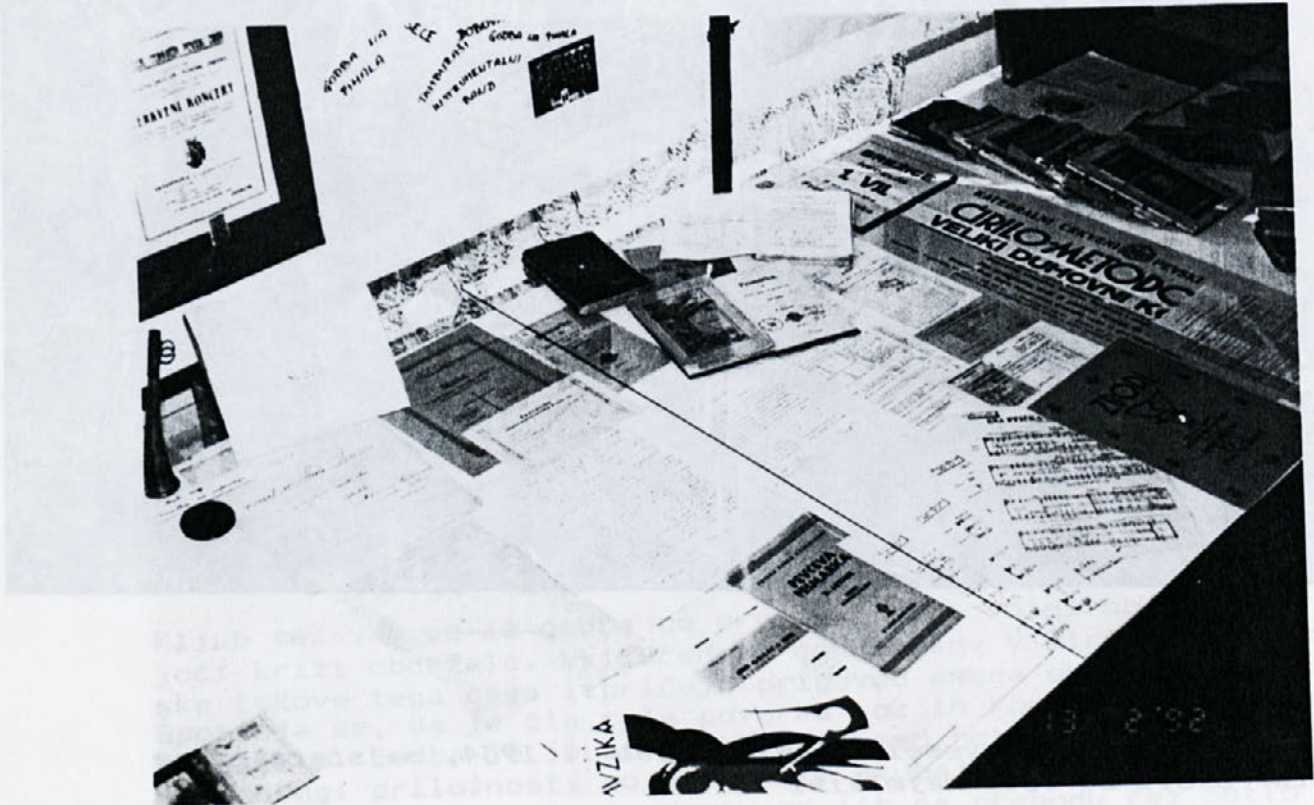
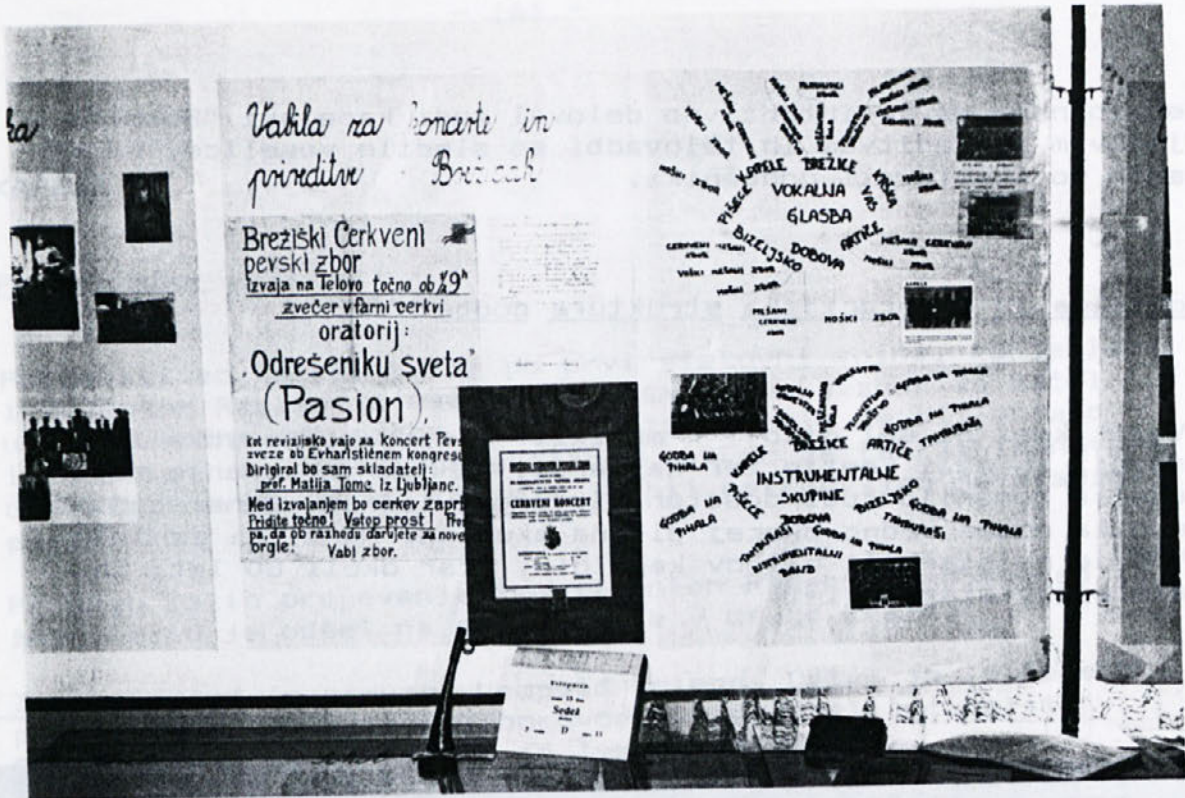
Med vojnoma pa je intenzivno deloval tudi kapelski "Sokol". Njegovim prireditvam in telovadbi so sledile veselice, na katerih so sodelovali godbeniki.

Socialna in generacijska struktura godbe

"Velik kmet ni šel nikoli k muziki." V njej so se zbrali srednji in mali kmetje ter kajzarji, ki jim je igranje razen veselja pomenilo tudi dodaten vir preživljanja. Generacijsko je bila godba vedno precej pisana skupina. Na sliki iz leta 1934 je najstarejši njihov kapelnik, star okoli 80 let, in najmlajši, star 18 let.

Kapelska godba na veselici v Cerkljah l. 1934, najstarejši je star okoli 80 let, najmlajši 18 let

Financiranje in zaslužek

Zaslužek jim je bil pomemben. Največ so zaslužili, kadar so igrali na hrvaški svatbi.

Največ pa so dobili na Jožefovo, ko so hodili "ofrihtat" za "imendan". Od vsakega Jožefa so dobili najmanj 100 DIN. Kjer niso dobili plačila, so jih nagradili s pijačo in hrano.

Prvi godbeniki so dobili osnovne glasbene izobrazbe v avstro-ogrski vojski. Nato so znanje pridobivali v okviru godbe same, ki je imela učenje godbenikov za nalogo.

Zasedba instrumentov: 3 klarinesti, 3 igralci krilovke, 2 igralca bas krilovke, 3 trobentisti, 2 basista in 1 bobni.

Zasedba je bila taka, da so se lahko delili. Tako je šlo na eno prireditvev 6 in na drugo 7 godbenikov.

Zunanja obeležja godbe in repertoar

Od leta 1929, ko so postali gasilska godba, so pričeli nastopati v gasilskih uniformah. Imeli so svoje hlače, kape so dobili gasilske, rjave bluže pa so si morali dati zašiti sami.

Note so dobivali iz Češke, v glavnem dela komponista Emila Stolca.

Priložnosti za igranje

Igrali so na zabavah, veselicah, svatbah. Ob takih priložnostih so se delili na dve skupini, vsi pa so igrali na verskih manifestacijah in mestnih plesih, pozneje na sokolskih prireditvah.

Območje kapelske godbe je segalo od vasi na obeh straneh Sotle, preko Brežic, do vasi na kranjski strani Save.

V stari Jugoslaviji so večkrat igrali na prireditvah kapelskega Sokola, enkrat so igrali tudi za 1. maj. Sodelovali so v procesijah ob cerkvenih praznikih. Vključeni so bili tudi v praznovanja, povezana z letnimi šegami. Igrali so na Silvestrovo, za Pusta, na Jurjevo in na Florjanovo nedeljo.

Najraje so šli ofrihtat Jožefom župnikom, pekom, gostilničarjem, vrtnarjem, sodnikom in trgovcem. Od doma so šli peš po okoliških vaseh in po Brežicah. Prvi dan so zaključili v gos-

tilni v Šentlenartu. Izkupiček od igranja za imendan ni bil slab in pogoščeni so bili dobro.

ARTICE

Pevski zbor

Ustanovljen je bil leta 1925 na pobudo učitelja **Grudna**. Dvakrat so uspešno nastopali v Pohanci.

Leta 1931 je delo prevzel **Rado Dernač**. Prepevali so v šoli, zborovodja pa si je pomagal z violino. Nastopali so doma in v Dobovi. V kraju so imeli tudi cerkveni, mešani, moški in mladinski pevski zbor.

Godba na pihala

Ustanovljena je bila na pobudo **Rada Dernača** leta 1936. Najprej jih je prihajal poučevat tovariš **Cernelič** iz Kapel, pozneje pa **Stane Zabkar** iz Krškega. Instrumente so kupili s pomočjo prostovoljnih prispevkov. V godbi je igralo 12 fantov. Nastopali so v Krški vasi, Brežicah, Skopicah, Sromljah in na Veliki Dolini.

Tamburaši

Skupino tamburašev je zbral **Blatnik** iz Artič, pomagala pa sta mu še brata **Tone** in **Martin**. Z vajami so pričeli leta 1933. Igrali so predvsem valčke in polke. Že takrat pa je pričel delovati ženski trio, ki je pogosto igral po hišah in godovanjih.

Društvo se je imenovalo Tamburaško društvo Sloqa - Artiče. **Martin Zorko** je tamburašem posojal note.

V konkurenci enajstih tamburaških skupin 20. 6. 1937 so v Brežicah na tekmovanju osvojili prvo mesto. Oblečeni so bili v gasilskih uniformah.

KRSKA VAS

Pevski zbor - Vrbenica

Ustanovljen je bil leta 1927. Vodil ga je Ivan Kobal. Bilo je 25 pevcev. Večina iz Krške vasi, dva iz Vel. Malenc in dva iz Brežic. Najprej so vadili pri Ajstrovih, potem pa so leta 1932 zgradili gasilski dom in so vadili v njem. Prepevali so narodne in umetne pesmi. Nastopali so za Novo leto, ob cerkvenih praznikih, za prireditve Sokola. Prirejali so tudi samostojne koncerte. Najpomembnejši je bil njihov nastop na radiu Ljubljana. Povabili so jih tudi v Zagreb na radio.

Najbolj značilen dogodek za pevsko društvo je bil leta 1933, ko so priredili v gasilskem domu krstno predstavo *Operete, Planinska roža, Kovačev študent*.

DOBOVA

Pevski zbor

Imeli so cerkveni mešani zbor, ki je štel 60 članov. Nekaj časa ga je vodil župnik Logan, nato pa organist **Lojze Bogovič**.

V Selah so imeli moški pevski zbor, ki je štel 25 članov. Vodil ga je učitelj Ludvik Kokot.

Instrumentalna skupina - BEND

V Dobovi je pod vodstvom **Srečka Feliksa Kovačiča** deloval eden najboljših bendov. V skupini je bilo 10 članov. Igrali so na harmoniko, violino, trobento, klarinet, kitaro, bobne in kontrabas. Nastopali so na sokolskih veselicah.

Tamburaši

Na Velikem Obrežu je delovala tamburaška skupina.

Godba na pihala - Ločka "plehmuzika"

Leta 1925 je bilo 14 članov Ločke godbe na pihala. Igrali so na kmečkih ohceti, na pogrebnih in na raznih drugih prireditvah.

Po 1925. letu je bilo že 24 članov. Nastopov je bilo vedno več, tako je bil tudi zaslužek večji, ki so ga uporabili za nove instrumente. Leta 1930 in 1939 so se udeležili gasilskega kongresa v Ljubljani. Leta 1927 so v Ločah ustanovili gasilsko društvo, v katerega so se vključili tudi godbeniki. Od takrat se godba imenuje Gasilska godba na pihala. Kapelnik je bil Alojz - Lojze Bogovič.

Godba ob 15 - letnici

Do instrumentov so prišli na prav zanimiv način. V tistih časih je Sava naplavljala droben premog, ki se je uporabljal v opekarnah. Fantje so si nabrali več vozov premoga in ga peljali v Zagreb, kjer so ga prodali. Ta in ostali prihranjeni denar so bila prva sredstva, s katerimi so šli kupit nove inštrumente.

Ta vsota je bila premajhna, zato so se morali zadovoljiti s starimi že rabljenimi inštrumenti, ki so jih kupili od Samoborčanov. 2. 2. so šli ponje, se vračali čez ločko Vrbino, poskušali iz njih izvabljati zvoke; to tuljenje po obraščeni Vrbini je bil njihov prvi koncert.

BIZELJSKO

Pevski zbor

Na Bizeljskem so bili 3 zbori. Cerkveni mešani, ki je štel 20 članov, vodil ga je **Koletnik Ivan**, vaški mešani, ki je štel 15 članov in ga je vodila **Julka Pečnik** in moški pevski zbor, ki ga je vodil učitelj **Ferdo Kokot**. Pozneje ga je vodil **Pečnik Avgust**. Štel je 18 članov. Moški zbor je nastopil pred kraljem Aleksandrom, ko je šel skozi Brežice in se ustavil na železniški postaji. S pišečkimi pevci so peli na pogrebu **Maksa Pleteršnika** leta 1925.

Godba na pihala

Vodil jo je **Vajdič Jože** iz Hrvaške. Imeli so vse instrumente, toda ni imela veliko uspeha.

Tamburaši

Vodil jih je **Antalovič Drago**, nato pa **Oto Heniksfeld**. Igrali so na tamburice, brač, bisernico, bugarijo, violino in bas. Nastopali so na sokolskih in gasilskih veselicah.

PISECE

Pevski zbor

Moški pevski zbor je vodil učitelj **Branko Kokot**. Pod njegovim vodstvom je zbor pomnožen z bizeljskimi pevci pel na pogrebu **Maksa Pleteršnika** leta 1925. Zbor je redno pel pri mašah.

Godba na pihala

Iz šolske kronike Pišece smo ugotovili, da je leta 1928 na 10. obletnici osvobojenja na šolski prireditvi igrala godba na pihala.

BREZICE

SOKOLSKO DRUSTVO

Mladinski sokolski orkester

Ustanovljen je bil leta 1933, štel pa je 16 članov, ki so bili stari od 11 do 15 let. Vsi so obiskovali meščansko šolo. Vodil jih je Kobal Ivan, ki je bil po poklicu policaj.

Nastopali so v Narodnem domu in imeli 3 - 4 nastope na leto. Zasedba instrumentov je bila naslednja: tri prve violine, tri druge violine in tri tretje violine, dve violi, klavir, kontrabas, dve kitari in tolkala po potrebi.

Vse instrumente je učil igrati dirigent Ivan Kobal sam.

Sokolski orkester - člani

Zasedba je bila naslednja: dve prvi violini, dve drugi violini, dve tretji violini, klavir, tolkala, saksofon ali pozavna, kontrabas, včasih tudi trobenta.

Tudi ta orkester je vodil Kobal Ivan.

V letih 1935 - 36 je orkester z ostalimi člani in članicami Sokola izvedel opereto *Studentje smo*, s katero so gostovali v Sevnici in Krškem.

Evropej

Program mladinskega sokolskega orkestra

Sokolski program

1. Madelna korčnica, - J. J. Sousa (Orkester)
2. Ave Marija, - Ch. Gormod (Mavinlet {lebar Menig Ustis, }
Volcanskih, Kobal }
3. C'a s, est Paris, - Jose Padilla (Orkester)
4. Valler, - Franc Beho - (4 ročno klavir - Donovski Kone, Juvul Jere)
5. Melancholy, - Hans May - (Orkester)
6. Usoda noruškeca, - Petrie Mastell (poje Šherjanc z svojim orkestrom)

Odmoz

7. Ma Kralovna - (ouvertura - 8 stabe - orkester)
8. Serenada - L. Braga - (solo viol. Kobal Edo, spreml. klavir Kobal Jere)
9. Virtu - Korčnica - Dvorak - (Orkester)
10. Tango „Gijunka“ - (Orkester)
11. Daleko mi je moj dilet - Ivo Jovanovic (suet - Donovski Donovski
in Kobal Klavir z svojim
Orkestrom)
12. Mari - 1945 - Ladislav Janec (Orkester)

Dvornik

Program koncerta sokolskega mladinskega orkestra iz leta 1935

iz solske kronike Pihala sta usotovili, da je leta 1935 na
10. občinskih usotovanja na solski privredni igrah godba
na pihala.

Moški zbor

V zboru je bilo okoli 15 pevcev. Vodil ga je Kobal Ivan. Nastopal je na sokolskih proslavah ob državnih praznikih, na pogrebih in velikokrat kot spremljiva telovadnim točkam.

PROSVETNO DRUŠTVO

Mešani cerkveni zbor

Zbor je štel okoli 40 pevcev, pevske vaje so imeli dvakrat na teden zvečer v pevski sobi. Zborovodja zbora je bil Lempl Vlado, organist in pevovodja v Brežicah. Peli so vsako nedeljo pri maši in prirejali samostojne koncerte v Narodnem domu. Iz osebnih zapiskov zborovodje smo izpisali naslednja pravila oz. določbe:

1. K zboru lahko pristopi vsak, ki je zaveden kristjan, ima posluh, lep glas in ga pevovodja po preverjanju oceni za sposobnega.
2. Brezpogojno mora k tisti skupini, h kateri ga je določil zborovodja po preizkušnji glasovnega obsega in barve.
3. V zboru med člani ne sme biti nobene razlike, to se pravi, nihče si ne sme prisvajati kakšnih pravic in zapostavljati koga drugega.
4. Program zbira zborovodja po svoji lastni presoji in je zato odgovoren cerkvenemu predstojništvu.
5. Pevci so pri vajah in nastopih dolžni dosledno ubogati pevovodjo, brez tega je vsako skupno delo nemogoče. Že učenje samega sebe je težko, učenje drugih pa desetkrat težje.
6. Pevske vaje ne smejo biti prilika za razgovore, ki se ne tičejo petja. Zasebni razgovori so lahko le v odmoru.
7. Med pevci mora vladati tako razmerje kot v dobri družini med brati in sestrami.
8. Vsak pevec se mora opravičiti na posebnem sporočilu, če ga ne bo na vajo. Opraviči se lahko le trikrat, nato ga izključijo iz zbora.

Mladinski cerkveni zbor

V zboru so peli fantje in dekleta stari od 8 do 14 let. Zbor je vodil Vlado Lempl, organist in zborovodja. Peli so narodne, cerkvene in umetne pesmi. Sodelovali so na proslavah Prosvetnega društva ter prirejali samostojne koncerte v dvorani Narodnega doma. Gostovali so tudi v Slovenski Bistrici leta 1933 (koncert so združili z izletom; originalni plakat in sporočilo staršem).

Leta 1934 pa so se udeležili prireditve ob dneh mladinske glasbe v Ljubljani. Njihov nastop je bil uspešen, kar dokazuje ocena, katero je napisal ocenjevalni odbor.

Godba na pihala

Stela je 26 članov. Igrali so na flavto (1), klarinet (3), krilovko (2), gozdni rog (3), trombo (5), pozavno (1), tenorovko (1), helikon (1), euphonium (1), tubo (1), mali boben, veliki boben in činele.

Dirigent in vodja godbe je bil Vlado Lempl.

Brežiški mladinski pevski zbor

priređi

v soboto 15. julija 1933 ob 8. uri zvečer
V DVORANI OKRAJNE POSOJILNICE
v Slovenski Bistrici

PEVSKI KONCERT

Štirje letni časi v slovenski pesmi.

Pevovodja: VLADO LEMPL.

Vstopnina:

sedeži I. vrste 12~ Din, II. vrste 8~ Din, III. vrste 6~ Din,
stojišča 3~ Din, šolska mladina 2~ Din.

K obilni udeležbi vas vljudno vabi

Spored.

Heišman: Povzdignimo veseli glas!

I. del:

Grbec: Greje in se smeje solnce spet.

Pregelj: Ena ptička priletela.

Pregelj: Pastirc pa pase ovce tui.

Abdamič: Prošel je pisani vukem.

III. del:

Pregelj: Pojte, pojte drobne ptice.

Mirk: Koromandija.

+ Sattner: Kapelica. (Sklavirjem.)

+ Sattner: Putka - tutka. (Sklavirjem.)

II. del:

Pregelj: Skrijančkova budnica.

Mirk: Jutrzanji xvon.

+ Sattner: Fiho je segel mrak.
(Sklavirjem: g. Stolenc.)

Abdamič: Kdo najlepše živi?

IV. del:

Grbec: Snežinke.

Abdamič: Svatorska.

Abdamič: Mračka, miš in miška.
(Otroška igrice - z orkestrom.)

Kajdih: Petelinčkova ženitev.
(Salvir zbor - z orkestrom.)

Brexiški Cerkveni mladinski pevski zbor priredi

v soboto, 26. maja ob 1/2 9^h zvečer
in v nedeljo, 27. maja t.l. ob 4^h popol-
dne v dvorani Narodnega doma

pevski koncert.

Trvajanih bo 17 narodnih in umet-
nih pesmi slovenskih skladateljev.
Spored bo pri vходу na razpolago brez-
plačno. Vodi: Hlado Sempl.

Sodeluje pomnoženi orkester brexiških
in drugih godbenikov.

Vstopnina se ne bo pobirala.

Mladina naj prepušča sedenje starejšim.
Kdor ne pride točno - gotovo zamudi!

K obilni udeležbi vabijo
prireditelji.

P. n.

30

1

Da nudimo članstvu mladinskega zbora nekoliko nagrade za dose-
danji trud in vzbudimo veselje za nadaljno delo, je vodstvo zbora sklenilo
prirediti izlet na zeleno Pohorje po sledečem načrtu:

V nedeljo 16. julija 1933.:

1. Ob 6^h sv. maša v farni cerkvi v Brežicah.
2. Ob pol 8^h odhod izpred narodnega doma z autobusom podjetja Tapred preko
Bizeljskega v Slov. Bistrico to je mestece pod Pohorjem v bližini Maribora.
3. Ob 12^h tam skupen obed.
4. Ob 14^h petje v tamkajšnji cerkvi pri večernicah.
5. Ob 15^h pevski koncert v dvorani Okrajne Hranilnice.
6. Ob 17.30' odhod v Šmartno na Pohorju, /luro in pol pešhoje /.
7. Ob 20^h ponovitev pevskega koncerta v Šmartnem na dvorišču g. Korena ali
v šoli.
8. Po koncertu skupna večerja, nato grede pevci k počitku in sicer: deklice
v šolo /nadzoruje jih gđe. Ivančeva /, dečki pa v Župnjišče /nadzoruje
jih pevovodja /.

V ponedeljek, 17. julija 1933.

1. Ob 7^h "budnica", nato zajtrk.
2. Ob 8^h sv. maša s petjem v Šmartnem
3. Skupen sprhod po pohorskih livadah in obisk "Počitniškega doma Kraljice
Marije."
4. Ob 12^h skupen obed v Šmartnem.
5. Ob 14^h odhod s Pohorja v Slovensko Bistrico.
6. Ob 16^h povratek z istim autobusom iz Slov. Bistrice v Brežice, kamor
dospemo najkasneje ob 19 uri /pred Narodni dom./

D O V O L J E N L E.

Podpisani..... dovoljujem.....

udcložiti se izleta z brežiškim mladinskim pevskim zborom v dneh 16. in 17
julija 1933 na Pohorje po načrtu in pogojih ki so mi bili priobčeni

OBVESTILO MLAČINSKEGA PEVSKEGA ZBORA V BREŽICAH.

P.n. starišem članov in članic mlačinskega pevskega zbor~~u~~
v Brežicah.

Umoštevajoč važne okolnosti in nasvete merodajnih osebnosti v Slovenski Bistrici, smo morali prögram izleta spremeniti takole:

1. Odpeljemo se že v soboto, 15. julija 1933 ob 2^h popoldne z osebnim avtobusom podjetja "Tapred".
2. Vrnemo se v nedeljo, 16. julija med 7. in 8. uro zvečer v Brežice.
3. Otroci, ki imajo na železnici režijsko vožnjo.....
.....se odpeljejo v soboto z vlakom, ki odhaja iz Brežic ob 14.08^h. Vozne listke jim kupi spremljevalka. Le ti se vrnejo v nedeljo z vlakom, ki dospe v Brežice ob 21.15

Otroci, ki se peljejo z avtobusom, naj bodo v soboto najpozneje ob 13.45 zbrani v pevski sobi, oni, ki se peljejo z vlakom pa istočasno / torej tudi ob 13.45/ na kolodvoru.

Vsak naj vzame seboj: jedilno orodje, servijet, obrisačo, koco in eno malico/južino/ za soboto popoldne. Vse to naj ima po možnosti v neki aktovki, torbici, nahrbtniku ali malem kovčeku.

Deklice naj vzamejo seboj še volnene jopiče ali plašče, oblečejo pa bele bluze /če jih že imajo, seveda/ in temna krila. V popolnih belih oblekah jih ne pošiljajte.

Dečki naj bodo oblečeni tako, kakor zadnjič pri koncertu v Brežicah.

Konečno Vas zagotavljam, da bo deca ves čas in povsod pod skrbnim in resnim nadzorstvom, kakor tudi začasno oskrbljena s hrano in prenočiščem. Zato Vas prosim, da si radi tega ne delate nepotrebnih skrbi in dvomov.

V Brežicah ob Savi, dne 3. julija 1933.

Vlado Lempl, l.r.

Ako nam uspe doseči četrtinsko vožnjo, se bomo vozili z vlakom.

Stroški izleta se bodo krili z vstopnino obeh koncertov, le če bi to ne zadostovalo, bomo pozneje prosili p.n. starše, da vplačajo največ Din.- 10.- za vsakega člana.

Izlet se radi prijavljenih koncertov mora vršiti ob vsakem vremenu. Vodstvo zbora se nadeja, da boste pač radevolje dovolili otrokom tako lep in cenen izlet, in Vas vljudno prosi, da blagovolite podpisati in in vrniti spodaj pripravljeno "Dovoljenje".

V Brežicah ob Savi, dne 22. junija 1933.

Vlado L E M P L, l.r.

pevovodja.

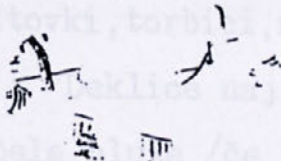
D O V O L J E N L E.

Podpisani..... dovoljujem.....

udležiti se izleta z brcziškimi mladinskimi pevskimi zborom v dneh 16. in 17. julija 1933 na Pohorje po načrtu in pogojih, ki so mi bili priobčeni.

V Brczicah /Savi, dne 23. junija 1933.

.....

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR

V LJUBLJANI

odsek Jugoslovenskega učiteljskega združenja
sekcije za Dravsko banovino
Frančiškanska ulica št. 6
Telefon št. 31-12

V Ljubljani, 23. julija 1934.

Štev: 412.

Gospod

Lempel Vlado, organist

v

Brežicah

Pripravljalni odbor za prireditve v dneh mladinske glasbe 2. in 3. junija 1934. v Ljubljani in Učiteljski pevski zbor J.U.U. sta na željo pevovodij nastopajočih zborov naprosila nekatere prominentne glasbenike, da ocenijo izvajanja posameznih zborov in njihove pevovodje.

Ocenjevalni odbor, ^{iz Ljubljane} v katerem so sodelovali g.g. Hubad Matej

ravnatelj ljubljanskega državnega konservatorija, Adamič Emil,

Osterc Slavko ter Ukmar Vilko profesorji glasbe in skladatelji, ^{so je}

nastop "Cerkveni mladinski pevski zbor v Brežicah", ki je izvajal pesmi

C. Pregelj *P o j t e, p o j t e d r o b n e p t i c e* in V. Mirk

J u t r a n j i z v o n, ocenili tako-le:

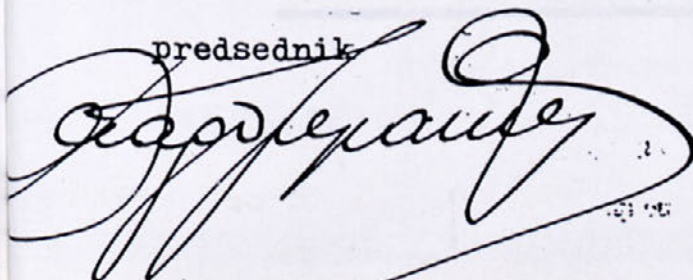
- izvajanje zbora: s k o r a j o d l i č n o

- sposobnosti dirigenta: s k o r a j o d l i č n o

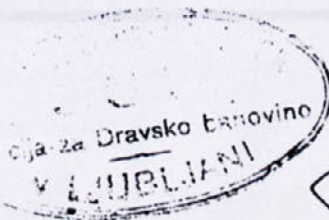
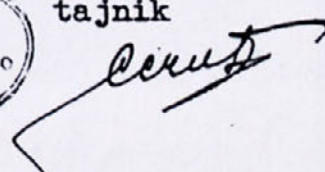
- Pripombe ocenjevalnega odbora:

Z ozirom na to, da ima zbor za seboj daljšo praktično pevsko šolo in kolikor toliko sterejše pevce, bi bilo želeti naprednejšega programa.

predsednik

tajnik

S P O R E D

proslave materinskega dne
24. in 25. marca 1946.

- P.Krizostom: "Materina pot." Deklamacija.
Koroška narodna: "N mau čez izaro..." Petje ml. zb.
P.Krizostom: "Materi v spomin." Zborna deklamacija.
Albrecht: "Snidenje." Otroška igra v treh slikah.
Matilda Smid: govor o materi. (Najboljša šol.naloga.)
Pregelj: "Mamica moja, povej mi ti..." Petje ml. zb.

O d m o r .

- Lojzka Pečnik: govor o materi.
P.Krizostom: "Junakinja." Deklamacija.
Dr.M.Salemon: "Marijino oznanenje." Dramatski prizor
iz igre "Vrata".
P.Krizostom: "Mati vseh mater." Deklamacija.
Bredašek: "Večerna." Petje mladinskega zbora.

K o n e c .

Sporočilo

opravičbe izostanka od nastopa ali pevske vaje.

Podpisani (a) _____ sporočam, da se
pevske vaje - nastopa v _____, dne _____, ob _____
ne bom mogel udeležiti, ker _____

V _____, dne _____, 193_____

Podpis:

Lenoba je vseh grdoba!

BREŽIŠKI CERKVENI PEVSKI ZBOR

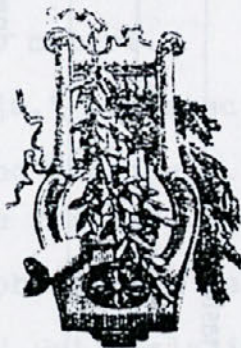
priređi ob priliki

BLAGOSLOVITVE NOVIH ORGEL

v nedeljo, dne 9. aprila 1933 ob 15. uri
v frančiškanski cerkvi

CERKVENI KONCERT

Orgelske točke izvaja in petje spremlja virtuozi-
skladatelj msgr. STANKO PREMRL iz Ljubljane,
petje vodi VLADO LEMPL.

VSTOPNINA (je namenjena za nove orgle):

Sedeži v presbiteriju	15.— Din.
„ v ladji	10.— „
„ v zimski kapeli	6.— „
Stojišča v ladji 4.— Din., v zimski kapeli 3.— „	
Šolska mladina ima popust.	

K obilni udeležbi Vas vljudno vabi

ODBOR.

SPORED:

1. **Blagoslovitev orgel** („Laudate Dominum“) izvrši
mngč. g. dekan Medvešček iz Vidma.
2. Vin. Vodopivec: **„Sveta Cecilija“**, Zbor.
3. **Kraljek nagovor** vlč. g. Tratnika, župnika iz
Rajhenburga.
4. J. S. Bach: **„Preludij“ v G-duru**, Orgle.
5. Vl. Lempl: **„Oče naš“**, Zbor iz kantate „Večerna
molitev“.
6. Ant. Jobst: **„Iz davnih in nesrečnih let“**, Zbor.
7. Jer. Gržinčič: **„Božični molitvi“**, Zbor.
8. Mart. Železnik: **„Angelsko petje“**, Zbor.
9. Dr. Fr. Kímovec: **„Antifona za sv. 3 Kralje“**, Zb.
10. Josè Padrò: **„Molitev“**, Orgle.
11. Mart. Železnik: **„Milo, milo Jezus prosil...“**, Zbor.
12. Al. Mav: **„En pogled samo...“**, Zbor.
13. P. H. Sattner: **„Vstal je Gospod...“**, Zbor.
14. P. H. Sattner: **„Marija, kako si lepa...“**, Zbor.
15. G. C. Paribeni: **„Finale“**, Orgle.
16. P. H. Sattner: **„Blagoslovi nas, Zveličar!“**, Zbor.
(Blagoslov z Najsvetejšim.)

1314

Četrtek, 22. marca prične Cerkevni pevski zbor vaditi tri
članske skladbe za veliki koncert Pevske zveze v Ljubljani,
ki bo ob priliki Euharističnega kongresa in pri katerem -
kakor dogovorjeno - sodeluje tudi naš zbor.

Ker je delo zbora zelo obširno - Vas prosim, da upoštevate
vate sledeče:

1. Vaje bodo redno ob četrkih in petkih zvečer, točno
od 8. do 10. ure.

2. Vsak pevec (pevka) mora biti najpozneje pet minut
pred osmo uro v pevski sobi na svojem mestu!

3. Ob 8^h se prične vaja, med katero pa mora vladati
absoluten mir: nikdo ne sme niti šepetati, ne ropotati
in ne hoditi ven in noter, temveč pazljivo slediti in zelo
studirati partituro.

4. Od 8:55 do 9:05 bo vselej odmor (10 minut). V tem
času je dana prilika za razgovor, kajenje, arčenje itd.

5. Dokler se večbajo le posamezni glasovi - lahko
pevci sedé, kadar pa verva ves zbor skupno - morajo
vsi pevci (pevke) stati! Izvzeta od tega je le gđ. Mešičkova.

6. Pri vsaki vaji bomo vzeli novo stvarino. Kdor bo
storil le eno vajo zamudil ali opustil, bo se razostal s
stvarino. Ker pa mora vsak pevec trdno obvladati vse
skladbe od prve do zadnje note, je pač mizno potrebno
da si duerna opravila tako porazdelite, da vam radi
ne bo treba vaj zamujati ali celo opuščati. Zavedajte
da bi malomarnost posameznih članov (članic) privedla
zbor v neizogibno blamažo pred revizorjem iz Ljubljane
ki nas bo prišel pred koncertom revidirati.

7. Kdor pa bo ^{de} v sled nepredvidenih ¹¹zadirkov ¹²vevdati
oral katero vajo zamuditi ali celo spustiti, mora to
pred prihodo vajo nadomestiti in se zamujeno zam
učiti. Glede časa za take nadoknadne vaje naj se
ak dogovori s pevovodjo.

8. Končno prosim v imenu Pevske zveze, ki letos ni
ogla dati muzikalij brezplačno, da si jih vsak sam
abavi in - kdor se mi - naj prinese v petek v to sveto
Divo. Muzikalije so botem njegova last.

Upam, da boste razumeli potrebo teh ukrepov
se radevolje po njih ravnali, saj morate sami
vzdržati, da nobena skupna šola brez peva in
učnosti ni mogoča!

V Prečacu, ob Lavi, dne 20. marca 1917.

Vlado Zeno, l. r.
pevovodja.

Okrožnica

vsem članom Cerkvenega pevskega zbora v Prešicah.

Na povabilo krajevne duhovščine sem obljubil prirediti danes teden, to je v nedeljo, 27. t. m., cerkven koncert v Cerkljah ob Krki, na katerem bi izvajali Tomičev oratorij "Odrešeniku sveta".

Isled tega bodo ta teden tri pevске vaje in sicer v ponedeljek, predo in petek, vselej točno ob 8^h večer. Prešičevana se vsi navedate, da bodo te tri vaje velike važnosti. Naj torej ne bo parloga, ki bi koga nadreval od teh vaj. Vse svine odpravite ne snapej! Note prinesite seboj!

V potrdilo, da ste to prečitali, se spodaj podpisite.

V Prešicah ob Savi, dne 20. X. 1935.

K. Bensch
prevodja.

Antona Okucija
J. Müller
Franz Fuchs
S. Ansovič
J. ...
Janičič
Tina J. ...
L. ...
P. ...

Č. ...
A. ...
K. ...
S. ...
F. ...
H. ...

Prve skupne vaje

godbe na pihala

v sledečih treh skupinah po osem godbenikov:

I. skupina:

Obseg in naloga glasbila	Glasbilo	Godbenik
Kolorature (okraski)	Des ali C flavtica	Simčič Anton
Sopran (napev)	I.B (C) klarinet	Bratanič Franc,
Alt (napev)	I.B krilovka	Cetin
Spremljava (sozvočna)	IV. Es gozdni rog	Šetinc Martin,
" "	III. Es tromba	Golič Jože,
" "	B basovska tromba	Šetinc Lojze,
Bas (temelj)	F basovska pozavna	<i>Bojčič</i>
Razčlenjenje ritma	Mali boben	<i>Lojze</i>
II. skupina:		
Kolorature (okraski)	Es klarinet	Hervol
Sopran (napev)	I.B ali Es tromba	Zakšek Anton,
Alt (napev)	III.B klarinet	<i>Bojčič</i>
Spremljava (sozvočna)	I. Es gozdni rog	Novak
" "	II. Es gozdni rog	Predanič Marjan,
Imitacija napeva (kontrapunkt)	Tenorovka B	Predanič Adolf,
Bas (temelj)	C helikon	Ivančič Franc,
Poudarjanje ritma	Veliki boben	<i>Bojčič</i>
III. skupina:		
Kolorature (okraski)	Des (C) flavta	Babič Franc,
Mezzosopran (napev)	II.B klarinet	Kelher,
Alt (napev)	II.B krilovka	Ferenčak Karol,
Spremljava (sozvočna)	II. Es tromba	Novoselc
" "	IV. Es tromba	Cerjak
Imitacija napeva (kontrapunkt)	Euphonium	Lapuh <i>Bojčič</i>
Bas (temelj)	C tuba	Srpčič Andrej,

Prž. meščanska šola v Brežicah

vabi na

akademijo,

ki se vrši v telovadnici mešč.

šole dne 9. VI. ob 20^h in 10. VI. 1934 —
ob 16^h.

Sedeži : 10, 8 in 6 Din.

Stojišča : 3 Din.,

stroci : 1 Din.

Spored.

1. V. Parma: Mladi vojaki. - Godba.
2. R. Katalinić: Jadranska straža. - Deklam.
3. * * * : Vrbnice nad morem. - Zbor.
A. Šonc : Turek. - Zbor.
4. M. Tajčević : Stanenine. - Zbor.
4. Mozart : Marche Religieuse. - Godba.
5. I. Gržec : Ive bere glive. - Zbor.
— " — : Koledniki. - Zbor.
— " — : Greje in se smeje... Zbor.
6. R. Katalinić : Zdravo, moje morje! - Deklam.
7. E. Adamić : Pomlad na Gorškem. ^{Ratopuz} Zbor.
— " — : Jurjevanje. - Zbor.
8. Händel : Largo. - Godba.
9. E. Adamić : Slovo. - Solo = spev: A. Štrbuncelj.
10. — " — : Enoglasne otroške pesmi:
Glej fantka. - Račji klun. - Grgoraš, kam
krevljaš? - Zazibalka. - Zbor.
M. Pozajčić : Četiri svatovske pesme iz
Bukovca kraj Zagreba:
a) Celo leto z dragim šecem. - ^{fula (glava)}
b) Tičica se vijala... - ^{šola (glava)}
c) Dejte, dejte te darujte... -
d) Inj dini dini dana. Zbor.
11. Bach : Gavota. - Godba.

SOLSKE PROSLAVE

Na praznični dan niso imeli pouka. Učenci so se zbrali v šoli, nato so odšli v povorki skupaj z učitelji k slovesni službi božji. Ob koncu obreda so zapeli **Zahvalno pesem** ali **Te Deum**. Nato so odšli v šolo v večji prostor ali razred, ki je bil svečano okrašen. Slika kralja je bila ovita v zelenje in narodno zastavo.

V šoli so imeli kratek program, katerega je vedno začel upravitelj s kratkim priložnostnim govorom. Sledile so recitacije, narodne pesmi ali pesmi z domoljubno tematiko, telovadni nastop ter petje himne "Bože pravde" in "Lepa naša". Če so želeli, da bi bilo praznovanje še posebno slovesno, so v praznovanje vključili godbo na pihala. V tem primeru so na proslavo povabili tudi starše.

Odnos učencev do učiteljev je bil dosti prijetnejši in tudi spoštljivejši. Ravnotako je tudi glasba imela drugačno vlogo, kar dokazuje naslednji odlok iz leta 1921 - 22 iz kronike OS Brežice.

...Da ne postane pouk v nižjih razredih dolgočasen, naj se prekine z majhno, a krepko telovadbo ali z odpevanjem kake mične pesmice, otrokom ljube.

Otrokom so posebno prikladni narodni napevi, ne pa tiste nalašč v šolske namene zložene malo v srce segajoče šolske skladbe...

L I K O V N A U M E T N O S T .

V P O S A V J U

V C A S U M E D O B E M A V O J N A M A

(1918 - 1941)

Mladen Samohod, 8.b

Jernej Zorko, 8.b

Odločila sva se, da bova raziskala likovno umetnost v Posavju v času med obema vojnama in dala poudarek brežiškemu gradu in podrobneje raziskala življenje in delo likovnega umetnika Franje Stiplovska in nekoliko manj brata Kralj. Vsi so bili izraziti ekspresionisti. Ta beseda vam pomeni bolj malo, zato vam moram tudi povedati, kaj sploh pomeni ekspresionizem. Zato vam bom tudi malo opisal takratne veje svetovne umetnosti, da bi vam bilo vse skupaj bolj jasno. Začel bom s kubizmom, ki je tudi takrat po svetu imel precejšen vpliv.

K U B I Z E M

Najpomembnejši začetnik kubizma je bil prav gotovo Pablo Picasso. Njegova zelo pomembna slika je bila "Dame iz Avignona", ki jo je naslikal še pred prvo svetovno vojno.

In kako so sploh risali kubisti? Predmetne oblike so geometrijsko poenostavili, jih prenesli v ploskev oziroma v temeljne geometrijske oblike, zlasti v kocko; iz kocke je nastalo tudi ime kubizem, saj kocka v latinščini pomeni "kubus". Oblike predmetov so opazovane iz različnih zornih kotov, predmeti pa se na sliki pojavljajo simultano in v isti ravnini.

Največ slik v tem stilu je tihožitij, prav tako je veliko slik s figurami in pokrajinami.

E K S P R E S I O N I Z E M

Ekspresionist ravno nasprotno od impresionista, ki slika svoj vtis o predmetu, slika svoja čustva in doživetja, ki jih v njem vzbuja predmet. Največkrat je ta likovni način izkoriščen za izražanje duševnih in socialnih kriz.

Lep primer socialne slike vidimo na Tratnikovi sliki (Tratnik je namreč tudi slovenski ekspresionist iz tistega časa, vendar pa ni iz Posavja, zato ga ne bomo podrobneje predstavili). Na tej njegovi sliki sta torej mati in njen majhen otrok. Kljub temu, da bi ona kot ženska in on kot še dojenček morala imeti nežna obraza, imata oba obraza starcev, kar

pomeni, da sta v življenju prestala že veliko hudega.

Ekspressionist se prav tako tudi odpoveduje naravnim oblikam in deformira sliko, ne uporablja veliko barvitosti in stopnjuje barve do dramatičnih nasprotij.

Predhodnika ekspresionizma sta bila Van Gogh in Munch. V Sloveniji pa je bil poleg že omenjenih bratov Kralj, Stiplovska in Tratnika zelo znan tudi Veno Pilon.

FRANJO STIPLOVŠEK

(1898 - 1963)

Rodil se je leta 1898 v Malinski na otoku Krku slovenskemu očetu in hrvaški materi. V Borovljah konča osnovno šolo in se vpiše na nemško gimnazijo v Trstu, nato pa obiskuje pripravnico za učiteljišče. Leta 1918 mu umre mati, ki je edina razumela njegova hotenja. Nato postane učitelj v Barkovljah in potem še v Velikovcu, leta 1920 pa se zaposli na nemški meščanski šoli. Leta 1922 se spozna z Venom Pilonom, znanim slovenskim ekspresionistom, in tako se začne njegova ekspresionistična pot. Naslednje leto je sprejet v Društvo slovenskih upodobljajočih umetnikov. Prične se ukvarjati z grafiko - linorezom in lesorezom. Nato se vpiše na likovno akademijo v Zagreb. Od leta 1924 do 1941 dobi zaposlitev na krški meščanski šoli, in sicer kot učitelj risanja in opisne geometrije. Leta 1927 pa se poroči z Ivo, rojeno Lavrič.

Z gospo Stiplovškovo sem tudi naredil kratek intervju in sicer sem zvedel nekaj podatkov, ki jih drugje nisem zasledil. Med drugim tudi, da je bil, poleg tega, da je bil likovnik, tudi glasbenik, namreč, znal je igrati klavir in zato je med leti 1925 in 1940 igral orgle v kapucinski cerkvi v Krškem (kapucinarji so namreč imeli svoj pevski zbor). V istem času je pomagal tudi Sokolom v dramski dejavnosti, režiral je različne gledališke igre in včasih tudi sam zaigral v kateri.

Med drugo svetovno vojno pa so mu prepovedali poučevanje na meščanski šoli v Krškem. Med vojno deluje kot aktivist in obveščevalec. Po vojni, leta 1953 je postal ravnatelj našega Posavskega muzeja, kjer ostane do smrti, leta 1963.

Veliko je razstavljal po Sloveniji in tudi po svetu, bil je namreč v Nemčiji, Avstriji, Italiji, Franciji, Španiji, Belgiji, Nizozemski, Veliki Britaniji in še kje, vendar pa je njegovo umetniško pot zelo ovirala bolezen, najhuje je bilo, ko je leta 1935 zbolel za gnojno angino in se ni več mogel ukvarjati z grafiko zaradi sklepnega revmatizma in je zato moral naslednja leta na zdravljenje v Abano.

Drugače pa so Stiplovška imenovali slikarja rok in golih vej na sivkastem nebu. In to je tudi res, saj je znal prečudovito naslikati roke oseb vseh starosti. Drevesa z listjem na njegovih umetnijah pa so prava redkost.

Večina njegovih del so grafike, med katerimi prevladujejo lesorezi, prav tako pa je veliko olj. Z grafiko je največkrat upodobil različne stavbe ali cele mestne četrti ter drevesa in večkrat kakšen del mesta, največkrat s cerkvijo.

Njegova prva umetniška dela so bila impresionistična, vendar se je takoj po srečanju z Venom Pilonom popolnoma predal ekspresionizmu.

Gospa Stiplovškova mi je zaupala tudi, da je portretiral samo starejše, zrele ljudi in da je kot pravi ekspresionist upodabljal njihovo notranjost, zato si je velikokrat izbral osebo s socialnimi problemi.

Bil je nedvomno največji posavski likovni umetnik.

T O N E K R A L J

Tone Kralj se je rodil leta 1900. Še močneje kot France se je uveljavil na širokem področju slikarstva, kiparstva in grafike. Njuni delavnici sta bili v tem podobni nekdanjim podobarskim. V njih sta zmogla narediti vse, kar bi slovensko okolje potrebovalo umetniškega.

Tone Kralj se je ukvarjal tudi z oblikovanjem pohištva in s tem v zvezi s figuralno vloženim delom. Od leta 1921 do leta 1923 je študiral akademijo v Pragi. Kasneje je še študiral arhitekturo v Benetkah, Rimu in v Ljubljani, ker je boleče občutil nepovezanost umetnostnih panog. Do leta 1928 je tesno sodeloval z bratom Francetom. Uveljavil se je tudi kot ilustrator. Samostojno je razstavljal doma v Ljubljani in v Kostanjevici, in na tujem na Dunaju. Leta 1972 je dobil Prešernovo nagrado za življenjsko delo.

Pomembno delo: Kmečka stavba (1932)

F R A N C E K R A L J

France Kralj se je rodil leta 1895, umrl pa je leta 1960. Po obrtni šoli v Ljubljani in delu pri kiparju Progarju v Celovcu je v letih od 1913 do 1915 in od 1918 do 1919 študiral na Dunaju pri profesorju Muellnerju, pri profesorju Schmidtu in pri profesorju Hellmerju, nato pa je do leta 1921 študiral v Pragi. Oporumljen s formami dunajske secesije (odcepitve od stare smeri v tehniki) je postal na Slovenskem osrednja osebnost likovnega ekspresionizma, pozneje pa je prešel v tako imenovano novo stvarnost. Po prvi neuspešni dobi je odkril slovensko resničnost in iz nje izbral življenje in delo kmeta iz svoje najbližje okolice. Temu je ostal nato zvest v slikarstvu, grafiki in kiparstvu. Tudi njegova kasnejša verska umetnost je izgubila svojo nekdanjo ekspresionistično duhovnost, postala je preprostejša in domača. V letih, ko se je Kralj približal novi stvarnosti, nastopi skoraj popolna enobarvnost, ki stopnjuje vtis plastičnosti do kiparske prepričljivosti. Uveljavil se je tudi v okrasni keramiki in ilustraciji. Hoteč ustvariti nov umetnostni izraz, je združeval verske, narodne in socialne motive. Izražal jih je s spremenjenimi oblikami tragike in hrepenenja človeka, segel je celo po likovni meglenu, nejasno izraženi misli in izražanju pojmov, idej s simboli. Ustanovil je tudi društvo

Slovenski lik. Freske v Akademskem domu iz leta 1924 so, žal, propadle. Leta 1933 je izšla tudi njegova avtobiografija "Moja pot".

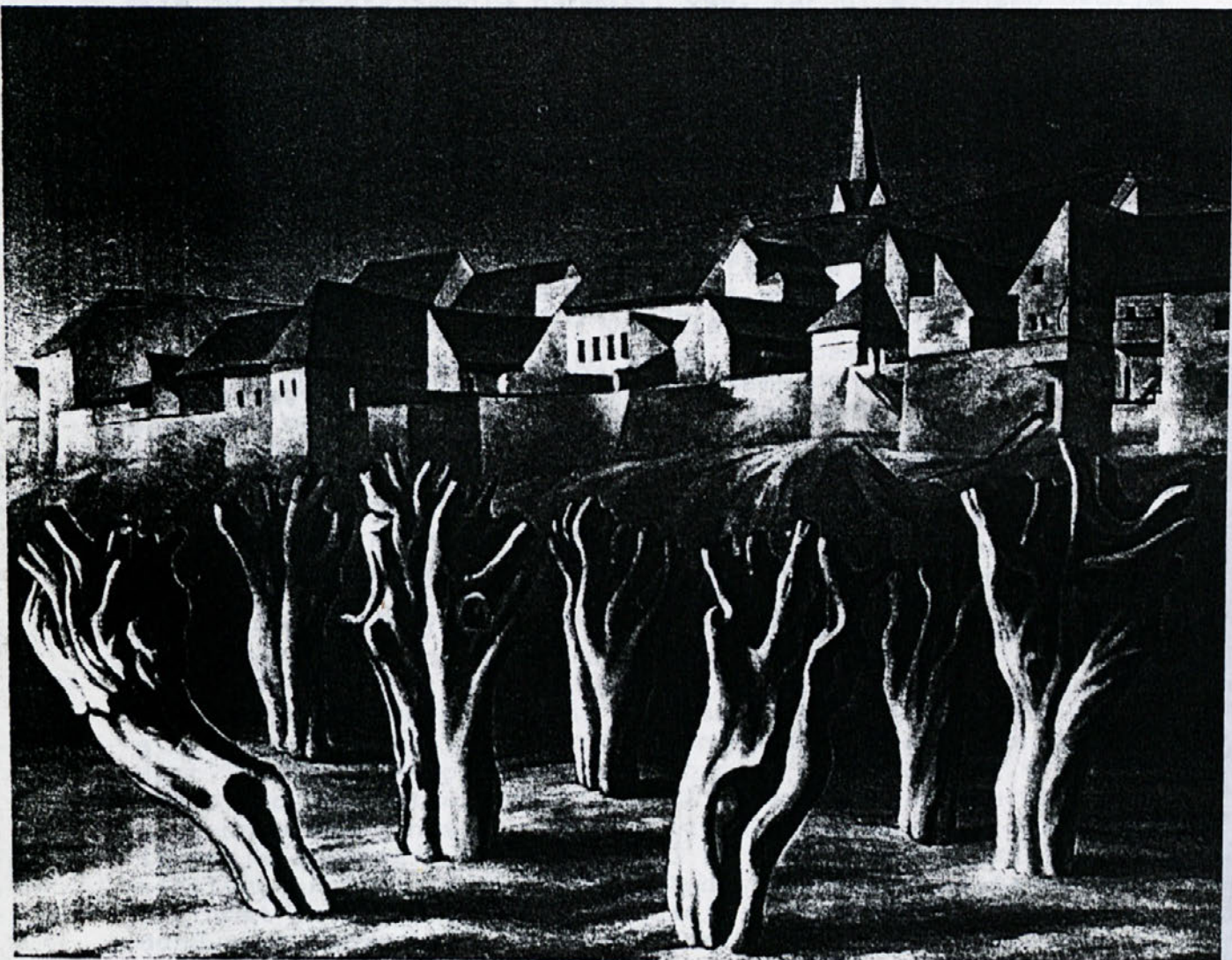
Pomembna dela: Družinski portret (1926)
Vaška slika (1927)
Deseti brat (1928)
Kopajoče se kmetice (1933 - 1934)

Brata K R A L J

V kratkotrajnem glasilu Trije labodje je France skušal povezati likovne umetnike s podobno usmerjenimi umetniki drugih vej. Na tej prvi stopnji je izrazito novo predvsem slikarstvo bratov Kralj, Franceta in Toneta. Pomembna verska vsebina v njunem delu je prva terjala nov likovni jezik, saj v tem času ni bilo težko presoditi, da je njena zveza z realizmom in impresionizmom problematična. Vedno je bilo preseganje resničnosti in ekspresionistični odklon od neposredno zaznavnega je omogočil obenem z vrsto drugih dejavnikov ponovno oživitev religiozne umetnosti, katere najmočnejša predstavnika sta bila v Evropi Nolde in Renault. Slikarstvo bratov Kralj je bilo spočetka resnično ekspresivno, figuralna sestava nenavadna, figure močno spremenjene, obdane z ostrim obrisom, dopolnjene s simboli in barvno predstavljene v skoraj divjo izraznost. Tu je navzoča tudi dunajska secesija, odcepitev od stare smeri v tehniki.

FRANJO STIPLOVŠEK

OLJE : VRBINA

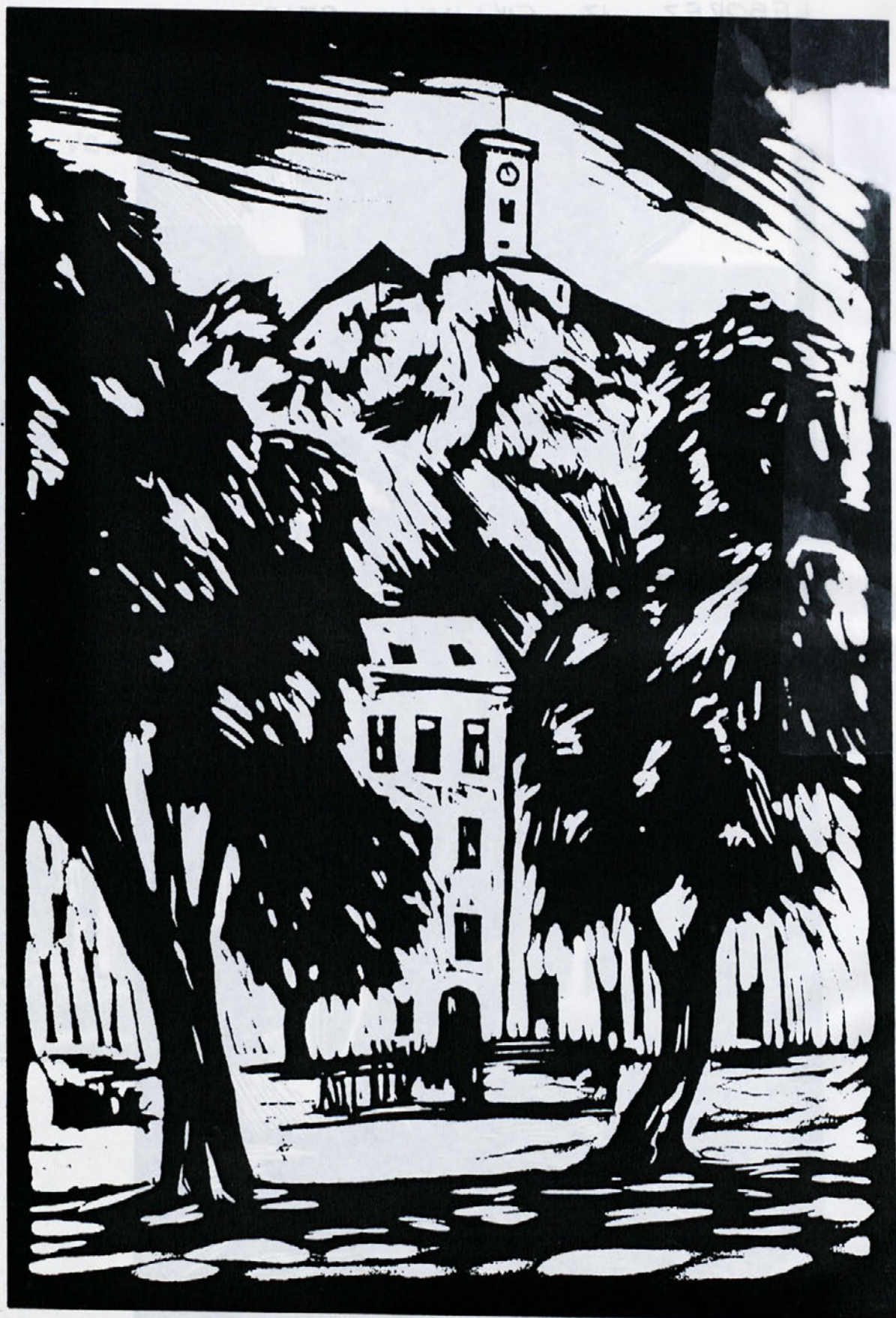

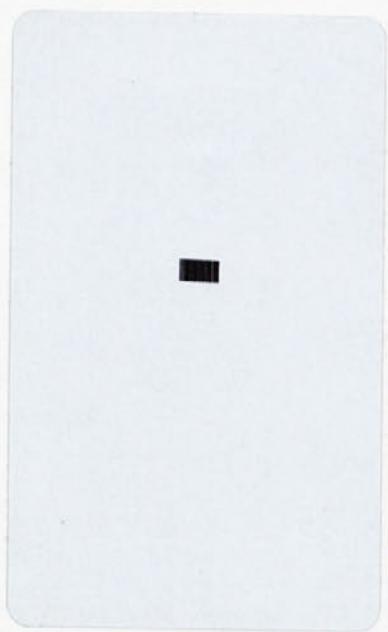
FRANJO STIPLOVŠEK

LESOREZ IZ CIKLUSA "STARI MARIBOR"

FRANJO STIPLOVŠEK
LESOREZ : LJUBLJANSKI GRAD

NESCHE

908

dk
ŽIVLJENJE ljudi v Posavju med
obema vojnama

54540

NESCHEN